ידיעות אחרונות
יום ו', א' בטבת תשל"ו * 5.12.1975

THE LIBRARY — THE UNIVERSITY OF IOWA

5 מחזיקי סמים וחייל מסומם נעצרו ביפו

מאת שבתי פורטנוי, כתב "ידיעות אחרונות"

שישה חשודים בהחזקת סמים, ביניהם חייל ושני קטינים, נעצרו אתמול ביפו.

סמוך לחצות נחלצו סמל ושוטר לעזרת שני צעירים, שניסו לדחוף מכונית "כר־מר" צבאית, שהתנגשה בעמוד חשמל באחד מרחובי בית יפו. להפתעת הסמל התנגד אחד הצעירים, חייל בן 22, לעזרה המוצעת, וחשדו של הסמל נתעורר, והוא ערך חיפוש בבגדי החייל.

בחיפוש נתגלה אופיום, ועד מהרה הודה החייל כי המכונית גנובה, וכי התנגש בעמוד החשמל בהיותו מסומם. לאחר חקירה הועבר החייל למשטרה הצבאית.

ארבעה צעירים אחרים, מכפר־התקווה, נעצרו כאשר במכוניתם נתגלה … בחיפוש בדירתם … סמים נוספים …

תלמידי המיכללה לטכסטיל … הפגינו בירושלים

מאת כתב "ידיעות אחרונות"

300 תלמידי המיכללה לטכסטיל ואופנה … ברמת־גן הפגינו … בירושלים לפני משרד … שר העבודה … במחאה על … לטענת התלמידים … ההמלצות … שר העבודה … הבטיח להם … את עמדתו.

עוזרו של אל־קאפונה חוסל — בגיל …

גופתו של … עוזרו הראשי … הגנגסטרים … כ־40 … אתמול … מכונית … נמסר, כי … בראשו.

נאשם ברצח בשואה זוכה באוסטריה

חבר … זיכה … ברצח …

רעיית נשיא ארה"ב, בטי פורד, לוחצת את ידיו של היו"ר מאו, בעת פגישתו עם משפחת פורד במקום מגוריו ב"עיר האסורה" בפקינג. התצלום פורסם על ידי סוכנות הידיעות הסינית. (רשימות ראה עמוד 2.) (תצלום רדיו "אי.פי.")

עליה של יותר מ־100 אחוז בהיקף האשראי הזול הניתן לתעשייה

אולם הגידול בהיקף ההשקעות מגיע השנה רק ל־35 אחוז; ההלוואות, הניתנות ללא הצמדה, כוללות למעשה סובסידיה סמויה של 15 אג' ללירה

מאת ישראל תומר, כתבנו הכלכלי בירושלים

נתונים פנימיים של משרד המסחר והתעשייה, שהוכנו לצורך דיון במדיניות ההשקעות על פי דרישת משרד האוצר, מראים, כי השנה חלה עליה מדהימה בהיקף הלוואות הפיתוח לתעשייה.

מדובר באשראי זול ממקורות ממשלתיים, הניתן ללא הצמדה ובריבית של 15 אחוזים בממוצע. אשראי כזה מגלם בתוכו סובסידיה סמויה של 15 אגורות על כל לירה הלוואה.

לפי נתונים אלה הסתכם האשראי המכוון שקיבלו מפעלי התעשייה בחודשים ינואר—ספטמבר השנה בסכום של 1,252 מיליארד לירות לעומת 562 מיליון לירות באותה תקופה אשתקד ו־850 מיליון לירות בכל שנת 1974. לפי חישובי כלכלנים, הרי בהתחשב עם הריבית הריאלית הנהוגה במשק כיום, גלומה באשראי זה סובסידיה סמויה בסך של כ־187 מיליון לירות.

יצויין, כי בעוד שהיקף האשראי המכוון לתעשייה עלה בחודשים הראשונים של השנה ביותר מ־100 אחוז לעומת אותה תקופה אשתקד, גדל היקף ההשקעות בתעשייה בכ־35 אחוז במחירים שוטפים.

סמנכ"ל משרד המסחר והתעשייה לענייני מימון, עמוס מר־חיים, שנתבקש להגיב על נתונים אלה, אמר, כי הגידול בהיקף הלוואות הפיתוח לתעשייה נובע בעיקרו מן הפיחותים שבוצעו באותה תקופה וכן מן המגמות האינפלציוניות המקומיות, שגרמו לייקור רב של נכסי השקעה. לדעתו גורמים אלה השפיעו על ייקור ההשקעות בארץ בתקופה המדוברת בשיעור של כ־70 אחוזים.

עוד אמר עמוס מר־חיים, כי נוסף לפיחותים, היה ב־1974 פיגור גדול בביצוע הלוואות הפיתוח, שהסתכם בכ־100 מיליון לירות. פיגור זה חוסל רק במחצית השנייה של השנה.

תודה מכוויית — לרוסים

שר החוץ של כוויית, שייך אל אחמד אל סבאח, נפגש אתמול עם ראש ממשלת בריה"מ, אלכסיי קוסיגין, והביע לו את תודת ארצו על התמיכה … לערבים.

מאות מתנחלים מעבירים ברגל חלקי מבנה טרומי

חיילי צה"ל במחסומים מנעו העברת המבנה במכונית □ יעקב חזן בדיון במפ"ם: "הם מאמינים במה שהאמינו חברי השומר הצעיר"

מאת כתב "ידיעות אחרונות"

מתנחלי גוש "אמונים" ניסו להעביר אתמול מבנה טרומי נוסף לסבסטיה, אך חיילי צה"ל שבמחסומים קיבלו הוראה שלא להתיר מעבר המכונית שהובילה את המבנה.

בעקבות זאת נקראו מאות המתנחלים ואוהדיהם להעביר ברגל את החלקים השונים של המבנה למרחק ניכר. הבוקר נמסר כי המתנחלים עוסקים עדיין בהעברת המבנה, וייתכן כי משך היום יצליחו להשלים הקמת המבנה, שיצטרף לשני המבנים שהוקמו אתמול.

בחנוכת הבית של שני המבנים השתתפו אתמול חבר־הכנסת מנחם בגין וכן שישה מנהיגים יהודים מארצות־הברית, שבאו להשתתף ב"כנס ירושלים לאחדות ישראל".

בעת הטקס אמר בגין כי יעלה את נושא ההתנחלות באלון מורה בפני המנהיגים היהודים, ויקרא להם לפנות במשלחת, לראש־הממשלה, שתתבע ממנו להתיר את המשך ההתיישבות במקום.

בסבסטיה שוהים עדיין כאלף מאנשי גוש "אמונים" — מתנחלים ואוהדיהם, ומצפים שהיום יצטרפו מאות נוספים, ורבים יבואו כנראה לעשות את השבת במקום.

אתמול באו לסבסטיה נציגים מקיבוץ עין חרוד מאוחד, שהשתתפו בלימוד במדרשה שהוקמה במקום, והודיעו כי הנוער בקיבוץ המאוחד תומך בגוש "אמונים" ונציגים מקיבוצים אחרים יבואו אף הם למקום ההתנחלות.

התקפה חריפה על גוש "אמונים" הושמעה אמש בישיבת הוועדה המדינית של מפ"ם, שחבריה כינו את המתנחלים פאשיסטים. להגנת אנשי "אמונים" יצא דווקא מנהיג מפ"ם, יעקב חזן, שאמר: "הם לא פאשיסטים אלא צעירים דתיים בעלי אמונה. הם מאמינים במעשה ההתיישבות שלהם, במה שהאמינו חברי השומר הצעיר בשנות העשרים". חזן קרא לאנשי מפ"ם שלא להפוך את ההתנגדות להתנחלות בגוון לדגל של מפ"ם.

אתמול שלחו 42 אנשי ציבור ומורים באוניברסיטאות מיברק לרבין בו הם קוראים לו להכיר בכך שההתנחלות בשומרון היא תריס בפני שלטון המרצחים.

תנועת "יעד" שלחה מברק לרבין בו נאמר כי שתיקת הממשלה בנושא זה מדאיגה. מזכיר הקיבוץ הארצי נתן פליד, שיגר מברק לרבין, בו נאמר כי שתיקת ראש־הממשלה בעניין סבסטיה מעוררת תסיסה בקרב חברי הקיבוץ הארצי.

סריקות בפרדסים אחרי צעיר שאיים להתאבד

ברח מביתו במושב ינון עם אקדח

מאת דוד אפק, כתב "ידיעות אחרונות"

חשש מהתאבדות של מושבניק בן 17, שנמלט אתמול לפרדסי מושב ינון כשברשותו אקדח — הזעיק אתמול עשרות שוטרים מקריית־מלאכי וקריית־גת.

הצעיר הסתכסך עם הוריו, חברי המושב. בלהט הוויכוח הסוער ביניהם לקח הצעיר אקדח, שנמצא במכוניתו של אביו, ובאיום כי יבצע מעשה דראסטי — נמלט מהבית לעבר הפרדסים.

עשרות מחברי המושב, שנסתייעו ב־30 שוטרים, פתחו אחר הצהריים בסריקות אחריו — לשווא.

ב־5.30 אחר הצהריים טילפן הצעיר לביתו. הוא הודיע כי הבחין במחפשים ונמלט מפניהם, וכי לעולם לא ישוב לביתו.

בשעת ערב מאוחרת טילפן הצעיר שנית, ולא נעתר לתחנוני משפחתו לחזור ולהחזיר את האקדח.

לפי כל הסימנים הוא באיזור באר־שבע.

הבוקר תחדש המשטרה את החיפושים אחריו.

בעקבות סירובם לשמור באוניברסיטה

8 סטודנטים ערבים נתבקשו לפנות מעונם

מאת ניצה ישכרוב, כתבתנו בירושלים

אתמול שיגרה הנהלת האוניברסיטה העברית בירושלים הודעות לשמונה סטודנטים ערביים, סרבני שמירה, המתגוררים במעונות, והבעה מהם לפנות את הדירות.

השכונה קיבלו ארכה של חודש ימים לפינוי הדירות, וניתנה להם גם אפשרות לחזור בם מסירובם לשמור. בשבוע שעבר כבר עזב סטודנט ערבי אחד, נאסר אירבהים, את חדרו במעונות מאותה סיבה.

בדיון שקיימה אתמול ועדת החינוך של הכנסת עם הסתדרות הסטודנטים היהודיים, ועד הסטודנטים הערבים והאוניברסיטה, טען ועד הסטודנטים הערביים, כי מסיבות מצפוניות לא מסוגלים הסטודנטים הערביים למלא את חובת השמירה.

נציגי ועדת החינוך של הכנסת, ששמעו את דברי כל הצדדים, החליטו כי תוקם ועדת משנה שתבדוק את הנושא מקרוב ותגיש המלצות והצעות לפתרון נושא השמירה של הסטודנטים הערביים.

תחרות על אש"ף

(סוף מעמוד ראשון)

אים יוזמן אש"ף להשתתף בדיונים; אך מכל מקום, קיימת עתה סכנה רצינית כי הוא ייהפך לצד בדיוני מועצת הבטחון לא רק ב־12 בינואר, אלא גם בדיון שנועד להתחיל הלילה. דבר זה ייאלץ את ישראל להימנע מהשתתפות בדיון הזה, וישלול ממנה את האפשרות להגן על עצמה. זהו מצב לא רצוי, אך כי תוצאותיה של התגוננות כזאת ממילא נדונו מראש לכישלון.

אין כמעט ספק בדבר, כי הגורם שהניע את ישראל לערוך את התקפתה על בסיסי המחבלים בלבנון היה קשור באינפורמציה צבאית.

מטרת ההתקפה היתה בעלת אופי מונע והיא לא נועדה לשמש כמעשה תגמול. אבל בנסיבות המצב היה זה בלתי נמנע שהעולם יפרש את ההתקפה כמעשה נקם. הדברים אמורים ביחוד נוכח העיתוי של ההתקפה והיקפה הגדול: היא נערכה מיד לאחר כשלונה של ישראל במועצת הבטחון בעניין כוח האו"ם בגולן, והיא היתה גם ההתקפה הגדולה ביותר מזה למעלה משנה. ברור כי מקבלים "עתונות רעה" כאשר ניתן לטעון, כי ישראל מגיבה על כשלון דיפלומטי על־ידי שימוש בפצצות, הגורמות בהכרח לפגיעות גם באזרחים.

ומובן מאליו וכי זהו מצב, שהערבים מנצלים אותו במידה מקסימלית.

כנוס מועצת הבטחון

(סוף מעמוד ראשון)

ראל. אך לא אמרו ברורות כיצד ינהגו במקרה של הצעת גינוי חריפה לישראל, אפילו גינוי חד־צדדי, ללא התייחסות למעשי הפרובוקציה שקדמו לתקיפת חיל האוויר.

בירושלים רואים בצעדה האחרון של מצרים, שנטלה יוזמה נגדית במועצת הבטחון להזמנת אש"ף לדיוני המועצה, היגררות של קהיר אחרי …

לגבי עצם הזמנת נציג של אש"ף לדיונים הבהירו האמריקנים, כי הם לא יוכלו להטיל וטו, מאחר ש… עניין נוהלי בעיקרו.

יותר על כן, בירושלים נוטים לראות בחומרה את הצהרתו של שר־החוץ המצרי, איסמעיל פהמי, כי פעולת חיל־האוויר בלבנון כמוה כחתירה של הסכמי ההפרדה.

בדיון אחר, שנערך אתמול, בעצרת הכללית של או"ם, הגישו 18 מדינות בלתי־מזדהות הצעת־החלטה "לגנות את המשך כיבוש הטריטוריות הערביות על־ידי ישראל".

הצעת־החלטה זו קוראת לכל המדינות להימנע מלספק לישראל סיוע צבאי או כלכלי כלשהו, כל עוד היא ממשיכה להחזיק בשטחים הערביים, וכל עוד היא "מתכחשת לזכויות הלאומיות הבלתי־מעורערות של העם הפלשתינאי".

על פי ההצעת תקרא העצרת הכללית למועצת הבטחון "לגבש לוח־זמנים מתאים" לביצוע מהיר של כל ההחלטות הנוגעות לדבר של מועצת־הבטחון והעצרת הכללית של או"ם, כדי להשכין שלום צודק ובר־קיימא באיזור על־ידי הסדר מקיף, שיושג בהשתתפות אש"ף.

מזג האויר

צפויה התגברות של עננים בשעות הבוקר ולקראת צהריים יחל לרדת גשם. קיימת סכנה של שטפונות.

הטמפרטורות:
ירושלים 9—15 מעלות, תל־אביב 12—22, חיפה 10—20, באר־שבע 10—21, עזה 10—22, רמת הגולן 6—15, אילת 12—24 מעלות.

תחזית למחר: … חלקית עד מעונן עם מטרים …

הארץ
והמוסף השבועי - מחר

איך לנהוג בשאלה הפלשתינית
מאת א. שוייצר, א. רובינשטיין ודן מרגלית (וואשינגטון)
על כל פנים מאת זאב
הקיצוצים האפשריים בתקציב המדינה
מאמר אחרון בחקירה מיוחדת
מאת עוזי בנזימן
דו"ח על ההתנחלויות
מאת יהודה ליטני
מבחר ממיטב עתוני העולם:
DER SPIEGEL משפט הנאצים. קיסינג'ר לפני הסוף?
Newsweek
The New York Times אימוץ ילדים
חידושים בחקר מחלות הלב
מאת יהודה קסטן
טרקלין ליל השבת
מאת דורון רוזנבלום
כן, יש פרוטקשן בירושלים
מאת גדעון אלון
תרבות וספרות
קריאה מהנה בשבועון "לאשה"

אליזבת טיילור לובשת דנאיה
דנאיה
אופנת עור עילית
והאופנה האחרונה
15% הנחה עד ל־15 בדצמבר
תל־אביב, רח' מנדלי 7
ירושלים, רח' הלל 21 (בנין הגדול)
חיפה, …

מבצע מכירה של:
חולצות גברים וילדים
עודפי יצוא סוג ב'
בעיצוב אירופאי מוקסם
דרך יפו ת"א 44 בפסג'
תל־אביב
כל הקודם זוכה!

מחירי הנחה מפתיעים!
לתושבי
חיפה והסביבה
* מכונות כביסה
* תנורים
* ומדיחי כלים
עם פגמים חיצוניים קלים.
מירא
קרית אליעזר, כפר מאירהוף
ע"י מרכז היהלומים בשעות 08.00—17.00.

אתה מוזמן הערב …
לטכס הגרלת הפרסים בבית …
רח' הפטמן 3, תל אביב, בכל שבוע
★ הזכיה הגדולה: חצי מיליון ל"י
★ 201,207 זכיות בסכום של 2.88 …
★ כולל 177,600 זכיות …
מפעל הפיס

במטרה לפרסם ספר על דרך … והתפתחותו האומנותית של הצייר—פסל
יצחק שמואלי
במידה ויש ברשותך יצירה … של האמן,
אנא התקשר … בר־יהודה 154 תל־אביב, טל' 433546

הודעה לחנויות ספרים
יולה ספרים בע"מ …
קבלנו טלפון ומספרי …
מקבלים הזמנות בשעות …
יחידים מתבקשים לא …

ליולדת
(וגם לבעל לא יזיק)
אצלנו
זול יותר
שרות טוב יותר
יעוץ מקיף יותר.
מבחר ענק של כל הנחוץ לתינוק,
ממוצץ ועד מיטה.
BABY
המלך ג'ורג' 45, ת"א,
טלפון 222761
"יעוץ ללא התחייבות"

ארונות מטבח
החל מ־750 ל"י מטר רץ
* תצוגה מפוארת
* דגמים מרהיבים
* אספקה מהירה
תצוגה ומכירה:
מטבחי "חמד"
בת־ים, רוטשילד 26
טלפון: 879719
"סופרגז"
בנין בית אליעל
בן־יהודה 12, ת"א

אטלס אלקטרוניקה
מערכות
אזעקה
לבתים־וילות, בתי עסק משרדים
דרך פ"ת 44 ת"א. טל 33766

דבר על הביקורת, המבקר והמבוקר*)

מאת ישראל כהן

הוועד המרכזי של אגודת־הסופרים החליט לחדש את המינהג הטוב לכנס מזמן לזמן כינוס לשם דיון באחת הסוגיות המרכזיות של ספרותנו. כינוס זה יעסוק בבעיות הביקורת בספרותנו. נושא זה מונח על סדר־יומנו תמיד. אולם אין להכחיש, כי בזמן האחרון הורגשה פתאום תהייה על טיבה של הביקורת הספרותית. לרגל פולמוס שלא גרם לנו נחת, נשמעו קולות לזכותה ולחובתה. מכאן הצורך לצחצח סוגיה זו לא אגב התמודדות מיקרית, אלא לשם בירור מעמיק ולאור יעודה החיוני.

ברצוני להתוות כמה קווים לדיון זה, ואומר שלושה דברים: דבר על הביקורת, דבר על המבקר ודבר על המבוקר.

*

על הביקורת. אין לך סוג־כתיבה שנוי במחלוקת כהגדרת ביקורת ספרותית. מעולם לא שמענו קיטרוג על … על הסונטה, או על הבלאדה או על … או על המאמר הפובליציסטי. קל־וחומר ששום סופר לא חשב לעקור אחד מאלה מן השורש. מה שאין כן הביקורת; זו מתנודדת בין מעמד של גבירה למעמד של שפחה, או של סרח העודף. הללו אומרים, שאין לביקורת חיים עצמיים ותפקידה תפקיד משרת, המפרכס את אדוניו, מגדיל את כבודו ותפארתו ומפרסם את מעשי־יצירתו בעם ובעולם. הללו מתעלמים מכך, שגם הביקורת עצמה נתבעה לא פעם למלא רק תפקיד של … הציבור, או המדינה או המפלגה ומפשיטים מכליה ומתוכה את עצמיותה ואת חירות היצירה. … הרואים בביקורת ובמבקרים … או שוליות … גם תחת עצמאות יצירתם. אם ניתנה רשות להפוך את הביקורת לכלי־עבודה, מפני מה לא תהיה גם השירה והסיפור שופרן של אידיאולוגיות ותעמולה של השליטים? לפיכך אנו באים ואומרים: לא כי. הביקורת היא סוג־יצירה, כשירה וכסיפורת, והיא קיימת בזכות עצמה ואין ערכה מותנה בהסכמת הציבור, ובוודאי שלא בהסכמת המבוקר.

זאת היא גם השקפתי. היצירה והביקורת כרוכות יחדיו. משעה שסופר מוציא כתב־יד מן המגירה ומפרסמו בצורת ספר ברשות הרבים, הריהו מוסרו לביקורת. קיימים שלושה סוגי ביקורת: ביקורת עצמית, ביקורת הקוראים וביקורת המבקר. הביקורת העצמית של היוצר מתעוררת בשעה שהוא רואה את פרי רוחו לפניו ומוצא בה פגמים או סטיות, המציקים לו ומביאים אותו לידי תיקון היצירה החדשה. ואולם לא תמיד יוצאת ביקורת זו לאור, ולרוב אין הקהל הרחב מכיר אותה אלא לאחר זמן, כשמתפרסמים מכתביו של הסופר או … או שיחותיו האינטימיות, ולפיכך אין היא משפיעה אלא על בעליה בלבד. ביקורת הקוראים היא של "רוב הדומם", וסימניה מתגלים רק בשוק, במיעוט הקנייה או בריבויה ולא בספרות. לכן קשה לסמוך עליה. נמצא, שביקורתם של מבקרים, המכשירים עצמם בהתמדה לכך, היא שעולה למדרגת כוח משפיע ופוסק ואף למדרגת יצירה. ודאי, אין לשלול את חשיבותה של הביקורת הקטנה, הרצנזיה, המופיעה סמוך לצאת הספר. אף היא צורך בה. היא כלי־שרת הכרחי. … צביעות … אם נגבר בה רק דברי־שבח. כל יוצר מצפה לה אפילו אין הוא מרוצה ממנה. … רואה בה כרוז, המבשר את לידתה והמוציא לה מוניטין. בלעדיה לא יוודע כלל בואה לעולם. אולם, לצערנו, אין לנו נחת ממנה. היא נכתבת לעיתים … בבהילות, בלא שהיית של עיכול, ואין לה … לפיכך יוטעם, שמדובר כאן בביקורת יוצרת, … שהיא פרי חוויה, עיון ומחשבה. זו באה לאחר … והבנה מרובה. היא נולדת לאחר שהיצירה … נבלעה בדמו של המבקר. היא באה כעין … ליצירה, אם כפירוש או כגילוי עצמו בתוכה. … הפרשנות אינה בשום פנים תכליתה היחידה של הביקורת, ולא העיקרית שבה. היא אחד היעדים שלה. הביקורת היא ביטוי יצירי אישי של המבקר, כשם שהיצירה היא ביטוי אישי של היוצר. הביקורת היא אמנות, כשם שהיצירה המבוקרת היא אמנות. גם … הסיווג הפורמאלי נימנית מסת־הביקורת עם הספרות היפה. אמרתי פעם, ואני חוזר ואומר, שכשם שישנה בת־השירה, כך ישנה בת־הביקורת. … לו למבקר דברים, ששום השכלה ומדע ובקיאות … לא ילחשו לו. היא לוחשת לו שמץ מסוד … ממעשה־מרכבה ומעשה־בראשית. בלי סוד זה, … בלי חסד זה, יהיו כל החומרים … הידיעות וההתוכניות בחינת גלמים בלא נשמת יצירה. … הביקורת. לפי דברי איגן יונסקו, … של "תמונה העצירית". כי אומנם בלי … של זו תהיה הביקורת מלאכת־יד או מלאכה … בלא … ובלא ניגון.

ודאי, חייב המבקר ללמוד תמיד. בקיאות יסודית … העברית וידיעה בספרות העמים, ורכישת … הביקורת בעולם, וידע בפואטיקה ובכמה … במדעי־הרוח — כורח הם למבקר האחראי. … הוא צריך להעריך את היצירה ולקבוע מקומה במערכת הספרות והרוח של האומה. ואין למלא תפקיד … בלא השכלה הומאניסטית רחבה. אגב, … ועד ימינו קיימת זיקת־עולם בין הספרות העברית וספרות העמים הקרובים והרחוקים. אנו יודעים … יפה את רישומי ההשפעה של הספרות הכנענית … האוגאריתית על הספרות המקראית, ולמותר … גם על הספרות המאוחרת יותר ועל שירת … תמיד היינו בחינת נותנים ונוטלים, וברכת … אינה קטנה מברכת הנתינה. אולם … כיצד מתעכלים היסודות השאולים ומהו … והטמעה. גם בביקורת צורך הוא ללמוד … שיטות וטכניקות. אבל יש להעביר דרך … עברי, עצמי, כשם שהיצירה העברית … כך צריכה להיות הביקורת העברית. אסור … לשונה, רוחה, בנייה ומגמתה יהיו מתורגמים … ההשפעה מחייבת גם … בירור … הם לנו להסתגר מ… ומתורות־הביקורת המרובות, הרווחות … אלינו על פי הרוב באיחור זמן … בקורת־ספר שלנו. גם בעולם הגדול, גדלה … עליהן ומחפשים אחר סינתיזה. כל שיטה … המארכסיסטית, הפורמאליסטית, הפסיכולוגית, … והפנומנולוגית — גילתה בשעתה צד … ביצירה, או הדגישה דגש חזק אותו צד, ומלואה … עליונותה. אולם שלא כמו בדת, … בביקורת … גדולה. האמונה בשיטה אחת ויחידה מעקמת את הכתובים, מעלימה בהכרח בחינות שונות ביצירה, ומביאה לידי משפט מעוקל. המבקר חייב לשאוף למיזוג השיטות, לברירת החיוני והטוב מכל השיטות. ואל תטעה אותו ההילה של המדע. כבודו במקומו מונח, וזו באמת כלי־שרת ליצירה. הוא יספק נתונים היסטוריים, טכניים, בלשניים, פסיכולוגיים וביוגראפיים, אך לא יושיע את הביקורת ולא את הספרות. מדע הספרות והלמדנות עשויים להיות מעניינים ומועילים להשכיל. אך הספרות אינה ענף מדעי ולפיכך גם ביקורת הספרות אינה מדע, אף־על־פי שיכולה לשמש נושא לו. היא דעת, במשמעה העברי השורשי, שכלולות בה חוכמה ובינה, אך לא מדע. כל ניסוי בביקורת יביא עמו תוצאות אחרות, בעוד שכל ניסוי במדע צריך לאמת אמת אחת בלבד. הביקורת היא התנסות, חוויה, אך לא ניסוי. מבקר מבקר והתנסותו. ואין ביקורת בלא אהבת המבוקר. והיא אינה מקלקלת את השורה, ולא את השירה, אלא מתקנת אותן. בכוחה חודר המבקר לנבכיה ולמיסתורין שלה, וביצירה יש מיסתורין, ששום מנוחים טכניים לא יצלחו להשיגם ולהסבירם. מגעו של המבקר והיוצר הוא כמגע נפש בנפש, יוצר ביוצר. גם ריבו עמו הוא ריב האוהבים. הביקורת היא כתיבה לאחר השיכרון מן היצירה. הכתיבה אינה אוטומטית. היא כרוכה בעבודה, בקריאה, בעיון, בשירטוט טיוטות, בתיקון ובהגהה. אך היא אינה נעשית על־פי מתכון, על־פי שיטה גזורה מראש. היא מזיגה של יזע ומוזה, ככל יצירה. גם בחלומו של מבקר מרפרפות דמויות ומזמזמות הנדרות, עד שהן מתגבשות למשפטים סדורים. חותמה של הביקורת — סיגנונה. גם בה הסיגנון הוא האדם. התמזגות המבקר עם היצירה בוראת גם סיגנון משותף. שיתוף זה סימן טוב הוא לשניהם, למבקר ולמבוקר. עלובה היא הביקורת, שתהום חוצצת בין לשונה ולשון היצירה המבוקרת. היא מעידה על זרות הדדית, על פגיעה הדדית.

ביקורת, שיסודות אלה לה, צריכה להסתייע גם בניתוח טכסטים, בבדיקה בלשנית, בהשוואת מקורות, בגילוי תהליכים חברתיים, במדידות סטאטיסטיות ובסיווגים. אך אלה הם כלי תשמישה, ולא גופי תורה. אמצעים ולא מטרה. המטרה היא — חישוף היצירה, גילוי ערכיה האסתטיים ואיכותה האמנותית, הבלטת ייחודה, פיצוח חידתה, מציאת המפתח, גיבוש הבשורה שבה. ביקורת מחייבת מסד עיוני, ואין לסמוך על התרשמות ערטילאית. אך בלעדיה היא ענף יבש. כי הביקורת היא האני־מאמין של המבקר. הגיוון במקורות הנפש והבינה אך גם אני־מאמין זקוק לעיקרי אמונה ולעקרונות תפישה, לטוב־טעם ודעת. אין להבין, מכל שכן שאין להסביר את שירת ביאליק, בלי ידיעה במקרא, במדרש ובשירת ימי־הביניים. כשם שכדי לעמוד על טיבה וחידושה של שירת יהודה עמיחי, הנוטלת מיבטאים ותמונות ודפוסי לשון מן התפילות והפיוטים המסורתיים, ויוצק בהם תוכן והלך־רוח של משורר חילוני בן־זמננו, יש צורך לדעת את המקורות האלה וכן את השירה המודרנית בעולם. וטוב: אין הבקיאות המופלגת וההשכלה המסועפת משמשות ערובה לכתיבת ביקורת יוצרת. אבל הן אחד התנאים לכך. ייתכן משורר פרימיטיבי, מקורי, החוצב ערכי שירה מנפשו. אך לא יצוייר מבקר ראוי לשמו בלי מיטען השכלה ותרבות ובלא השקפת־עולם. בלעדיהן אין דבריו אלא סברות סובייקטיביות בלבד, המשוללות כוח־שיכנוע וערך אובייקטיבי.

*

ודבר על המבקר. חייב המבקר לזכור תמיד, שלא רק בדיני אמונה ואמנות הוא דן, אלא גם בדיני נפשות. היצירה היא דם־הנפש של הסופר. ולפי שהמבקר משמש כעין שופט, עלול הוא לבוא לידי תקלה, לידי שפיכת־דמים. ובמטותא מכם שלא לטעות בדבריי. אינני מטיף לרחמים בדין. המבקר חייב להוציא משפט אמת על ספר או על סופר, אם לשבח ואם לשבט. כל המידות בטלות מפני מידת האמת. מבקר רך־הלבב ייכבד וימשוך ידו ממלאכה זו. כוונתי איפוא למידת האחריות ולא למידת הרחמים. זו צריכה להיות גבוהה ביותר, כדי להינצל מן הכישלון הרובץ לפתחה של ביקורת. מפני שאין חוקי יצירה המחייבים את היוצר והנותנים בידי המבקר אמת־מידה לבדוק גם אם נתקיימו ביצירה; שכן לכל סופר חוקי יצירה משלו. ממילא אין גם חוקי ביקורת, שידריכו את המבקר במשפטו. מבקר מבקר וטעמו ותרבותו. היסוד היחידי־האוטוביוגראפי שליט בביקורת כביצירה עצמה. הביקורת מבטאת את אישיותו של המבקר, ובזה הוא נבדל מן החוקר המדעי, הבורח בשעת מחקר מאישיותו.

אך אל נא יראה המבקר את עצמו כפוסק אחרון. ביקורת ופסקנות הן תרתי דסתרי. מן הדין שנעימה של מסקנה ולא פסקנות תרטט בדבריו. אל נא יחלק צל"שים או צל"גים (ציון לגנאי) בחגיגיות יתרה, כדרך שנוהגים בחיילים. יאה מידת הענווה למבקר. אין דבריו דברי אלוהים, אלא דברי אדם בן־תרבות, העלול לטעות. חלוקות הדעות, אם אמת־מידה מוסרית לגבי יצירה תופסת. אך דומני, שאין חולקים על כך, שהמבקר חייב לעמוד במיבחן מוסרי. כל מטרה צדדית, גלויה או כמוסה, מלבד המטרה למצוא את האמת שלו, פוגמת. הוא צריך לעורר אמון בקהל הקוראים וגם בקהל היוצרים, שלא זו בלבד שהוכשר מבחינת השכלתו וידיעתו לשמש באמנות המבקר, אלא גם מבחינת ישרותו. החזון המצוי, שמבקר רוצה להשתלט על דעת־הקהל, להיות דיקטטור של הטעם, פסול הוא. שתלטנות וביקורת מצפונית לא ידורו בכפיפה אחת. די לו למבקר שדעתו נשמעת ומשפטו מובא בחשבון. ואל לו לשאוף לשלטון־יחיד. שום מבקר אינו ראוי לשלטון כזה. ציזאריזם בביקורת תועבה היא.

המבקר, ככל דיין, חייב לשקול את דעתו ולהכריע בלשונו. מגדולי היה אומר, שסופר צריך להיבדק תחילה בלשונו, כדרך שחולה נבדק על־ידי רופא. בא חולה לפני הרופא, הריהו אומר לו: הראה לי את לשונך. אם לשונו נקייה, כל גופו בריא. גם מבקר, בין צעיר בין ותיק, העולה לדוכן, אומרים לו: הראה לנו את לשונך. אם היא נקיה, ראוי הוא לאיצטלא זו; אם לאו — מן הדין שירד מעל הבמה, עד שילמד את תורת הנקיון. הכתיבה המשמצת והסיגנון המתלעג, אפילו כלפי מי שאין ספרו נראה בעיני המבקר, משפילה את כבוד הביקורת והסופרות. היא והשכלה מייד את הנתקף לקורבן־חינם ומעוררת אהדה אליו, ונמצא, שגם מטרת המבקר הוחטאה.

כבר נאמר, שהמבקר צריך ללמוד כל ימי חייו. הוא צריך לדעת את כל השיטות המצויות ואת כל הטרמינולוגיות המתחדשות. חז"ל, שדנו בעלי כישוף למיתה, חייבו לדיינים ללמוד חוכמת הכישוף, כדי שיוכלו לחקור את הנידונים. על דרך זו, חייב גם המבקר להיות

(סוף בעמוד 6)

*) הרצאת־פתיחה בכינוס לדיון בבעיות הביקורת בספרותנו, שנערך השבוע בבית־הסופר בתל־אביב.

קז'ימיר מלביץ': מימין: דיוקן מושלם של בנאי — הדפס־אבן משנת 1913, משמאל: דמות דינאמית — הדפס־אבן משנת 1919.
מתערוכתו במוזיאון־ישראל, ירושלים. ראה עמוד 3

גיאורגוס ספריס

שיבת הגולה

תירגם מיוונית: שמעון הלקין

"ידיד לי מאז, מה אתה מחפש?
גולה זה שנים הנה באת
ותמונות עמך טפחת־רביות
תחת שמי נכר
הרחק ממקומך שלך."

"מחפש אני את גני הישן;
עצי מגיעים עד מתני
והגבעות דומות לגדרות־אבן
והרי בעולי ילד
הייתי משחק על פני העשב
בתחת לצללים הגדולים
והתרוצצתי על פני המדרונים
שעות רבות מתנשם."

"ידיד לי מאז, תנוח,
לאט לאט תתרגל.
נטפס יחד
בשבילים המכרים לך
נעצור יחד
תחת קמרון הדלבים —
לאט לאט יבואו עדיך
גנך ומדרוניך."

"נגותי מגיעים על כתפים
ובכל שארחיק להביט
אני רואה אנשים כורעי־ברך
כאלו נושאים תפלתם."

"ידיד לי מאז, אינך שומע אותי?
לאט לאט תתרגל.
ביתך היא זה שאתה רואה
ואותה אותה דלת יתדפקו עליך
עוד מעט ידידיך שלך
לברך רבות בואך לשלום."

"מדוע רחוק כה קולך?
הרם קצת ראש
שאבין מה בפיך:
ככל שאתה מוסיף לדבר קומתך
אך הולכת ומקטנת
כאלו אתה שוקע באדמה."

"ידיד לי מאז, שים לב —
לאט לאט תתרגל:
לכף הביתה יצר לך
ארץ לא קימת עם חקים
לא מארץ ולא מאדם."

"משמע איני שומע בחש
שקע גם ידידי האחרון.
מוזר איך מורידים לשפל
את הכל מסביב כרי פעם —
פה עוברים וקוצרים
אלפי כלי־רכב חמושי־סכל."

*

"מחפש אני את ביתי הישן
עם חלוניו הגבוהים,
המאפלים בקיסוס;
מחפש אני את העמוד הקדמון
שמלח מקיש בו יורד ים.
איך אוכל להכנס אל המכלאה הזאת?"

אתונה, אביב 55

ספר הפואטיקה הראשון של השירה העברית

מאת אהרן מירסקי

משה בן יעקב אבן־עזרא, „ספר העיונים והדיונים" (על השירה העברית). ערך הגיה ותרגם בצרוף הערות אברהם שלמה הלקין. הוצאת „מקיצי נרדמים", ירושלים, תשל"ה, 335 עמודים, כ"ז.

הספר הראשון בתורת השירה העברית נכתב בספרד במחצית הראשונה של המאה השתים־עשרה. כתבו המשורר ר' משה אבן־עזרא, וקרא שמו: כתאב אלמחאצרה והאלמדאכרה". עתה תירגמו פרופ' אברהם שלמה הלקין ללשון עברי, וקרא שמו: „ספר העיונים והדיונים" על השירה העברית.

ספר זה כלל בו מחברו הרבה דעת והשכל, וחכמת הנבונים של ימיו, מענייני התולדות וגדרי המידות וביאורי המושגים וביקורת הסופרים ודרכי המליצה וטעמי הלשון ומלאכת השיר. וגם על תבל ועל זמן ידבר, על השעה שאין נכונה ברוחה, שהיא משחקת לזה ולזה היא דוחקת, בקבצו בו העניינים שהיו הגיגם של המשכילים בני הדור ההוא, אחי חכמה, שהאלוהים נתן בלבם את העולם.

את ספרו זה יסד המחבר על שיטת חיבורי הערבים, שהם בוללים דבריהם במאמרי חכמה, והם עשויים כמין קופה של רוכלים, שאדם מוצא בה מה שהוא מבקש, וגם שאר דברי־חפץ שלא נתכוון לבקשם, אבל כיוון שבאו לידו הוא לוקח אותם מחמת יקרות ערכם. כן זה הספר, שיש בו מכל אבקת רוכל, כתוב על דרך ספרי הערבים הקרוי בלשונם: אדב, ובלשוננו ייקרא לזה: מוסר. וכבר דיברו הראשונים הרבה במעלת המוסר לרוב חשיבותו בעיניהם. ולא אזכור מדבריהם כאן אלא מעט, כמאמר קצת החכמים: המשכיל יקח מבחר ה מ ו ס ר י ם, ואמר: לא יועיל השכל מבלי מ ו ס ר. ובפירוש לספר משלי סימן כ' פסוק י"ב, ששמו של החכם ר' אברהם אבן־עזרא נקרא עליו, אמר המפרש: לא נברא העין לישון כי אם שעה ידועה, ואחרי כן לראות ולבחור בדרכי ה מ ו ס ר.

וכיוון שהגענו בדברינו עד הנה וזכרנו המוסר והאדב, אומר את התימה שתמהתי כאשר ראיתי למשוררים כולם קוראים בשפה אחת לאדב — מוסר. כמו ר' יצחק אבן־כלפון רצה לומר לידידו ר' שמואל הנגיד כי חכם ומשכיל הוא ומוכתר בנימוסים, היינו בעל אדב, כיצד הוא קורא לו? כך מצינו אמור בשיר „חטאתי כמו ארץ רחבה" (שירי ר' יצחק אבן כלפון, מהדורת א. מירסקי, עמ' 121):

אֲחִי מוּסָר, שְׁאֵרִית עַם נְדָבוֹת

ור' שמואל הנגיד אף הוא עונה לעצמתו בשירו תחילתו „אחי מוסר", וקורא לר' יצחק אבן־כלפון בזה השבח ובזה הלשון (שם, 162):

אֲחִי מוּסָר וּבַר תּוֹרָה

ור' שלמה אבן־גבירול, שכל אוצרות חכמה שסיגל לא היה לו בהם די, הולך וקורא תגר בשירו „אני האיש" (שלמה אבן־גבירול, שירי החול, מהדורת חיים בראדי וחיים שירמן, עמ' 116), על הזמן, שאילולא הוא שסבב אותו בצרות ובפגעים רעים היה יכול לקנות דעת והשכל עוד ועוד, ובלשון מליצתו הוא אומר כי לולא התלאות כי אז היה מגיע

לִקְצֵי מַעֲלוֹת חָכְמָה וּמוּסָר

ואמר המשורר ר' משה אבן־עזרא בשירו „תכונת הגביר תגיד המודיי", בשבחו את העלם יצחק בן־ידידו אברהם אבן־מאטר, אמר עליו בזה הלשון (משה בן־עזרא, שירי החול, מהדורת חיים בראדי עמ' מ"ה):

וְחוֹתַם הַיֹּקֶר עַל יַד יְמִינוֹ / וְכֵן הַהוֹד וְהַמּוּסָר צְמִידָיו.

כל לשון „מוסר" שקראנו בדברי המשוררים כולם לשון „אדב" המה. וכבר אמר החכם בן־ציון הלפר במבואו ל„שירת ישראל" עמ' י"ז, כי „המשוררים של ימי הבינים תרגמו את המלה ,אדב' במלה ,מוסר', והשתמשו בה במובנה הערבי". וכאן באנו אל קצה התמיהה: מי לימד את המשוררים לקרוא כולם ל„אדב" „מוסר"?

ושמע את פירוק תשובתנו: כי בימיו של ר' שמואל הנגיד וחבריו, זו המאה השמינית לאלף החמישי, עדיין לא באו לעולם הפירושים המפורסמים ללימוד המקרא, והתלמיד עם מבין בספרד, שצרכו לקרוא בתנ"ך ולהבין לשונו, מה פירוש היה מחוקק להם? ומה הביאורים שלמדו בהם מקרא בספרד בימים ההם? שניים היו ראשי הפותרים למקרא, אלה שני התרגומים, האחד: התרגום הארמי, והשני: התרגום הערבי של רב סעדיה גאון. ועל פי זה צריך אתה לומר כי לשונם של משוררי ספרד, ובייחוד הראשונים שבהם, תיפתר על דעת שני התרגומים האלה, ומהם יימשכו ההוראות של המלות בשירי הספרדים. והגה ביאורי הלשון של שירי ר' שמואל הנגיד על־פי התרגום הארמי תמצא במאמר „הגהות ופירושים לר' שמואל הנגיד". כתבו ד"ר משה זיידל ב„סיני" של שנת תשכ"ב. ואשר למלת מוסר, שמשוררי ספרד קראו ל„אדב", דע כי הם למדוה מן התרגום הערבי של רב סעדיה גאון לספר משלי, כגון הכתוב בסימן א' פסוק ח': שמע בני מוסר אביך, תרגמו: אסמע יא בני אדב אביך. וכן כל לשון מוסר הכתוב הרבה בספר הזה לעולם תרגמו בלשון אדב. ובפירושו לספר משלי הוא אומר במפורש (שם פסוק ב'): ואמא מוסר פהו אדב. וכשבאו לומר בשיריהם עניין „אדב" ראוהו כתוב בתרגומו של רב סעדיה גאון, שהיה כבריאה שגור על פיהם, והכתיבו בשירים את המלה העברית מוסר שהגאון תרגמה במלת „אדב".

*

נחזור לענייננו. ספר העיונים והדיונים יסדו ר' משה אבן־עזרא על ראשי ענייניו של ההויה התרבותית והמסורתית של שעתו, תחילת דבריו בעניין הדרשנות, וביאר יסודו ושורשו בחיי הנפש של אבותינו בימים הקדמונים, ומביא מדברי המקרא את אשר מספיק לבאר את עניינו. עוד הוא מדבר בגדרי השיר, שבדול הוא מן הדרשנות, ואינו מן המדעים ההסכמיים ולא מן הלימודיים, כפי שקורא לכך המתרגם בתוקף לשונו, אבל יש בו מן ההסכמי ומן הלימודי; מן ההסכמי של הדקדוק והלשון, ומן הלימודי של המשקל, והוא מעלה את מדרגת השיר למעלה ממדרגת הדרשנות, כמאמר קצת החכמים:

מְלֶאכֶת הַשִּׁיר בֵּין הַמְּלָאכוֹת כְּבַת הַנְּסִיכִים בֵּין הַשְּׁפָחוֹת

ואומר:

בַּת הַשִּׁיר רָמָה
אַף יָדָהּ אָרְכָה
וְעַד שָׁמַיִם תַּגִּיעַ
טַלָּם לְהַשְׁפִּיעַ.

עוד הוא מדבר על האווירים; יש אוויר אשר ייטיב ללשון להיותה אם צחה ואם לחה, אם רטובה ואם גבוהה, ושיעור כוחם של צבא השמים, ראשי הכוכבים, על הטבעים של בני אדם לגדל בעלי מליצה, לעדן גיבורים ולהנעים שירתם. וכבר יש בזה סבר ליתרון שירי הערבים, שאוויר ארצם טוב, על שירי שאר אומות.

בדרך גלגול מלשון ערבי הוא אומר על לשון עברי כי פנה זיוה מחמת התרשלות מקבלי הלשון שלא שמו אל לבם לשמרה ולאמצה ולעדנה כיאות. מוחזקים היו בני ספרד בעיניהם שבעלי יחס הם, רצונו: משבטי יהודה ובנימין, ואנשי ירושלים היו מדייקים בלשונם. והנמשך מזה שאנשי גלות ספרד לשונם לשון לימודים, ותקיפים בתלמוד תורה, ובבקשת המושכלות והחכמות העיוניות. משתה זה הוא יוצא לספר את שלשלת היוחסין של השירה העברית בספרד, תולדות משורריה וכשרון מעלתם, וטבע שיריהם, וכוח לשונם, כל אחד לפי שיטתו ולפי סגולת מעשיו ולפי מיטב החכמות שבו, ומה שהוסיפו האחרונים על הראשונים

עד שהשלימה השירה בספרד את פעולתה והגיעה אלי תכליתה, והוציאה לאור את תוקף הגיגיה ואת כל נוי יופיה, כפי הכתוב והחקוק והגלוף בשיריהם.

יפה נפש, מטיב שיר הוא מחבר הספר, ודעת יתירה בו להבדיל בין שיר לשיר, בין שיר שממשו אמת, ובין שיר שהוא כנאד נפוח והוא מיופה ככסף על חרש, ותוכו ריק, וממש אין בו; ולהבדיל בין משוררים שהשירה סגולת נפשם ובין משוררים שקולם הולך ושיריהם פחוזות, ושולחים חוצפתם על פני חוצות כי תעשה מה שאין ביד כשרונם לעשות. והשירה אינה דרה בלבותם, אלא הרי היא כסדין של צבעונין שהם מתעטפים בו. בעל מבקר חכם זה ברירו להם עונשם; לא ויכוח לו עמהם ולא תחרות, אינו מזכיר את שמם ולא זוכר מעשיהם לגנותם, כי הם אל הנשיה דרכם, ובשכחה שמם יכוסה, כמאמר בחיר המשוררים (ר' יהודה הלוי: „יום אור בהיר"):

אֵין יוֹדֵעַ בָּם, אֵין מַכִּיר
בְּשָׁמָם, כִּי נִשְׁכְּחוּ מֵעִיר
אֵין שִׂיג לָהֶם, אֵין שִׂיחַ,
יָבֵשׁ חָצִיר.

ונקשר בזה העניין דברים עמוקי העיון ורבי השכל והצדק על המידות ועל תיקונן, ועצות טובות לאחוז בהן האדם.

הנמשך מדבריו כי מעשה השיר יסודו בכשרון הנפש; מזלו של המשורר חוזה במראות, ומוסר הקולמוס לידו, לכתוב הדברים בשיר. סברתו זאת מביאתו לדון בעניין החלום והשיר. והחלום כבר אמרו קדמונינו זכרונם לברכה, שהוא נובלות נבואה. ומאחר שהשיר הוא דבר יראהו המשורר בעין לבו, הנה גם כשהמשורר ישן לבו ער וחוזה חזיונות. על כן יש באשר כי יחבר המשורר שיר בחלומו. דבר זה יש עליו הסכמת הדעת, וגם מתאמת מן הנסיון, ממעשים שהיו.

*

דברי הספר וסידורם וסמיכות פרשיותיו זו לזו מודיעים על השקפת המחבר בעניין השיר. על תכלית חיבורו אומר המחבר כי בא להורות דרכי המליצה ונויי השיר. אלה הנושאים הנידונים באחרון משערי הספר. והנה לימוד נכבד לימד המחבר בהשגת תכלית כוונתו של חיבור מה עיקר בו, ראשו או סופו? וכך אמר: העניינים יסבבו על ציר אחריתם (עמ' 179). נמצא השערים הראשונים של הספר מכוונים להוליך את הקורא בהם אל השער האחרון. ואין אדם יכול לבוא אל השער האחרון אלא אם יבוא תחילה בשערים שלפניו. על כן דע, כי רבים הדברים כתבם המחבר בשערים ראשונים מעניין תיקון האדם ויישור מידותיו, מן האמת והכזב, מן הגאוה והענוה, מן ההוכח והחונף, מן החסד והקנאה, מן התאוה ומן ההסתפק במה שנמצא, מן האושר הקיים, שהוא חיי רוח, ומחיי ההבל שאושרם אושר חולף. דברים אלה נראים לכאורה טפולים לנושאי התשובות שהוא משיב בספרו, כאילו אגב אורח בא אליהם. אבל לא כן, שייכות להם וקשר להם עם דברי הספר, והמחבר בא אליהם מעניין לעניין ובאותו עניין הוא עומד שהרחיב את גבולו. לא כן, אבל דברים אלה מעיקר תוכנית הספר ומן המכוון שבתכליתו. אומנם כבר ידענו כי מנהג המחברים ההגרים נוהג המחבר, להגיד דבריו בנחת, כמטייל בדרך לתנאתו, וסר לצדדים לזון עינו בגנה נאה ובפרח נאה, ואחר זה חוזר לדרכו; אלא שהדברים שסר לראותם מוכיחים במה לבו חפץ. וכל אלה הדברים אשר קשר אל ענייני השיר, אלה דברים של השגות עליונות, מדרכי גבוהים ונתיבי נגוהים, להלך בהם חסידים ופרושים. ולפי העניין הזה נאמר, כי זו הדמות ערך מחבר הספר למשורר עברי, שיהיה כתואר אדם המעלה, שלבו וכוחות נפשו ברשותו, וכאדם השלם, ציירו הפילוסוף והאלהי ר' בחיי אבן־פקודה בספרו „חובות הלבבות". ובחירי המחברים זולתו. והיה רצון המחבר בחיבורו ללמד למשורר הצעיר את דרך השיר, לזכך את התלמיד, לישרו ולעדנו ולצדקו ולנשאו עד בואו עד שער השיר. והכינו זה ממני מאוד, כי לא דיבר המחבר במופשט אלא במוחשים, במשוררים וכרם בחמישית מתשובותיו, שדיבר שם בדבר „יתרון גולי ספרד על זולתם ביצירת השירה". אלה המשוררים שמעלתם רמה בעיניו, ראשונים בהם לחשיבות. ר' שמואל הנגיד אשר כך אמר עליו המחבר ביד המתרגם: „ראשם וגבורם (רצונו: של סיעת המשוררים החשובים) היה הנגיד ר' שמואל הלוי ירצהו ה' וכו' שופע ביצירתו, חזק בתכנו, נמלץ בלשונו, נאה בחבורו, מקורי בהמצאתו, משובח בתבניתו, גדול בגלוי מובן ומטמוניתו" (עמ' 61). והוא, רצוני הנגיד, כתואר אדם השלם, צדיק זורע צדקות עם היותו בעל מלחמות, מטיב לקרובים ולרחוקים, חכם אוהב את הבריות ומלמד מידות טובות בספרי שיריו ומשליו. המחבר מתנצל ומצדיק קיצור דבריו בסיפור תואר נפשו, ואמר: „נמנעתי מקלוס מקצת ההוד והרוממות ברעיונותיו ושלמותו, אם כי אינו צריך לבחינת מופת ברור ואינו זקוק לראיה ואישור, מפני פרסומו בארצות שונות ותהלתו על לשון אנשים אשר לא יכילם מספרי" (עמ' 63).

ועוד שם בתשובה החמישית פרש (פ' קמוצה, ר' פתוחה) השירה, ר' שלמה אבן־גבירול, ועליו אומר המחבר בפתח סיפור תוארו, כי „הדריך את מידותיו וכבש את יצרו וברח מן הארציות והכשיר נפשו לעליונות אחרי שנקה אותה מחלאת התאוות" (עמ' 69). ואחד המשוררים, ר' שלמה בן ראובן בונפיד, שחיה במאה השלישית לאלף השישי, מספר כי זכה לגלוי ר' שלמה אבן־גבירול,

שמואל מנסר: תבליט פוליאסטר
מתוך תערוכתו של האמן, המכון קונסולי־כבוד של קולומביה בישראל, שתופתח במוצאי־שבת בבית־האמנים, ירושלים

והוא נראה לו „איום ונורא כ־שנאן" (כשיר „לספון כדיב עמלי" מהדורת ח. שירמן, „קובץ על יד" ספר יד, ד). את אלה שיוות המחבר לנגד עיניו בלמדו דרך שיר לבן המשוררים. ואל המרומים שעמדו על דרגי מעלה אלה, אמר אליו: עלה! לאחר שהכשיר המחבר את תלמידו בהכשרת הלב ותיקון מידות נפשו, הוא מלמדו את מלאכת השיר, הלכי והמליצה וטעמי הנוי של היופי. בלמד מפורש ומסורט, להיות לשונו לו לימודים. כמאמר החכם: המלים הן כלי הרעיון, ולהיות מליצתו משובחת ושירו נרצה. זה ביאור מאמרי החכמה ותיקון המידות המסובבים את כוונת השיר שבספר.

*

הפלאה גדולה הפליאו הספרדים בחיבוריהם; הם כתבו את שיריהם עברית, אף שירי החול בכלל זה, והחיבורים זולתם כתבו ערבית. חוץ זה המדבר במוסר השירה העברית, אף הוא בלשון ערבי כתבו, שלשון ערבי שימש את גולי ספרד, והוא כלי שנשתמש בו [illegible] בספרד להשתמש בו קודש. וכבר עמדו חכמים אבירי התרגום, החזירו לסיעתם, להחזיר את החיבורים לשורשם, רצוני: ללשון עברי. והעתיקו מעשיהם כהעתקים שעשו לחיבורים הנכבדים שכתבו בעלי הרעיון בלשון ישמעאל, למען יוכלו ללמוד בהם גם מי שאינם בקיאים בלשון ערבי. ראשוני המתרגמים היו ראשונים לתרגם מלשון ערב ללשון עברי, דברי חכמה ורעיון עמוקים וחוקים. על כן הוצרכו לדרוך להם דרכים ילכו בתרגומים ואת דרכם במלאכת התרגום היו מודיעים בהקדמות ובדברי התנצלות שכתבו לתרגומים. אף יש מהם שדבריהם ערוכים כמין שיטה. הם הם הראשונים לכתוב את תורת התרגום בעברית, כדברי ר' יהודה אבן־תבון בהקדמה שכתב לתרגום ספר „חובות הלבבות" לר' בחיי אבן־פקודה ולבנו ר' יהודה אלחריזי, שכתב בהקדמה לתרגום פירוש המשניות להרמב"ם למסכת ברכות, וזולתם. על דבריהם אמר אותו מופלא שבבעלי התרגום אמציה פורת, שכלולות בהם אותן הקושיות והאיבעיות שמתקשים בהן המתרגמים בימינו. וגם בפתרונותיהם שכתבו בהקדמה הנזכרת אנו מוצא את השיטות של המתרגמים הנוהגות היום, כפי החילוקים והשיטות שביניהן.

דעת ר' יהודה אבן־תבון, כי הרצוי שישתדל המעתיק לתרגם מלה במלה, שבזה האופן יינצל מן הטעות, ואם על־ידי כך הקשה הלשון ויכבד העניין. ואלה דבריו אחרי אמרו כי צריך המעתיק שתהא לו דעה ברורה והבנה נכונה בעניין, כדי שלא ישתנה העניין מדעת בעליו, אמר כך:

„ואם היה יכול המעתיק שתמצא ידו להעתיק מלה במלה בלי תוספת ומגרעת היה נצול מן המכשול הזה (= מן הטעות בכוונת המחבר) אף על פי שהעתקה על הדרך הזה תהיה קשה להבין לחכמים הגדולים המבינים דרכי לשון הקדש, והלשון לא יהיה ערב ומקובל כל כך, ושמא עם קושי הלשון יקשה העניין להבין".

בדרך הזה הלך ר' יהודה אבן־תיבון במעשה העתקתו. שכן הוא כותב בהקדמתו לתרגום ספר „חובות הלבבות" ואומר:

„ונזהרתי כפי יכלתי מהטות דברי המחבר מדרכיהם, וכל אשר מצאת ידי להעתיק מלה במלה, אף על פי שלא היה הלשון הזה כחפצי, עשיתי כן. ואשר לא יכולתי להעתיק על הדרך הזה, הייתי משתכל ומתבונן עד שאבינהו, ואחר כך העתקתי כפי יכולתי".

אותה תכלית שלא להפסיד כוונת המחבר ישיגנה המעתיק לדעת ר' יעקב בר משה בן־עכסאי בדרך נוטה מדרכו של ר' יהודה אבן־תיבון. וכתבת בהתנצלותו להעתקת פירוש המשניות להרמב"ם לסדר נשים, לדעתו צריך אל המעתיק להשתדל בסגנון הלשון, ולשם שמירת העניין אף יש לו להוסיף על דברי המחבר ולהאריך בביאורים, כי זו הגמרא נעשה מרוה ומפרש לספר המתורגם. וזה לשונו:

„וברוב המקומות העתקתי הלשון מלה במלה, ובקצת מקומות הקדמתי המאוחר ואיחרתי המוקדם, הכל לפי העניין שהיה נראה לי יותר שהיה נאות ומוסכם ללשון הקודש. ובמקומות אחרים הוצרכתי בהכרח להאריך בלשון שנים שלשה מלות כדי להשלים בביאור העניין ולקשרו, שכל מעתיק מלשון ללשון יש לו להשגיח מאד שלא יפסיד כוונת המחבר, ותחת היותו מועיל אולי יהא מכשול."

אף מצינו לבעלי התרגומים שאמרו דברי ביקורת על המעתיקים של זמנם, שלא אחזו בדרך הישרה ולא שמרו על טבע לשון עברי [illegible] שלא יתקמט מחמת לשון ערבי. מהם ר' יוסף בן ר' יצחק אלאשקר בהקדמת ההעתקה שעשה לפירוש המשניות לסדר זרעים ממסכת תרומות ואילך, אמרו בדרך כבוד בזה הלשון:

„אמנם לפי הנראה מן ההעתקות שעמדנו עליהם, שהמעתיקים בהגות רבות עמודי עולם, גבירי הלשון, יודעיו אמתתו, כי בכמה מקומות היה אפשר להם להשמיע דבריהם ולהבין כוונתם ולכוון כוונת המחבר יותר ממה שעשו, אלא שנגרר קולמוסיהם ונמשך לפנים אחר הלשון שממנו היו מעתיקים, ונראה כאילו הוא דבר מחוק במעתיקים."

גם המחבר ר' משה אבן־עזרא אמר דעתו, בשלישית מתשובותיו, על ההעתקה מלשון ללשון, ואמר כי רב הפחת שנחסר מדברי הכותב על ידי העתקת דבריו מן הלשון שכתבם, והנה דבריו על התרגום כלשון הזקוקה של המתרגם:

„והנה יימצאו שמות ופעלים בלשון אחת אשר [illegible] ויצטרך המתרגם לקחת מלים על דרך ההעברה ולדבר על דרך וכינויים שהם קרובים אליהם, ואין אלה אלה. [illegible] הטבעיות בת ואופיה שנוסדה עליו. הואיל ומן הנמנע הוא שהשבת ואמצעי הדיבור וסגולותיו יהיו שווים בכל הלשונות".

ולראיה סיפר מעשה נאה זה:

„פעם בימי נעורי בעיר מולדתי, שאלני אחד מחכמי המוסלמים, שהייתי איש הסוחר ובטוח באהבתו, שאקרא לפניו את עשרת הדברות בלשון הערבית. הבנתי את כוונתו, שהוא רוצה לגלות את דלות מליצתה. ביקשתי אותו שיקרא לפני את פתיחת הקוראן שלו בלשון הלטינית — והוא יודע לדבר בה ולהבינה. וכשעמד והעבירה ללשון הזאת נעכרה מראה ונמאס יופיה, והבין רצוני ופטרני מאשר בקש ממני".

*

והנה הספר הזה, ספר אלמחאצרה ואלמדאכרה, שאנו בו, כבר [illegible] חכם ראשון אחד, הוא בן־ציון הלפר, וקרא לו „שירת ישראל", [illegible] עתה פרופ' אברהם שלמה הלקין והתקין את הספר של המחבר בלשונו הערבי, כמו שהוא מתחת ידו של המחבר, ותרגמו ללשון עברי, והספר מחזה לו סגולה, (ז' קמוצה) מול מחזה, הערבי והעברי זה כנגד זה. [illegible] זה מעשיו כפולים, ושני ספרים הם; אחד: מהדורה של החיבור של ר' משה אבן־עזרא, ככתבו בלשון ערבי, וברוך בעל הספר המהדר, [illegible] להוציא את המהדורה הזאת, שכמה חכמים מישראל, [illegible] ודורשי השירה העברית, היו מצפים לראותה, [illegible] שערך בכלל ביקורתו החדים, על־פי כמה כתבי יד [illegible] ובאותיות, וכתב דיוקיו בחילופי הנוסח [illegible]

והספר השני זה התרגום, ותרגמו; עמוד מול עמוד, [illegible] שורה, דיבור מול דיבור, דמוי מול דמוי, צורה מול צורה, ספור ומדוד ושקול ומאוזן זה כנגד זה, מקום שזה מאריך — זה מאריך, ובמקום שזה מקצר — זה מקצר. מקום שהמחבר מרחיב דבריו [illegible] בחרוזים, שם גם המתרגם מתכוון לעומתו ותרגומו אף הוא בחרוזים, אף כתב נימוקים לתרגומו בכל מקום שהדבר צריך.

ולשון המתרגם מן המשובח והנאה, מן הלשון המקראי [illegible] מלשון המקרא ומלשון המשנה, ומן הלשון העיונית שנתחדשה בה מפי המתרגמים של ימי־הבינים, ומן הלשון החדשה [illegible] את כל אלה מזג המחבר להיות לשון תרגומו [illegible] ופשוטה, ואשר צריך אלי עוד לאמרו בדבר סגנון התרגום [illegible] המתרגם סגולות לשון אחרונים וראשונים, [illegible] מביא עמו אל הקורא ניחוח הבשמים העצרי של [illegible]

(סוף בעמוד 4)

מנחם בן מציג שיר חדש

פרי

מאת מאיר ויזלטיר

סִיגָרִיָּה בּוֹעֶרֶת מוּטֶלֶת לְתוֹךְ הָעֵץ
(בְּחָמֵשׁ לִפְנוֹת בֹּקֶר)
פּוֹרַחַת רֶגַע אֶחָד בְּנֹגַהּ אָדֹם בֵּין הֶעָלִים.

כִּכְלוֹת הַכֹּל הֲרֵיהִי פְּרִי הָעֵץ
(טַבַּק, נְיָר). עֵץ אַחֵר
אָמְנָם, אֲבָל לָמָּה נְדַקְדֵּק.
הַפְּרִי דּוֹלֵק, הַפְּרִי כָּבָה.

אָדָם רָוֶה רֶגַע אֶחָד וְאֵינֶנּוּ.

אין נושא חדש בשירה. בשעתו שמעתי בהרצאה מפי פרופ' בנימין הרושובסקי על [illegible] שירה שומרי או אכאדי, שנכתב לפני כמה אלפי שנה, ומלותיו: „על כת [illegible] עוד ולא הושר זי". קרוב לוודאי ששום דבר חדש לא הושר מאז. אין הכוונה חזקה לאלמנט „הסיגריה הבוערת", המופיע בשירו של מאיר ויזלטיר. על סיגריה בוערת אולי לא הושר בשירה העתיקה בעידן־שלפני־הסיגריה. אבל כל חוויית שירו של ויזלטיר, שהיא חוויית אחדות הדברים ואחדות הכל, הועדה גם הושרה פעמים הרבה לאין קץ. יישומה אל תוך נוף מודרניסטי, כרכי, כבשירו זה של ויזלטיר, משרתת את אחד מיעדי השירה: ביאור המציאות המישתנה במונחים הנייצחים והבלתי־מישתנים של ההבנה הגואלת. ואומנם את שירו הקצר והיפהפה של מאיר ויזלטיר ניתן להגדיר כהארה: הבנה גואלת של המציאות המישתנה. והוא המישפט „הפסקתי להבין את המציאות", המקובל כמו בני־אדם. הפסקת־הבנה זו מותנית בדרך־כלל בהתרחשות פרטית או ציבורית, המחבלת ברצף־ההבנה הקודם, בנשיות הבטוחה הקודמה. מלחמת יום־הכיפורים, למשל, היותה לגבי כמה מאיתנו מין „פסק־הבנה" כזה של המציאות.

את תוכן שירו של ויזלטיר ניתן למצות במלים: הכל אחד ומיקרה אחד יקרה את הכל. הכל אחד משום שהסיגריה היא עץ והעץ הוא עץ וגם האדם הוא מין עץ (והוא נאמר: „כי האדם עץ השדה"), ומיקרה אחד יקרה את הכל: כי הסיגריה פורחת רגע אחד בנוגה אדום (נוגה החיים) וכבה (מתה) וכיוצא בזה העץ וגם האדם „רווה רגע אחד ואיננו". זהו כל שירו של ויזלטיר. אבל מה שיוצר את קיסמו של השיר איננו תוכנו: קיסמו הוא בצילום האותנטי־להפליא של חוויית אחדות הדברים, כפי שנולדה והתפתחה ברגע אחד, בחמש לפנות בוקר. ובכן, הוטלה סיגריה בוערת לתוך העץ. אילו היינו מראים לקבוצת קוראים את השורה הראשונה בלבד, ושואלים אותם על מה נסב, לדעתם, השיר כולו — דומה — שלא רבים היו מנחשים שאומנם הסיגריה הבוערת היא נושא השיר. חלק, אולי, היה טוען, מתוך רגישות אקולוגית, שזהו שיר־מחאה על השחתת הטבע או על אי שמירת תקני הסביבה. הלא הסיגריה הבוערת עלולה לעשות שריפה. חלק אחר היה רואה בשורה זו שורת רקע, כבתסריט, לאירועי התרחשות עזה הרבה יותר. הרי גם סרט על רצח יכול להיפתח בצילום הסיגריה הבוערת, שמטיל הרוצח לתוך העץ לפני שהוא נופל על קורבנו, וכו' וכו'. הביטוי המוסגר הבא: „בחמש לפנות בוקר" עוד מעצים את החשד, שעיקר תשומת־הלב בשיר זה נתונה לדבר־מה אחר לגמרי מאשר הסיגריה הבוערת. „חמש לפנות בוקר" היא מסוג השעות הדורשות הסברים: מה אתה עושה בחוץ בחמש לפנות בוקר? ממילא אנחנו, הקוראים, נותנים את התוכנים על־פי ניסיונותינו האישיים ועל־פי ניסיוננו כקוראי שירה: קוראי שירה „חמש לפנות בוקר" היא שעה רומאנטית בדרך־כלל. ולכן אנחנו מתכוונים על־פי פירוש זה. מכל מקום, שתי השורות הראשונות מזיחות את המחשבה מעל השיר. אני מדגיש את זהיותן של שתי השורות הראשונות מנושא־השיר מפני שזו תוספת לאופן המיקרי, האותנטי, שבו נולד עצם ההירהור, עצם השיר. כשהטיל הסיגריה הבוערת (בחמש בוקר) אומנם לא שיער המשורר שהיא תילכוד את מחשבתו ותהיה פתח להבנת־הכל גואלת. אבל תכונת האש כמהפנטת, כסוחפת את המחשבה האנושית, היא תכונה מפורסמת. וגם בעירת הסיגריה בבוקר מרתקת את תשומת ליבו של הכותב. והוא שם לב לנוגה האדום:

פורחת רגע אחד בנוגה אדום בין העלים.

שורה זו כוללת למעשה את כל תוכנו של השיר. המלה „פורחת" (לשון „פרח") מרמזת את קישרה של הסיגריה לצימחיה. בין העלים נראית גם הסיגריה הבוערת כמין פרח. אלא שפריחתה ארכה רגע אחד. ושוב: מבחינת רעיונו המרכזי של השיר עדיין השורות נייטראליות. אומנם המלה „פורחת" מבהירה את מוצאה הצימחי של הסיגריה, ואומנם הביטוי „רגע אחד" עשוי לרמוז על אופייה הזמני של כל פריחה בעולם הזה. אבל מבחינת התיגד השיר, מצוי עדיין השיר בתחום הנייטראלי של התיאור. ושוב: עיקר יופייה של נייטראליות זו הוא בתפיסה שהיא תופסת את התפתחותו הריגשית של השיר. רק בנקודה שבה ניגמרת בעירת הסיגריה מתחיל השיר. כל עוד נימשכת הבעירה, עדיין היתה התודעה לכודה בעצם קסם הבעירה. עכשיו, כשכלתה הבעירה, ניפתח ההירהור, ניפתח השיר:

ככלות הכל הריהי פרי עץ

„ככלות הכל" הוא לכאורה ביטוי־שיגרה, הפותח הרבה מיני הירהורים. אבל למעשה „ככלות הכל" נסב גם על כלות הסיגריה: משכלתה הסיגריה, כלה הכל. כבר כאן מתחילה חוויית אחדות הדברים, שהיא ליבו של השיר הזה, לפעול: סיגריה אחת כלה, הרי זה כלות הכל. או ליתר דיוק: כלותה של סיגריה אחת היתה משל לכלות הכל; הכל כלה באותה שיטה בה כלה הסיגריה: כל דבר פורח רגע אחד וכבה, מיקרה אחד יקרה את הכל.

ובכן, אומר המשורר, „ככלות הכל, הריהי פרי העץ". הביטוי „ככלות הכל" על הגוון המפויס המאפיין אותו (כל כליה היא סוף, וכל סוף יש בו פיוס ומניחה) — מאפשר לתאר את הסיגריה במונחים של פיוס: „הריהי פרי העץ". אני אומר פיוס, משום שסיווג הסיגריה כפרי מבטל התנגדות מושרשת מאוד, שיש בתודעתנו לסיווג זה. ראשית, הסיגריה, כדימוי, מייצגת — בחלוקת הרשויות המקובלת בתרבות המאה הזו — את ההיפך המוחלט מן הפרי. הפרי הוא הטבע, הבריאות, ההליכה בדרך הישר הגופנית — ואילו הסיגריה היא אויבת הבריאות, אויבת הגוף, אויבת הטבע. תיאור הסיגריה כ„פרי העץ" (ולא כמוצר העץ, למשל) נשמע, קודם־כל, כפרובוקציה גלויה. אבל השורות הבאות מבטלות להלוטין את האופי הפרובוקטיבי של הגדרת הסיגריה כפרי:

(טבק, נייר), עץ אחר
אומנם, אבל למה נדקדק,
הפרי דולק, הפרי כבה.

מאיר ויזלטיר אומר כאן משהו מזעזע מאוד: נוכח עובדת המוות, כל דקדוקות בטלה. אם המוות הוא הפיוס הסופי, הרי הוא מפייס, בין השאר, מעגל, מיתרך הדקדוקות. שוב אני ניזכר בקהלת: הלא אל מקום אחד הכל הולך. וזה שורש הפיוס. אבל עיקר קיסמן של השורות האלה ניבנה באמצעות החרוז:

אבל למה נדקדק,
הפרי דולק.

„הפרי הדולק" הוא היפוכו של הפרי הכבה, היפוכו של המוות, אם נירצה. הרי הפרי הדולק הוא האהבה. וגם באהבה, כמו במוות, אין מקום לדיקדוקים. אבל במקום אחר כבר הגדרתי כ„דיקדוקי־עניות". הפרי דולק, איזו מצב של אהבה? האם נחיל על הדבר הדולק הזה את חוק „מיהו יהודי" ונגיד ונדקדק שזה אינו פרי משום שזו סיגריה? כל חרוז הוא דבר נועל ונינעל, הברה ניגצלת בהוויה. ונעילה זו היא בעצם נעילה בפני העולם, וזמת הגנה, קליפה מגינה. הצמד „נדקדק" „דולק" הוא למעשה סוג של הוכחה רטורית:

למה נדקדק,
הפרי דולק

וזה אומר: עצם העובדה ש„דולק" נחרז ב„נדקדק" היא הוכחה שאסור לדקדק. למה נדקדק? הרי זה חרוז, ומכיוון שזה חרוז, זה נכון. איזה חרוז יפה! האם נקלקל אותו בטענה שיש לדקדק? שהסיגריה איננה פרי? שזהו „עץ אחר"?

הפרי כבה
אדם רווה רגע אחד ואיננו.

גם כאן משרת החרוז את רוח השיר. עוד זה אומר ש„אדם רווה" (כלומר: חי מאוד ומאושש) וכבר זכר המלה הנחרזת („כבה") מזכיר לנו עד כמה הרוויה הזאת היא זמנית, נועדה להיכבות. „רווה" נחרז ב„כבה", משום שהחיים הם כמות, בתורת בני־אדם רווים. העתידים להיות כבים. כדרך כל הדברים. שלא נפעל בחינת „וישמן ישורון ויבעט". כודאי שנהיה מפויסים, נכונים לא מדקדקים. וגם אם זה „עץ אחר", למה נדקדק? במוגו כמהו. עצים, פירות, סיגריות, בני־אדם — באים מן העפר ושבים אל העפר.

צורות טהורות בלידתן

יצירתו הגראפית של קאז'ימיר מלביץ' במוזיאון־ישראל

בתערוכות

מאת מרים טל

לפנינו אחת התערוכות החשובות שנערכו אי־פעם במוזיאון־ישראל, גם בגלל ערכה ההיסטורי וגם בגלל ערכה האמנותי, שנשאר בלתי־מעורער אחרי חמישים שנה. תצוגת־הבכורה נערכת בירושלים. והיא תמשיך למוזיאון „סטדליק" באמסטרדם, שבאוספו מצויים 36 ציורים חשובים של מלביץ', וכן תוצג גם בפאריז.

גורלו של מלביץ' היה טראגי; גם גורל יצירתו עצוב ונדכא. האיש — אחד המבשרים והמגשימים הדגולים של האמנות המופשטת, ואבי ההפשטה הגיאומטרית (שהוא קרא בשם „סופרמאטיזם") — נולד בקייב ב־1878. הוא למד ציור, עבר במהירות ובאינטנסיביות שלבים שונים, הושפע מן הזרם הקוביסטי ומזרמים אחרים. קאז'ימיר מלביץ' היה גם הוגה דעות והירבה לכתוב. חלק מכתביו טרם פורסם, וחלק יצא לאור בספרונים קטנים, עם הדפסים מפרי עמלו, בהוצאות מצומצמות. בשנות העשרים לריגו. בשנת 1927 ביקר בגרמניה, הציג שם, והוציא ספר בשם „העולם ללא חפצים".

כבר בשנת 1913 הגיע מלביץ' לתפניתו הקיצונית וגם לתגליתו. הוא צייר והציג במוסקבה את „הריבוע השחור על רקע לבן", שהתפרסם מאוד מאוחר יותר. האלמנט הראשון של התנועה שיצר אמן זה, היה אותו ריבוע; אחר־כך נוספו העיגול, הצלב והמשולש וגם צירופי צורות. מלביץ' עצמו כתב בחוברת שלו „מקוביזם ופוטוריזם לסופרמאטיזם, הריאליזם החדיש באמנות" (1916): „הריבוע אינו צורה תת־הכרתית. היא יצירת התבונה האינטואיטיבית. עילים האמנות שלנו הפך חדש, חסר אוביקטים, טהור... הריבוע הוא עולם חי, מלכותי".

בשנות העשרים היה מלביץ' צייר מפורסם מאוד. הוא הציג את יצירותיו, לימד והקים תנועה דינאמית. זמן־מה היה מורה באקדמיה של ויטבסק, שבראשותה עמד אותה עת מארק שאגאל, ובתחילת שנות העשרים הצליח להדיח את שאגאל מסיבות רעיוניות, דבר שהחיש את הגירתו הסופית של שאגאל מברית־המועצות.

בשנות השלושים החל השלטון הסובייטי לרדוף את המודרניזם בציור ובספרות. מלביץ' נאסר פעמיים והואשם בריגול. שנותיו האחרונות היו קשות. לפי גירסה אחת, הוא עסק באמנות שימושית; לפי גירסה אחרת צייר דיוקנאות שמרניים כדי להשתכר לפת־לחם. הוא מת בעוני בלנינגראד, בשנת 1935.

כיום מצויים ברוסיה ציורים רבים ונפלאים, בצבעים טהורים וחלקים, מאת מלביץ'. הם כלואים, פשוטו כמשמעו, בבית־סוהר. פירוש הדבר שהם נשמרים במרתפי מוזיאונים שונים, ללא הוצאה אומנם, אך מבלי שתינתן לקהל הרשות לראותם. רק סטודנטים אחדים של תולדות האמנות, בעלי „קשרים", רואים ציורים אלה. מלביץ' מוצג ומוצג אך מעט במערב, אם כי הוא קדם, מבחינת קיצוניות ההפשטה, גם לקנדינסקי וגם למונדריאן, והרחיק לכת מרוברט דלוניי ומרעיתו סוניה, יוצרי ה„אורפיזם" המופשט־המטוהר.

התערוכה הנוכחית כוללת ליטוגראפיות מקוריות, וגם רפרודוקציות (פקסימילה) מאוסף דונלד קארשן, היסטוריון־אמנות, שפירסם מיספר ספרים ועומד לפרסם ספר גדול על מלביץ', עם מאה רפרודוקציות ומחקר מעמיק. בנוסף על הדפסים מופשטים, רואים יצירות גראפיות שקדמו להפשטה המוחלטת, וכן יצירות של בני דורו של מלביץ', אמנים בעלי נטיות חדשניות שונות, אך לאו דווקא מופשטים גיאומטריים.

מעניין כי לאמן ישראלי ידוע, שעלה מברית־המועצות לפני ארבע שנים, הצייר הירושלמי מיכאל גרובמן, יש הדפסים וספרונים של מלביץ' וגם יצירות גראפיות חשובות משנות העשרים, שמקומם בעצם בתערוכה זו; אלא שהמוזיאון לא פנה אליו, אם כי הצייר הודיע למוזיאון על קיום האוסף, ואחרי פתיחת התערוכה גם הראה אותו לדונלד קארשן.

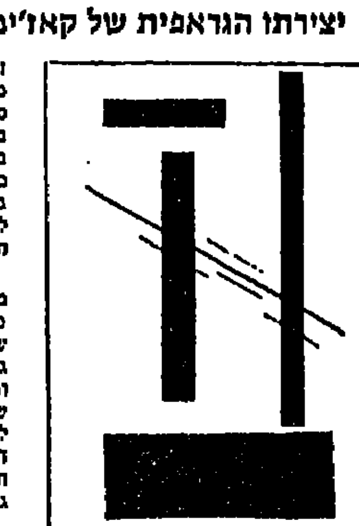

מלביץ': קומפוזיציה עם שתי קורות אנכיות חתוכות (ליטוגראפיה, 1920)

מלביץ' כ.ב. על טיסות בחלל החיצון, עיצב „סיבנה על כוכב־לכת" (הדפס־אבן המוצג בתערוכה). כיום, כשהצורות הטהורות של אלמנטים גיאומטריים בסיסיים חדרו לא רק לאמנות כי אם גם לחיי היום־יום, הן נראות מוכרות; אך כאן, בתערוכה זאת, רואים צורות טהורות ואצילות אלו ברגע לידתן ממש. הפורמאט הקטן של הדפסי־אבן אלה אינו נוטל מאומה מן המונומנטאליות של מושגי מלביץ' וביצועיו. אנו עומדים מתפעלים נוכח הפשטות וההגות של יצירות אלו, הראשוניות בסוגן, ונזכרים באדם בעל רוח נועזת, צמא לטוהר מוחלט, תיכהוני ר' עיקבי, הנרדף באכזריות על אמונתו.

צילום צועד אחורה

תערוכתו של חנן לסקין בגלריה יודפת, תל־אביב

מאת שרה בריטברג

סגירתו של מגאזין התצלומים „לייף" ודומיו ציינה את סופה של תקופה באמנות הצילום. לצלם־העתונות המקצועי, „הצלם שאיכפת לו", שראה יותר מלחמות מאזרח ישראלי, שביקר ביותר ארצות משהופיעו בחלומותינו — יש עתה תחליף, כשהטלוויזיה הפכה לספק הפירע להמונים. מצא עצמו הצילום במצב מוזר. העובדה שהפך פחות שימושי, עשתה אותו, לפי הגדרות רומאנטיות ידועות, יותר אמנותי, ומקומו באולמי הגלריות נראה עתה משום־מה טבעי יותר מבעבר. אולם דווקא בשעה ששב למעמד של „אמנות טהורה", אליו נכסף כבר יותר ממאה שנה, ידע את המשבר החמור בתולדותיו: הטלוויזיה קטעה את כיוון התפתחותו, וכיוון ברור אחר טרם נמצא לו. במידה גדולה חזר כאן תהליך שהיה מנת־חלקו של הציור בסוף המאה שעברה, עם התגלות המצלמה.

תערוכת תצלומים של חנן לסקין מגבירה תחושה זו של דמיון בין התהליכים, מאחר שדרכו האישית של לסקין בצילום, בעיקר בצבע, הולכת בעקבות התפתחותו של הציור לאחר „הלם המצלמה" — בכיוון אל המופשט.

תערוכתו של לסקין נראית ברובה כרפרודוקציות של תערוכת ציורים מופשטים, היא מוסיפה את יכולתו בבניין קומפוזיציות צבעוניות שליטות. אך מעוררת ספק לגבי עצם הצורך בקיומו של זרם המופשט בצילום, שגם כאשר הוא במיטבו, הוא חסר את האמירה של ציור בצבע ובמכחול.

יש מימד אירוני בהליכתו של הצילום ב־1975 בעקבות הציור, בתולדות הצילום ידועה המאה ה־19 כ„מאה הציורית" של הצילום; תחלות „גיל־הילדות" של הצילום היה, בין השאר, חוסר תודעה לאפשרויות המיוחדות של המצלמה, ועל כן חיקוי כבדי עם סאתטי של השגי הציור בעבודת זו המצלמה. „אני יכול גם" היתה כעין סיסמה של הצילום בראשית דרכו כלפי הציור בעל המסורת.

מצב מוזר זה בא על קיצו בתחילת המאה הנוכחית, כאשר צלמים בעלי שיעור קומה, עמדו על יחודה של המצלמה כן מכונה של „רגע־האמת" בחיים ועל אפשרויות התפיסה המיוחדת שלה באותנטיות של הנצחה. לאחר תקופת־הבגרות זו, קצת מוזר לראות את הגלגל מתהפך שוב, כפי שהוא בא לידי ביטוי בתערוכתו של לסקין. רואה הצף השכלולים הטכניים והישגים בתחום הצבע, בקומפוזיציה הבנויות להפליא חוזר למסנה ציורי לתקופת־הילדות — חיקוי של ציורים באותו מקום כי יש לצילום אפשרויות ביטוי חזקות וטובות יותר.

התצלומים נעדרי אותנטיות, ונראה כי אילו בחלק גדול מהם, בעיקר בצבעוניים, הוא השקיע את מירב מירצו בהצלמת ה־ריאליות של החפצים המצולמים על־ידי תצלומים מוגדלים של פרטים מתוך החפצים. גם בתצלומים שבהם היסוד הרעיוני מתאים לאמנות הצילום (חדרי אמבטיה ונוחיות בבתים עזובים) מערפלת התפיסה הכהה והחגיגית של הצבע את יסודות האמת. בתצלומי השחור־לבן, בהם כדברי הצלם „התייחסתי יותר לנושאים עצמם, למיקומם ולאווירה האסוציאטיבית שהם יוצרים מתוך עברם והקשרם האנושי", יש יותר תודעה לתחום־המחיה הטבעי של איש המצלמה. תצלום מצוין בשחור־לבן הוא זה המתאר את מישחק האור בתוך בניין בית־חרושת עזוב.

התערוכה כולה בנויה על ציר רעיוני אחד — המשכיות מול שינוי, החבלות מול התחדשות, כשבנושאי הרעיונות הם מכוניות הרוסות מול טבע מתחדש, בתים עזובים מול עירום רענן של בחורות צעירות; ובתצלומי הצבע — התבוננות קרובה ומוגדלת בחרס היתכסא על ידי חלודה.

קשה לומר שהסיפות הרעיוני הוא עשיר. בדרך־כלל אין התצלום מצליח לעבור את השלב האסתטי ולהוכר רעיון בעל מימד אישי ומורכב על נושא חבליה והתחדשות. בהקשר זה ראוי לצטט את דבריו הפרובוקטיביים של האמן הקנדי לס לוין (מתוך מאמר שהופיע ב„מושג" מס' 5): „השאלה אם הצילום יפה איננה קיימת כלל באמנות המצלמה. אין זה משנה אומנם ליצירה אם הצילום יפה. אף המטרה העיקרית אינה לייצר צילומים יפים... אמנות המצלמה במיטבה אינה עוסקת במה שהציור והאמנות נהגו לעסוק בעבר — אלא באופן בו המוח [illegible] מגיב על סוגים מסויימים של דימוי החוויה שמסביבנו, חוויות ונסיונות שניתן לקשרם למדיום של הצילום... באמנות המצלמה כל האמנים הם צלמים, אין הבדלים פורמליים. קיימים הבדלי חשיבה."

הפער בין דברים אלה, המתארים צילום במיטבו, לבין תצלומיו של לסקין, מגדיר היטב את נקודות־החולשה של התערוכה, יפה ככל שתהיה.

חנן לסקין: תצלום

דוד דוידוב ז"ל

בימים אלה הלך לעולמו, בגיל 86, דוד דוידוב. אמן בכל נימי נפשו, שבתקופות שונות בחייו מצא ביטוי לכשרונותיו בתחומי אמנות שונים.

דוידוב נולד ב־1889 בלודז', למד בגרמניה, רכש ידיעות יסודיות באמנות המישחק, פיתוח־קול וגם מוסיקולוגיה. מאוחר יותר הופיע על במות גרמניה ואנגליה. הוא הצטרף ללהקת שחקנים באידיש, ובנדודיו הגיע עד סין.

כבר בשנת 1919 מוצאים אותו בארץ־ישראל; הוא יסד את הבמה המקצועית הראשונה בארץ־ישראל, וביים עשרות מחזות מקוריים ומתורגמים. בשנות העשרים שיחק בתיאטרון הארץ־ישראלי ובתיאטרון האהל, וגם הופיע בסרטים. נסיבות החיים אילצוהו לנטוש את הבמה, ובזקנותו פנה לציור. הגיע לרמה מקצועית וגם ערך שתי תערוכות־יחיד, האחת ב־1972 בבית ציוני אמריקה והשנית חודשים מספר לפני פטירתו, בבית שלום עליכם, בתל־אביב.

ציוריו של דוידוב לא היו נאיביים, אך היו מאווררים ומשוחררים, סימבוליסטיים־מיסטיים. נופי ירושלים וציורי הפרחים המפוארים, וגם הציורים המראקים שצייר, מעידים על אישיותו החמה, על תרבותו הרב־גוזרית ועל חמימות טבעו. ידידיו ומוקיריו מזכירים והם לא ישכחוהו.

ם. ט.

רעיונות סוציאליים והמכונה הפוליטית

מאת יעקב שביט

מאיר אביזוהר: אקדמאים, פוליטיקאים ובטחון סוציאלי, סידרת „מחברות חקר" של המכון לחקרי עבודה וחברה מיסודן של ההסתדרות הכללית ואוניברסיטת ת"א; הוצאת עם עובד — תרבות וחינוך; 117 עמ'.

בתחילת שנות ה־50 החלה שורה של מחקרים אקדמאיים מכרסמת בתחושת הבטחון העצמי החברתי, שהתעוררה בבריטניה בעיקבות יישומה של תוכנית בוורידג' לבטחון סוציאלי על־ידי ממשלת הלייבור, אחרי 1945. התוכנית זכתה אז לתמיכה ציבורית רחבה, ומחקה מהמילון הציבורי את המלה „עוני", שרדפה אחרי בריטניה מאז המאה הי"ח. מעניין כי הספיקות, הביקורת והאכזבה לא נולדו כתוצאה מתסיסה או ממרי חברתי, מאורגן או ספונטאני, של העניים, בדומה להתעוררות שהולידה בישראל של שנות ה־50 וה־70 מודעות לבעיות של שכבות המצוקה. התגלית המרה כי תוכנית בוורידג', שהפיחה תקוות רבות, היתה במידה רבה תוכנית כושלת, וכי מיספר העניים ונזקקי הסעד לא פחת אלא הלך וגדל וכי השוויוניות בחברה הבריטית לא רבתה אלא היפוכו של דבר — וזאת אחרי מלחמה שהולידה ציפיות רבות ליתר שוויוניות — היתה בראש ובראשונה תוצאה של מחקרים שערכו הפרופסור ריצ'רד טיטמוס, שמת ב־1973, ותלמידיו הידועים בזכות עצמם, פיטר טאונסנד ובריאן אבל־סמית. הם החזירו למילון הציבורי והפוליטי את המושג „עוני", והפכו אותו נשוא לפעילות פוליטית ומפלגתית. כוחם היה בכך ששילבו ידע מקצועי מעמיק עם מחקרי־שדה אמפיריים ועובדתיים ועם השקפת־עולם ותודעה של שליחות חברתית. לא לחץ פוליטי או אינטרסנטי, אלא לחצה של קבוצה אקדמית, שהיתה לאסכולה, הוא שהיפנה את תשומת־ליבם של הפוליטיקאים לכך שמאחורי „נוסחאות־הקסם" של תוכנית בוורידג' שוררת עדיין אפילה חברתית רבה.

*

מסתבר, כי תפקידו של האקדמאי אינו „להלום בשעה שהפוליטיקאים ערים", אלא להיות ער בשעה שהפוליטיקאים מנמנמים או רדומים. בחוברת מס' 6—7 של כתב־העת „בטחון סוציאלי" (יולי 1974) מובאת הרצאה מרתקת ומאלפת שנשא ריצ'רד קרוסמן (מת באפריל 1974), בה הוא מתאר באירוניה ובהרבה מאוד גילוי־לב של פוליטיקאי בדימוס, מסוג גילוי־הלב שאינם מוכרים בתרבות הפוליטית שלנו, כיצד השתרבב עניין פנסיות הזיקנה לדיוני ועידת הלייבור באמצע שנות ה־50: שיקולים טאקטיים הניעו אז את יושבת־ראש המפלגה להטיל על קרוסמן ה„ירוק" לשאת את הנאום המרכזי בשאלה הסוציאלית, ולקרוסמן האיר המזל והוא קרא חוברת שפירסם אבל־סמית זמן־מה קודם־לכן בסוגיית הרפורמה של הביטוח הסוציאלי. הנאום הפוליטי הפך את בעיית הפנסיות לנושא מפלגתי. קבוצתו של טיטמוס, אמר קרוסמן, לא היתה מסוגלת להגיע לידי השפעה אפקטיבית בלא שהצליחה להחדיר את רעיונותיה לתוך המכונה המפלגתית ולהפכה לעניין של תחרות בין המפלגות. הרעיונות של התמורה הסוציאלית בבריטניה, אמר, הובאו כמעט תמיד מחוץ, ורק לעיתים נדירות היו פוליטיקאים מפלגתיים בעלי הרעיונות. יושבי וסטמינסטר הם בדרך־כלל רוכלים ומתווכים של רעיונות של אחרים. ומכאן שתפקידו של האקדמאי (שכן במאה העשרים שוכנים הוגי־דעות ומומחים ברוב המיקרים בין כותלי האוניברסיטאות) לספק רעיונות כאלה. הרצאתו של קרוסמן היא הרצאה של פוליטיקאי משופשף ומפוכח, המקורב לחוגים האקדמאיים והיודע איזו דרך ארוכה, מפרכת ומאכזבת צריך רעיון לעבור בתוך המכונה הפוליטית עד יישומו — הבלתי־מוצלח במיקרה של תוכנית הפנסיות של קרוסמן.

מה הופך את המכונה הפוליטית לנכונה לקלוט רעיונות חדשים ולהיאבק ליישומם? — התשובה היא שילוב של יצר השלטון עם הרגשה של מחוייבות לערכים חברתיים מסויימים. מהו מעמדו של האקדמאי בתוך המערכת הפוליטית הזאת? טיטמוס, למשל, ביטא במיקרים רבים הרגשה של חוסר שביעות־רצון עמוקה כתוצאה מעורבותו של האקדמאי, ובעיקר האקדמאי שמדעי החברה הם תחום עיסוקו. האקדמאים, טען, משועבדים יתר־על־המידה למומחיות שלהם ולרדיפת הסטאטוס, אבל ברור, דומני, שהמיזוג הפורה והתכליתי הוא המיזוג של האקדמאי המומחה, המסוגל להשתמש בכלים מדעיים, אנאליטיים ומדוייקים כדי לחשוף עובדות, עם האקדמאי בעל השקפת־העולם החברתית ותחושת השליחות של מקצועו ושלו אישי. מיזוג זה יהיה אפקטיבי אם יווצר קשר מספק בין האקדמאי או האסכולה האקדמאית לבין קבוצה פוליטית, בלי כלי הספציאליזציה הופך האקדמאי ללא יותר מאשר מפריח תוכניות באוויר, פעולה המביאה לו מן הסתם הרגשה טובה של מעורבות. אבל תכליתה מפוקפקת למדי; בלי תודעת השליחות, הבאה לידי ביטוי בצורות שונות, הופכת המומחיות להישגיות אקדמאית השוכנת כבוד במחקרים ובין כותלי האוניברסיטה. האקדמאי המומחה ובעל תודעת השליחות צריך לחיות מוכן למאבק אינטלקטואלי רצוף וממושך, שייראה לאקדמאים ולאנשי־רוח אחרים שולי ומיצעמם, או בלתי אופנתי. האקדמאי החוקר יוצר „אופנה" ולא נגרר או צף על מימיה של אופנה אינטלקטואלית־ציבורית.

*

פרשה זו של יחסי אקדמאים עם פוליטיקאים בנושאים של רווחה ובטחון סוציאלי הוא נושא מחקרו של ד"ר מאיר אביזוהר. פרשה זו עולה מתוך דיון אנאליטי מדוקדק על ההתפתחויות במערכת הרווחה הבריטית מאז יישומה של תוכנית בוורידג' ועד שנות ה־60, בעיקר בשני תחומים, שקבוצת טיטמוס העמידה אותם לדיון ולפולמוס על סדר־היום: פנסיות זיקנה ומענקי־המשפחה. הדיון האנאליטי עשיר, כך נראה, לעניין בראש ובראשונה את בעלי המקצוע ואת אלה הבקיאים בהיבטים הכלכליים והחברתיים של מערכת הבטחון הסוציאלי בבריטניה. במישור זה נוגע המחקר בכמה מבעיות־היסוד הערכיות והאופרטיביות של מדינת הרווחה ומדיניות הרווחה המודרנית. את תשומת ליבו של הקורא הבלתי־מקצועי כדאי להפנות לסוגיית היחסים בין אקדמאים ופוליטיקאים, שכמה מהנחותיה אפשר, כמובן, להחיל לא רק על התחום הסוציאלי. הקורא הישראלי נדרש כמעט כדבר מובן מאליו לשאלת ההשפעה, שהיתה וישנה לאקדמאים בתחום מדעי החברה על המדיניות הסוציאלית בישראל. אין ספק כי השפעתם היתה קטנה בהרבה מזו של עמיתיהם באנגליה, להוציא תרומות בעלות חשיבות מכרעת כשלעצמה מצד אישים אקדמאים בשירות הציבורי, כמו יצחק קנב או ד"ר ישראל כ"ץ, שאקטיביות הביקורת שלו פחתה מאוד כשנטש את המישרה הציבורית, שבה החזיק. דומני כי נכון יהיה לומר, שבישראל לא קמה קבוצה אקדמאית, שהיא גם אסכולה רעיונית המשלבת ערכים עם מחקר אמפירי, ושהמיפגש האינטלקטואלי שלה עם תודעת העוני עמוק ואינטנסיבי יותר מאשר המיפגש ה„קר" של החוקר עם שדה־המחקר שלו.

מחקרו של ד"ר אביזוהר הוא תרומה חשובה להבנת מהותה של מדינת־הרווחה המודרנית במודל הבריטי שלה, והוא חלק של מחקר משווה מקיף יותר. בשאלה ה„אופנתית" כלשהו של יחסי האקדמאים עם המימסד המפלגתי הפוליטי מובאת בו דוגמה לאפשרות אחת של מערכת־יחסים, שמעניין להשוותה עם השפעתם של האקדמאים — כמו בבריטניה — על תחומי־פעילות אחרים של המימשל.

ספר הפואטיקה הראשון

(סוף מעמוד 2)

חכמתם בתבניות הסגנון של התרגום, והוד של מליצות קדמוניות, והגיון התיבונים ומלותיהם זורח בשיטות התרגום.

אמרנו, כי פרופ' אברהם שלמה הלקין תירגם את הספר — לא, אבל פירשו. ריביאר כוונת המחבר מקום שדבריו מכוסים מחבנת הקורא, והביא מקורות לרעיונות המחבר מדברי חכמי ימיו של המחבר ומשל שקדמו לו מחכמי ישראל ומחכמי ערב, וציונים לדברי חכמים אחרונים, ולמחקרים שבכתבי העתים. כאב ורבע הוא לספר ומלמד להועיל בביאוריו. כמעט אין שורה בספר שלא תמצא לה הערה של ביאור ולימוד. צא וכנס את ביאוריו לחיבור ולתרגומו ויצא מידך ספר שלישי.

אף מבוא כולל כתב בעל המהדורה, ובמבואו ביאר את עניין החיבור ותוכנו, ומעשי המחבר בספרו, המכשולים שניצבו על דרכו, וכיצד פישר עצמו מהם, ופתר קושיות בעניינים של הספר, ובעניינים הנוגעים לכתבי־היד של המתרגם הערבית. והסביר אל נכון מה מקום נתבצר לו בקרב החיבורים של חכמי ספרד.

זה הבניין, לא: הארמון, שבנה המהדיר והמתרגם אברהם שלמה הלקין ופתח שעריו לנו. והבא אל תוכו תטהר נפשו, ותתגשם רוחו, וירווח לבו, וילבלב כבנעוריו, ויינער מאבק האכזב של הזמן, ושם מזומנים לו קראות עדנים של טוב ושל יופי, ועתה: בואו שעריו בתודה, ותודה ירחיש הקורא לחברה „מקיצי נרדמים", שטרחה בהוצאת הספר הזה, שסידורו ועריכת דפיו צהבה תשחזלות יתירות עד שיצאו בהידורם, ולחותה של החברה שלא בקבלת הנאה, אלא המנאה שהמחברים הקדמונים הגדולים יקיצו מתרדמתם, וישובו להשמיע דבריהם בקרבנו.

סיפורי מוסר, דרוש וחסידות

מחקרים

[illegible] / יוסף דן / 317 עמודים; הסיפור החסידי / יוסף דן / 277 עמודים; שניהם בהוצאת כתר, סידרת עם ישראל ותרבותו, מדור הספרות.

מן הראוי לנצל הזדמנות זו כדי לומר מקצת שבחיה של ספריית עם ישראל ותרבותו שבהוצאת כתר, המביאה אלי מדפינו ספרי־סיכום בנושאי־יסוד של האומה, שכולם כתובים בידי מומחים מן השורה הראשונה, מזוקקים ומנופים, מאויירים ומתועדים, כובשים שדות מחקר חדשים שטרם נחרשו, ומבחינת מלאכת הספר הריהם תאווה לעין וליד. שני ספריו החדשים של פרופ' יוסף דן אף הם בכלל זה. הראשון, ספרות המוסר והדרוש, מקיף סוג זה של ספרות לאורך כל ראשית תולדותיה, מאז התהוותו בימי הביניים ועד המאה הי"א, ייחודו בכך, שהוא דן בספרות עשירה ורבת־פנים זו מצדה הספרותי־ההיסטורי בעיקר ולאו דווקא מצד תוכנה הרעיוני, ההגותי או הדתי. גם הקורא היודע משהו בנושא זה, יופתע לעושר ולגיוון, המצטיירים על־ידי פרישת התמונה הכוללת. ספרו השני של פרופ' דן, הסיפור החסידי, מקיף מטיבעו תקופה מצומצמת יותר, וכולל דיון נרחב ביחוד בנוסחאות השונות של שבחי הבעש"ט ובסיפוריו של רבי נחמן מברצלב. שני הספרים מצויידים ברשימות ביבליוגראפיות (הרשימה העיקרית היא בספר ספרות המוסר והדרוש) ובמפתחות, והם מעוטרים בתמונותיהם של ספרים, כתבי־יד ואיורים מתוך ספרים. מי שעניינו ביהדות ובספרותה ימצא בהם קורת־רוח רבה.

משחקים מסוכנים

עבריינים צעירים בישראל / יונה כהן / גומא, ספרי מדע ומחקר, סידרת קרימינולוגיה — צ'ריקובר / 191 עמודים.

מספר העבריינים הצעירים בישראל (בין שנתגלו והורשעו ובין שלא נתגלו) באומדן על־ידי ד"ר כהן בסך המדהים של 40 עד 50 אלף. כשבכל שנה מפנה המשטרה כעשרת־אלפים מהם אל שירות המבחן. הספר דן בגורמי העבריינות, בקשר בינה לבין המצב הכלכלי והחברתי, בסיווגם של העבריינים הצעירים ובהערכת השירותים לעבריינים צעירים בישראל ומידת יעילותם. כנספח מובא הנוסח המלא של חוק הנוער.

ארץ־ישראל

בעיקבות יהושע ודבורה

חצור — „ראש כל הממלכות האלה" / יגאל ידין / ספריית מעריב / 279 עמודים.

פרופ' ידין רשאי לרשום לזכותו, בצד זכויותיו האחרות, גם את יצירתו של ז'אנר ספרותי מיוחד: הרפורטאז'ה הארכיאולוגית המעמיקה, המגשרת בין הכתבה העיתונאית החפוזה לבין הדיווח המדעי הקר והמתרחק מכל גילוי־רגש. ספרו חצור כתוב (ומצולם) בנוסח של ספריו הקודמים על מצדה ומכתבי בר־כוכבא, שכבר זכו להדרבה. הקורא כפוי להיות שותף לציפייה, לשימחה, להתלהבות, לסקרנות ולהתפעלות של חושפי עברה הנסתר של הארץ. הוא נדבק במישחק ההיקשים המרתק, לומר דבר מתוך דבר וחוזה את יהושע ודבורה הנביאה, אחאב ושלמה המלך. נוסף על שפע הצילומים בצבע ובשחור־לבן מעוטר הספר בתרשימים ובמפות, ונספח לו גם לוח כרונולוגיה ושכבות.

סיפורת

רב־טרף

הכריש / פיטר בנצ'לי / מאנגלית: עטרה בן־עמי / ספרי ארז (זמורה, ביתן, מודן) / 233 עמודים.

גורי לך, אילת! חילו, אשקלון ונתניה! הנה הגיע לארץ רב־המכר דב־הטורף, שרושש את תעשיית תיירות־החופים בארצות־הברית, והעשיר תחתיה את תעשיית הקולנוע, בשמשו יסוד לסרט־חלחלה שובר־קופות כל־זמני וכל־עולמי. זהו סיפורה של עיירת־קיט שבמימיה משתקע לפתע כריש לבן ענק, הטורף את הרוחצים בים וכך חושף לאויבו האישי של מפקד המשטרה המקומית. מלחמת האדם בדג, המסופרת בנוסח רב־מכרי מיומן, מעלה בכל־זאת אלו הדים של נוסח „מובי דיק" ו„הזקן והים".

סיפורי צדיקים

דורות בישראל — דור דור ודורשיו / שלמה אלמכנוי / דביר / 342 עמ'.

מסורת ארוכה ועשירה של סיפורי מוסר (אנקדוטות של צדיקים מוצאת את המשכה בספר ולבב זה. שמחברו ליקט בו מאות סיפורים, כאלה מן הספרים וממסורות שבעל־פה וחזר וסיפרם בעברית חדישה בתוספת פרטים ביוגראפיים על כמה מגדולי החסידות. פרקי הספר מקובצים סביב נושאים שונים (כמו „מתמידים ושקדנים בלימוד תורה" או „מסתפקים במועט") וסידור זה מרבה את שימושיותו, כמקור למשלי חוכמה ותורה.

רצח עיתונאי!

הכבוד האבוד של קתרינה בלום או: איך עלולה להתהוות אלימות ולאן

שער הספר „הכבוד האבוד של קתרינה בלום" להיינריך בל

עלולה היא לחוליך / היינריך בל / מגרמנית: חיים איזק / זמורה, ביתן, מודן / 142 עמודים.

עתונות השערוריות ההמונית, יוצרת ה־אלימות המילולית, מנהלת הקירקס המודרני שבו מתפללים קורבנות־אדם שותתי־דם לעיני המון משועשע — היא הנושא לעטו של אחד מגדולי סופרי, גרמניה בזמננו, בל נוקט בספר. זה לשון דיווחית כמו־יבשה, המגוללת את התפתחות המניע־לרצח של אשה צעירה ושקטה, שירתה בכתב של יומון־שערוריות.

שירה

שירה מונומנטאלית

רוח ממצולה — שירים ופואמות / אהרן צייטלין / יבנה / 480 עמודים.

זה ספר־כינוס מונומנטאלי, המחזיק יותר מ־300 שירים, חלק גדול מיצירתו העברית של משורר ואיש־תרבות שהלך לעולמו לא מכבר (יצירתו השירית ביידיש כמעט משולשת בהיקפה). זוהי שירה שנכתבה במשך יותר מחמישים שנה, ומטבע הדברים היא מגוונת ורבת־פנים: מפואמות תנ"כיות גדולות, עד לנוסח שירי־עם ומשירי אהבה עד לשירה פאטריוטית־חזונית ופוליטית־פולמוסית. בספר נכלל גם מבחר תירגומי שירה (שהמחבר מעדיף לכנותם „פראפראזות") מאנגלית, גרמנית, מצרפתית, מפולנית ומרוסית, לרבות שני נוסחי תירגום של שירו הנודע של גיתה „על כל פסגות הרים". הקורא יופתע, אולי, להיוודע, כי שיר־הזמר הנודע „דונה דונה" שמקורו ביידיש, גם הוא פרי עטו של אהרן צייטלין, אם כי אצלנו הוא מזומר בתרגום עברי אחר.

משוררים מתרגמים משורר

שירים ופואמות / אברהם סוצקבר / נבחרו ותורגמו בידי משוררים עבריים שונים ותובאו לדפוס בידי א"ד שפיר / עם עובד / 132 עמודים.

במלאכת התירגום המוצגת בספר זה לקחו חלק נתן אלתרמן, אשר ברש, לאה גולדברג, אמיר גלבע, שמעון הלקין, אביגדור המאירי, עזרא זוסמן, אהרן צייטלין, אברהם רגלסון, י.י. שווארץ, זלמן שזר, אברהם שלונסקי וא"ד שפיר, שגם הקדים מבוא קצר. כך נוצר ספר מעניין, המאפשר לא רק לטעום מטעם שירתו של סוצקבר, אלא גם לעמוד על בחירתם ודרך־עבודתם של המתרגמים, שכל אחד מהם גילה בסוצקבר פנים קרובות לליבו.

משורר בהתפתחותו

חקפס התעוררות חמות — מיבחר שירים 1954—1974 / משה בן־שאול / עקד / 91 עמודים.

משה בן־שאול, המתגלה בספר זה כמשורר שפריו הבשיל, כינס בו מקצת שירים נבחרים מתוך ספריו הקודמים, ואליהם צירף שירים שטרם התפרסמו, או כאלה שנדפסו בכתבי־עת. מיבנה זה של הספר מאפשר לקורא לעקוב אחרי התפתחותו והבשלתו של המשורר.

ווידוי קטן

מונולוגים של נערה / ספרי שיר / אל"ף / 48 עמודים.

ספר זה של שירים שאינם מנוקדים, סוטר את החוקר מעבודתו, כיוון שהוא מכיל את הערכה עצמו: „הספר הזה / הוא, באמת, אולי, לא / טוב במיוחד ואולי גם /

לא מעניין במיוחד, / אבל אני / ... שורה אחר שורה, / קוויתי שתקרא אותו מהתחלתו ועד סופו / ... לפעמים, / שלפעמים העקם אפה / ... מים תרגיש שזה בדיוק כמו שאת ... וכו'.

גיב אחד קטן

הגיית אם / שושנה שטם / אל"ף / 32 עמודים.

„אך, לו ידעתי לומר / גיב אחד ומר / גיב צר, / המכאיב את הלב, לו ידעתי לזמר, / שיר ישן ... לילות דוי וחרב / על באב קטן — ... דוגמה נאמנה לנוסח השירי של ... המחזיק 24 צירים ומבוא מאת ...

ביקורת

סוערי דור

נדבכים — עם סופרי דור (ורישומים) / מרדכי עוזיאל / אל"ף / 160 עמודים.

הסופר הוותיק כינס בספר זה את רשמיו על סופרים וספרות — ביאליק, טשרניחובסקי, שמעוני, שופמן, עגנון, ברש, ברקוביץ, בורלא, ריבנר, הלקין, שלום, טברסקי, ברזילי, ... בספר מתפרסם מחדש גם קטע מספרו באליק (יצא לאור בשנת תש"ח), מסה שבסוף הספר עומד עוזיאל בין השאר על „הפרוזה הקטנה" — צורת יצירה, שרואה בה אבן־בוחן ספרותית ... .

הומור

זהב הגששים

חגיגש החיוור — כפר זהב / א. רשא (פשנל) / הפקות ... מאיר תדמור / גרפיקה: ... גלית, חובב כרובי / 208 עמ'.

כל מה שרצית לדעת על הגששים ולא היה לך את מי לשאול, תמצא בזה: כל הפיזמונים וכל המערכונים של הלהקה בכל חמש תוכניותיה, מאות רשומים, קריקטורות ותמונות — רבות מהן בצבעים — מיבחר קטעי עיתונות וקיצור ההיסטוריה של הגשש החיוור, שהונצחו בידי משה בן־שאול. כל זה נייר מבריק, שוליים מעוטרי צבעים ... נייר ועטיפת־זהב נוצצת.

גיאוגרפיה

[illegible]

גיאוגראפיה כלכלית כללית / ... י. פאפוריש / מהדורה שניה מחודשת ומורחבת / יבנה / ... עמודים.

הגיאוגראף הוותיק כינס בספר זה את הנתונים הגיאוגראפיים המשפיעים על פעילות האדם, החל מן התנאים החקלאיים העיקריים וכלה בתהליכי העיור, אוכלוסיה, בה, מקורות האנרגיה והמרכיבים הגיאוגראפיים של התחבורה, התעשיה והתיירות. הספר מעודכן ביותר, ... גים שהוא מביא (בדרך־כלל לשנת 1974) במיבחר הנושאים והבלטתם, בעיקר והאנרגיה הגרעינית, למשל, זוכה להרחבה. מפות ודיאגראמות ממחישות את הכתוב.

בריטניה ואשר בה

בריטניה / מאת ג'ון אוסבורן ... כי „טיים־לייף" / מאנגלית ... ד"ר נעמי כרמל / ספריית ... כידרת ספריית העולם של לייף / 176 עמודים.

ספר זה מרשים, קודם־כל באוסף ... נות שלה, קרבות מתוך בצבעים, ... בדקדקנות רבה כדי להצטרף ... פה של העבר וההווה (המרשים ...) האי הבריטי. הטכסט של ג'ון אוסבורן ... בסיגנון הרפורטאז'ה עתירת־הידע של ... בי־עת משובחים, סוקר ביעף את ההיסטוריה הבריטית העשירה ומנסה לתאר ... כנות ובהמחשה את בעיותיה של ... מאז מלחמת העולם השניה. למהדורה העברית נוסף פרק על יהדות אנגליה ... וכן נוספו לספר לוח הדמויות המפורסמות ב... תרבות הבריטית ולוח תאריכים עיקריים.

[illegible]

איש ובנייניו

ימים ומעשים — סיפור חיין ... משה סורוקה / עירית ארסו / ... רות לספרות / 228 עמודים.

בן 17 עלה סורוקה לארץ ... וולקוביסק, עבד בכבישים ובמרעה ... עד־מהרה גילה את ייעודו האמיתי: ... וביצורה של קופת־חולים הכללית. ... חייו הוא סיפורן של מירפאות ובתי־חולים ... הנפרש בספר זה לכל רוחבו ומלווה ב... תמונות רבות של האיש ובנייניו.

בימי המלחמה ברוסיה

מקלט לילה / ישראל גלדמן / אל"ף / 216 עמודים.

גלדמן מספר בספר זה את קורותיו ... ילדותו בעיירה הפולנית גוראי, ... בחדר, מלחמת העולם הראשונה, ... ציונים והכשרה חקלאית, ... השניה ברח לרוסיה ... לסיביר, חזר לפולין ... לארץ־ישראל במסגרת ... מלחמת העצמאות.

מה לראות?

תל־אביב והסביבה

● מוזיאון תל־אביב: ביתן הלנה רובינשטיין: יוסל ברגנר, ציורים: 1955־1975. הבניין החדש: עודד פיינגרש, רישומים 1974־1975. הדפסים אימפרסיוניסטיים.

● נופים (גלריה שרה לוי, פינלס 10): בין המשתתפים: אולמן, אזן, ארגוב, גבע, גרוס, זריצקי, לביא, סטימצקי, פרנקל, קרישמן, רייזמן, שטרייכמן (פתוח בין השעות 6־8 בערב).

● יגאל תומרקין (גלריה מבט, גורדון 31): מודלים ועירים לפסלים סביבתיים בהשפעת הנוף האמריקני והדפסי־משי על בסיס הפסלים.

● מקיאמטרי להאדריאדג' (ביתן הר אמנים, אלחריזי 9): משתתפים: אגם, אלימה, ברמן, וקסלר, זברסקי, עשת, קדישמן, שביט ותומרקין. באולם הקטן: נחום גוטמן — תהליך הדפס־רשת ב־35 צבעים.

● מוטיבים חוזרים (גלריה דלסון ריכטר, מול אריה, יפו העתיקה): על נושאים החוזרים ביצירות של אמנים בני־זמננו.

● שמעון אבני (גלריה הקיבוץ, דב הוז 25): תמונות בסיגנון מופשט.

● איזון שווכל (גלריה אביאור, גורדון 24): רישומים וליתוגראפיות. האמן הירושלמי ברשמים והתרשמויות הומוריסטיות מתל־אביב. רישום מצויין. שם התערוכה: „קוטל הדרקונים מתל־אביב".

● אליכה (גלריה גולי מ. גליקסון 27): רישומים בשחור־לבן על בסיס גיאומטרי. תערוכה טובה ומעניינת.

● תוה קאופמן (מוזיאון הארץ, תל־אביב): תערוכת קרמיקה. בה מוצגים ספלים, תבליטים וקירות קרמיים מצויירים.

● אברהם שמי (מוזיאון בת־ים, רמת־יוסף): ציורים פיגורטיביים באווירת מלנכוליה.

● אוסף דיזנגוף (בית יד־לבנים, פתח־תקוה): בין האמנים המוצגים: אבני, אינגשר, אשהיים, גליקסברג, טיכו, טפר, לבנון, מאירוביץ, שור, שטיינהרט.

ירושלים

● מוזיאון ישראל: רכישות חדשות באמנות ישראלית; סדנה פתוחה: תצוגת אירוע של אמנים צעירים (ביתן בילי רוז), בהשתתפות מיכה אולמן, דוד גינתון, אביטל גבע, משה גרשוני, פנחס כהן־גן, רפי לביא ועוד; „עבודות בחוט 1974־1975". יצירות של אמנים ומוצרים תעשייתיים שנעשו בישראל.

● אמני הציור בפה וברגל (מרכז תרבות העמים לנוער, עמק־רפאים 12א): תערוכה בינלאומית בהשתתפות שבעה אמנים ישראליים.

● גלריה גידא (בלפור 9): עבודות על נייר, בהשתתפות: אביגדור סטימצקי, ליליאן קלאפיש, מיכאל גרוס ועוד.

● סירי בדב (גלריה דבל, עין־כרם): ציורים מופשטים בסיגנון גיאומטרי.

● ערן וולקובסקי (גלריה אנגל, שלומציון המלכה 13): צבעי־מים.

חיפה והצפון

● אייך כבראואר (גלריה גולדמן, שדרות הנשיא 93): תחריטים ופסלים.

● אנדו חירושיגה (המוזיאון לאמנות יפאנית, שדרות הנשיא 89): הדפסים ורישומים.

● קו וכתם (בית שאגאל, שדרות או"ם 24): תערוכה קבוצתית של ארבעה ציירים חברי קיבוץ, משתתפים: אברהם בורנשטיין, חיים וייס, אליעזר רחילוביץ וזאב וייס.

● לב גרואג (גלריה רוטשילד, שדרות הנשיא 142, מרכז הכרמל): ציורי־אקוורל המצויירים ברגישות רבה לקו ולצבע והמביעים אהבה לנופי הארץ ולאנשיה.

אילת

● „אקלים" (מוזיאון לאמנות חדישה): תערוכה קבוצתית, בהשתתפות: אליהו גת, חנה לוי, אורי רייזמן ורחל שביט.

כתבי־עת

● מושג, ירחון לתרבות ולאמנות, מספר 6, נובמבר 1975; עורך: אדם ברוך, עורך־משנה: יהודה אטלס; הוצאת ה־אגודה לקידום אמנות לעם, 90 עמ'.

בחוברת: מארה נוסטרום, ראיון עם המלחין החדשני מאוריציו קאגל, מאת חנוך רון; נביא בעיר זרה, על איש־התיאטרון נפתלי יבין, מאת אורי ברנשטיין; יוסל ברגנר: איורי ספרים; דיוקן עצמי והצלומי־רחוב של הצלם־אמן לי פרידלנדר; ואין שואל מי חיברם, על אישיותו ומפעלו של מתתיהו שלם ז"ל, מאת ד"ר אבנר בהט; ועוד.

● אורים להורים, ירחון לחינוך ילדים ולמשפחה, מספר 11, שנה כ"ג, כסלו תשל"ו, נובמבר 1975, העורך: חיים נגיד, 27 עמ'.

● החינוך, רבעון לדברי פדגוגיה וספרות, כולוגיה, א"ב, חשון תשל"ו, אוקטובר 1975, העורך: צמח צמריון, הוצאת הסתדרות המורים בישראל, 126 עמ'.

● צילומון, בטאון דו־חודשי של איגוד מועדוני הצילום בישראל, העורך: יאיר דקל, מספר 35, הוצאת איגוד מועדוני הצילום בישראל, 58 עמ'.

● ספרות ילדים ונוער, כתב־עת, שנה שניה, חוברת א (ה), חשון תשל"ו, אוקטובר 1975, הוצאת משרד החינוך והתרבות, המדור לספרות ילדים, ירושלים, 61 עמ'.

ארועים והודעות

הסופר סול בלו בבית־הסופר בירושלים

פגישה עם הסופר סול בלו, תתקיים ביום רביעי (10.12.75), בשעה 8.30 בערב בבית הסופר על־שם חיים הזז בעיר העתיקה, ירושלים, פותח ומנחה: דוד שחר.

מיפגש קוראים עם יצחק אורפז

מיפגש קוראים עם הסופר יצחק אורפז, לרגל הופעת סיפרו „בית לאדם אחד", יתקיים ביום חמישי (11.12.75), בשעה 8 בערב, בבית הסופר, רחוב קפלן 6, תל־אביב, משתתפים: פרופ' הלל ברזל ויצחק אורפז, קריאה: יוסף דגן.

כרך שני לכתבי פרופ' מור

כרך שני מכתביו המכונסים של פרופ' בנימין מזר, בשם „ערים וגלילות בארץ־ישראל", ייצא לאור בקרוב בהוצאת מוסד ביאליק ובשיתוף עם החברה לחקירת ארץ־ישראל ועתיקותיה. בספר בכללו רוב המחקרים הטופוגראפיים של המחבר, שהוא ממעצבי דמיותו של החקר הטופוגראפי־היסטורי של ארץ־ישראל.

דבר על הביקורת, המבקר והמבוקר

(המשך מעמוד 1)

כי בכל חידושי הביקורת ובכל המונחים הטכניים והכינויים וההגדרות. אך הוא עצמו ראוי לו לנהוג חסכון רב בשימוש במונחים טכניים אלה. ריבוי שמות וכינויים מאפיל על הנושא ואינו מבררו. יש בכך לא רק התגנדרות במדנדנות־סרק, אלא גם בילבול עצמים ומושגים. המבקר האנגלי פ.ג. בייטסון, בספרו „המבקר והמדען", אומר: „תלמיד אנגלי ייטיב לעשות אם יסתייע בקולרידג', אף־על־פי שתורת הספרות שלו אינה סדורה כל צרכה, ואילו בתורת הספרות שלו ורן וולק מוטב להסתייע באנציקלופדיה בלבד". אכן, המבקר האמיתי צריך לאחד בתוכו את החריצות העניניות והדיוק של המלומד עם המרץ החיוני הלוהט של הפובליציסט וכוח־העיצוב של המשורר.

המבקר המעריך צריך להיות בעל ערכים אמנותיים ואנושיים, מן התכרח שיהיה לו אידיאל אסתטי, שלאורו הוא קובע את דעתו ומשפטו, ושלהגשמתו הוא שואף, כדי לשפוט את המצוי דרושה לו אמת־מידת של הרצוי. זהו הענס שמאיר לו באפילה. והעיקר — רק באמצעות הדיאלוג בין המבקר והיוצר תצא האמת לאור, גם המונולוג הפנימי הוא ממהותה של הביקורת וברכתה. קללת הביקורת היא היריבות בין המבקר והיוצר, ואין צריך לומר ההתכתשות ביניהם כשני לודרים על זירה אחת, המשעשעים את הקהל, וסופם שממיתים זה את זה.

*

ולבסוף על המבוקר. ראוי שהמבוקר ידע: אין הביקורת תלויה במבוקר, לא בדעתו ולא בהסכמתו, כשם שאין היצירה שלו תלוית בדעת המבקר, שניהם קיבלו רשות מאותה השגחה עליונה. הנקראת משרד־הרישוי. אין מסת־הביקורת באה להתחרות עם השירה או הסיפור, אך אין היא רואה עצמה נחותה ממנה. המבקר, שהביקורת ממלאת את חייו, מרגיש בה שליחות, שעליו למלא אותה, וכשם שנערות או נזיפות לא ימנעו מן היוצר ליצור, כך לא ימנעו שום ולזלולים וכינויי גנאי למבקר, כגון טפילים ומתוסכלים, להניאו מלעשות את מלאכתו. אדרבא, אם המבוקרים ישתמשו במונחים פסיכואנליטיים כדי לפסול את המבקר, יוכל גם הלה להעמיק חקור ולהוכיח באותות ובמופתים מנין באה ההתנגדות המרה הזאת למבקר, אם מקורה באימה מפני האמת או מפני שנכווה פעם מן הביקורת. יחס של כבוד הדדי הוא אימוא לא רק צורך מוסרי, אלא גם צורך מעשי.

גם הטענה, שהמספר או המשורר יכול להיות מבקר של עצמו ואינו זקוק למבקר, אינה תמיד בקו האמת. הראשון שעמד על כך היה סוקראטס, בשעה שהסביר לשופטיו מה הבאיש את ריחו בעיני הבריות, אמר בין השאר: „לקחתי את השירים שנראו לי כמשוכללים ביותר, ושאלתי את המשוררים למה הם מכוונים, כדי שאלמד מהם דבר, ואני מתבייש, רבותי, להגיד לכם את האמת, כמעט אפשר לומר, שכל הנוכחים כאן היו יכולים לבאר את דברי המשוררים באופן נאה יותר מן המשוררים עצמם".

הנה כי כן, מאז ועד היום לא פסקו דברים אלה ודברים שכנגד, ולא כדאי לסופרנו להשמיעם שוב, שכן אחד התפקידים של המבקר הוא לפרש את היצירה ולהסבירה, והוא מוכשר לעשות זאת יותר מן המחבר עצמו, אף־על־פי שעוברת זו פוגעת ביהירותו של המחבר.

אכן, אין זה מן המידה, שהמבוקר יזהור ויטען, שבשבילו אין ערך לביקורת, שאין היא מלמדת אותו ואינה מדריכה אותו וכל כולה ברכה לבטלה, ודאי, מאז קיימת ביקורת, אין שטענו כך. אך היו יוצרים גדולי עולם שנתבשמו מן הביקורת עליהם, שהחזרו בגילוייה והיו אסירי תודה למבקרים. יש בידי רשימה גדולה של סופרים כאלה, אבל למען הקיצור, אביא דוגמה אחת מספרותנו, היה מבקר אחד, שאינו ידוע לרבים, ושמו דוד יוסף בורנשטיין. הוא כתב ספר בשם „מדרש שירה" על שירת ביאליק. והרי מה שאמר ביאליק עליו בהרצאתו על מגילת האש לפני מורי תל־אביב, בבית חרצ"ג:

„רק ביוחד היא ענין היצירה, התאומים שמהם נאגרת היצירה, הם לפעמים דקים מקורי העכביש ולפעמים דקין מן הדקים, שלפעמים המקורות נעלמים ונסתרים גם מעיני הסופר עצמו, ואני צריך להודות לפניכם, שנמצא איש טוב אחד, שניסה לפרש את שירי — בברלין יש יהודי משונה כזה — וכתב פירושים לשירי, והביא לפני קצת מן הפירושים הללו — — — ונשתוממתי לפעמים לראות עד כמה ירד האיש הזה אל האמת. עד כמה עמד על אותם המקורות הנעלמים מאחורי הערגה של היצירה. אבל השתוממתי עוד יותר למצוא דברים שהוא גילה לי לעצמי (דברים שבאל פה חלק ב', עמ' כ"ה).

על כן מן הראוי, שמשוררים ומספרים יתנו דעתם על כך. ואין מדובר כאן באיזה מבקר גדול־עולם, אלא במבקר בעל טעם ובעל הבנה ובעל יושר, שניגש להסתכלות בבוגר־ראש והשכיל לגלות לביאליק דברים שלא ידעם קודם לכן.

סיכומו של דבר, הבה נלכה כולנו מידת ענווה ויעזור איש את חלקתו, המשורר בשירתו, המספר בסיפורו, והמבקר בחלקת הביקורת, אם כל אחד יכבד את חברו ויעשה לפי מיטב כוחו וכשרונו, תהיה לנו ספרות עברית שלמה, טובה ומתוקנת.

רות עוזיאל

פרפסיכולוגית
מגדת עתידות
בעזרת חגורה וקפה

דור חמישי בארץ, ממוצא בדואי לפתרון בעיות קשות וחמורות במיוחד, אתה במצוקה ואובד עצות עם בעיות נפשיות, מדוכא, חוסר בטחון עצמי, בעיות נשואים, שלום בית וכן יעוץ והדרכה בכל תחומי החיים, פנה עוד היום אל רות עוזיאל אשר הודות לעזרתה וטיפולה הנאמן והמסור הצליחו מאות גברים, נשים וילדים להיפטר מבעיותיהם ולמצוא את אושרם.

לקביעת פגישה, טלפון: 297191, תל־אביב

טפטים

מבצע פרסום בעדין „פלסט"

* טפט פלסטיק רחיץ 70 לירות גליל.
* הדבקה 10 לירות מ"ר

עדין „פלסט" המלך ג'ורג' 31, ת"א

למכירה מכבש

25 טון אקצנטר (מכבש) + שטנצים + מבלטים לכפפות דגם קליל + קומפלט

906393 — בבית
901997 — בעבודה

צעיר (30) בוגר הטכניון
ניהול, ארגון, יעול וביצוע
מתפנה בקרוב בחצעות עבודה
נא לפנות: ת.ד. 33282, ת"א

ידע־קוד

שרות לכל סוגי מקררים ביתיים וטנקי אוויר
מומחה ל־NO-FROST
רחוב הרוא"ה 24, רמת־גן, טל. 731388

למכירה LINOTYPE

מודל 31 — 4 מחסנים
לחי אוטומטית
חניעה מארה"ב
471053 — מחודשת

מיבצע הזדהות חינוכי של „ידיעות אחרונות"

אני ציוני!

מיבדק־ידע נושא־פרסים

לפניך החידון השביעי במסגרת מיבדק־הידע ומבצע ההזדהות החינוכי שיזמה מערכת „ידיעות אחרונות" בעקבות גינוי הציונות בעצרת האו"ם.

אינך צריך להמתין לפירסום חידונים נוספים. סמן במשבצת המתאימה את התשובה הנכונה ושלח למערכת „ידיעות אחרונות", חידון „אני ציוני", תיבת דואר 9192, תל־אביב.

פרס שבועי: טלוויזיה ZENITH עם 'מעגל הקסמים'

החידון הבא יתפרסם ביום שלישי

גזור ושלח

1. „מדינת היהודים" (יודענשטאט) הוא:
- □ א. שמו של אחד ממבצעי צה"ל במלחמת העצמאות.
- □ ב. שם ספרו של בנימין זאב הרצל, שנכתב ב־1895 ובו העלה תכנית להקמת מדינה יהודית.
- □ ג. שמו של קיבוץ בנגב.

2. שרה אהרונסון שאיבדה עצמה לדעת בשנת 1917 היתה:
- □ א. חברה ברשת הריגול של „ניל"י", שפעלה לטובת הבריטים ונגד השלטון הטורקי.
- □ ב. ממייסדות דגניה א'.
- □ ג. הרופאה הראשונה של פתח־תקוה.

3. „סטרומה" היה שמה של:
- □ א. קבוצת עליה מברית־המועצות לארץ־ישראל.
- □ ב. אגודה למתן בסתר במזרח אירופה בראשית המאה.
- □ ג. אניית מעפילים שהפליגה ב־1941 מרומניה וביקשה מחסה בטורקיה, נדחתה ויצאה לים ב־1942, וטובעה, על 769 אנשיה, לבד מאחד שנשרד בחיים.

4. בתצלום זה נראית חיילת ב־א.ט.ס. (חיל עזר לנשים). תא.ט.ס. היה:
- □ א. שמו הראשון של חיל הנשים (ח"ן) בצה"ל.
- □ ב. כינוי לפלוגות הבנות ב„הגנה".
- □ ג. חיל העזר לנשים בצבא הבריטי במלחמת העולם השניה ש־4000 צעירות ישראליות התגייסו לשורותיו.

5. „עלילת דמשק" היתה:
- □ א. עלילה של אנשי כמורה קתוליים בשנת 1840 בדמשק על פרנסי הקהילה היהודית שכאילו רצחו נזיר כדי למהול דמו במצות חג הפסח.
- □ ב. כרוז מטעם נשיא סוריה, חאפז אסד, המגביל את תנועות היהודים.
- □ ג. פניה מטעם שלטונות סוריה למועצת הבטחון בטענה שצה"ל אינו נוהג כשורה באוכלוסית רמת הגולן.

השם............

הכתובת............

אלף לילה ולילה

השבוע קולנוע „מתמיד" ת"א • 6 הצגות ליום • בקרוב קולנוע „אורדן" חיפה

מי היה העד הנסתר ומה הוא ראה?
THE STUDENT CONNECTION

פרדי רומרו
ריי מילנד
סילבה קושינה

רק בצבעים – למבוגרים
גלפנדפילם

החל ממוצאי־שבת 6.12 קולנוע „גורדון" תל־אביב

הסינמטק הישראלי
תל־אביב
בית נופעל הפיס רח' הפטמן 3 ת"א

אוניברסיטת ת"א הפקולטה לאמנויות

קולנוע גרמני טרום־נאצי
איננמר ברגמן

שבת 6.12	19.30	העיר מחפשת רוצח — פריץ לאנג
	21.30	מגעים — איננמר ברגמן
ראשון 7.12	19.00	ברלין — ככר אלכסנדר — פיל יוטצי
	21.30	תשוקה — איננמר ברגמן
שני 8.12	19.00	אופרת בגרוש — ג.וו. פאבסט
	21.30	בושה — איננמר ברגמן
שלישי 9.12	19.00	אני בשעות היום ואתה בלילה — לודוויג ברגר
	21.30	חופשתו של מר הולו — ז'אק אטטי
רביעי 10.12	19.00	ידידות — ג.וו. פאבסט
	21.30	עין חשטן — איננמר ברגמן

* דובר גרמנית, ללא תרגום.
** תרגום אנגלי.
הכניסה תהיה לחברים בלבד עד כחצית השעה לפני תחילת הסרט.

עיריית ת"א–יפו האגף לתרבות לנוער

פרספקטיבה
בבית העתונאים, רח' קפלן 4 ת"א; טל. 256141
5.12.1975

בשעה 10 בערב	בחצות
1. הירונימוס מרקין	1. זרע אנדרומדה
2. מיסטי	2. הבלש ונערת הטלפון
3. בודד בחלל	3. קיץ של אהבת

100% ביטוח על כרטיסך

מועדון קרוואן
מציג תכנית בינלאומית עשירה
זמרה, השפנות לולינות, אטרקציות קומיות
תזמורת אקלקית מובחרת
התכנית מתחלפת מדי חודש
יפו העתיקה 828266.70

קולנוע לימור
ת"א, אבן גבירול 30
מציג הערב 5.12
בשעות 12—10
✶ באד ספנסר
✶ טרנס היל
במערבון המשעשע
„חזק יותר חברים"

סרטי צהרים
היום 5.12
בשעה 14.30
„הליצנים"
סרטו של פדריקו פליני
בית לסין,
ויצמן 34 תל־אביב

DRIVE-IN CINEMA TEL-AVIV

קולנוע דרייב־אין ת"א
קולנוע דרייב־אין ת"א, טל. 477177
ממוצאי־שבת 6.12
לכבוד חנוכה בשעה 5.15 שבוע 2 בכורה ארצית
סרט הרפתקאות חדש של וולט דיסני לכל המשפחה
יהלומים בלונדון
✶ פטריק מגי ✶ סינטיה לונד ✶ פיטר פרד
הנחיר לזכבורו 7 ש"ח
בין כל בעלי הכרטיסים הבוקרים בסרט יוגרלו 2 יהלומים אמיתיים נוצצים, כהרה מרכז המיסי מיהלומים.
בשעות: 7.15—9.30
בכורה ארצית
✶ לוץ מירנדה
✶ ריצ'ארד קוונטי
בסרט המתח של קרלו פונטי

„הקשר האיטלקי"

מועדון פריז
הלילה ב־12 — 10
✶ אנתוני קווין
✶ אינגריד ברגמן
בסרט הצרתק בצבעים
„גשם אביבי"

מועדון דרייב־אין
טל.דודלדע
הערב בשעה 9.45
✶ לאנדו בוזנקה
„אהבה נוסח קופנהגן"
✶ דומיניק סאנדה
✶ חלמוט ברגר
הלילה ב־12 בחצות
דומיניק חלמוט
„הגן של פינצי קונטיני"

מועדון רויאל
הירקון 61 ת"א טל. 59881
הערב ב־10.00 ובחצות
סרטו של מל ברוקס
„פרנקנשטיין הצעיר"

מועדון קולנוע הוד
דיזנגוף 101, טל. 228...
הערב 5.12 ב־10 בלבד
✶ אורסולה אנדרס
✶ אלי וולף
בסרט הפעולה
„ההזדמנות האחרונה"

מועדון קולנוע רמת־אביב
רח' ברודצקי 17 טל. 412761
הערב בשעה 10—12 חצות
„זרע התמרון"
ג'ולי אנדריוס, עומר שריף

קולנוע „תכלת"
היום, 5.12, בשעה 2
„לחיות את חייה"
בימוי: גודאר

קולנוע „גיל"
רחוב פרנקלין רמת־השרון
הערב מציג שתי הצגות
בשעות: 9.00 ו־11.00
„גברים במלכודת"
"DELIVERANCE"

קולנוע אלנבי
ששי בערב
ב־10.00
„אני אוהב את אשתי"
סאטירה משפחתית
עם: אליוט גולד
אנג'ל טומפקינס
ברנדה וקארו

מועדון סינמסנטר
סינמה 1
הערב בשעות 10 ו־12
✶ קנדיס ברגן
✶ ג'יימס מייסון
בסרט מתח ופעולה
„השוד המתוחכם"

סינמה 2
הערב בשעות 10 ו־12
✶ גלנדה ג'קסון
✶ ג'ורג' סגל
בסרט הנפלא
„אהבת החיים"

תל־אביב, יונה הנביא 2 טל. 57952

הערב בבתי הקולנוע

תל־אביב–יפו
9.30—7.15
אופיר: „נמר של נייר" (שבוע 3)
און לי: „שוער הלילה" 7, 9.30 (שבוע 12)
אלנבי: „בחסות החוק" (שבוע 2)
אסתר: „מרוץ לחיים"
בן־יהודה: „חיים בשניים" (שבוע 2)
גת: „מלחמה ואהבה"
גורדון: „העד הנסתר"
דקל: „שקרים שסיפר לי אבי" (שבוע 3)
דרייב־אין: „יהלומים נוצצים בלונדון" 5.15
„הקשר האיטלקי" 7.15, 9.30
הוד: „מבצע סמורי"
זהר: „הצעיף הכחול" 7, 9.15
זמיר: „רגשות" (שבוע 10)
חן: „אקסודוס" 8.30 (שבוע 3)
לימור: „מלכת על הכוונת"
מוגרבי: „אסיר בהשאלה"
מקסים: „מאחורי הדלת"
מרכז: „המתאהבת"
מתמיד: „כרמן בייבי"
נגה: „ולדויו של מנקה חקוניות"
סטודיו: „איזה בת־דודה" (שבוע 5)
סינרמה: „מאחורי הדלת"
9.30, 7.15
סינמה 1: „סוחרי הנשים"
סינמה 2: „שוער הלילה" 7.45, 10 (שבוע 10)
פאר: „האנגליה הרומנטית" (שבוע 6)
פריז: „לאקי לוציאנו"
ציליל: „מרי לאל" 7, 9.15
צפון: „מתיון למפקח" (שבוע 2)
רויאל: „ספינת האשליות" 7, 9.30 (שבוע 3)

רמת־אביב: „זרע התמרון"
תכלת: „המספיקים" (שבוע 4)
תל־אביב: „4 הממזרים" (שבוע 2)
תמר: „העוקצנית" (שבוע 3)

חיפה
9—6.45
אורה: „תמונות מחיי נשואין" 5, 8.15
אורדן: „כבודה של אמא"
ארמון: „יהודית" 6.45, 9
אטמי: „מנצ'ה הגנרל"
בית אבא חושי: „כרמן ג'ונס" 7, 9
חן: „עשרת הדברות" 7.30
כרמל גנים: „לעולם יהיה שמח"
מוריה: „המרוץ לצמרת של דודי קרביץ"
מירון: „במערבולת הסקס"
סאר: „מציצים בחדרי מלון"
עצמון: „ודדיוי של עוזרת בית"
רון: „שוער הלילה" 6.30, 9
שביט: „מיכאל שלי"

ירושלים
9—7
אדיסון: „למען ילדי"
אלנבי: „אסיר בהשאלה"
אורגיל: „אורח בחצות"
אורנגיל: „פעם אחת אינה מספקת"
ארנון: „לני"
הבירה: „רוזבאד" 6.45, 9
חן: „מאחורי הדלת"
ירושלים: „יהודית" 6.45, 9
מיטשל: „רעידה אדמה" 6.30, 9
סמדר: „חופי הכרך" 6.45, 9
עדן: „עקיצה ב־60 שניות"
רון: „רומאר רוליקר" 6.45, 9.15

ר"ג–גבעתיים
9.30—7.15
אורלי: „אמריקן גראפיטי" 7.30, 9.30 (שבוע 2)
אואזיס: „אקסודוס" 8.30
אורדע: „עמנואל"
ארמון: „המשחק המכור"
גל־אור: „ישו כוכב עליון"
הדר: „פאני לייזי" 7, 9.30
לילי: „אלפי דרלינג"
רמה: „מנגינת חיי" (שבוע 2)
רמת־גן: „4 הממזרים" (שבוע 2)
שביט: „הארטיסטים בפעולה"

אור יהודה
גולן: „הכפיר וחרות" 7.15
„החטיפת בואינג 707" 9.15

אשדוד
אולימפיה: „מאבק המינים"
אסתר: „קוראים לי טריניטי" 7, 9.30
הוטעת
אשדוד: „יומנו של מטתה"

אשקלון
9.30—7.15
אסתר: „אוצר הכריש"
חן: „אש התשוקה"
מאור: „שוער הלילה"
רחל: „אליס לא גרה כאן יותר" 7.30, 9.30

בת־ים
9.30—7.15
אורנים: „הקשר הצרפתי מס' 2"
בת־ים: „הארטיסטים בפעולה"
סביון: „ארנבת הנחשקת"
רמת־יוסף: „חשמלית"

ושמת תשוקה"
עצמאות: „המשחק המכור" (שבוע 2)

הרצליה
9.15—7
דוד: „האיש שהימר על חייו"
דגנ ה: „שוער הלילה"
חיכל: „אימת העכביש השחור"
תפארת: „המלכה על הכוונת"

חדרה
9.15—7
גן־נחר: „אליס לא גרה כאן יותר"
חוף: „קרמבולה"

חולון
9—7.15
ארמון: „עשרת הדברות" 4.30, 8.15
(שבוע 2)
מגדל: „נמר של נייר"
ספיר: „גברתי הנאוה" 6, 9
רון: „הגורל האכזר"
רינה: „מנדינגו" 7, 9.30 (שבוע 2)

טבריה
אביב: „גאנגסט" 6.45, 9.15

כפר־סבא
חן: „כותרת ראשית" 7, 9.15

לוד
9.15—7
נוה זית: „הג'וב הכפול"
תרבות: „ליל העקרב"

נס־ציונה
נוה: „נערת הפלדה" 6.30
„מי רצח את שילה" 9

נתניה
אסתר: „שוער הלילה" 7, 9.15
סטודיו: „גבר ללא חת" 7, 9
שרון: „עמנואל" 7, 9.15

נתיבות
שביט: „הכל עובר חבר" 7, 9.30

פרדס־חנה
דקל: „החרדל מגרה לי את האף" 6.30, 8.30

פתח־תקוה
הדר: „אהבה אחר הצהרים" 7, 9.15
היכל: „המגדל הלוהט" 5.45, 8.45
שלום: „גרושה הנחשקת" 7.15, 9.30

ק. אונו
אור־און: „הערב ב־9 סיירת הדוברמנים"
מוצ"ש: „פסק־דין" 7, 9.15

קרית־ביאליק
סביון: „מיכאל שלי" 7.15, 9.30
ספיר: „לני" 7, 9.15

קרית־חיים
בית־העם: „הקשר הצרפתי מס' 2" 6.30, 8.45
היובל: „סטיירס" 7, 9.15

קרית־מוצקין
אורות: „הקשר הצרפתי מס' 2"

קרית־ים
גיאון: „הסנדק מס' 2" 5.45, 9

קרית מלאכי
9—7
בידור: „להקת הדרקונים"
הוד: „ג'רמי"

קרית־שמונה
חרמון: „אחרון ציידי העולם החתחון" 6, 8.15
שניר: „מרי המוהטת ולרי המטורף" 6.45

ראשל"צ
9—6.45
נעמן: „אליס לא גרה כאן יותר" (שבוע 3)
ראשון: „ודדויו של מנקה חלונות" (שבוע 3)
תפארה: „עקיצה ב־60 שניות"

רחובות
9.15—7
בית הפועלים: „הגנב מבגדד" 6.30
הדר: „גססבי הגדול"
חן: „הסנדק מס' 2"

רמלה
המגדל: „אשתי של הכוונת" 7.15, 9.30

רמת השרון
גיל: „5 שודדות לא־ברגשיות"

שדרות
חן: „המשטרה משתוללת" 6.30, 8.45

תל־מונד
תל־מונד: „האלוף בעל זרוע הזהב" 6, 8.30

אלף לילה ולילה

מופעי תיאטרון • בידור • מוסיקה

אגוד האמרגנים והמפיקים בישראל

ילדי קנדי Lee Lee Lee
ת"א מועדון התיאטרון רח' מנדלי 7, טל. 230039
הערב יום ו' 5.12 2 הצגות: ב־9.00 וב־11.15
מחר מוצ"ש 6.12 2 הצגות: ב־8.00 וב־10.15
יום ו' 12.12 ב־9.00 וב־11.15
כרטיסים „יוקי" 222445 ובכיבידרים

ערב שירי החיפושיות
חיפה „אורה" הערב יום ו' 5.12 ב־9.30
תל־אביב „בת־דור" מחר מוצ"ש 6.12 ב־9.00
פתח־תקוה „שלום" יום ג' 9.12 ב־9.15
יפו „אלהמברה" 10.12
כרטיסים „פתיר" 31688 ובכיבידרים

לונה פרק עיר השעשועים
ביריד המזרח
פתוח היום ומחר
משעה 10.00 בבוקר

שלמה ארצי משחקי 26
אלדר שרים ולהקת גברת תפוח
הצגות בכורה
תל־אביב „בת־דור" הערב יום ו' 5.12
2 הצגות: ב־9.30 ובחצות
כרטיסים: „רוקוקו" ובכיבידרים ובקופת בת־דור טל. 263178
אוניברסיטת ת"א „בר־שירה" מחר מוצ"ש 6.12 ב־9.30
חיפה „שביט" 12.12, 9.30

גבי עמרני איפה הכסף
חודש נוסף ואחרון
עכו „גן־עדן" הערב יום ו' 5.12 ב־9.30 טל. הקופה 910197
יפו „אלהמברה" מחר מוצ"ש 6.12 ב־9.15 טל. הקופה 833457
קרית־גת 9.12 ב־9.00
כרטיסים בת"א „רוקוקו" 224063

חוץ מזה הכל בסדר"
סדנת תיאטרון של התקוה בתוכניתה החדשה
הצגה מוסיקלית עם: עפרה חזה, מיכאל פנחזאני ועוד
הצגות בכורה
רמת־גן „אורדע" הערב יום ו' 5.12 ב־9.30
כרטיסים „גבע", „רכניץ", „הדר" ובקופת „אורדע", טל. 721730
ירושלים „בית־העם" מחר מוצ"ש 6.12 ב־9.00
כרטיסים: כהנא', „בן־נאים" ובקופה

האחים והאחיות „חופים"
שירי נתן יונתן
איתן גבני מציג
עריכה ועבוד: גידי קורן
מלכיה הערב יום ו' 5.12 ב־9.00
נתיב הל"ה מחר מוצ"ש 6.12 ב־9.00
הזמנת הצגות: תיאטרון כיסופ טל. 454102, 446081
הופיע התקליט 11

הגשש החיוור אופסייד קטורי
ת"א „אהל" ב. ארלוזורוב ליד קולנוע תל־אביב יום ג' 9.12 ב־8.30
כרטיסים „רוקוקו" ובכיבידרים
הרצליה „דוד" הערב יום ו' 5.12 ב־9.30
חיפה „שביט" מחר מוצ"ש 6.12 ב־9.30

א. ברנון מציג: הכל עובר חביבי
להיטי שנות החמישים בארץ ובעולם
חולון „רינה" הערב יום ו' 5.12 ב־9.30
תל־אביב „בית־החייל" מחר מוצ"ש 6.12 ב־9.00
יגור ב־9.00
יום א' 7.12 • יום ב' 8.12
יפו „אלהמברה" 9.12, 9.00
כרטיסים „יוקי" 222445 ובכיבידרים

א. ברנון מציג: מבראשית למערבית
בתוכנית הדבה יגבעי
יהונתן גפן / דני ליטני
גבעתיים „הדר" הערב יום ו' 5.12 ב־9.30
תל־אביב „צוותא" מחר מוצ"ש 6.12 ב־11.00
וביום ו' 12.12 ב־9 וב־12
כרטיסים „יוקי" 222445 ובכיבידרים

שחקני החאן מציגים
מילכוד 22
בחאן הירושלמי
מחר מוצ"ש 6.12 ב־8.30
יום ב' 8.12 ב־8.30
יום ג' 9.12 ב־8.30

פדס...פדס... פדס...
סנדרה ג'ונסון־יונה אליאן
שירי אדית פיאף
בימת אמנים — צוותא
תל־אביב „צוותא" הערב יום ו' 5.12 בחצות
ומחר מוצ"ש 6.12 ב־8.30
עין חרוד מאוחד יום ג' 9.12 ב־9.00

להקת „כוורת" פוגי II
קרית ביאליק „סביון" הערב יום ו' 5.12 ב־9.30
חצור (א. לעם) 8.12
בית־שאן (א. לעם) 11.12
חולון „רינה" יום ו' 12.12 ב־9.30

הגשש החיוור ספר זהב
מתנה נהדרת לכל חג,
בר־מצוה, חתונה או ורושין.
מהדורה מהודרת המכילה את כל החומר של חמש התוכניות הראשונות.
לחשיג בכל החנויות.
הפצה: רינגוף 89, ת"א, טל. 221269

זכור להזמין כרטיסים בטלפון
קופת התיאטרון בערב ההצגה

פרסום גלקין

„נוף" מציג:
אתי גרוטס
בפיקוד צפון הכריזו על „מצב הכן"
„הגנרלית" חוזרת שוב!
הגנרלית בחרמון
עם חיים בנאי
כתב וביים שמעון ישראלי
בהשתתפות
עמוס טל־שיר
מיכל נדיבי
בוריס סבידנסקי

מ־2.12 עד 18.12
הצגות בירה וניניות
צה"ל איש

גבעתיים „שביט" יום ו' 19.12
ירושלים „ינמ"א" מוצאי־שבת 20.12
כרטיסים: „נתיב" ... 248174

„בית בן־עמי"
סלון לנוערי חשמל
תל־אביב, בן יהודה 44
פתח־תקוה, חובבי ציון 29

תיאטרון הומן־יהודה גורן, ד. צוקר מציגים:
כי מפחד מנשואין
קומדיה
יואל וילבנג אריק סמית
לרגל בחלה את השחקניות
יחלו הצגות הבכורה
מיום ששי 12.12.75 ואילך
בהשתתפות:
גדעון שמר
שושנה רביד
מרי רייס דרווס
יוסף לוי

הכרטיסים שנקנו כתוס יסה להצגות הבאות באותם התוכניות.
כרטיסים ובקבל ... 224064 ובכל הכיבידרים
המשרד: ת"א, רח' פרוג 22 א' טל' 03/229626

YESTERDAY סיפור החיפושיות

ניבי
עזנת שביט
ניבורים
שלמה גרוניך
אילן גלבוע
יורם טהרלב
נופי קופו
בקה:
בן־ציון
טובוך
להקה:
אילן גלבוע, ניקי טל,
נורא קנת,
מוסי דיבנה,
אבי רוזנבאום
הבמאי: מיכאל ...
אברהם לזר

הצגות בכורה:
ת"א „בת־דור" מחר מוצ"ש 6.12 ב־9.00
חיפה „אורה" הערב יום ו' 5.12 ב־9.30
פ"ת „שלום" 9.12 • יפו „אלהמברה" 10.12 8.30
כרטיסים: „פתיר" ובכל הכיבידרים

„כתוכניתו:
סוף עונת התפוזים"
שלום חנוך, אריאל זילבר, לאה ישראל, אליק מזרחי
תל־אביב „צוותא" הערב יום ו' 5.12 בשעה 9.00
ירושלים „תיאטרון ירושלים" יום ב' 8.12 בשעה 8.30

לחבריה דתיים ולסטודנטים
בית מוצ"ש
כ' טבת 6.12 בשעה 8.30
ערב בידור
באולם רח' קפלן 10, ת"א
בתכנית:
טוביה צפיר
כוכב „ניקוי ראש"
תרקידכם תזמורת „הפסגות"

השבוע בבימת 77
תל־אביב בן־יהודה 77 טלפון 230000

ישראל גוריון
רעננו שירים נסים
עומד לי על קצה הלשון
מועדון 77 ת"א הערב יום ו' 2 הצגות 9.30 ו־10.45

שמואל שי
מחלק פרסים יקרי ערך
במשחקי חצות
יום ו' בחצות מועדון 77 ת"א

בקרוב **הפופולים**
סולן: עוזי חיטמן

פיאנו־בר צמרת
ככר משה דהישליט, הרצליה פיתוח
שישי — שבת 5-6.12.75
רקודים עם תזמורת „התרצלים"
בתכנית: האחים הזמרים מאיטליה —
SALVATORE and TONINO POLIZZI
מתוח ערב ערב
עם צמד הפסנתרנים צבי גרינברג — וויליאם
והאחים־זמרים POLIZZI
אוירה נעימה וסולידית
ומגוון משקאות חריפים

דני פלץ מציג:
באמקב 75
פנטומימה • בידור • ריקודי ג'אז
ג'וקי ארקין ולהקת בנות הג'אז
תל־אביב „בית ציוני אמריקה"
הערב 5.12 ב־10.45
כרטיסים: „הדרן" ויתר המשרדים להיילים בקניון העיר טל. ב.צ.א. 259341

משרדי ההפקה: ת"א רח' דיזנגוף 66, טל. 289851 ,287101

אגודת הציירים והפסלים בישראל
ביתן האמנים אלחריזי 9, תל־אביב
מהגיאומטרי להארד־אדג'
הפתיחה: שבת, 6.12.75 שעה 11.00 בבקר
משתתפים:

י. אגם	מ. תאן	מ. קדישמן
אלימה	י. זכלסר	נ. קומשר
מ. ארגוב	ם. זבריסקי	ר. שבוט
מ. בקר	פ. עשת	י. תומרקין
ה. פרמן	ד. פראלטה	

5.12.75, שעה 21.30 — תיום בנימוך
ערב של סרטים ושיחה עם הקהל

"שבועון ידיעות אחרונות"

אלף לילה ולילה

התיאטרון הלאומי הבימה

האוצר
האולם הגדול
מחר 6.12 ב־9.45
יום א' 7.12 ב־9.00
יום ב' 8.12 ב־9.00
יום ג' 9.12 ב־9.00

על קלות דעת
האולם הקטן ב־8.30
מחר 6.12 • יום א' 7.12
יום ב' 8.12 • יום ב' 9.12
יום ד' 10.12: אשדוד
יום ה' 11.12: צפת

בני ערובה
האולם הקטן ב־8.30
יום ד' 10.12 • יום ה' 11.12

אמא קוראז'
מוצאי־שבת 13.12, ב־9.00
יום א' 14.12 • יום ב' 15.12

התיאטרון הקאמרי תל אביב

קוריולנוס
2 הצגות אחרונות בירושלים
מחר 6.12 • יום א' 7.12
4 הצגות יחידות בחיפה
יום ה' 11.12 • מוצ"ש 13.12
יום א' 14.12 • יום ב' 15.12

קומדיה של טעויות
יום ג' 9.12 גבעת־חיים
יום ד' 10.12 תל־אביב

מחוש קל
יום ד' 10.12 — אוריב
הצגה אחרונה בתל־אביב
יום ה' 18.12 — צוותא

חיי הזוך
יום ג' 16.12 • יום ד' 17.12

מושל יריחו
יום ג' 16.12 — בהבמה

התיאטרון העירוני חיפה

רומיאו ויוליה
מחר 6.12 חיפה (8.30)
יום ד' 17.12 פתח־תקוה
מוצ"ש 20.12 חיפה (8.30)

אבזר מכל המלך
יום א' 7.12 ק' שמונה
יום ב' 8.12 מעלות
יום ג' 9.12 רחובות
יום ד' 10.12 ירושלים
יום ה' 11.12 ירושלים

טיול
יום א' 7.12 חיפה

הג'וקר
יום ב' 8.12 שדה בוקר
יום ג' 9.12 ק' מלאכי
יום ד' 10.12 חיפה

שרגא קטן
יום ד' 10.12 שלומי
יום ה' 11.12 ירוחם

פרסום בלקין

התיאטרון העירוני באר־שבע — **אנדורה**
ב"ש (סידרה 1) מחר מוצ"ש 6.12
ב"ש (סידרה 3) יום ג' 9.12

התיאטרון הלאומי הבימה
הערב, יום ו', 5.12.75

"חצות שירה" ב"הבימה"
הערב ב־11.00 ב"הבימרתף"
עורך ומארח **דוד אבידן**
• משוררים קוראים משיריהם
• דיון פומבי בהשתתפות הקהל
המשתתפים (לפי סדר הופעתם)
• אשר רייך
• דן עומר
• משה סרטל

"הבימה־נשמע"
ערב ראיונות שבועי
בשיתוף עם גלי צה"ל
מפגש שבועי
באולם הקטן של "הבימה"
הערב ב־10.00 בערב
שיח מראיינים עם:
• יעקב אגמון • גדעון לב־ארי
• ירון לונדון • דידי מנוסי
שמואל שי
ראיון השנה עם קולותיהם של מנהיגי המדינה

כרטיסים בקופת הבימה, טל. 283742 ובמשרדים: "הדרן", "יוקר", "רוקוקו", "קסטל".
נא להבטיח כרטיסים מראש!

הבלט הקלאסי הישראלי
מארח את
ואלרי וגלינה פאנוב
בהצגות "גאלה" שתיערכנה
ביום שבת, 13.12.1975
ב־6.15 ו־9.15 בערב
באודיטוריום חיפה
כרטיסים להשיג במשרד "גרבר", הר הכרמל, וביתר המשרדים בחיפה

צוותא לתרבות מתקדמת

יום ו' 5.12	ב־11.00 בבוקר: שחקני החאן מציגים לילדים 35 במאי.
ליל שבת 5.12	ב־9.00: "לחקת תמוז". בחצות: פדם פדם פדם — שירי אדית פיאף.
שבת 6.12	ב־11.11 בבוקר: סדרת 11:11, מנהל מוטי קלי: נועם שריף, תכנית שוברט, בנגנון שלישית וידום.
מוצ"ש 6.12	ב־8.00: פדם פדם פדם. ב־11.00: "מכתבים למערכת".
יום ב' 8.12	ב־9.00: צילום תכנית הטלוויזיה "שירים מצוותא", בהשתתפות: שלמה ארצי ולהקת גברת תפוח. מנחה: אהוד מנור. הקהל ישותף בצילומי התכנית.
יום ג' 9.12	ב־9.00: צילום תכנית הטלוויזיה "שירים מצוותא". מפגש אמנים עם אהוד מנור. בהשתתפות: חוה אלברשטיין, שלום חנוך ואריאל זילבר, דני ליטני, יונתן גפן ואחרים. הקהל ישותף בצילומי התכנית.
יום ד' 10.12	ב־8.30: צוותא־"שדמות" — יד על הדופק — החברה הישראלית — האם הסימפטומים מעידים על מחלה? בהשתתפות: מישה אשרוב, גילה אלמגור, מרים נגרי אלי, עודד תאומי, והחוג הדרמטי הקיבוצי בניהולו של פיטר פריי. יצוגו מצבים אופייניים בדרך של אימפרוביזציה, דיון בהשתתפות צוות מיוחד והקהל.

בצוותא מתקיימת תערוכת ציורים של מקבלה.

אריס סאן
בתוכניתו החדשה
חולון "סבוי" הערב, יום ו' 5.12 ב־9
אשדור "אסתר" מחר, מוצ"ש 6.12 ב־9

3 הופעות בלבד בתל־אביב
תל־אביב "אלהמברה" יום ב' 8.12 ב־9 בערב
תל־אביב "אלהמברה" יום א' 14.12 ב־9 בערב
מנחה: אבי כהן
תל־אביב "היכל התרבות" מוצ"ש 13.12 ב־9 בערב
אמן אורח: נועם קניאל — מנחה: אבי כהן

קרית־אתא "שביט" יום א' 7.12 ב־9 בערב
פתח־תקוה "היכל" יום ג' 9.12 ב־9 בערב
אשקלון "אסתר" יום ד' 10.12 ב־9 בערב
עפולה "קולרון" יום ה' 11.12 ב־9 בערב
באר־שבע "קרן" יום ו' 12.12 ב־9 בערב
הפצה ראשית: "הדרן" 03־248787 וביתר המשרדים

אגודת ידידי בתי חולים ת"א־יפו
ת"א, רח' הנריטה סולד 17, טל. 259561
בתכנית חדשה
ואלרי וגלינה פאנוב
והבלט הקלאסי הישראלי
הופעת "גאלה"
היכל התרבות
יום ה', 11.12.75, בשעה 9.15 בערב
לפי דרישת הקהל הופעה נוספת בשעה 6 בערב
כרטיסים להשיג במשרד האגודה
כל יום בין 9.00 ל־3.00 אחה"צ
וביתר משרדי הכרטיסים
כל ההכנסות קודש
לאגודת בתי חולים תל־אביב־יפו

ברזיל טרופיקל
להקת הי־צוג של הפולקלור הברזילאי בתכניתה
"ברזיליה קרניבל"
המופע המרהיב והצבעוני ביותר שהגיע אי פעם לישראל
היכל הספורט תל־אביב
מוצאי־שבת, 2 הצגות, ב־9—6
כרטיסים ב"רוקוקו" וביתר משרדי הכרטיסים. וגם בקופת ההיכל.
ארמון חיפה
מה־8 עד ל־12 בדצמבר. כרטיסים בקופת "חיפה"
לתושבי ירושלים מה־14 עד ל־16 בדצמבר
ב"בנייני האומה" כרטיסים אצל כהנא ובכר־נאים.
למוסדות וארגונים כרטיסי הנחה אצל "כהנא".
WM 74
הלהקה שייצגה את ברזיל בגביע העולמי במינכן
טוב לי עם קפה עלית.

בועז שרעבי
אומן אורח ביום שישי 5.12.75
פאב קלאב
מועדון כפר המכביה
ליד הפארק הלאומי
רמת־גן טל. 770216
אוטובוסים: 71, 67, 65, 35, 30
ריקודים לצלילי להקת הצליל הגבוה
עם הזמר יעקב בורג
משעה 9.30 בערב
אמן אורח
הערב 5.12.75
בועז שרעבי
רוקים ורוקות
בימים שני, רביעי ומוצ"ש

תיאטרון ירושלים
רח' מרכוס 20, טל. 87167

היום, 5.12 בשעה 14.00 — הסרט	**ליידי קרולין לאמב**, במאי: רוברט בולט, עם לורנס אוליבייה, שרה מיילס, ריצ'ארד צ'מברלין וג'ון מינץ'
מוצאי־שבת 6.12; יום א' 7.12 (סדרה 3) בשעה 20.30	**קוריולנוס** מאת ו. שייקספיר בביצוע התיאטרון הקאמרי
יום ב' 8.12 בשעה 20.30	**להקת תמוז** בתכניתה "סוף עונת התפוזים"
יום ג' 9.12 בשעה 20.30	**תזמורת סימפונית ירושלים — רשות השידור** סדרה 1 מיצירות דביוסי, וואלטון ורחל גליה
יום ד' 10.12 (סדרה 10); יום ה' 11.12 (סדרה 9) בשעה 20.30	**אבזר מכל המלך** מאת נסים אלוני בביצוע התיאטרון העירוני חיפה

כרטיסים במשרדים בעיר, בקופת התיאטרון [illegible] ובקופת המחרוזת הסמנרלית.

בוא לשחק כמו ששחקת אז...
שחק אותה
ערב של משחקי חברה
ובידור עם **מני פאר**
פרסים הגרלות הפתעות
הצגה ב־בסמסון | ערב שישי 5.12 | הצגה ב־בחצות
מועדון המערה
יפו העתיקה, כבר קדומים 14 הזמנות: 829018

*** מסעדה פולנית** M&K LIPSKI
אוירה ביתית אינטימית לאנין־טעם
נא להזמין שולחנות מראש
רח' יפת 45 יפו, טל. 241007—828456

בימת בית לסין מציגה:
המשרד הארוך
וחדר ליד הים
מאת יוסף מונדי
הבמאי יצחק נאמן
הערב יום ו' 5.12
בבית רוטשילד, חיפה
בשעה 9.00 בערב
ובשעה 11.00 בערב.
כרטיסים אצל גרבר בכרמל,
טלפון 84777
ובערב ההצגה בקופה.

מועדון מגוון!!!
טלפון: 47 01 11
נשף בבית בסרביה
תל־אביב —
המשך כביש התערוכה פינת נאות אפקה
מוצ"ש 6.11
מ־8.30 בערב
מוטי פליישר
ואלי לוי
מארחים:
ריקודים!!!
משחקים עם
מאיר רמז
שפע פרסים יקרים
פומו־ישיבה
תקליטים והפתעות
* אמן אורח
אוטובוסים: 22, 24, 27, 42
תחבורה חוזרת מובטחת

השבוע בבית־לסין
יום שישי 5.12.1975
סרטי חנוכה לילדים
11.00 "בילבי" (דובר עברית)
14.30 סרט צהריים "חלוצנים" — סרטו של פליני
22.00 "יום אחד לפני..." — מחזה
כתב וביים: מוטי כהרב
מחזה אודות צעיר המידרדר לעולם של סמים ופשע.
משתתפים: אורה בר־אור, עמוס טל־שיר, דוד סמדרה, דוד מנחם, אבי לוזיה.

יום שבת 6.12.1975
11.00 סרט לילדים עזית הכלבה הצנחנית (דובר עברית)
20.30 מועדון הרוק הישראלי — קונצרט רוק
21.00 ערב ריקודי עם/עמים

מוצ"ש 20.30 — מועדון הרוק הישראלי
[illegible]

יום ראשון 7.12.1975
19.30 תמדיטציה
הטרנסצנדנטלית — הרצאת מבוא
יום שני 8.12.1975
20.30 "חדון חשקט" סרט רוסי על־פי שולוחוב

בית לסין
מרכז לצעירים

השטיח היחיד שראובן השטחן* לא יכול להציע לך...

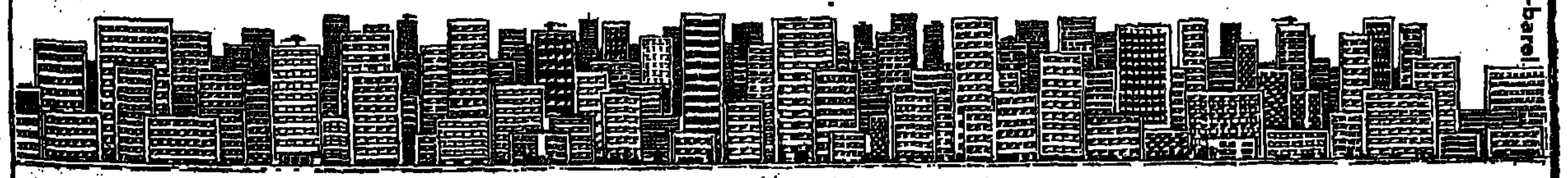

arоyo-barel

...הוא שטיח מעופף.

אבל כל שאר סוגי השטיחים שאת מעלה על דעתך מצויים בשפע אצל ראובן: שטיחים בשלל צבעים ובכל הגדלים מחוץ לארץ ומתוצרת הארץ.
למרות שלא תמצאי אצל ראובן שטיחים מעופפים הרי כל שטיח ושטיח שלו גורם לך הרגשת נהדרת של רכות, קלות ונועם, כך תחושי שבעצם אינך מהלכת על השטיח אלא מרחפת עליו.

פרט לשטיח מעולה - מציע לך ראובן מתנות והנחות בלתי רגילות במבצע מיוחד:

על כל קניה בסכום שמעל	תקבלי בחינם
500.- ל״י	מנקה השטיחים יגני מתוצרת קנדה
1500.- ל״י	שטיחון פרוה
2500.- ל״י	שני שטיחוני פרוה
4000.- ל״י	כיסוי למיטה כפולה מדיולן-סטרץ׳ אמריקני
5500.- ל״י	כיסוי מיוחד למיטה כפולה

בנוסף על כך תקבלי:
* מגיני שטיח בחינם עם כל קניה.
* 15% הנחה על שטיחים תוצרת הארץ.
* שטיחי כרמל במחירי הפתעה.
* 25% הנחה על שטיחים תוצרת חוץ.
* הדבקה חינם של שטיחים מקיר אל קיר מן המלאי הקיים.
* הובלה חינם של השטיחים לכל מקום בארץ.

מחלקה לשטיחים מקיר לקיר

אצל ראובן מחלקה מיוחדת לשטיחים מקיר אל קיר ובה המבחר הגדול ביותר בארץ של שטיחים כאלה מגרמניה, אנגליה, הולנד ודנמרק בשלל צבעים ודוגמאות. כדי לחסוך ממך את הטורח במדידת הדירה בעצמך, ישלח אליך ראובן מודד שטיחים לביתך.

שטיחי יבוא בלעדיים

ראובן מציע לך מבחר שטיחי יבוא מבלגיה, דנמרק, הולנד, גרמניה ואנגליה בדוגמאות בלעדיות סימטריות ואבסטרקטיות משיער קצר, קטיפה ושיער ארוך סקנדינבי.
* אפשרות קניה בתשלומים נוחים.
* שיטת trade-in לפיה תוכלי להחליף את השטיח הישן בשטיח חדש תמורת תוספת שתקבלי לפי ערך שטיחך.
* חניה חינם - לכל המבקרים אצל ראובן מובטחת חניה חינם בחניון ״פלצ׳י״ רח׳ פרץ 29, ת״א. הכניסה מהתחנה המרכזית בלבד.

ראובן

מרכז השטיחים הגדול בארץ.

רח׳ העליה 11, תל-אביב טל. 3-614352, החנות פתוחה בימים: א׳ ב׳ ד׳ ה׳ בין השעות 9 בבוקר עד 7 בערב ללא הפסקה, ביום ג׳ בין השעות 9 בבוקר עד 9 בערב - ללא הפסקה, וביום ו׳ בין השעות 9 בבוקר עד 2 אחה״צ ללא הפסקה.

*שטחן מצטיין - התואר שמקבלים רק דוקטורים המתמחים בשטיחים.

חושבים על ריהוט-
בשניר
המבחר
האיכות

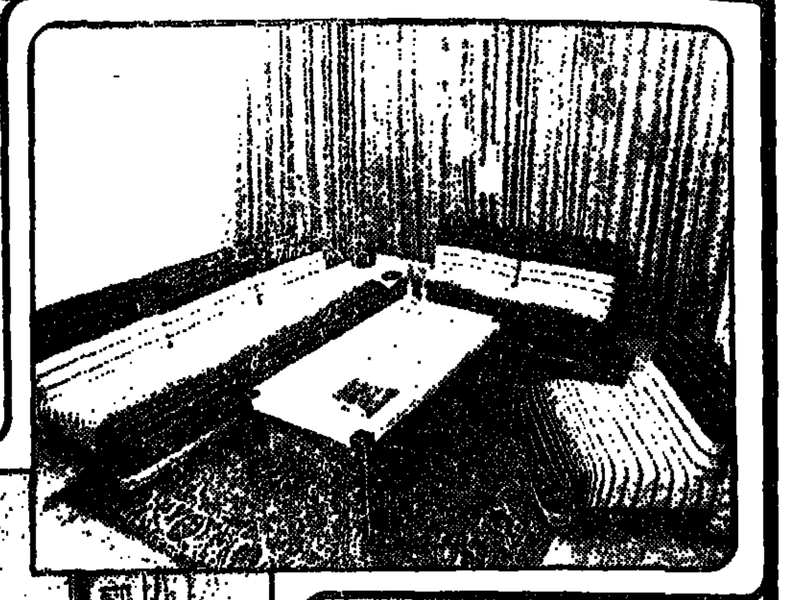

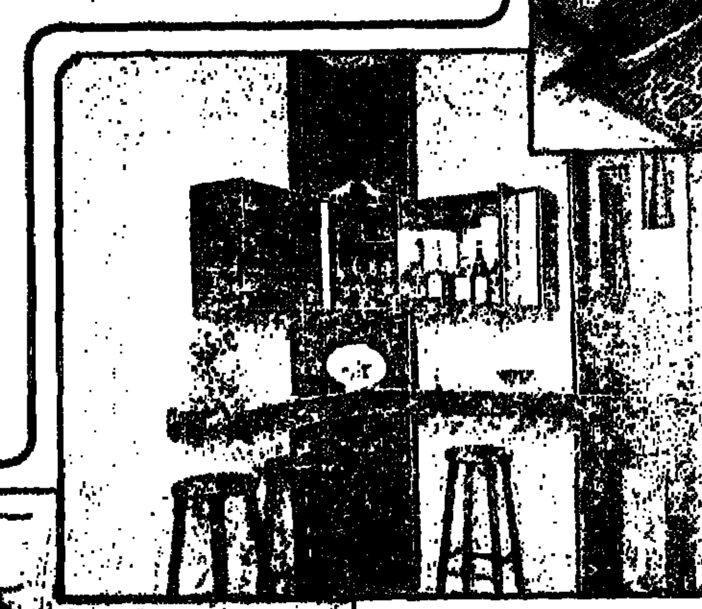

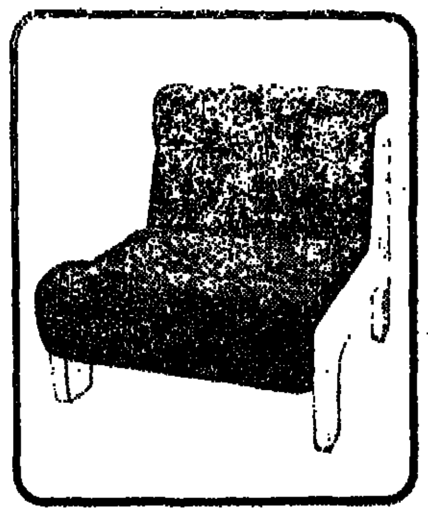

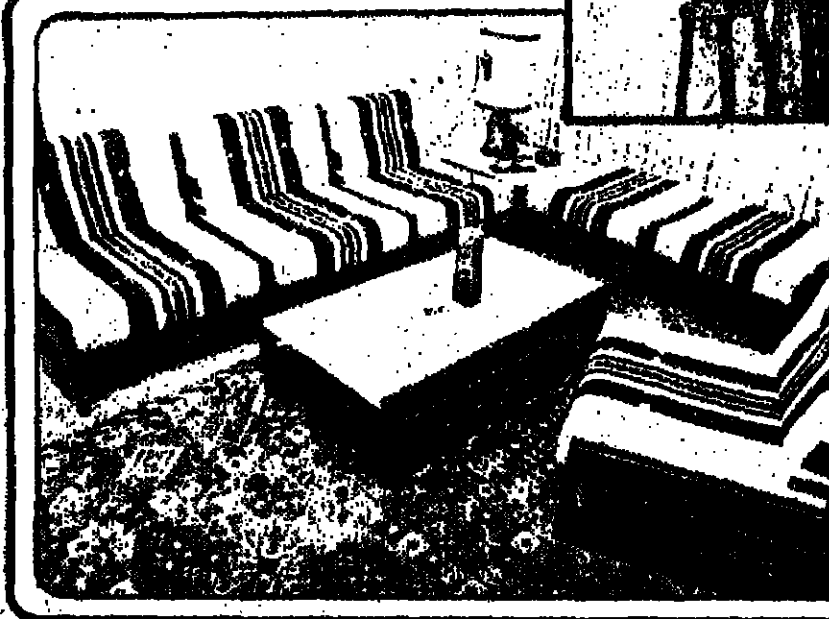

מהיצרן לצרכן!

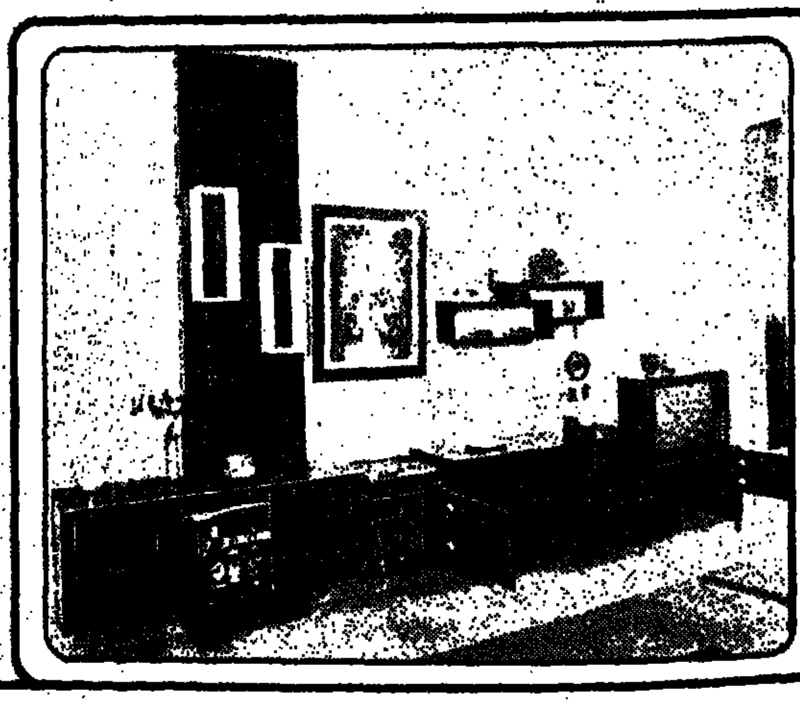

רק 10% במזומן!
והיתרה בתשלומים חודשיים ללא ריבית

בשניר אתה רוכש ישר מהיצרן! כיוון שאנו מייצרים את כל הרהיטים במפעלינו המשוכללים ואחראים לטיבם המעולה!

מזנונים לשלוב מערכות סטריאו שיותאמו לבקשתך!

בואו לבקר במערכת החדרים שלנו ובה רהיטים מפוארים, מערכות סלוניות ומזנונים ותהנו מהיעוץ המסור של מעצבי הפנים שלנו.

• מחיצות דקורטיביות • ציפויי קירות • תקרות עץ • חזיתות נטויים.

התקשר טלפונית ומעצב פנים יבקר בביתך, יציג ויתאים עבורך רהיטים ללא התחייבות מצידך.

הנחה מיוחדת לעובדי כוחות הביטחון

שניר SNIR

חברה לייצור ושיווק רהיטים, רח׳ דיזנגוף 84, קומה ב׳ טל. 289060

adva adv

שוק הירקות: התיווך והשחיתות בולעים הכל

מאת
ברוך נאדל

[illegible]

ב־9 בנובמבר נמכרו עגבניות מסוג א׳ לצרכן בבית־לחם וברמאללה ב־1.60 ל״י הק״ג. בירושלים המערבית נמכרו אותו יום עגבניות מסוג א׳ ב־4.80 ל״י הק״ג — בדיוק פי שלושה מאשר מהלך 20 דקות נסיעה מהעיר. חשוב לזכור, כי חלק גדול מהעגבניות, שנמכרו באותו יום בירושלים המערבית, מוצאן ביהודה ובשומרון.

חמור עוד יותר היה המצב בשיווק המלפפונים. באותו יום נמכרו המלפפונים בבית־לחם וברמאללה ב־90 אגורות הק״ג לצרכן, ואילו בחנויות בירושלים המערבית — ב־3.80 ל״י הק״ג; יותר מאשר פי ארבעה מהמחיר ביהודה. מצב דומה שרר בשיווק ירקות נוספים. חצילים נמכרו לצרכן בבית־לחם ב־60 אגורות הק״ג, ובמערב ירושלים — ב־180 אגורות הק״ג.

כיצד מתרחשות תופעות אלה, שהן מדהימות כפל כפליים, אם נזכור, כי חלק ניכר מכלל הירקות בישראל מובאים רשמית — או מוברחים ע״י סיטונאים — מיהודה ומשומרון (מעזה מיובאות כמויות קטנות, יחסית).

שאלה זו ניתן להציג גם בצורה אחרת: במערב אירופה משלמת עקרת־הבית תמורת ירקות כפליים מהמחיר שמקבל החקלאי. לכן כדאי לגדל שם ירקות מחד־גיסא, ואין מחיריהם גבוהים, יחסית, מאידך־גיסא. בארה״ב משלמת עקרת־הבית פי שניים וחצי מהמחיר שמקבל המגדל, וזאת בגלל המרחקים הגדולים והשיווק המפולה (ירקות מוטסים שם עם בוקר לשווקים, כשהם ארוזים כבר בשקיות־ניילון ומבוררים היטב, מהלך אלף ואף אלפיים ק״מ, לאחר שנקטפו מאז עלות השחר). בישראל שילמה עקרת־בית תמורת ירקות, עד לפני כשנתיים, פי ארבעה מהמחיר שקיבל המגדל, ואילו כיום היא משלמת פי שמונה, פי עשרה ואף פי 15 מהמחיר שמקבל החקלאי.

ועדות מול אינטרסים

חקלאי מבוסס במושבה וחיקה, המגדל בעיקר פילפלים ליצוא, משווק חלק מתוצרתו גם בישראל. הוא קיבל תמורת ק״ג פלפלים 30 אגורות, מחיר שאינו מכסה את הוצאות הגידול. מייד לאחר שמכר את פילפליו, יצא החקלאי לשוטט בחנויות תל־אביב, ושם גילה, כי פילפלים נמכרים במחירים גבוהים פי 13—15 מהמחיר שקיבל הוא.

איך ייתכן הדבר?

המצב העגום בשיווק התוצרת החקלאית בכלל, ושיווק הירקות במיוחד, הביא כבר לפני 15 שנה להקמתה של ועדת חקירה ממשלתית („ועדת עופר״), שהגישה — ב־1961 — שורת המלצות לשינויים יסודיים בדרכי השיווק. המלצות אלה לא בוצעו כמעט כלל, ומקץ חמש שנים היה המצב גרוע הרבה יותר.

בסוף 1966 הוקמה ועדת־חקירה נוספת באותו נושא עצמו („ועדת חזני״), וזו ביצעה עבודת־מחקר יסודית מאוד. אמנם, הדו״ח שלה מתמקד על נתונים „ורודים״, מכיוון שגם היא לא הצליחה לשבור את „קשר השתיקה והסחר״, האופף את נושא שיווק הירקות (וכמוהו — שיווק העופות, הדגים, ועוד). אבל, גם הנתונים ה„מתונים״ של ועדת־חזני גילו תמונה מדאיגה מאוד, מחירייהם של רוב סוגי הירקות עלו במשך 6—7 השנים שלפני חקירת הוועדה כ־20—45 אחוזים יותר משעלה מדד המחירים לצרכן. כלומר — הירקות „סחבו״ אחריהם את המדד וגרמו לעלייה בלתי־פוסקת שלו, כאשר כל ההתייקרות נגרמת על־ידי הגידול בפער התיווך, ולא על־ידי גידול התמורה ליצרן.

כך, למשל, מצאה וועדת חזני, כי הפער הריאלי בשיווק ירקות הוכפל, כמעט, בין השנים 1960 ו־1965.

ועדת־חזני הגישה 46 המלצות, ולוא יושמו הצעות אלה, אין ספק שהיו גורמות להקטנה ניכרת בפער־התיווך בירקות (וכן בשאר מוצרים חקלאיים). אבל ההמלצות לא יושמו כלל, ומאז הוגשו גדל הפער בשיווק ירקות פי כמה וכמה, כיום מהווים מחירי הירקות לצרכן גורם ראשון במעלה לדהירת האינפלציה, להורדת רמת חייהן של השכבות הנמוכות והבינוניות, ומצד שני מהווה צורת השיווק מקור לא־אכזב להתעשרות אדירה של שיכבה מצומצמת, שרוב רווחיה אינם מגיעים לידיעתם של שלטונות מס־הכנסה.

האינטרסים של המתווכים המעטים ניצחו את המלצותיהן של הוועדות ואת צורכי הכלכלה, את האינטרס של הצרכן ואת האינטרס של המגדל.

לשרשרת חוליות רבות

עלייתם המסחררת של מחירי הירקות מודגמת היטב בעליית מחירן הסיטוני של העגבניות בארבע השנים האחרונות. מחיר זה, באגורות לק״ג, היה, בממוצע: ב־1971 — 42; ב־1972

המשך ◄

— 73; ב־1973 — 180; ב־1974 — 200; ב־1975 — 300.
לפני שנה נמכרו העגבניות לצרכן במחירים של 175—300 אגורות חק"ג, ואלו עכשיו מחיריהן יותר מכפולים: 375—700 אגורות חק"ג.

מהו מקורו של מצב זה?

קשה לתאר במסגרת רשימה עיתונאית את כל העיוותים המחרידים, והעבירות על החוק, הקיימים בנושא שיווק הירקות. אך, חשוב לציין, כי שרשרת התיווך בישראל בנויה חוליות רבות, ודי אם אחת מהן נגועה, כדי שכל המערכת כולה תושחת בלא תקנה.

ניקח דוגמה קטנה, שיש בה כדי להצביע על המתרחש בתחום חיוני זה, שהסמוי מן העין מרובה בו על הגלוי.

תל־אביב וסביבתה צורכות כ־25 אחוזים מכלל הירקות הנצרכים בישראל. אבל, בשוק הסיטונאי של תל־אביב מתרכזים כ־60 אחוזים מכלל הירקות. ריכוז עצום זה של סחורה גורם לשורה ארוכה של פעולות־תיווך מיותרות ומזיקות. כך, למשל, נאלץ קיבוץ אילות, הנמצא מהלך כ־3—4 ק"מ מאילת, לשלוח את הירקות שלו לתל־אביב. שם הם נפרקים על־ידי סבלים, במחיר מופרז (שעל סיבותיו עוד נעמוד), מועברים למחסן סיטונאי, מתייקרים בדמי התיווך הסיטונאיים, מועמסים שוב על משאית ומועברים... לאילת, לירושלים ולשאר מקומות.

מרבית ירקות הגליל מועברים לתל־אביב, עוברים את כל „גילגולי המחילות" של השוק הסיטונאי — ומוחזרים לחיפה. מהשוק הסיטונאי של ת"א מוחזרים ירקות הנגב לבאר־שבע ומועברים ירקות לייצור תעשייתי ולמוסדות, במקום שיישלחו ישר אל המיפעלים, בתי־החולים ובתי־המלון. שיטה זו גורמת, כמובן, לבזבוז עצום של מטבע זר על משאיות, חלפים, דלק וצמיגים, מגבירה את העומס בכבישי ישראל, העמוסים בלאו הכי, גורמת לאחוז פסולת גדול ולייקור מיותר של הירקות, בגלל מעברם בידיים רבות.

התור יוצר „מסחר" במקומות

אבל, כל הבעיות הנ"ל אינן עדיין סוף פסוק. הריכוז המוגזם של ירקות ופירות בשוק הסיטונאי מוליד שורה ארוכה של מעשים.

כדאי להדגיש, כי „ועדת חוני" המליצה באוקטובר 1967 להוציא את שיווק האבטיחים מהשוק הסיטונאי. שיווק האבטיחים נשלט בישראל על־ידי קבוצת בעלי אגרוף, הקובעת את מחירי האבטיחים למגדל ולצרכן ועושה כרצונה בענף גדול זה, כאשר הרוב המכריע של רווחי המשווקים כמוס לחלוטין מעיניהם של שילטונות־המס. מכיוון שהאבטיחים משווקים דווקא בחודשי הקיץ, בהם מגיע גם שיווק הירקות לשיאו, הם גרמו לצפיפות מחרידה בשוק הסיטונאי.

המלצה זו לא הוצאה כלל לפועל, עד שפניתי ביוזמתי אל ראש העירייה החדש של תל־אביב, מר שלמה להט, והוא הוציא הוראה לכוון את השיווק הסיטוני של האבטיחים למגרש מיוחד במבואות ת"א. במשך 2—3 ימים רגשו „בעלי האגרוף", אך מכיוון שמר להט לא גילה נכונות לוויתורים, פנו למקום החדש, והלחץ בשוק הסיטונאי הוקל במידת־מה.

אולם, מאז פעלה ועדת־חוני גדלו מאוד כמויות הירקות המובאים לשוק הסיטונאי של תל־אביב. כיום מובאת לשוק זה תוצרת בכמויות גדולות פי 2—6, בהשוואה למקובל בשווקים בגודל דומה בארצות המערב. כתוצאה מכך נוצרת צפיפות מחרידה בשוק ובדרכים אליו והיא מולידה שורת תופעות שליליות, שמפאת קוצר המקום נוכל למנות רק חלק מהן:

1. בכניסה לשוק נוצרים לפנות בוקר תורים ארוכים של משאיות. קבוצות אלימות חומסות ירקות ופירות מעל למשאיות החונות. לנהג המשאית אין כל אינטרס להתכתש עם החומסים, בשוק מקבלים (ואף מוכרים, לרוב) את הירקות לפי מיספר הארגזים, ולא לפי המישקל האמיתי של הירקות.

2. התור יוצר „מיסחר" במקומות. משאיות ישנות, ריקות, מוצבות מבעוד זמן במקומות שונים בראש התור, ואחר־כך הן מוכרות את מקומותיהן לנהגי משאיות עמוסות. מובן שכל תשלום כזה מוטל בעקיפין הן על החקלאי והן על הצרכן.

3. מאחר ומחירי הירקות יורדים והולכים, ככל שהשוק מתמלא, מעוניינים חקלאים, המביאים בעצמם את הירקות במשאיות, למכור את תוצרתם בהקדם. התור הארוך מנוצל על־ידי „רמפיסטים" (מתווכי־מישנה בלתי־חוקיים), הרוכשים את התוצרת בעודה על המשאית, ומוכרים אותה אחר־כך, ברווחים מפולפלים, לסיטונאים ולקמעונאים. מובן שפעולה זו מקטינה את הכנסותיו של החקלאי ומגדילה את המחיר לצרכן.

„הישות הרמפיסטית" - יוק

חשוב לציין כאן, כי ה„רמפיסטים" הם גורם מזיק מאוד, בלתי־חוקי לחלוטין — וגורם שממשלת ישראל, על שלוחותיה השונות, כמו המשטרה למשל, מתעלמת מעצם קיומו. המלה „רמפיסט" נגזרת מהמלה „רמפה", שהיא מישטח־הבטון, שלפני מחסני הסיטונאים. מישטח המיועד אך ורק לפריקה ולהעמסה של סחורה. בהתאם לחוק אסור לבצע על גבי מישטח זה כל פעולות מכירה שהן, אבל חלק גדול מאוד מפעולות המכירה בשוק הסיטונאי מבוצעות דווקא על גבי הרמפה.

הרמפיסטים קיימים בשוק הסיטונאי לא פחות מעשרים שנה, כלומר — כמעט מרגע הקמתו של השוק. הרמפיסטים הם אנשי־אגרוף (חלקם אף פושעים־לשעבר), המרוויחים מיליונים רבים בשנה, אם כי לצורך מס־הכנסה הם רשומים לרוב כ„מיקרי־סעד". הרמפיסטים עוסקים כמעט רק בירקות כמעט רק באותם ירקות, שאספקתם נמוכה מהביקוש, או שווה להיקף הביקוש. כך, למשל, נתון כיום שיווק המלפפונים במידה רבה בידיהם של הרמפיסטים, מכיוון שקיים מחסור בירק זה במשך רוב עונת השיווק. עונות, בהן מוגבלת פעילות הרמפיסטים, הן ערבי חגים, תקופות גשמים וקרה, כאשר מגיעים לשוק רק ירקות מעטים, וכן חודשי האביב המוקדמים.

פעילותם של הרמפיסטים גואה ויורדת מפעם לפעם, אך לאחרונה היא התרחבה מאוד, ואף מספרם בשוק הסיטונאי גדל, והוא עומד על כ־15 איש. איך פועלים הרמפיסטים?

כאמור, קונים הרמפיסטים סחורה בעודה על המשאית. מרבית המקרים הם מוכרים את המשאית כולה לסיטונאי, תמורת רווח של 500—1,000 ל"י. אבל, לא פעם קונה הרמפיסט משאית שעליה סחורה, שיש בה מחסור בשוק. במיקרה כזה מהווה עצם הרכישה של המשאית גורם להעלאת המחיר.

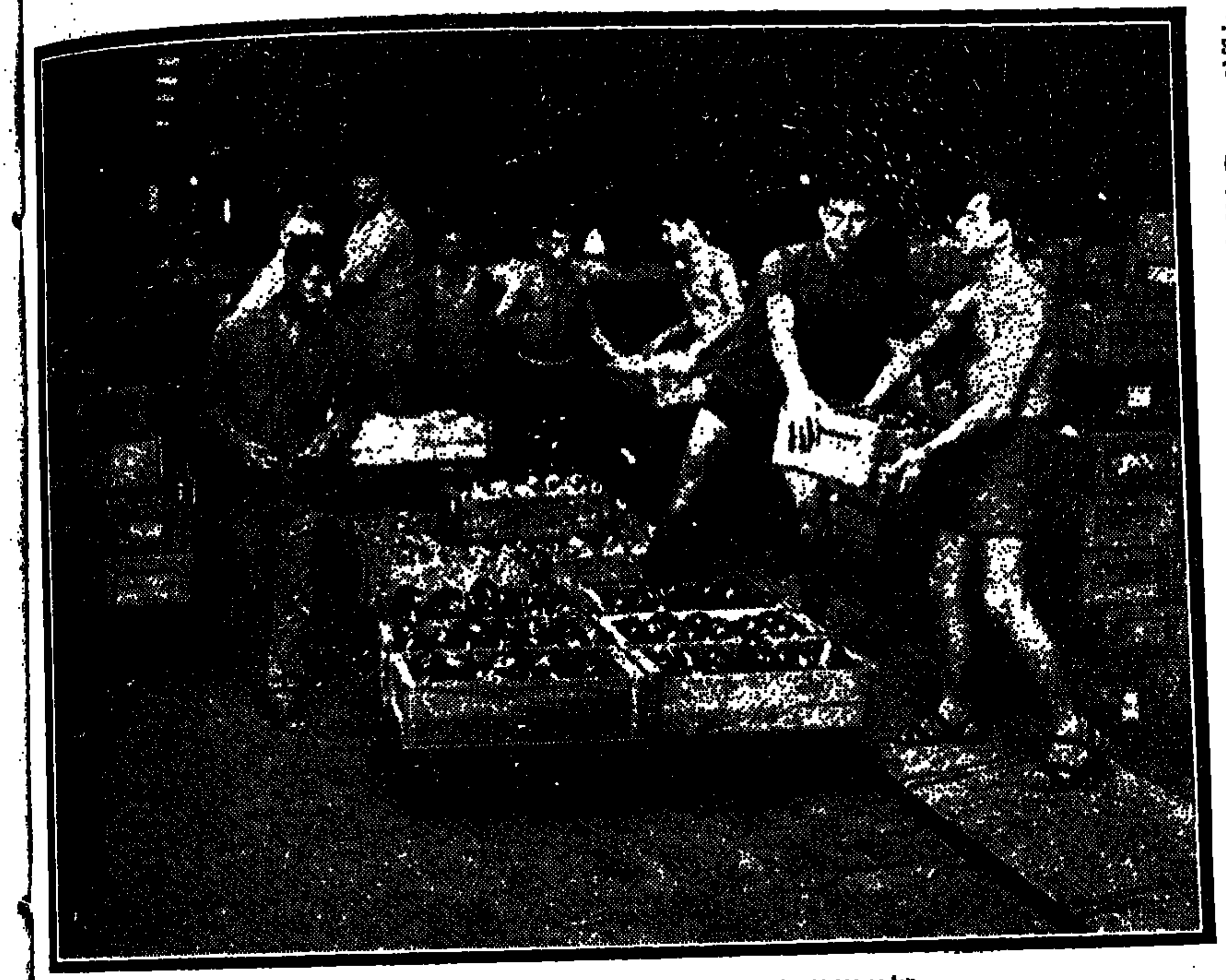
כל ארגז אריזה יוצר עבור משכיריו רווח שנתי גבוה מאד

הרמפיסטים קונים מיספר משאיות ו„מבריחים" אותן למקומות מיוחדים בשוק. העלמת חלק מהסחורה גורמת מייד להתייקרות כל הכמות של אותו ירק. כאשר מתייקר הירק במידה מספקת, מוציא הרמפיסט את סחורתו למכירה, ואז עשוי הוא להרוויח ממיטען משאית אחת 10—15 אלף ל"י, תוך שעות ספורות.

אבל, שיטת פעולתם העיקרית של הרמפיסטים שונה, והיא מבוצעת על גבי הרמפה, אשר נתנה להם את שמם.

10,000 ל"י לשעת־עבודה

חשוב לזכור, כי הצפיפות הנוראה בשוק הסיטונאי מולידה תופעות שליליות רבות, שהן בעיקר המאפשרות רווחים לא חוקיים שונים. הצפיפות גורמת לכך שסיטונאים נאלצים לאחסן סחורה על־גבי הרמפה, עובדה המסייעת גם לרמפיסטים וגם לחומסים שונים (בשוק מסתובבים אנשים רבים „בתפקיד רשמי", והם „מכסחים" מכל ארגז כחצי ק"ג או ק"ג ירקות, מבלי שמישהו יכהה בידם). בשל הצפיפות יש צורך להעמיס את הסחורה בערימות גבוהות מאוד, פעולה הדורשת עבודת סבלות מיותרת ויקרה, וגורמת להגדלת שיעור הפחת.

מאותה סיבה מעוניין הסיטונאי למכור את הסחורה בכמויות גדולות, ואפילו במחיר ירוד, ובלבד שייפטר ממנה. עובדה זו מנוצלת על־ידי הרמפיסטים, או מביאה לכך שהסיטונאי מוכר לקמעונאים גדולים בזול, מבלי שאלה יורידו את המחיר לצרכן (כבר „ועדת־עופר" קבעה, כי „הצרכן אינו נהנה מירידות פתאומיות במחירים ושפעתן העיקרית היא הגדלת הפער בשלב הקמעוני").

דרך פעולתם העיקרית של הרמפיסטים היא כדלהלן: לשוק מגיעה כמות לא־מספקת של עגבניות. המחיר עומד על 35 ל"י הארגז (בארגז קצת יותר מ־15 ק"ג). 2—3 רמפיסטים ניגשים „לטפל" בעגבניות (אחרים עוסקים אותו זמן במלפפונים, בחצילים ועוד). כל אחד מהם קונה מהסיטונאי „שלו" 500 ארגזים עגבניות (הסיטונאי מקבל, בדרך כלל, מהרמפיסט גם תשלום חודשי של כמה אלפי ל"י, תמורת השימוש ברמפה, וגם „פרוטקציה" ברכישת ירקות מידי הרמפיסט). ארגזים אלה „מוקפאים" על־ידי הרמפיסטים, עד להודעה חדשה.

עכשיו שורר, באמת, בשוק מחסור בעגבניות ומחיריהן עולים מרגע לרגע. תוך שעתיים קופץ מחיר הארגז ל־75 ל"י. בשלב זה, בתיאום הדדי, כמובן, מוציא רמפיסט אחר רמפיסט את ארגזיו למכירה לקמעונאים. תוך שעתיים עלה מחיר הסחורה שלו בעשרים אלף ל"י. הוא הרוויח עשרת אלפים לשעה — ברוטו, שהוא גם נטו.

מובן שכתוצאה מכך התייקרו כל העגבניות שבשוק. כדי ששלושה אנשים ירוויחו עשרים אלף ל"י כל אחד, יוקרו אותו יום כלל העגבניות בשוק בכמה מאות־אלפי לירות. על מחיר מופרז זה יוסיפו הקמעונאים את רווחיהם שלהם, שגם הם גדולים בדרך כלל ועקרות־הבית בגוש דן ישלמו באותו יום כמעט מיליון לירות נוספות תמורת העגבניות.

מיליונים מסיווג מושחת

התור הארוך בכניסה לשוק, פקקי־התנועה בתוך השוק וההמתנה הארוכה לפריקה ליד הרמפה, מביאים לכך, שחלק מהתוצרת מגיע למכירה כאשר השוק כבר־אינו פועל. כמעט, במיקרים כאלה יש להשהות את הסחורה במחסנו של הסיטונאי עד ליום המחרת. עובדה זו גורמת, כמובן, לירידה בטיב התוצרת, לפחת גדול ולביזבוז שעות עבודה של המשאית והעובדים של הסיטונאי.

אבל, חשובה מכל אלה העובדה, שהתנאים הנ"ל מאפשרים ביצוע מעשי שחיתות בקנה־מידה עצום. יש סיטונאים בשוק, או פקידים של סיטונאים ציבוריים, המוכרים כמות גדולה של ירקות מסוג א' כאילו הם סוג ג'. מכירות אלה מתבצעות בדרך־כלל בשיטות „סיבוביות", כדי להעלים כל עקבות. חצילים ומלפפונים סוג א' (קשה לבצע זאת בעגבניות, בגלל מגיעותן המהירה) נמכרים מתוך השוק הסיטונאי לידי סיטונאים ערבים מ„השטחים", במחיר של סוג ב'. הם מועמסים מחדש על־גבי משאיות ומובלים... לשוק־הכרמל, לשוק־התקווה לחנויות ירקות, כמוצרים מיהודה, משומרון ומעזה. תוך שעות מעטות לא יוכל איש להוכיח דבר. המחיר הרשמי — של סוג ג' — משולם לחקלאי, ואילו בהפרש האדיר מתחלקים פקידו של הסיטונאי והסוחר הערבי.

מכאן מובן, מדוע יש לסיטונאים ולעובדיהם אינטרס בחור בריכוזן כמויות תוצרת גדולות מדי בשוק של תל־אביב. ריכוז מופרז זה יוצר לחץ מתמיד בשוק במשך כל שעות היום, ובלחץ זה, ותוך תגרנות עם בעלי־אגרוף שונים, אין הקמעונאי יכול לעמוד על מישקלו האמיתי של כל ארגז ירקות ועל טיב הירקות שבו.

שיטות שיווק אלה גורמות לכך, שבמקומות רבים נמכרים ארגזי ירקות המכילים רק 13—14 ק"ג ירק, כאילו הכילו 17—18 ק"ג. ההפרש מגיע בצורת כסף רב לכיסים שונים.

החקלאי מפסיד תמיד

חשוב לחזור ולהדגיש, כי כל פעולות הביזבוז והשחיתות — ואף כל פעולות ה„פיקוח" הממלכתיות — גורמות לפגיעה בהכנסותיו של החקלאי ולייקור התוצרת לצרכן. כך, למשל, ערכה הפקולטה לניהול באוניברסיטת ת"א מחקר על שיווק הירקות, בהתייחס למדיניותה של המועצה (הממשלתית) לייצור ולשיווק ירקות, והמחקר הוכיח, כי כמעט כל פעולות המועצה גורמות נזק לחקלאי ולצרכן.

יש לזכור, כי המועצה גובה היטל של ארבעה אחוזים מכל מכירה סיטונאית של ירקות. היטל זה גדל, כמובן, עם גידול מחירי הירקות. המועצה מוציאה חלק גדול מאוד מתקציבה לשם קיום מנגנון, שפעולתו גורמת לייקור הירקות. לכאורה, תפקידי המועצה הם לתאם את היקף הייצור, לפקח על השיווק ולהבטיח לחקלאי מחיר מינימום מסויים, על־ידי רכישת עודפי תוצרת בתקופות שפע.

רובם של עודפים אלה מושמד, או מועבר להזנת בעלי־חיים. התוצאה — מחירי הירקות לצרכן גבוהים. הממשלה מוציאה את כספי הצרכן כדי לייקר את הירקות. והחקלאי אינו נהנה מכך.

הבה נסביר את הדבר בדוגמא מוחשית.

במרץ 1973 שיווקו חקלאי ישראל 3,126 טון עגבניות. תמורתם קיבלו כ־11.5 מיליון ל"י. במאי שיווקו 8,768 טון וקיבלו תמורתם כ־11.5 מיליון ל"י. ביוני אותה שנה שיווקו כבר 11,434 טון, וקיבלו רק 11 מיליון ל"י. אבל, במרץ לא קנתה המועצה עודפים; במאי קנתה עודפים זעירים, וביוני קנתה 4,504 טון עודפים. מסתבר, כי הפידיון הכולל לחקלאים היה גורם כמעט קבוע. לדעת החוקרים, לוא הוספו העודפים לשיווק רגיל, היה החקלאי מקבל לא פחות, ואולי המחיר לצרכן היה יורד פלאים.

במלפפונים, לעומת זאת, קובע המחקר מפורשות, כי אילמלא רכשה המועצה עודפים שלהם, היו החקלאים מרוויחים יותר כסף, המחיר לצרכן היה יורד והיה נחסך כסף ציבורי רב, כי בענף המלפפונים, בגלל המחסור הכללי בהם, ככל שגדל היקף השיווק, גדלה הכנסתו של החקלאי.

בינואר 1973 שיווקו חקלאי ישראל 396 טון מלפפונים וקיבלו בתמורה 1.5 מיליון ל"י; במרץ שיווקו 938 טון וקיבלו 3.3 מיליון ל"י; במאי שיווקו 6,175 טון וקיבלו 8.2 מיליון ל"י. אילמלא קנתה המועצה עודפים, ואלה היו נמכרים בשוק, היו החקלאים מרוויחים עוד יותר — והצרכן היה נהנה.

השיטה המייקרת הכל

מועצת הירקות הממשלתית גורמת, איפוא, לייקור הירקות לצרכן, לתמורה נמוכה לחקלאי ולביזבוז כסף ממלכתי.

רצוי עוד להדגיש, כי גם בתחום התיכנון נכשלה המועצה. כיום מגדלים ירקות בישראל כמעט ללא כל ביקורת והשו

מחירי הירקות לצרכן — גורם ראשון־במעלה לדהירת האינדכס

הוא שיכול היה להכתיב את המתרחש. אילמלא שיטות המונופול השונות, שניכפו עליו מלמעלה, מהצד ומכל עבר.

כך, למשל, הסביר אחד מראשי „תנובה", בשיחה עם כותב שורות אלה, את העובדה שסוחרי ירקות מירושלים קונים תוצרת לא בשוק הסיטונאי בעירם, אלא בשוק הסיטונאי בתל־אביב. בעובדה ש„יש להם רכב שלהם והם מעדיפים לקנות בתל־אביב, כי נסיעה מתל־אביב עולה להם לא פחות מאשר ההובלה בתוך ירושלים". כאשר שאלתי, כיצד ייתכן הדבר, אמר האיש: „זה כבר לא שייך לי".

מהו, בכל זאת, הסוד החבוי כאן?

קבוצות בעלי־אגרוף השתלטו על הובלת הסחורה מהשווקים הסיטונאיים אל החנויות בערים. הם תובעים מחירים מופרזים — ומקבלים אותם. ירקן, שאינו רוצה להוביל ירקות ופירות לחנותו באמצעותם, יכול לקחתם ברכב שלו. אבל — עליו לשלם לקבוצות את „שלהן". הובלת ארגז ירקות מהשוק הסיטונאי בתל־אביב לחנות במרחק של חמש־שש דקות נסיעה עולה 1.20 ל"י, תלת־אופנוע, המעמיס 40 ארגזים, עבור שני סוחרים באותו רחוב, מקבל 48 ל"י תמורת הובלת הארגזים לחנויות, ועוד 20 ל"י, תמורת הובלת 40 ארגזים ריקים חזרה (על כל פרשת „שוד הארגזים" — בכתבה הבאה). בשעת עבודה הוא „עושה" 68 ל"י, ובמשך היום — כ־600—700 ל"י. הכנסתו החודשית הנקיה היא כ־12,000 ל"י, פרט לרווחים צדדיים שונים, שלא כדאי לפרטם. לכן מעדיף הירקן הירושלמי לנסוע בטנדר שלו לת"א, לקנות ירקות בשוק הגדול, ולהביאם בעצמו אל חנותו. לכן מתנוון השוק הסיטונאי בירושלים, וככל שהוא מתנוון, כן מרבים הירקנים לנסוע לת"א. ומובן שאת כל זאת חייב לשלם הצרכן. אך בזאת לא מסתיימות התוצאות השליליות.

הפער מגרש חקלאים

המחיר הנמוך, שמקבל מגדל־הירקות הישראלי תמורת תוצרתו, יש לו השלכות מרחיקות־לכת על מיבנה החברה שלנו. הקיבוצים זנחו זה שנים רבות את ענף הירקות, והמעט שהם מגדלים מיועד כמעט רק ליצוא. התנועה הקיבוצית היא כיום תעשיין גדול וחקלאי קטן. הפסד הכנסותיה מחקלאות מתקזז על־ידי סובסידיות עצומות, שהיא מקבלת מהמדינה, ועל־ידי הקלות מרחיקות־לכת במסים המוטלים עליה. כדי לחפות, למשל, על המחיר הנמוך שמקבל הקיבוץ תמורת החלב שלו, ניתנת כיום לקיבוץ — ולמושב — סובסידיה, השווה, כמעט, למחיר החלב לצרכן. לכן נמנע הקיבוץ מלהפוך לגורם ציבורי, שייצא נגד הוצאות התיווך המופרזות בשיווק התוצרת החקלאית. למעשה ניתנת הסובסידיה הממשלתית למתווך, כדי שהוא יוכל להרוויח אחוז גבוה פי כמה מהמקובל בעולם.

בענף הפירות, למשל, נהנית התנועה הקיבוצית מאשראי זול, ממים זולים ועוד ועוד. וגם בתחום זה אין הקיבוץ חש בפועל, עד כמה גדולות ממנו הוצאות התיווך המופרזות את פרי עמלו. אבל, בענף הירקות יקר התיווך יותר מאשר בכל ענף חקלאי אחר, ולכן „פרשו" הקיבוצים ממנו והם עוסקים, כאמור, יותר בשירותים פנימיים וחיצוניים ובתעשיה. מכיוון שהתעשיה זקוקה לשכירים, מעסיקים הקיבוצים את אנשי עיירות־הפיתוח כשכירים, במקום שהקיבוץ יעסוק יותר בחקלאות והתעשיה תוקם בעיירה.

גם במושבים גורם פער התיווך הנורא לשינוי מוחלט של המיבנה החברתי. רק 19 אחוזים מהמועסקים במושבים עוסקים בחקלאות. הם מצליחים להרוויח יפה בזכות עבודתם הזולה של „עובדי השטחים", ובזכות תחשיבי מס־הכנסה, שלפיהם גובים מהם רק פרוטות עלובות.

ביזבוז משאבים לאומיים

החקלאי הישראלי מקבל, איפוא, מעין שוחד ממלכתי, כדי שלא יקום נגד התיווך היקר. כי בתיווך זה מעורבים בו רבים מגורמי־הכוח של המדינה, והם שואבים ממנו הון רב, שחלק ניכר ממנו, כפי שניווכח, הון שחור, שאין משלמים עליו מס. נקודה נוספת, שכדאי להדגישה, היא, שהאשראי הזול, הניתן לחקלאות בשפע, מביא לביזבוז רב, מבחינה לאומית. החקלאים רוכשים בזיל הזול מיכון יקר. אך אינם מנצלים אותו במידה מספקת, וכך הולכים לאיבוד גורמי־ייצור והון ממלכתי.

גם את המים מקבלים החקלאים במחיר שהוא שליש ממחירם למדינה. בתחום זה קיימת אפלייה ברורה לטובת הקיבוצים, המקבלים את המים במחיר נמוך יותר, ובכמויות גדולות, ולכן הם נוטים לבזבז אותם, או לגדל גידולים צורכי־מים ותובעני־עבודה. ממשלת ישראל מסבסדת את המים לחקלאות בסובסידיה ישירה של יותר ממאה־מיליון ל"י בשנה, ובסובסידיות מוסוות שגובהן מוערך במאתיים מיליון ל"י בשנה.

פער־התיווך הגדל והולך בתחום מוצרי החקלאות עולה לממשלת ישראל מיליארדי לירות, מכיוון שהוא גורם לא מבוטל באינפלציה. ברבע השני של השנה הנוכחית התייקרו מוצרי החקלאות בקצב גדול יותר מפי שלושה מקצב ההתייקרות הממוצע במשק, כתוצאה מכך עלה האינדכס, ועימו גדלו במיליארדים חובותיה צמודי־המדד של ממשלת ישראל, שהיקפם כיום הוא כמאה מיליארד ל"י.

נקודה חשובה נוספת היא, שכיום חוזר העולם להכרת חשיבותה של החקלאות, כגורם ראשוני בעוצמתן הכלכלית והפוליטית של מדינות. ואילו אצלנו נדחקת החקלאות לצד, מאחר ופער־התיווך גוזל את רווחיה. כיום ישנם ענפי מטע לא מעטים, שהרווח בהם אפסי, או שהם אף מביאים להפסדים. התוצאה — חקלאים מזניחים שטחי מטע, שהושקעו בהם משאבים לאומיים ופרטיים גדולים.

הסעתם של ירקות מהנגב ומהגליל לתל־אביב, ומשם חזרה לשוקי באר־שבע, ירושלים וחיפה, מהווה ביזבוז לאומי אדיר. התובלה הוא אחד מצווארי הבקבוק המסוכנים שלנו. כפי שיכול כל אחד להיווכח במלחמת יום הכיפורים. אף־על־פי־כן, מעמיסים אנו את הכבישים, ומנצלים את משק הרכב היקר, להובלות כפולות ומיותרות של ירקות. הובלת הירקות מהשוק הסיטונאי של תל־אביב לשווקים סיטונאיים אחרים גורמת לנסיעות „ריקות" רבות (המשאית נוסעת לת"א ריקה, או כמעט ריקה) וכן לנסיעות עם כמויות מטען זעירות. כל זה משחית משאבים ומייקר את הירקות במידה מדהימה. מומחה זר קבע פעם, כי במחיר ייצורה של העגבניה בישראל תופסות הוצאות ההובלה יותר מארבע חמישיות.

ביזבוז בכל השלבים

בארה"ב, למשל, נחשב ניצולה של משאית לבלתי כדאי, אם היא מגיעה ל־30 אחוז של נסיעות „ריקות". בישראל מהוות הנסיעות ה„ריקות" לפחות 50 אחוז, וגם ה„מלאות" לא תמיד מלאות ממש.

הביזבוז בתובלת הירקות (ובדומה להם — הפירות, העופות ועוד) קיים בכל הדרגים. ירקנים באים ברכב שלהם לשוק, משלמים דמי־הובלה למובילים־שאינם־מובילים — ומעמיסים על הטנדר רק כמחצית מכושר קיבולו. עצם מיקומו של השוק הסיטונאי במרכז העיר יוצר פקקי־תנועה במבואות השוק ובסביבתו כולה וגורם לאבדן מיליוני שעות עבודה של המובילים ועובדי השוק — ושל כל הנאלץ להשתמש בכבישים המוליכים לשוק. „ועדת חוני" המליצה לפני יותר מתשע שנים, להקים שוק סיטונאי, או שני שווקים (אחד מדרום לעיר ואחד מצפון לה), מחוץ לעיר, וקבעה, כי סוף 1975 הוא „הרגע הקריטי" להפעלתו של השוק החדש. מאז הוכפלו, כמעט, כמויות הירק והפרי המשווקות בשוק הסיטונאי. אך איש לא החל, עדיין, אפילו באיתור השטח לשווקים החדשים.

התיכנון מחייב, כמובן, להקים שני שווקים מרכזיים בגוש דן. על־ידי כך יימנע הצורך להסיע מאות אלפי טונות ירק ופרי דרך העיר. הסחורה המגיעה מדרום תרוכז בשוק הדרומי ותשמש את חלקו הדרומי של גוש דן ודרום ת"א. השוק הצפוני ישמש את הצפון. אבל, במשך קרוב לעשר שנים הספיקו השילטונות רק לדון באפשרות של איתור מקום לשוק מול הפארק הלאומי ברמת־גן — מקום גרוע מבחינה תחבורתית ומזיק מבחינה סביבתית.

תמוה היא, שלא תועלת הכלל ולא האינטרסים הלאומיים שולטים בשוק הירקות, אלא טובות הנאה, שחלקן — בלתי חוקיות, של המעטים. בתחום זה בולט לעין עיוות מחריד, צדדי לכאורה, אך חמור מאוד בהשלכותיו הכלכליות — פרשת הארגזים.

הארגזים והתיבות, המשמשים להובלת הפרי והירק, שייכים לארבע חברות. הגדולה בהן היא חברה של „תנובה", ושלוש האחרות („מרכז הארגזים", „מרכז הארגז" ו„ארגזי שפר"), שייכות לאנשים פרטיים. חשוב לציין, כי מבחינתם של החקלאי ושל הצרכן אין כמעט הבדל בין „תנובה" לבין סיטונאים וסוחרים פרטיים. ההבדל העיקרי הוא במידת היעילות, ו„תנובה" אינה מהיעילים במיוחד. ארבע חברות הארגזים הקימו את מחסניהן במקום מרוחק מהשוק הסיט „א", בשכונת עזרא, על קרקע של מינהל מקרקעי ישראל. בדו"ח של המועצה (הממשלתית) לצרכנות נאמרו על הפרשה דברים ברורים מאוד; ולוא היה מדובר באנשים „רגילים", היו השילטונות נוקטים, בלי ספק, בצעדים החוקיים הדרושים.

פלישה המולידה ביזבוז

„ארבע החברות קנו לעצמן חזקה על (השטח) ללא רשות", נאמר בדו"ח המועצה. „ולמעשה פלשו לקרקע של המינהל... ארבע החברות תפשו... בכוח שטח של 9.1 דונאם... ועדת הנכסים של העירייה אישרה להן ב־11.7.71 שימוש לשנה אחת בקרקע. האישור הוא בלתי־חוקי, כי הקרקע היא של המינהל... פרוטוקול ועדת הכספים של העירייה מ־22.12.74 מורה, כי ההחזקה היא בלתי חוקית והמינהל מתנגד לה — ואינו עושה דבר לפינוי. החברות לא משלמות לעירייה דבר".

ברור, שארבע חברות הארגזים מרוויחות מאות אלפי ל"י בשנה מעצם העובדה שלקחו שלא־כחוק קרקע, מבלי לשלם את מחירה. זו הסיבה להרחקת מחסני הארגזים, ללא כל הגיון כלכלי, מהשוק הסיטונאי. הנוסע מהשוק למחסנים חייב לחצות את מרכז התנועה של ת"א דרומה, את כל שכונת־התקווה ודרומה לה. נסיעה מייגעת זו מולידה תוצאות כלכליות מעניי־נות — ובזבזניות.

הקימעונאים מקבלים את הסחורה בארגזים (על התשלום הנגבה תמורת השימוש בארגזים נדון להלן) ועליהם להחזיר את הארגזים אל „באנקי הארגזים" שבקצה הדרום. מכיוון שהנסיעה לשם קשה וגוזלת זמן רב, התפתח בענף הירקות והפירות מקצוע מיוחד — מחזירי ארגזים. אנשים אלה, בעלי טנדרים ותלת־אופנועים, אוספים את הארגזים מהירקנים, ומביאים אותם אל „הבאנקים לארגזים" (מחסני ארבע החברות) תמורת חצי לירה „דמי־תיווך" לארגז. פרט לדמי־ההובלה בסך חצי לירה. פעולה מיותרת זו מייקרת, כמובן, את הפרי והירק וגורמת שוב לעומס רב על כבישיה העמוסים בלאו־הכי של תל־אביב.

לדעת מומחה, שחקר את הבעייה, יותר ממחצית הנסיעות, הקשורות בהובלת ירקות ופירות מהשדה עד לחנות, הן נסיעות מיותרות. אבל — האינטרסים של פרטים גוברים, כנראה, תמיד על האינטרס הלאומי.

אך, פרשת הארגזים סבוכה הרבה יותר. בשוק הסיטונאי משתמשים בעיקר בחמישה סוגי ארגזים: ארגזים פלאסטיים, „ארגזי שהם" (בעיקר לפרי הדר), ארגזי עץ, ארגזי ברוס (לוחות עץ דקים) ו„קרטונים". לארגז הפלאסטי יתרונות כלכליים רבים מאוד, אך דווקא ארגזים אלה הם מיעוט אפסי במחזור השיווק.

גזל באמצעות ארגזים

החקלאי והקמעונאי מקבלים את הארגזים לשימוש חד־פעמי. החקלאי משלם תמורת השימוש החד־פעמי: ל„תנובה" 50 אגורות ולאחרים — 60 אגורות. כאשר הקמעונאי מקבל ארגזים, הוא משלם תמורתם פיקדון. הפיקדון בשנים האחרונות היה כ־4.50 ל"י תמורת ארגז ישן, ו־10 ל"י — תמורת חדש (כיום משלמים 15 ל"י). התחלפת הארגזים הישנים בחדשים בוצעה בשנים האחרונות, וקמעונאים רבים טענו בפני, כי לא פעם נאלצו לשלם תמורת ארגז ישן דמי־פיקדון של חדש. הפיקדון נשאר, למעשה, בידי חברות הארגזים כל הזמן, מכיוון שהקימ־עונאי מחזיק תמיד בכמות דומה של ארגזים.

כתוצאה מכך, מקבלות החברות, למעשה, את כל השקעתן בארגזים מייד (הפיקדון אינו נושא, כמובן, כל ריבית ואינו צמוד למדד), ולאחר־מכן הן גורפות מיליונים מהשכרתם. תמורת שימוש חד־פעמי בארגז משלם הקימעונאי 70 אגורות. ועל גודל הרווח מכך ניתן לעמוד מידיעה, שפורסמה בעתונות לפני חודשים מעטים:

„הסוחרים טוענים, כי החברות „מרכז הארגזים" ו„ארגזי שפר" גובות מהם 80 אגורות לדמי שימוש בארגז, ולטענתם זו הפרת הסכם שנחתם בין משרד־החקלאות ו„איגוד קימעונאי הפירות והירקות"... סמנכ"ל משרד החקלאות... מציין, כי הסוחרים משלמים רק 70 אגורות... לדבריו, טרם הוכיחו לו הסוחרים אחרת... מר חי לטיף (יו"ר איגוד קימעונאי פירות וירקות) טוען, כי „חברות־האריזה מרוויחות רבבות ל"י ליום, בשל העלאת דמי־השימוש „הנמשכת כחודש־וחצי". לדבריו, „זו הסיבה שהן מעדיפות להסתכן בתביעה משפטית, מאשר להוריד את דמי השימוש".

רק לאחר כחודשיים־שלושה של הפרת הסכם המחירים הוחזר המחיר ל־70 אגורות לשימוש חד־פעמי. מחיר זה הוא כמעט כולו רווח נקי, ההובלות נעשות על חשבון אחרים (החקלאי משלם בעד הובלת הארגז מ„הבאנק" והקמעונאי — הובלתו אל „הבאנק") ועל כל פגיעה, קטנה או גדולה, בארגז משלם המשתמש לחברות הארגזים דמי־תיקון (לדברי אנשי „תנובה" אין הם גובים דמי תיקון מהחקלאי).

דמי השימוש בארגזים לירקות ולפירות מגיעים כיום ל־35—40 מיליון ל"י בשנה, וזאת — פרט לשימוש בקרטונים (שעליהם נדון להלן). כל ארגז, שמחירו שולם, למעשה, מראש, יוצר הכנסה שנתית של כ־500 אחוז מערכו. ורובה המכריע הוא רווח נקי. הארגז מבצע בשנה כ־60—70 „סיבובים", כלומר — מכניס 80—90 ל"י ברוטו (לפני ההוצאות לתיקונים, שרובן משולמות על־ידי המשתמשים). בעוד מחירו הוא 12—14 ל"י (והפיקדון, כאמור — 15 ל"י). מיקרה זה הוא השוד, ותמיה, ובשבוע הבא נוכל לחשב, בכמה מייקרת הפרשה את תוצרת במקרות „טוב" זה.

■

בשבוע הבא:

פתרונות מול שחיתות בשיווק הירקות

ימין ושמאל — רק חול וחול

משקלם הפוליטי של הפלגים והרסיסים הקיצוניים משמאל ומימין מתקרב לאפס. הם מונים עשרות ספורות של חברים ומגיעים לכותרות בעיקר בגלל התעניינות הציבור בקוריוזים. בעוד הימין מציע פיתרונות — לעיתים אלימים — העשויים להציל עם ישראל, מתיימר השמאל האנטי-ציוני להושיע מעמד הפועלים הבינלאומי

מאת
צוות חקירה
של
ידיעות אחרונות
אורי פורת
*
מנחם מיכלסון
*
יאיר עמיקם
*
אריה אגוזי

ה עוברים והשבים ברחוב דיזנגוף בתל-אביב התרגלו להתקל לאורכו בדמויות יוצאות-דופן, מכל הסוגים, המינים והגדלים, עד כי איש אינו טורח להעיף מבט שני בדמותו השברירית של צעיר שאטני, בחליפה מיושנת ובעניבת-פרפר גדולה, המתייצב כמעט מדי יום שישי בצהריים בקפה „כסית" וניבלע שם בין בעלי-הזוקנקנים ורעמות השיער. מי שיתבונן בו, ישים אולי לב, שעל פניו שרוי דרך קבע, חיוך אירוני, דקיק.

גבריאל שומסקי לא היה מעולם חבר מאורגן באחד מרסיסי השמאל הקיצוני. להיפך. ותיקי האירגונים הללו ניזהרים מאוד לא לכרוך את שמו בשמם — אולי מפני שהם מייטיבים להכירו. אבל, הצעיר בעניבת-הפרפר מעולם לא ויתר, כנראה, על הצורך להזדנב אחריהם — כמעט באותה מידה שהשמאל הקיצוני והאנטי-ציוני מזדנב אחרי קבוצות שמאל אחרות, בהכתימן, אגב כך, את שמו של השמאל המתון יותר, העושה מאמצים כבירים להוכיח, כי הוא, אומנם שמאל, אבל בכל זאת ציוני.

במידה מסויימת, אופיינית הביוגראפיה של שומסקי להלכי-רוח המסוגלים לטלטל כל בן-טובים ישראלי מצוי אל השוליים האלה. הוא עלה ארצה בסוף שנות ה-50, עם גלי העליה מפולין, אחרי כישלון ניסיון ההפיכה הדמוקראטית שם. הוריו נסעו לדרום-אמריקה והוא נאלץ למצוא כאן את מקומו כשהוא בודד, עזוב לנפשו וחסר-תעסוקה. אבל, הצעיר החיוור לא קורץ מן החומר של עולים-חדשים ההולכים לאיבוד במבוך המציאות הישראלית. הוא הפריח סביבו סיפורים עוצרי-נשימה על חלקו במרד הפולני ובעזרתם ניסה למצוא לעצמו מקום על-גבי המפה הפוליטית, שתמיד היתה גדולה ממידותיו.

מטבע הדברים, עוררו תחילה הסיפורים שלו עניין דווקא בחוגי הימין. משם עבר לעניין את מפא"י. משה שרת המנוח, שעמד בראש הוצאת „עם-עובד", התעניין באפשרות להוציא לאור את זכרונותיו מתקופת המרד הפולני. כאשר התברר לכל אלה שבאו עימו במגע, התרשמו מכשרונו הריטורי ומבקיאותו בהלכה המארכסיסטית, עם מי יש לו עסק — כבר היה שומסקי הרחק-הרחק בשולי המפה הפוליטית, בחברתם של מהפכנים מיקצועיים מסוגו, שצצו ברחוב דיזינגוף בתל-אביב.

עד היום קשה למצוא את הקשר בין ניסיונו האמיתי או המדומה — כמהפכן מיקצועי בפולין הקומוניסטית, לבין ניסיונותיו המוזרים להעמיד את עצמו בראש אירגונים ישראליים, שמעולם לא מנו יותר מחצי-תריסר חברים, וחלמו על המהפכה. שומסקי היה הקיצוני וחסר הפשרות שבהם. הוא ניסה לרכוש את ליבם של צעירים ערבים מתוסכלים ובעלי מוטיבאציה לאומנית קיצונית — אבל ניראה, כי מיבטאו הפולני הכבד, כמו-גם העברית הקלוקלת שבפיו, לא יצרו לו חוג אוהדים רחב. ככל שנעשה קיצוני יותר, עורר סביבו חשדות.

יום אחד נעלם שומסקי מן הנוף של דיזינגוף וקולו הדקיק נדם בקפה „כסית". הוא נישמע רק כעבור חודשים אחדים, הפעם מעל גלי-האתר של „קול קהיר". שומסקי הצליח לברוח למצרים. אבל, אם חשב להקים שם את מטה-המהפכה, התברר לו עד מהרה, כי מארחיו המצרים מתייחסים אליו באותה מידה של אי-אמון. הם כלאו את המהפכן המיקצועי מישראל מאחורי סורג-ובריח והטעימו אותו שם מנחת זרועם. ממטה-המהפכה החדש, בכלא המצרי, שידר שומסקי, מדי פעם, את הודעותיו המהפכניות לתושבי-ישראל.

אפילו המצרים לא רצו להחזיק בו לאורך ימים. הם גרשו אותו לאירופה. משם, כעבור זמן לא רב, חזר שומסקי לישראל. הוא ניראה הדור בלבושו, בחליפה שחורה ובעניבת-פרפר, ושופע חיוכים כאשר הובל מכבש המטוס, בידי שוטרים, למכונית-המישטרה, שהמתינה לו בנמל-התעופה. בכלא הישראלי הוא כבר היה מהפכן בעל תהילה וזוהר בין-לאומית.

עם שיחרורו, חזר גבריאל שומסקי לרחוב דיזנגוף בתל-אביב, אותה זירה מהפכנית ניצחית של השמאל הקיצוני, אבל המנהיג חסר החיילים הפך לדמות-שוליים גם בקרב החוגים שלו. הוא יושב עד היום ב„כסית", בין צעירים שלא ידעו את יוסף, ומזדנב אחרי כל אירוע, בו נוטלים חלק צעירי השמאל הקיצוני. לעיתים קרובות אפשר עד היום לשמוע אותו מטיף בדיזינגוף מוסר מהפכני.

אדיב, ורד, תורכי

שולי המפה הפוליטית הצמיחו מתוכם קוריוזים רבים, כמו שומסקי, המעלים לשווא את חמתו של הקונצנזוס הלאומי. לכל אירגוני השמאל הקיצוני כולם, אלה המדברים וכמעט מאיימים במהפכות, מעשרות בודדות של חברים ואוהדים. אם הגיעו אי-פעם לכותרות העיתונים, היה זה בעיקר בגלל ההתעניינות הטבעית בקוריוזים, ביוצאי-דופן, כמו במשל המפורסם על האדם שנשך כלב. חוץ מזה, התהודה של קומץ זה גדולה בהרבה ממישקלו האמיתי, בעיקר בזכות כישרונם של אלה הנימנים עליו, לעשות „הרבה רוח", להפגין, ולעשות סקנדאלים, שאמצעי התקשורת אוהבים „לצלם" ארגום.

הגאלריה הזאת של המהפכנים השמאליים לא הצמיחה הוגי-דיעות גדולים, או ווידאו-טיבים בעלי שיעור-קומה. אבל, התיסכול האישי אוכל בה בכל-פה. יש בה הרבה אינטלקטואלים, אנשים שתכונותיהם וכישוריהם יכלו לפלס להם דרך בתחומים שונים ומגוונים. אבל, בגלל „קצר" בינם לבין סביבתם הלכו ונידחקו לפינה חסרת-מוצא. איבתם העמוקה לציונות, היא ביטוי קונקרטי לאיבתם כלפי הסביבה. מעטים מהם סבורים שפעילותם נועדה לחלץ את מדינת-ישראל מן המצב בו היא שרויה, וכי הדרך שבה הם הולכים נועדה להביא גאולה וישועה לעם שבקרבו הם יושבים. זהו, למעשה, ההבדל העקרוני בין טיפוסי השוליים מימין לבין עמיתיהם משמאל: הראשונים מציעים פיתרונות המסוגלים להושיע, לדעתם, את ישראל — האחרונים מתיימרים להושיע את מעמד הפועלים הבין-לאומי. ומצדם יכולה ישראל ללכת לעזאזל. הטרוצקיסטים שבהם, סבורים למשל, כי ההשתייכות הלאומית היא חסרת כל חשיבות, וכי לפרולטריון, כדברי מארכס, אין מולדת. הם פועלים, איפוא, בקטע הארץ-ישראלי של המהפכה הכל-עולמית, זו שאינה מכירה בגבולות בין עמים ומדינות. כשם שרק"ח משרתת את האינטרס העליון של בריות-המועצות, מבלי להביא בחשבון אם זה משתלב עם האינטרסים של ישראל (בטענה המפולפלת שבריות-המועצות וצדק חד הם ושהאינטרסים שלה הם גם האינטרסים של כל העמים), מבקש הרסיס הטרוצקיסטי של השמאל בישראל לשרת את האינטרסים של המהפכה הבינלאומית. אלה של מדינת-ישראל והציונות שווים בעיניו כקליפת השום, לעומת צרכיה של המהפכה הבינלאומית.

אין זה מיקרה, איפוא, שעל רקע נפשי ואידיאולוגי כזה צמחה רשת הריגול היהודית-ערבית, זו שדמויותיהם של חברי ה„חזית האדומה", אודי אדיב, דן ורד ודאוד תורכי, עמדו במרכזה. תורכי, ערבי-לאומני מחיפה, מפורשי המיפלגה הקומוניסטית, היה מן הראשונים שתפסו טרמפ על „מצפן", עוד כאשר היה אירגון זה בצעדיו הראשונים. הוא אף היה מאלה שהתנגדו, באמצע שנות ה-60, לשיתוף פעולה אד-הוק של אירגונו עם תנועת „העולם הזה" של אורי אבנרי, שהיתה יהודית וציונית מדי לטעמו.

אף כי תורכי ידע לדבר גבוהה-גבוהה על אינטרנאציונאליזם פרוליטארי על הצורך בשיתוף-פעולה יהודי-ערבי כדי לבער את נגע הלאומנות מן האיזור הזה ולפלס את דרכה של המהפכה הסוציאליסטית הכל-לאומית, „מהפכת המיזרח הערבי" — בעגה המהפכנית של האסכולה הזאת — ידע הגבר המוצק ונמוך-הקומה, בעליה של חנות ספרים ועיתונים בוואדי ניסנאס שבעיר התחתית, למצוא את דרכו אל המודיעין הסורי. שני חבריו היהודים, ורד ואדיב, היו משוכנעים, כנראה, שהמודיעין הסורי משרת את האינטרסים של המהפכה הסוציאליסטית — בעוד שהריאקציה הציונית הרקובה רק מעכבת את חבלי המשיח המהפכני.

מבחינה מארכסיסטית צרופה ותיאורטית זוהי, כמובן, שטות. ההסבר היחיד לתופעה זו הוא השינאה העצמית המצטברת בליבם של צעירים, כמו שני בני-הטובים מישראל כלפי כל מה שארצם מייצגת בעיניהם. שניהם היו בחורים טובים ומוכשרים, כל אחד בתחומו. שניהם נתקלו בקשיי הסתגלות אל העולם הסובב אותם והפכו ללא-יוצלחים גמורים. טיפוסי שוליים, שלא הצליחו למצוא לעצמם את מקומם ועל-כן פיתחו רחשי תיסכול, שינאה ומרירות. שניהם מצאו לשינאה הזאת כסות אידיאולוגית. אם את מניעיו של תורכי אפשר להבין, הרי ורד ואדיב, בני העם היהודי, פעלו נגד הרקע שמתוכו צמחו ושאותו שנאו.

על מה הם מתווכחים!

גם בעיני חבריהם באירגוני השמאל הקיצוני התפרשה ההתארגנות ברשת-הריגול כמעשה ילדות אווילי. הרוב הדומם בשמאל הקיצוני ידע למצוא אפיק אחר לשינאתו ולתיסכוליו. „אינני יכול לחיות יותר בארץ הזאת", נהג לומר אחד מוותיקי האירגונים השמאלניים האלה, בן טובים אופייני מצפון תל-אביב, שפרש מן האירגון ה„מהפכני" שלו רק כדי שפעילותו לא תזיק לו במקום-העבודה שלו. האיש התנזר מכל פעילות, התרחק ממי שהיו חבריו — אבל מעולם לא הצליח להשתחרר ממלמטני השינאה. היה לו, בליבו, משהו עמוק ויסודי נגד החברה שלא הכירה בכישוריו, נגד הסביבה שבה הכל מסכימים עם כולם. אחרי שנות לבטים ארוכות ומייסרות, נטל האיש את בני מישפחתו, ארז את מטלטליו — וירד לגרמניה.

משום כך, אין למעשה, חשיבות לחילוקי-הדיעות המסעירים מדי פעם את רסיסי השמאל הקיצוני והאנטי-ציוני, על פלגיו השונים. אף כי אחדים מחבריהם מוכנים ליהרג על קוצו של יו"ד במצע האידיאולוגי. הנה בעין בלתי-מזויינת קשה לאנשים מן החוץ לעמוד על טיב המחלוקת ועל סיבת ההתפלגות הבלתי-פוסקת בין קבוצה ורסיסים, שכל אחד מהם רוצה, בעצם, אותו דבר.

„הדבר האופייני להם במיוחד היא הפאנאטיות", ניסה להגדירם מי שנימנה עד לפני זמן-מה על חבריהם, „נידמה להם, שיש להם מונופול על האמת המוחלטת ושמור של הצדק שלהם לנצח. אולי משום כך, הם מתנהגים כאילו היו כת דתית סגורה, מי שניקלע במיקרה אל חבורה כזאת יתקשה להבין על מה בדיוק מדברים ומתווכחים שם".

מבחינה אחרת, ניתן לאפיין את חבריהם המעטים של האירגונים הללו, כ„מהפכנים פול-טיים-ג'וב". יש ביניהם כאלה שפוטרו ממישרותיהם ונאלצו להתקיים ממישרות ארעיות. אולי משום כך פיתחו חבריהם אנטאגוניזם חריף כלפי מרובעים מסודרים, שעובדים בעבודה קבועה וחיים בבית מסודר. אולי משום כך מצטיירת פעילותם על-רקע בוהמי, שמעט ממנו התגלה על-רקע פרשת ביכונסקי. המרידה במוסכמות, מפרה את המרידה במוסכמות הפוליטיים והחברתיים, עד כי קשה להבחין בדיוק איזו מולידה גררה את חברתה.

מישקלם של כל אלה, מתקרב, כאמור, לאפס: ביטאוניהם, המתיימרים להיות „עיתוני פועלים", לא הצליחו למשוך אלא קוראים מעטים. הקשר היחיד כמעט בינם לבין פועלים נוצר כאשר הוכו על-ידיהם במקומות עבודה, בהם ניסו לחלק כרוזים.

רק בחוץ-לארץ יש מי שמטה אוזן לדבריהם ומשכיל להשתמש בהם לצרכיו. לא כל התנועמלנים האנטי-ישראלים שיצאו מן הארץ ופועלים מעבר לים עשויים מעור אידיאולוגי אחד. אחד הבולטים שבהם, מקסים גילן, שעמד בארץ בראש אירגון-נפל מצחיק וקיקיוני, מעולם לא היה מקובל כאן על השמאל הקיצוני המארכסיסטי למהדרין. אבל בחו"ל הוא פעל בשיתוף-פעולה הדוק עם שליחיו. גילן, שהסתבך כאן פעמיים בשתי עבירות על-רקע ביטחוני (שתיהן היו, למעשה, מעשה-ילדות אווילי יותר משהתכוונו לפגוע בביטחון המדינה, והדבר מלמד היטב על אופיו של האיש), מוציא בפאריז כתב-עת המכיל דיווח סלקטיבי מאוד על הנעשה בארץ ומשמש כמכשיר תעמולה אידיאלי בשירות המחבלים.

„הרקב אוכל בעם הזה"!

פעילי השמאל הקיצוני, כמו, למשל, שמעון צבר, אלי לבל, וד"ר ישראל שחק, מסתובבים מדי פעם בעולם הגדול ומרעילים שם באווירה. אחד אחר, לא התבייש לספר בארצות-הברית כי הוא צפוי, עם שובו לארץ, לתקופת מאסר — רק מפני שהעז להוציא את דיבתה. אפילו הטענה הזאת לא היתה אלא שקר מרושע, כי אותו „קדוש מעונה" לוגם עד היום קפה באין מפריע בקפה „טעמון" בירושלים וחי לו עם כמו לורד.

השמאל הקיצוני, והאנטי-ציוני, המפורר, כאמור, בין פלגי „מצפן" ורסיסיו השונים, היה ונשאר — למרות צעקנותו הגדולה — קוריוז עקר וחסר שורשים. לגביו, סוציאליזם וציונות אינם יכולים ללכת יחדיו. ואמנם, לגבי קבוצה זו, יש לו לשמאל הקיצוני תומך קנאי לא פחות ב„תנועות הימין הקיצוני.

כמו בשמאל הקיצוני, גם בימין הקיצוני, ניתן למצוא פלגים ופלגי-פלגים של קנאים, החולמים על מהפיכות. כמו בשמאל הקיצוני, כך גם בימין הקיצוני, השינאה למנהיגיה של מדינת-ישראל היא פאתולוגית. אם כי נגלו סיבות אחרות לחלוטין. אחד האירגונים הימניים הללו הוא „החזית למהפכה לאומית", המפרסם זה חודשים רבים עלונים המזכירים את כרוזי המחתרות, תחת הכותרת: „למען העם, למען המדינה". בכרוזים אלה מתוארים מנהיגי ישראל כ"קוויזלינגים", והממשלה איננה אלא „חבורה שמכרה את נפשה לשטן (קיסינג'ר)". או „נוימות עלובות, נמושות, אשר בשקריהן". באחד הכרוזים באה הבטחה: „לבוגדים — כרתו נצר אלוהים, ייכרתו אלה מן הארץ!"

ומדוע בוגדים? „בגלל שיתוף-הפעולה שלהם עם סאדאת ה„מתון' וידידו הנרי, הוקיקים לשקט של שנה-שנתיים, בהן יושלמו הכנות השמדתה של ישראל".

אחד הכרוזים, המודפס במכונת-שיכפול, זועק בכותרות: „אין הצלה לעם בלי מהפיכה לאומית. הרקב אוכל בעם הזה. הוא מוזרם לעורקיו דרך צינורות הרעל והשקר של כל המיפלגות".

אותו כרוז מבטיח: „רק מטאטא-ברזל של המהפכה הלאומית יצליח לטאטא את שמאנת הבגידה הלאומית, את הניצול הסוציאלי, את הצביעות, את השחיתות, את השתלטותו של מעטים על רכושו של העם, על אדמתו, טיפוח תעשייתו וכו'..." רק מאכלת המהפכה תצליח לשחוט ללא-רחם את כל הפרות הקדושות אשר שמנו יעבד מדמו ויזעתו על העם הזה. צר השעה — לבער את חרץ! לכן קוראת החזית לכל עבר בארץ הזאת: היכון היכון לקריאה!"

לחסל את קיסינג'ר

אף כי הקריאה למרד טרם באה, היה זה כמדומה, הכרוז הקיצוני ביותר שהופץ בישראל נגד מנהיגיה ונגד „גואלם ומושיעם", הנרי קיסינג'ר, „הנחש הארסי, משרתם של הרוסים ושל אילי-הנפט".

מי הם אנשי „החזית למהפכה לאומית"? המישרד שבו ניהלנו שיחה עם אחד החברים הפעילים בגוף זה לא נראה, בשום אופן, כמיפקדה של גוף מהפכני: גם חזותו של האיש, אשר נכנה אותו כאן „מר איקס", איננה בדיוק של מהפכן אלים. אבל, בשקט בשקט, מתוך מתח, הוא אומר דברים קיצוניים, עד להחרידים, בדיוק הדברים הכתובים בכרוזים.

„מר איקס", אשר שמו הוזכר בשנים האחרונות פעמים אחדות בעיתונות, בענינים אשר אין דבר בינם לבין מהפכה, הוא גבר בגיל העמידה, אשר למרות דיבורו השקט והרגוע, הוא מעשן בשרשרת, בעצבנות רבה. לדבריו, מונה היום ה„חזית" כמה עשרות חברים, מהם סטודנטים, משוחררים, ולוחמי אצ"ל ולח"י לשעבר. „בשורותינו", הוא אומר, „נמצאים בחברה הטובים ביותר, כאלה המוכנים להקריב את חייהם למען שינוי המישטר במדינה".

אולם, כמו בכל קבוצה קיצונית, גם בקבוצה זו ישנם חילוקי-דיעות קיצוניים, לגבי דרכי פעולה. הסיבה שבגללה עמדה ה„חזית" על סף פילוג לפני חודשים אחדים, היא... מסתבר, כי ערב בואו של הנרי קיסינג'ר לישראל, במסגרת „מסע הדילוגים" האחרון שלו, התכנסו ראשי „החזית" בדירה קטנה בתל-אביב, כדי לדון בדרכים ל„חיסולו" של האיש ומדיניותו. מספר „מר איקס": „הדוגמה שעמדה לנגד עיני התומכים בהצעה להרוג את שר החוץ האמריקני, היתה רצח הרוזן ברנאדוט, אשר מדיניותו באיזור לאחר מילחמת השיחרור, כמעט והביאה שואה על המדינה בת-תוליה. עוכר ישראל אחר, שמדיניותו סיכנה את הישוב היהודי בארץ שנים אחדות קודם לכן, היה הלורד מוין, שחוסל גם הוא".

בין המתווכחים, היו שאמרו, כי הדרך היחידה לעצור את התהליך שבו מובלים מנהיגי ישראל אל הבור שכורה להם קיסינג'ר, היא חיסולו הפיסי של האיש. מספר „מר איקס". „יש בינינו אנשים מאומנים, שהביעו נכונות לבצע התנקשות כזו. אשר אילו היתה מתקבלת החלטה להוציאה לפועל — לא היה דבר שימנע אותה. אבל, לאחר דיונים שנמשכו ימים אחדים, גברה לבסוף דעתם של המתונים, אשר טענו כי טרם הגיעה השעה לנקוט בצעד מרחיק-לכת כזה".

דומה היה, כי „מר איקס" שמע אנחת רווחה נפלטת מגרוננו, כאשר לפתע חמרו פניו והוא אמר: „ביטול התוכנית לחסל את קיסינג'ר אינה מעידה על כך שאנשי ה„חזית' ויתרו על האלימות כדרך פעולה, עוד לפני תחילתה של המהפכה הצפויה. אם נאמין, שאין עוד כל דרך אחרת להשפיע על המתרחש במדיניות חוץ ופנים — אנו נפעל באלימות".

בעיית השטחים איננה מטרידה, מסתבר, את אנשי ה„חזית". לדעתם, הבעיה איננה הגולן או סיני, כי-אם המרחב השמי כולו והגברת כוחם של המיעוטים החיים בו. הטיעון, שרק מיעוטים כמו הכורדים בעיראק, הדרוזים בסוריה והנוצרים בלבנון יכולים להיות בני-ברית אמיתיים של ישראל, חוזר ועולה בפגישותיהם החשאיות של ה„חזית".

אומנם, רוב הנושאים שבהם דנה ה„הנהגה", כמו הנושאים שב„כרוזים שלה, קשורים בבעיות חוץ וביטחון („אין ממשלה בארץ הזאת, יש נציב עליון אמריקני, בעזרת צוות של משרתים-בוגדים. שאיש לא בחר בהם למשול בנו"). אבל, גם נושאי-פנים מובהקים זוכים לעיון ולדיון, וגם בהם הקיצוניות היא חסרת פשרות. אומר „מר איקס": „אלה אשר לפני שני דורות דאגו לרווחתו של הפועל, הפכו היום לקאפיטליסטים המובהקים של המדינה, וכוונתי לקיבוצים ולמושבים ותיקים, הנהנים מכל טוב הארץ ושולטים על רוב אדמותיה ואוצרותיה. גם מצב זה לא ישתנה ללא מהפכה".

בעוד הימין המתון בארץ מנסה להבין את הטראגדיה של השמאל, המנהיג את המדינה, והוא טוען כי שמאל זה „איבד את הצפון" אחרי שהעולם הסוציאליסטי אימץ לעצמו את טיפוחים של העולם הערבי — הרי הימין הקיצוני שיחרר את עצמו מן הצורך „להבין" ו„להתחשב". לדעת „מר איקס" וחבריו ב„חזית למהפכה לאומית", השמאל בארץ „הושתל" כאן על-ידי הסוציאליזם הבינלאומי כבר בימי העליה השניה, ואין זה פלא, שווינסטון צ'רצ'יל, שהיה אז שר המושבות, ראה באנשי עליה זו סכנה גדולה וכינה אותם „מהפכנים" ו„בולשביקים". בעיני הימין הקיצוני מן הסוג של „מר איקס" אין הבדל בין רק"ח לבין אחדות-העבודה, מק"י ורפ"י, „מצפן" ומפ"ם. לגבי דידם, כל מי שנמצא שמאלה מן המרכז — כולל ממפא"י — נגוע ב„חיידק" ששמו „סוציאליזם". ובמידה זו או אחרת אין הוא כלל „יהודי", אלא „עובד אלילים זרים".

„התנ"ך מלא בדוגמאות", מזכיר „מר איקס", „בהן מתואר מה קורה לעם ישראל, כאשר מנהיגיו עושים הרע בעיני ה' ונוהים אחר אלילים זרים".

לפי שעה, נראה כי אין צורך להזעק. אירגון קטן וקיקיוני זה, המנסה בדרך פאתטית כל-כך להשיב לתחייה מחתרות מתות מן הסוג של אצ"ל ולח"י, תוך כדי „החייאת" ה„נציב העליון" בדמותו של קיסינג'ר, הוא לא יותר מאשר קוריוז. וזה אירגון, אשר כמו הקוטב השני שלו משמאל, „מצפן", עוסק בינתיים בהדפסת כרוזים מהפכנים. בתיקווה להשתתף בקרב על דעת-הקהל ולהרחיב בדרך זו את שירותיו. „בקרוב", מבטיח „מר איקס", נוציא לאור דו-שבועון, ועוצמת קולנו תגבר".

„החוגים הלאומיים"

האומנם די במדינת ישראל להוציא לאור עיתון כדי שעוצמת הקול תגבר?

עיתוני „מצפן" ו„אבנגארד" הסוציאליסטיים, אינם מוכיחים זאת. אך דוגמה ליעילותו של עיתון מהפכני ניתן למצוא בעבר. גם בחוגי הימין.

שנה לפני מלחמת-ששת-הימים, הקים ד"ר ישראל („אלדד") שייב תנועה ימנית-קיצונית, בשם „חוגים לאומיים". סיסמאותיה של תנועה זו היו: „שיחרור הארץ", ו„שיחרור ירושלים". באותם ימים, נתקלו סיסמאות אלה בבוז, או לכל היותר בביטול. היחידים שנהו אחרי ד"ר אלדד, מי שהיה חבר מרכז לח"י, היו אנשי לח"י לשעבר, וביניהם עו"ד יעקב חרותי. תנועה זו הוציאה לאור, אחת לחודש, עיתון בשם „החזית". בעיתון זה נתנו ביטוי לרצונותיהם על שלימות הארץ ושיחרור חלקיה ה„כבושים" מעול השלטון הזר. נוסף להוצאת העיתון, קיימו ראשי התנועה חוגי-בית, הירצו במועדוני נוער ולעיתים אף אירגנו הפגנות כדי לתת ביטוי לרעיונותיהם.

מן התוצאות המסחררות של מילחמת-ששת-הימים שאבו אנשי „החוגים הלאומיים" עידוד רב. עתה נידמה היה להם, כי בהתגשם חלק מחזונם — אשר רק זמן קצר קודם לכן נחשב כטירוף — קל יהיה להם לכבוש את דעת-הקהל, שאומנם תראה בהם „נביאי אמת". לקראת הבחירות של 1969, החליט ד"ר אלדד לרוץ לבחירות בראש רשימת „כן". למרבה האכזבה, גילה מאוחר יותר, כי כוחם של תומכיו מגיע ל„כמעט מנדאט" — והוא נשאר מחוץ לכנסת. מאוכזב אך עדיין לא מיואש, העיתון, בשם „החזית", המשיך לצאת-לאור עוד זמן רב לאחר-מכן, כאשר בעריכתו עוסקים, מלבד ד"ר אלדד, גם יעקב אורנשטיין ז"ל, מי שהיה שנים רבות איש מפא"י ועיתונאי ב„דבר". אשר היה בין המעטים במחנה ה„עבודה" או, שדברי אלדד על ארץ-ישראל-השלמה שבו את ליבו.

אולם, למרות העקשנות של ד"ר אלדד — לא היה בכוחה של „החזית" למנוע את התפרקותה של תנועת ה„חוגים הלאומיים". יש הרואים את הסיבה העיקרית לכך בעובדה, שעו"ד יעקב חרותי לא נכלל במקום השני של רשימת „כן" במירוץ לכנסת.

באפריל 1971 הקים עו"ד חרותי את „התנועה הלאומית". ובכך הקיץ הקץ על תנועת „החוגים הלאומיים" ועל עיתונה „החזית".

לפעול בתוך המפלגות

התנועה להקמת תנועתו החדשה של חרותי באה בעיקבות מחזה שהועלה בתיאטרון הקאמרי בשם „מלכת האמבטיה". היתה זו הפעם הראשונה שהציבור בארץ ניצב חמום מול התופעה שנתאפיינה במה שנקרא „שינאה עצמית". „מלכת האמבטיה" היתה גיבוב של דברי אוס. אשר במסווה של סאטירה בבוגר, תיארה את צה"ל כצבא כיבוש אכזר ומעיפה קוחמות של שוטכין על מנהיגי ישראל. אותה חלקאת-עצמית מזוכיסטית, שתיארה את הישראלי כמכוער ואכזר ואת הערבי כצדיק אומלל, היתה ראשיתה של תופעה אשר עדיין קיימת בענף ה„בידור" הישראלי. וכל ספקי החומר לסוג זה של סטירה, הם לא במקרה, שמאלניים קיצוניים, שמצאו במה ציבורית כדי להשתולל עליה בתיסכוליהם ובתסביכיהם הפרטיים.

בינתיים כבר הורגל הציבור הישראלי לסוג זה של „בידור". אך בשעתו היתה „מלכת האמבטיה" חריג יוצא-דופן, שעורר תגובות נרגזות ביותר. רבים הצטרפו אל המפגינים בחוץ אולם ההצגה ומחוצה לו. עד אשר, בלחץ הקהל, הוסרה ההצגה. אולי בעיקר בגלל העובדה, שבחזית התעלה עדיין השתוללה מילחמת ההתשה.

עו"ד חרותי הקים אז את „התנועה הלאומית" שלו, לאחר שבחושו הפוליטי הבחין בסכנת הכירסום בערכי האומה. כתוצאה משפיכת המים המהוכלכים של האמבטיה. בניגוד ל„חוגים הלאומיים", שם התרכזו, בעיקר, ותיקי לח"י, נשאה „התנועה הלאומית" אופי צעיר יותר. בעיקר בגלל התלכדות בני-נוער ממקומות שונים בארץ, סביב חרותי וחבר צעירי. היתה זו תנועה רעיונית קיצונית שעסקה במאבק אידיאולוגי במה שהיא ראתה כ„תבוסתנות" של התנועות הקיצוניות מן השמאל. מאבק זה נעשה בתחילה בעזרת עיתון משוכפל, פגישות בחוגי-בית והרצאות בבתי-ספר. בעיר ראשון-לציון פעל עוד קודם-לכן גוף דומה, שהוקם כבר ב-1969 על-ידי המורה להיסטוריה משה נס-אל. תלמידיו של נס-אל הוציאו לאור עיתון בשם „יש ברירה" — ולאחר הקמת „התנועה הלאומית" התקשר המורה מראשון-לציון עם עו"ד חרותי והם סיכמו ביניהם על שיתוף פעולה. ואמנם, מאז, החליף „יש ברירה" המודפס את העלון המשוכפל, והפך להיות שופרה של התנועה. עיתון זה נשלח למאות מנויים בארץ, ובמישרדו של עו"ד חרותי קיימו ראשי התנועה את „ישיבות המטה" שלהם. בישיבות אלה הוחלט, בין השאר, על קיום הפגנות. והמפורסמת שבהן היתה זו שאורגנה נגד מי שהיה שר-החוץ האמריקני, ויליאם רוג'רס. הפגנות אחרות של „התנועה הלאומית" — ביניהן הפגנות „קבועות" על הר-הבית, שהתקיימו ערב כל חג ומועד — נסתיימו במעצרים.

אולם, לא רק בקרב על דעת-הקהל השתתפה התנועה. היא החלה מתפתחת כתנועת-נוער לכל דבר ובין השאר אירגנה מסעות וטיולים ברחבי הארץ בהדרכתו של הארכיאולוג זריב שפירא, איש ארץ-ישראל-השלמה.

אף כי מעולם לא היתה תנועתו של חרותי יותר מאשר תנועה קיקיונית — השפעתה בציבוריות הישראלית לא היתה מבוטלת. שבוע אחד לפני מילחמת-יום-הכיפורים, כאשר מדינת ישראל כולה היתה שקועה בשאננות, פירסם הביטאון „יש ברירה" מאמרים המזהירים מפני המילחמה. אותו עיתון זוקף לזכותו גם את רעיון הקמתו של הליכוד, זמן רב לפני שאריק (מיל.) אריק שרון הגה אותו והוציאו לפועל.

אולם, בסופו של דבר, כמו כל דבר שתלוי בכסף, התמוטט העיתון מסיבות תקציביות. ועם התמוטטותו, בא הקץ גם על התנועה כולה. מנהיגיה נטשו אותה וחיפשו דרכים להשתלב במיפלגות הגדולות, מפני שלאחר המילחמה האחרונה הם הגיעו למסקנה, כי הדרך היחידה להשפיע ולשנות משהו בנוף הפוליטי של ישראל, היא לפעול בתוך המסגרות של המיפלגות הקיימות, שהן חזקות מכדי שאפשר יהיה לחסלן ולהקים אחרות תחתיהן, ללא אלימות. כך, באמצע 1974 התפרקה „התנועה הלאומית" ואנשיה מצאו מסגרת לפעילותם בתוך ה„ליכוד", או בשורות „גוש אמונים".

עם התפרקותה של „התנועה הלאומית", נותרה בימין-הקיצוני-מאוד ה„חזית הלאומית" לבדה, החולמת על מהפכה בכוח-הזרוע. שאר פלגי הימין, אלה המרוכזים במיסגרות ממוסדות כמו ה„ליכוד", ארץ-ישראל-השלימה וה„גוש-אמונים", חולמים על אותו דבר — אבל בלי אלימות. אלה עדיין מאמינים, כי החלפת השילטון במדינת ישראל, שהסתאב לאחר 50 שנות „ישיבה על הכיסאות", אפשרית בעזרת ניצחון בקרב על דעת-הקהל, בלי אלימות ובלי שפיכות דמים.

בנינו... בעלינו...!

עזרה לא מעטה בקרב זה קבל הימין ממקור בלתי צפוי, כאשר אל הנוף המוכר של מפגינים משולהבים נגד נסיגות הצטרפו לפני כחצי שנה פנים חדשות. היו אלו חברות אירגון הנשים „המעגל הראשון", שכבר זכו לכינויים לגלגניים כמו „נשות זינדזור העליונות". אך אלה, מסתבר, למרות נשיותן, ניחונו „בעור עבה", והמשיכו להחזיק בשלטים הקוראים, אם לא להחלפת השילטון „הרי לפחות להקמתה של „ממשלת חרום לאומית".

את רעיון הקמתו של אירגון זה הגתה העיתונאית אורה שם-אור, המגדירה עצמה כבלתי-מיפלגתית. היא הצליחה לרכז סביבה מספר נשים הסבורות כמוה, כי החזרת שטחים לא רק שלא תקרב את השלום, כי-אם להיפך, היא תקרב את המילחמה — והן החלו בסידרת הפגנות והחתמת עצומות נגד נסיגות. תוך זמן קצר, הצטרפו לאירגון זה כאלף נשים, התלכדו תחת הסיסמה: „לא נסכים שבנינו ובעלינו ישפכו דמם בגלל מדיניות כושלת ומתרפסת מול שר-החוץ האמריקני". עיקר המצע של „המעגל הראשון": שום ויתורים טריטוריאליים לא ישנו את רצון הערבים להשמיד את ישראל. שיטת ההסדרים של קיסינג'ר-רבין היא מיקסם-שווא. הערבים ישנו את דעתם רק אם ישלימו עם העובדה שישראל היא עובדה, תקיפה ובאה, ללא תבוסתנות ומתרפסת. באשר למדיניות פנים: רווחה חברתית איננה אפשרית, כל עוד מחזיקה ממשלת המערך בשילטון.

ישנם עוד רסיסי גופים המזמרים באותו קול ובאותו צד של המקהלה הלאומית. אך הם קטנים וחלשים מכדי שאפשר יהיה לסווגן בין שאר התנועות שסקרנו עד כה — תנועות שהתרדתן חזקה למדי. בראש אחד הרסיסים הללו, למשל, עומד יצחק שמואלי, יו"ר „הסיעה העצמאית האקטיביסטית" של סניף „חרות" בבירה וחבר מרכז תנועת-החרות. לדעת שמואלי, תנועת-החרות מתונה ורדומה מדי, ומפעם לפעם הוא יוצא לפעולות, שנועדו להעיר אותה...

שמואלי מנהל מילחמות קולניות ומפגין מול-מנות נגד ראש עיריית ירושלים, טדי קולק. בו הוא רואה „תבוסתן" החולם על חלוקתה של ירושלים ל„רובעים אוטונומיים". לא אחת הפגין שמואלי עם קומץ אנשיו על הר-הבית, קרא ליהוד את העיר העתיקה ולהפסיק לאלתר את היחס והמעמד המיוחד ממנו נהנים ערביי ירושלים (מאמץ רב משקיע שמואלי לא רק במילחמתו נגד הערבים ותומכיהם היהודים, אלא גם נגד הסלחנות לגבי פושעים נאציים).

אל „מפגינים מיקצועיים" אלה, שום בודדים או כמעט בודדים, ניתן לצרף את מנהיגי תנועות-המחאה שהתפוררו, כמו מוטי אשכנזי ואסא קדמוני, אשר במאבקם נגד המישטר התמזו בהצנחת צפיגים ישנים. מלבד עשן וסית אין הם עושים דבר — וצורת מאבקם, אשר רבים מסלימים עם תוכנו, הפכה אותם כבר מזמן לדמויות גרוטסקיות, כמו זו של דון-קישוט האגדי.

קיימים ברשימה זו רסיסים נוספים משמאל ומימין, שהניואנסים המבדילים ביניהם לבין אלה שהוזכרו, הם כבר עניין למעבדה ולא לכתבה.

עד כאן ימין ושמאל — רק חול וחול. ובכל שהגלישה לעבר הקיצוניות היא דראסטית יותר — יש גם הרבה חול בעיניים.

בשבוע הבא:
הפנתרים השחורים

נשי „המעגל הראשון" בהפגנה נגד הסדר-הביניים

אנשי „מצפן" מפגינים מול בית חקבה"א: „כולנו ערבים פלסטינאים"

יחסי הכוחות במזרח התיכון

מאת נסים קויתי, וושינגטון

נתוני סקר, שערך המכון הבינלאומי לעיונים איסטראטגיים בלונדון על יחסי־הכוחות הנוכחיים והצפויים במיזרח־התיכון, מצוטטים במיסמך, שהוגש לקונגרס של ארה"ב על־ידי ה„לובי" הפרו־ישראלי. המיסמך הוגש בעיצומו של מסע־ההסברה של ח"כ יריב בגבעת הקפיטול, בו ניסה לנטרל את עדויותיהם של אנשי־מימשל עויינים בארה"ב, שחתרו לסיכול מתן סיוע בסך 1.5 מיליארד דולאר לישראל; סיוע שיאפשר לה לממן רכישת ציוד ונשק (בתמונות) ולקיים רמת־חימוש שתדביק את שיעור ההצטיידות הערבי הכולל

חבר־הכנסת אהרן יריב הוזעק לוושינגטון, כדי לנסות ולנטרל את עדויותיהם של כמה אנשי־מימשל עויינים לישראל, אשר חתרו לסיכול מתן סיוע לישראל בסך 1.5 מיליארד דולאר בשנת הכספים 1975, בבקשתו של הנשיא פורד.

שעה שמסע ההסברה של ח"כ יריב בגבעת הקפיטול היה בעיצומו, הגיש ה„לובי" הפרו־ישראלי מיסמך לקונגרס, המעלה על הכתב את הטיעון שהשמיע יריב בעל־פה באוזני אנשי־שיחו מוועדות הקונגרס: ישראל חייבת לקיים רמת חימוש שתדביק את שיעור ההצטיידות הערבי הכולל.

המיסמך התפרסם בחתימתו של מוריס אמיתי, מנהלה הדינמי החדש של „הוועדה האמריקנית־ישראלית לעניינים ציבוריים", האמורה לייצג גם את דעתה של ועידת־הנשיאים של האירגונים היהודיים הראשיים בארצות־הברית.

אמיתי כותב: „ישראל אינה יכולה להסתכן באי־התכוננות ובחוסר כוננות, וארצות־הברית אינה יכולה להסתכן בהתקפה ערבית נוספת על ישראל, שתתעודד על־ידי חולשתה הצבאית של ישראל. ישראל ניצבת היום מול מערך ערבי, המבקש להשמידה [illegible] או לפרקה לגורמים בשלבים".

אמיתי מצטט מנתוני הסקר, שערך המכון הבינלאומי לעיונים איסטראטגיים בלונדון. סקר זה קובע, כי ב־[illegible] יהיה בידי מדינות־העימות בלבד כוח צבאי אדיר: 1,500 מטוסי קרב, 6,500 טאנקים וכ־762 אלף חיילים ועוד 1.051 מיליון חיילי מילואים.

להלן הנספחים להודעתו הארוכה והמגומקת של מוריס אמיתי בדבר רשימת הקניות הנוכחית של ישראל ויחסי־הכוחות הנוכחיים והצפויים במיזרח־התיכון.

אם יינתן לישראל הסיוע המבוקש, בסך 1.5 מיליארד דולאר, בשנת־הכספים 1976 הוא יאפשר לה לממן את הרכישות הבאות:

- טילים אנטי־טאנקיים מדגם „טאו";
- מטוסי קרב מדגם פ־15;
- מטוסי סיור וביון מדגם פאנטום פ־4;
- טאנקים מדגם מ־60;
- תותחים מדגם מ־109 ומ־107;
- מכוניות משוריינות מדגם מ־113 (כדי להחליף את הדגמים המיושנים ממלחמת העולם השניה);
- מסוקים מדגם „קוברה";
- רובים מדגם מ־16;
- מיתקני טיווח;
- ציוד אלקטרוני לאיתור מטוסים;
- מטוסים בלתי־מאויישים זעירים מוטסים ממרחק;
- ציוד ללחימה לילית;
- ציוד מכ"ם;
- תחמושת מתוחכמת;
- חלקי חילוף;
- ציוד תקשורת.

חלק ניכר מציוד זה לא יסופק, למעשה, בשנת־הכספים 1976 (המתחילה ב־1 ביולי 1976), אך יש להתחיל בתשלומיו. תמורתו כבר בשנת הכספים הזאת.

בטבלאות שלהלן: מדינות־העימות משמען: מצרים, סוריה וירדן. הטור השני מכיל נתונים על ארצות־העימות, בתוספת התרומה הצפויה להן, במיקרה של מילחמה, מעיראק, מסעודיה, מכוויית, מלוב, מאלג'יריה, ממארוקו, מסודאן ומתוניסיה.

שיעור יחסי הכוחות בין ישראל וארצות ערב

	1975		1980	
	מדינות העימות	מדינות העימות + תרומת מדינות אחרות	(בתנאי של הענקת סיוע מלא לישראל בשווי 1.5 מיליארד דולאר בשנה) מדינות העימות	מדינות העימות + תוספת מדינות אחרות
מטוסי־קרב	1:2.8	1:3	1:3.2	1:3.8
טאנקים	1:2.7	1:3	1:3	1:3.6
תותחים	1:6	1:9	1:8	1:9
חיילים (דיביזיות)	1:4	1:5	1:5	1:6
טילים נגד מטוסים	1:10	2:12	1:18	1:20

עוצמת חילות־האוויר הערביים

אבו דאבי: 32 מטוסי „מיראז' 5", בשווי 230 מיליון דולאר; 18 מטוסי „מיראז' 2 א"", בשווי משוער של 125 מיליון דולאר.

עיראק: 40 מטוסי „מיג 23"; 40 מסוקים צרפתיים מדגם „אלואט 3".

ירדן: 24 מטוסי פ־5, שקיבלה מאיראן; 36 מטוסי פ־5א (מפציצים בשווי של יותר מ־200 מיליון דולאר).

כוויית: 36 מפציצים מדגם „סקייהוק א־4", בשווי 250 מיליון דולאר, לרבות אימוני הטייסים ואספקת חלקי־חילוף; 18 מטוסי „יגואר" בריטיים, בשווי 63 מיליון דולאר.

לוב: 40 מטוסי „מיראז' פ־1"; 12 מפציצים סובייטיים מדגם „טו־22"; 29 מטוסים מדגם „מיג 23" (כחלק מעיסקה בשווי 2 מיליארד דולאר בדבר אספקת מטוסים, טאנקים, טילי ס.א. 3 וס.א. 6).

סעודיה: 38 מטוסי „מיראז' 3" (במסגרת עיסקה בסך 870 מיליון דולאר, שכללה גם אספקת 450 טאנקים מדגם אמכס־10, אמכס־30 וטילי „קרוטאל"); 90 מטוסים מדגם פ־5א, בשווי 1.095 מיליארד דולאר; 200 מסוקים מדגם „קוברה", המישלוח הראשון במסגרת עיסקה על אספקת 400 מטוסים מדגם זה.

סוריה: 130 מטוסי „מיג 21"; 60 מטוסי „מיג 23"; 15—40 מסוקים צרפתיים מדגם „סופר פרלון"; 20 מטוסים מדגם „מיג 25".

מצרים: 20 מטוסים מדגם „מיראז' פ־1", בשווי 315 מיליון דולאר, ששולמו על־ידי כוויית; 30 מטוסים מדגם „מיראז' ו.ס.", ששולמו על־ידי סעודיה. סעודיה מתכוונת לקנות עוד 62 מטוסים מדגם זה ולהעבירם במישרין למצרים; 25 מטוסים מדגם „מיג 23", שסופקו כולם מאז מלחמת יום־הכיפורים; 42 מסוקים בריטיים מדגם „וסטלנד". באחרונה נתקבלו ידיעות על עיסקה מתוכננת, בשווי 1.2 מיליארד דולאר, לאספקת מטוסי „יגואר".

משלוחי הנשק הסובייטיים למצרים ולסוריה

מצרים: מייד לאחר מילחמת אוקטובר:
מטוסי קרב — 100;
טאנקים (לרבות 600 מדגם ט־62) — 1000;
משוריינים — מאות;
תותחים — מאות;
סוללות טילי „סאם" — 30.

מאז 1974 קיבלה מצרים מברית־המועצות ציוד צבאי בשווי 1.5 מיליארד דולאר. בכלל זה מטוסי „מיג־21", 23 מטוסי „מיג־23", מפציצים מדגם „סוחוי 20", חלקי חילוף ותחמושת. נמסר על משא־ומתן על עיסקת־נשק חדשה, שתכלול גם אספקת מטוסי „מיג 25". נוסף על כך, רוכשת מצרים מטוסי־קרב, מסוקים, טילים אנטי־טאנקיים וציוד אלקטרוני מצרפת, מבריטניה, מאיטליה ומגרמניה־המערבית, ואספקה זו ממומנת על־ידי ארצות־הנפט הערביות. מצרים רוכשת במערב גם ציוד ללחימת־לילה, אף כי היה ברשותה ציוד כזה כבר לפני אוקטובר 1973.

סוריה: מייד לאחר מילחמת אוקטובר:
מטוסי קרב — 100;
טאנקים — מעל ל־1000;
סוללות טילי „סאם" — 15.

מאז 1974 קיבלה סוריה גם 60 מטוסי „מיג 23", משוריינים, תותחים, ציוד אלקטרוני וכן סוללות של טילי קרקע־קרקע מדגם „סקאד". באוקטובר 1975 נחתמה עיסקת נשק חדשה בין ברית־המועצות לבין סוריה, ששוויה אינו ידוע לפי שעה.

לוב: נחשבת למחסן הנשק של הערבים. בתקופה הקרובה אמורה לוב לקבל מברית־המועצות כלי־נשק בשווי 6—8 מיליארד דולאר ונוסף על כך מטוסי „מיראז'" ומסוקים מארצות מערביות. היא תהיה בבחינת מחסן ענקי, שארצות העימות תוכלנה לשאוב ממנו.

מלאי הנשק שבידי לוב

1975		1979 (אומדן)	
טאנקים (לרבות 600 מדגם ט־62)	1100	מטוסי „מיראז' פ־1"	88
סוללות „סאם־6" (ועוד 11 שתסופקנה השנה)	15	מטוסי „סופר־פרלון"	12
מפציצים מדגם „טו־22"	כמות לא ידועה	ספינות טילים (מצרפת)	12
מטוסי „מיראז'"	100	סיירות טילים (איטלקיות)	4
מטוסי „מיג 23"	24	משוריינים (מברזיל)	700
		צוללות (מספרד)	4

התרומה הצפויה של ארצות ערב במילחמה העתידה עם ישראל

החזית המזרחית (סוריה, ירדן, עיראק, סעודיה, כוויית):
20 דיביזיות;
1000 מטוסי קרב;
5400 טאנקים;
5000 משוריינים;
3000 תותחים;
150 סוללות טילי „סאם".

החזית המערבית (מצרים, לוב, אלג'יריה, מארוקו, סודאן, תוניסיה):
15 דיביזיות;
1150 מטוסי קרב;
3500 טאנקים;
3850 משוריינים;
2800 תותחים;
250 סוללות טילי „סאם".

מידת ההשתתפות של ארצות ערב במילחמת יום הכיפורים

להלן מניין תרומתן של ארצות ערב, מחוץ למצרים וסוריה, למערכה הצבאית במילחמת יום הכיפורים ב־1973:

ירדן: בעוד שהמלך חוסיין סירב לפתוח חזית שלישית נגד ישראל (ההכנות הצבאיות של מצרים וסוריה הועלמו מעיניו, לפי כל הסימנים), הוא שיגר את שתי החטיבות המשוריינות הטובות ביותר שלו — החטיבה ה־40 וה־60 — לסוריה. הכוח הירדני הוצב בקטע הדרומי של החזית, והגן על הכביש הראשי דמשק — רבת־עמון. ב־16 באוקטובר ניתנה לכוח הירדני פקודה לתקוף את העמדות הישראליות בכביש קונייטרה—סאסא. שלוש סוללות תותחים ירדניות השתתפו בהתקפה, שנוהלה על־ידי 100 טאנקים ירדניים. לפי המשוער, הושמדו על־ידי הישראלים כ־50 מבין הטאנקים התוקפים.

עיראק: חודשים ספורים לפני מילחמת יום הכיפורים העבירה עיראק להק של מטוסי „האנטר" לשדות־תעופה מצריים. בימי המילחמה התמקמה הדיביזיה המשוריינת הה־3 העיראקית, ובה כ־20 אלף חיילים וכ־200 טאנקים, בקטע המרכזי של חזית הגולן וגם היא השתתפה בהתקפה על העמדות הישראליות, שנערכה ב־16 באוקטובר. הדיביזיה סבלה אבידות קשות ולפי האומדן הושמדו כ־100 מן הטאנקים שלה. לחזית הוחשה מעיראק דיביזיה משוריינת נוספת והדיביזיה של חיל־רגלים, בסך־הכל עם 280 טאנקים, מטוסי „מיג"

(סוף בעמוד 42)

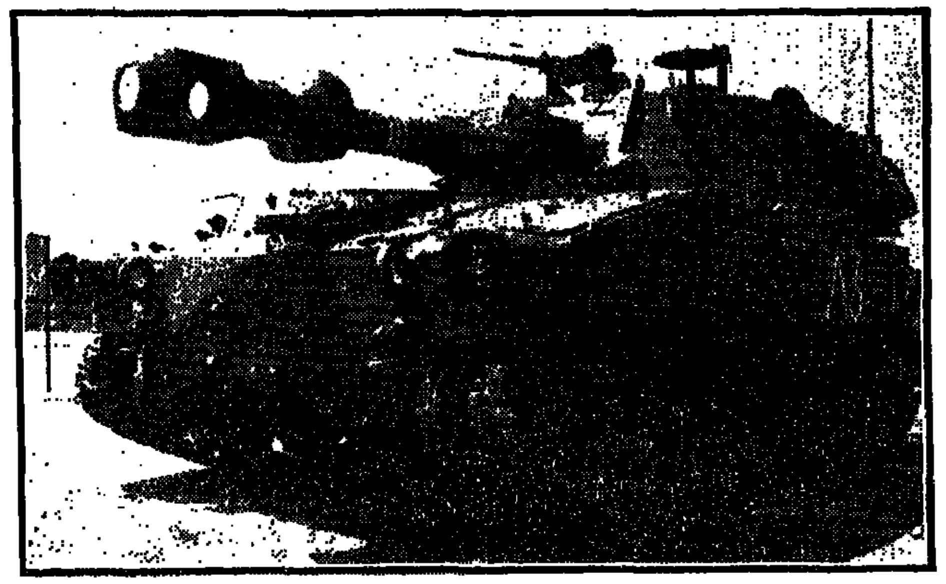
תותח מתנייע מ־109

תותח מתנייע מ 107

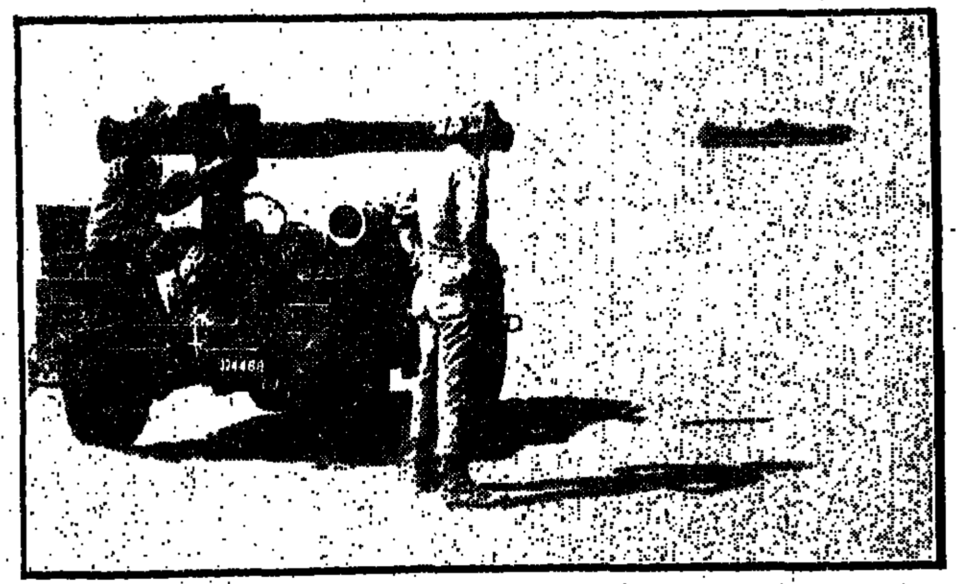
טיל נגד־טאנקים מדגם „טאו"

טאנק מדגם מ־60

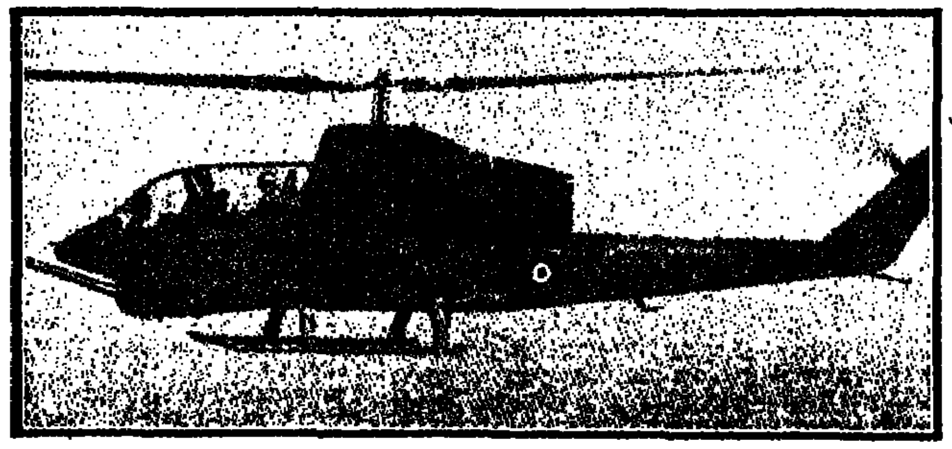
מסוק „קוברה"

מטוסי סיור וביון מדגם פאנטום פ־4

מטוס־קרב מדגם פ־15

הסכם־הביניים לפני פיצוץ

מאת חזי כרמל וג'ודי קיפר

„אני מבקש ממך להעביר הודעה אישית לנשיא סאדאת מראש ממשלת ישראל יצחק רבין, כי ישראל לא תחתום על ההסכם אם סאדאת יתעקש לכלול בו את סעיף 51 של מגילת או"ם" — הבהיר רבין לקיסינג'ר, 24 שעות לפני שסוכם הסכם־הביניים בין ישראל למצרים

ראש ממשלת ישראל, יצחק רבין בא לוושינגטון לביקור שהוגדר „ביקור עבודה". אחד מעוזריו של ראש הממשלה ציין מה רב ההבדל בין האווירה שהיתה כה לבבית בעת הביקור הקודם של ראש הממשלה בחודש ספטמבר 1974 (שהיה „ביקור רשמי"), לבין האווירה הצוננת בביקור הנוכחי.

ראש הממשלה ורעייתו התקבלו בנמל התעופה בוושינגטון על־ידי קיסינג'ר, ואישית הוא השתדל להפגין חביבות רבה. מייד כשירדו יצחק ולאה רבין מהמטוס מיהר אליהם קיסינג'ר והתחבק אתם (אחד הנוכחים העיר בציניות: „כמעט כמו במצרים").

את יום הדיונים הראשון שלו החל ראש הממשלה בארוחת בוקר עם קיסינג'ר בבית ההארחה הרשמי „בלייר האוז", שממול לבית הלבן, שבו התאכסן רבין ופמלייתו.

זאת היתה הפגישה הראשונה בין רבין לקיסינג'ר מאז השעיית השיחות במארס. רבין הבהיר לקיסינג'ר כי לא בעלמה מעיניו מערכת השמועות וההשמצות שניהל מזכיר המדינה נגד ישראל, וקיסינג'ר התגונן בטענה כי אין אמת בכל השמועות בדבר השמצות אישיות שיצאו מפיו. הוא ביקש להתעלם ממה שהיה בעבר ולצפות לעתיד.

בתחילת הפגישה עם רבין הוסיף קיסינג'ר כמה פרטים למידע שמסר על פגישתם של פורד וסאדאת. אולם בעיקר דן בצורך להעלות „רעיונות חדשים".

לאחר ארוחת הבוקר נכנסו ראש הממשלה ושר־החוץ האמריקני לבית הלבן לסיבוב ראשון של שיחות עם הנשיא פורד. הישיבה החלה בכמה צילומים שיגרתיים שבהם הכל מחייכים אל המצלמה. לאחר הטקס הרשמי הקצר החלו ראש הממשלה הנשיא פורד בשיחות עבודה במשך כשעתיים.

זו לא היתה פגישתם הראשונה של יצחק רבין וג'ראלד פורד. בתקופת כהונתו של רבין בוושינגטון כשגריר ישראל בארצות־הברית נפגש כמה פעמים עם פורד, מנהיג המיעוט בבית הנבחרים. חבר זה של בית הנבחרים, ממדינת מישיגן, נחשב תמיד ידיד של ישראל, אולם בין רבין ופורד לא התפתחו יחסי קירבה אישיים בזמנו, אלא יחסים מקצועיים בלבד. כעת חש רבין כי הוא נפגש עם פורד חדש לחלוטין.

© כל הזכויות שמורות למחברים ולהוצאת „פלג". הספר יופץ ע"י מיפעל הספרים של „ידיעות אחרונות"

סיפוח וחכירה

השיחה הראשונה בין רבין ופורד הצטיינה במעשיות יתרה. בלי לאבד אף דקה, פתח פורד בדיונים לגופו של עניין ואמר: „אמריקה אינה מוכנה לקבל שום קיפאון במזרח התיכון". פורד מסר לרבין כי התרשם מנכונותו של סאדאת לעשות שלום וכי הוא משוכנע כי המצרים נטשו את המחנה הסובייטי וכי ארצות־הברית חייבת לאפשר למצרים להישאר מחוץ למחנה הזה. יחד עם זה, אמר פורד, כי יכולתו של סאדאת להתקרב למחנה המערבי תהיה תלויה ביכולתה של ארצות־הברית להשיג הסדר נוסף באיזור.

רבין אמר לפורד כי היעד של ישראל הוא שלום כולל באיזור וכי הוא מאמין שאפשר לחדש את תהליך ההתקדמות לקראת השלום על־ידי חידוש מדיניות הצעד־אחר־צעד. רבין עמד על העקרונות המנחים את ישראל בהסדר שלום כולל והירצה על הצורך בגבולות בטוחים בכל הסכם שלום. לבקשתו של פורד, הבהיר רבין מה הם הגבולות הבטוחים שבהם דוגלת ישראל.

„הגבולות הבטוחים עם מצרים צריכים לכלול נוכחות של ישראל ושליטה בשארם אל־שייח' וכן רצף יבשתי בין אילת לשארם אל־שייח', כמו כן תיקונים מסויימים בגבול הבינלאומי של 1948 בין ישראל ומצרים" (בכך התכוון רבין במיוחד לרצועת בטחון שתפריד בין עזה לסיני באזור פיתחת רפיח). רבין הבהיר כי השינויים האסטרטגיים הנדרשים בקו הביטחון עם מצרים לא יחייבו בהכרח שינוי של ריבונות, וכי ניתן לעבד הסדרים המבוססים על הסכמי חכירה לזמן ארוך. עם זאת, אמר רבין כי אין החלטות ישראליות מחייבות בנושא קו הביטחון עם מצרים, מלבד ההחלטה לקיים נוכחות ושליטה בשארם אל־שייח', שנתקבלה בכנסת ב־1968. על כל השאר אפשר לדון במשא־ומתן עם המצרים.

בגבול סוריה, הבעיה סבוכה יותר, אמר רבין, גם לאחר הסכם שלום עם הסורים לא תוכל ישראל לרדת מהגולן. אך רבין הדגיש כי הקו הנוכחי איננו בהכרח הקו הסופי בגולן. הוא הוסיף ואמר כי גם בגולן אפשר למצוא שילוב של סיפוח והסכמי חכירה לטווח ארוך.

ראש הממשלה לא הציג את עמדת ישראל להסדר עם ירדן אלא העלה בפני פורד את האפשרויות השונות שנדונו בממשלת ישראל. רבין הזכיר שתי תוכניות: תוכנית אלון (שעיקרה מתבטא בהחזקת רצועת ביטחון לאורך בקעת הירדן) ותוכנית דיין, שעיקרה שליטה משותפת של ישראל וירדן במערב הירדן — כשירדן מחזיקה בריבונות הפוליטית ואילו ישראל שומרת בידה את הגנת השטח. רבין הבהיר לפורד כי שתי התוכניות נדחו על־ידי ירדן בשיחות חשאיות שהיו בין נציגים ישראליים וירדניים.

פורד שמע את הדברים בלי להעיר הערות. אולם רבין סיפר לאחר שובו ארצה בישיבת ממשלת ישראל: „היה ברור כי עמדות ישראל אינן תואמות בדיוק את עמדת הממשל האמריקני".

רבין אמר לפורד כי מדיניות הצעד־אחר־צעד יכולה להיות המדיניות הנכונה להתקדם בה לשלום. הוא הביע תמיכה בהסדר־ביניים נוסף עם מצרים אך הסביר שכדי לסגור את הפער הגדול שבין הצדדים, בעיקר חוסר האמון השורר ביניהם, חייבים לפתח תוכנית שתשתרע על־פני זמן של כמה שנים. את הזמן הזה צריכים הצדדים לנצל כדי ליצור אווירה מתאימה וכדי להתגבר על אי האמון.

רבין מנה את ארבעת התנאים של ישראל להסדר־ביניים נוסף עם מצרים:

- משך הסכם של שלוש עד חמש שנים.
- פיקוח של ישראל על המבואות המזרחיים של המעברים.
- הכרה בוויתורים פוליטיים מצד מצרים (כגון ביטול החרם הערבי והפסקת לוחמת התעמולה).
- הסכמים מתאימים כדי לאייש בישראלים ובמצרים את תחנות ההתרעה באיזור המעברים.

באותו ערב אירח פורד את רבין לארוחת עבודה בבית־הלבן. בארוחה השתתפו סנאטורים, חברי קונגרס ומנהיגים יהודיים. לאחר שסיימו את הארוחה פנה לפתע פורד אל רבין והציע לו לקיים מעין „סמינר" על המזרח־התיכון, וביקש מרבין להיות הפותח ולהציג את עמדת ישראל. במשך 20 דקות הירצה רבין את עמדת ישראל וענה על שאלות הנוכחים.

הצעת פורד נראתה תחילה כספונטאנית ובלתי מתוכננת, אך תוכננה בקפדנות רבה, כפי שהתברר לאחר מכן. זאת היתה הצעתו של הפרופסור לשעבר הנרי קיסינג'ר, שאמר לפורד כי יצחק רבין אוהב להרצות ותהיה זאת הזדמנות טובה להביא אותו, בפורום בלתי מחייב, לידי פיתוח מחשבות על עמדת ישראל. רבים מן המשתתפים באותה ארוחה סיפרו לאחר מכן כי התרשמו לטובה מהניתוח המבהיר של ראש הממשלה ומהצגת העמדות הברורה שלו, אולם ויליאם ברומפילד, אחד מחברי ועדת החוץ של בית הנבחרים, טען כי דברי רבין נשמעו כ„תקליט שחוק".

קשר ק

12 ביוני 1975

„הבהרה" חריפה

לאחר פגישה נוספת לארוחת בוקר עם קיסינג'ר ב„בלייר האוז", החל סיבוב השיחות השני עם פורד. הפעם נערך הדיון באווירה מתוחה יותר מאשר בבוקר הקודם. פורד ביקש מרבין להציג לפניו על גבי מפות, שעוזרי הנשיא הציגו בחדר העבודה העגלגל שבבית הלבן, את הקווים אותם רואה ישראל כקווי ההפרדה החדשים בהסכם־ביניים עם מצרים.

רבין פתח: „באופן עקרוני...", ופורד קטע אותו: „אינני מעוניין כרגע בעקרונות, אני מעוניין בקווים".

רבין מצא את עצמו לפתע לכוד בקרן־זווית ובלית ברירה ציין לפני הנשיא על גבי מפה בקנה מידה של 1:100.000 את הקווים שראה כקווי תיחום להסדר עם מצרים.

הקווים שציין רבין על גבי המפה היו שונים לפחות בשני מקומות מהצעת ישראל בחודש מארס:

- באזור הדרומי של סיני, לאורך מפרץ סואץ — עבר הקו ששרטט רבין על המפה מזרחית יותר והעניק למצרים רצועה רחבה יותר לאורך הכביש המחבר את העיר סואץ עם אבו רודס;
- באזור המעברים חצה הקו שצייר רבין בשליש המזרחי של המעברים והמשיך צפונה בקו ישר לנקודה שבין רומני לנחל־ים. הקו שנמתח בצורה ישרה למדי עבר בקירבה רבה לבסיס רפידים.

פורד לא נראה שבע רצון מאף אחד מהקווים שצייר ראש הממשלה. לאחר שחזר כמה פעמים על האזהרה כי ארה"ב לא תרשה כל קיפאון, פנה פורד אל רבין ואמר, כשצליל מאיים בקולו: „במקרה של קיפאון תעלה ארצות־הברית תוכנית משלה לפיתרון כולל, והפעם תצא התוכנית מהמשרד הזה ואין זה איכפת לי אם הדבר יגרום לבעיות מבית". כוונתו של פורד היתה ברורה: בניגוד ל„תכנית רוג'רס", שנשאה את שמו של שר החוץ הקודם, תהיה התוכנית האמריקנית החדשה תוכנית מטעם הנשיא. זאת היתה בלי ספק אחת ה„הבהרות" החריפות ביותר שמסר לישראל אי־פעם נשיא בארצות־הברית.

אולם מה שהנשיא פורד לא אמר לרבין היה, כי ארצות־הברית זקוקה בדחיפות להצלחה בתחום מדיניות החוץ, בעיקר בתקופה שלאחר התמוטטות המדיניות בדרום־מזרח אסיה, להעלות את קרנה בעיני ברית המועצות, ויותר מזה, כדי לטעת הרגשה של ביטחון בקרב בעלות בריתה של ארצות־הברית באירופה. פורד הבין כי הבעיות במזרח התיכון חייבות למצוא את פיתרונן במוקדם ככל האפשר לפני תחילת מערכת הבחירות בארצות־הברית (המתחילה בחודש מארס 1976), מאחר שיכולת התימרון של הממשל מוגבלת ביותר בתקופה זו.

פורד התרשם — וכך גם אמר לרבין — כי עמדתו של סאדאת גמישה. הוא אמר כי מצרים ויתרה ויתור חשוב בעניין משך ההסכם וגם על נכונות העקרונית שלה להסכים לקיומן של תחנות התרעה. עתה חובת ישראל להפגין גמישות לוויתורים.

על שאלת רבין אם הסכים מצרים לתקופת הסכם של שלוש עד חמש שנים, ענה פורד כי אומנם אין בידו הסכמה מפורשת, אולם הוא בטוח כי הנשיא סאדאת יסכים לשלוש שנים, אף כי לא במפורש, אלא בהסכמה חשאית שתימסר לארצות־הברית.

מדיניות של לחץ

עניין משך ההסכם נדון בישיבתה של ממשלת ישראל זמן קצר לפני שרבין יצא לוושינגטון. כאשר הממשלה הציעה כי רבין יבקש שההסכם יהיה בתוקף שלוש עד חמש שנים, הציע שר־החוץ יגאל אלון כי רבין יבקש תקופה של חמש שנים. „במזרח־התיכון", אמר אלון, „כאשר מבקשים משהו בין שלוש לחמש, התוצאה היא שלוש ולא חמש". אולם החלטת הממשלה לא ציינה מספר מפורש, וכאשר הועלה הנושא בוושינגטון דיבר רבין על „שלוש עד חמש שנים", ואילו פורד אמר: „מכסימום — שלוש".

בשיחות זו העלה פורד את עניין סוריה. מבחינת מצרים, אמר נשיא ארצות־הברית, יש חשיבות גדולה שההסדר בינה לבין ישראל יהיה צעד ראשון לקראת הסדר עם סוריה. „אין מצרים יכולה להרשות לעצמה לעשות הסדרים עם ישראל שלא יהיו מותנים בהסדרים נוספים בגולן", אמר פורד.

ורבין הביע תקווה כי הנשיא יכבד את ההתחייבות שקיבלה גולדה מאיר מן הנשיא ניכסון „להבין את עמדת ישראל בגולן" (ניכסון הבטיח לשלוח איגרת אישית לממשלת ישראל, שתעלה על הכתב את ההתחייבות שניתנה לגולדה מאיר בעל־פה. אולם הדבר לא נעשה מעולם).

קיסינג'ר, שכבר הכין את החומר לקראת הביקור של שר החוץ הסורי עבד אל חלים חאדאם בוושינגטון בשבוע שלאחר ביקור רבין, ביקש ללחוץ על ראש ממשלת ישראל להבהיר את עמדתו בעניין הסדר ביניים נוסף עם סוריה. רבין ציין כי איננו מאמין שהסדר זה אפשרי בגלל המיגבלות הגיאוגרפיות של האיזור ובגלל הצורך להעביר ישובים ישראליים בגולן ממקומם, במקרה של ויתור על שטחים, צעד שביטחון ישראל לא יוכל להרשותו. רבין אמר כי אין הוא רואה מקום להסכם־ביניים של ממש עם הסורים וכי הסכם כזה יוכל להצטמצם ל„תיקונים קוסמטיים" בלבד, ועל כן אין הוא סבור שהסורים יסכימו לכך. קיסינג'ר התעקש: „אבל מבחינה עקרונית אין לכם התנגדות לנהל משא־ומתן עם סוריה?" רבין השיב בשלילה: „לא. אין לנו התנגדות עקרונית. הבעיה היא קונקרטית ולא עקרונית".

על אף האווירה הבלתי נוחה ששררה בשיחות עם פורד, התרשם רבין התרשמות חיובית מפגישותו עם נשיא ארצות־הברית. „גישתו של הנשיא ישירה וגלוייה", אמר רבין שבוע לאחר מכן בראיון לעתונות. „הוא אומר כל מה שבלבו בכנות. ואם משהו מציק לו הוא מניח אותו על השולחן בגלוי. אני אוהב לנהל משא־ומתן עם אדם כזה. עם כל ההבדלים", המשיך רבין, „בגורל ובעוצמה שבין ישראל לארצות־הברית, יש לנו, לנשיא פורד ולי, משהו משותף: שנינו נכנסנו לתפקידינו בעקבות משברים גדולים במדינותינו — משברים מסוג שונה כמובן".

הלחצים החזקים שהפעיל הנשיא פורד בעת ביקורו של רבין, באו בעקבות החלטתו של הממשל (שאותה עיצב קיסינג'ר), כי רק מדיניות נוקשה של לחצים על ישראל תוכל להשיג את הוויתורים הטריטוריאליים שארצות־הברית ראתה כהכרחיים להשגת הסדר־ביניים עם מצרים. פורד הבטיח לסאדאת בפגישתם בזאלצבורג, כי יעביר לידי ישראל את דרישת מצרים שתיסוג מהמעברים ומאבו־רודס — ונשיא ארצות־הברית קיים את הבטחתו במלואה.

רבין היה מוכן לקבל קיפאון, אפילו אם פירוש הדבר כישלון השיחות. הוא לא היה סבור כי משום שישראל השיבה פעם אחת ב„לא" לארצות־הברית, עליה לוותר על זכותה להציג תנאים בעתיד. לדעתו של רבין לא היה „לא" זה בגדר מדיניות בפני עצמה, אלא נועד להגן על האינטרסים החיוניים של מדינת ישראל. בלא התנאים הדרושים, היה רבין מוכן לעמוד לעימות גלוי עם ארצות הברית. עמדתו של רבין זכתה לתמיכה כללית בישראל, דבר שעלה בבירור ממשאלי דעת קהל שנערכו לאחר השעיית השיחות במארס.

באותו יום אחרי הצהריים הופיע רבין לפני ישיבה סגורה של ועדת החוץ של הסנאט (ששנים־עשר מתוך שבעה־עשר חבריה חתמו על איגרת 76 הסנאטורים לנשיא פורד) ושבראשה ישב הסנאטור ג'ון ספארקמן. בין הסנאטורים הנוכחים בישיבה היו יוברט האמפרי, ג'ורג' מקגאוורן, יעקב יעבץ, קליפורד קייס, דניאל אינוייה, ריצ'ארד סטון וגייל מקגי. מקגי אמר לראש הממשלה: „איגרת ה־76 באה להפגין שלא תהיה מינכן נוספת במזרח־התיכון".

נאום 'ידידותי'

בבית־ההארחה הרשמי נפגשו ראש הממשלה ופקידים ישראליים בכירים עם מזכיר ההגנה האמריקני ג'ון שלזינג'ר, לדון בצרכי ישראל בנשק חדיש. אולם ראש הממשלה, אף שיצא למסעו עם תיק מפורט של בעיות הרכש של ישראל, העדיף שלא לדון עם מזכיר ההגנה בפרטים, בעקבות רמזיו של הנשיא פורד, כי „הזמן אינו בשל לשיחות על סיוע ביטחוני".

אומנם הושגה בשיחות עם פורד הסכמה לחדש את מישלוחי הנשק שהוזמנו בעבר ושכמה מהם עוכבו בשבועות האחרונים, אולם שלזינג'ר הביע את דעתו כי ארצות־הברית אינה יכולה להתחייב התחייבויות חדשות עד שיסתיים „העיון מחדש".

יומיים לאחר מכן הגיב ראש הממשלה בתוכנית הטלוויזיה של סי.בי.אס. „מול פני האומה" על עניין עיכוב הנשק: „שרתתי כאן חמש שנים כשגריר, ידעתי גם בעבר עיכובים שונים בהחלטות למכירות נשק. הניסיון שלי מוכיח שלטווח ארוך, כאשר אנו מגיעים להבנה על בסיס של עמדות איסטרטגיות, כל שאר הדברים באים על תיקונם מעצמם".

באותו ערב ערך שגריר ישראל שמחה דיניץ ארוחת ערב חגיגית לכבודו של ראש הממשלה. בין האורחים האמריקנים והישראלים היו גם מזכיר המדינה הנרי קיסינג'ר, תת־שר־החוץ ג'וזף סיסקו, עוזר של קיסינג'ר פיטר רודמן, חברי קונגרס, סנאטורים ומנהיגים יהודיים.

בדברי ברכה לבביים במיוחד ביקש קיסינג'ר להרגיע מעט את הישראלים המודאגים לאחר כמה ימים של לחצים קשים. „באת לכאן בזמן בעל חשיבות", אמר קיסינג'ר לרבין. „לאחר שעברנו תקופה קשה של עיון מחדש במדיניותנו והיו לנו כמה חילוקי דעות בהערכת המצב במזרח התיכון". קיסינג'ר המשיך: „אולם, אותם עניינים היוצרים כותרות ראשיות בעיתונים אינם בהכרח משקפים את הבעיות האמיתיות. משום שגם כשאין אנו מסכימים לחלוטין זה עם זה, אין אנו צריכים לשכוח שאין אלה אלא מריבות משפחתיות... אנו בני עמים הדוגלים באותם ערכים ויש גבולות שמעבר להם לא יחרגו הבדלי הדיעות בינינו לעולם. לא היינו יכולים לחיות עם עצמנו אילו היינו פוגעים בשלמותה של ישראל וביטחונה", אמר קיסינג'ר.

קיסינג'ר הוסיף ואמר כי „התקופה הקשה שאנו עוברים כעת מתקרבת לסיומה. אני מאמין כי הדיונים שהיו לנו מקרבים אותנו לתנופה מחודשת במזרח־התיכון. עיקרי הידידות הישראלית־אמריקנית לא נפגעו. יש לנו בסיס של אינטרסים משותפים, ידידות והבנה".

רבין היה זהיר יותר בדברי תשובתו ולא היה נכון לקבל את ההנחה כי הבדלי הגישה כבר חוסלו. בדברי ברכתו ציין את הקשרים ההדוקים שבין ישראל לארצות־הברית. אך לא נמנע מעקיצה ישירה כשאמר: „אף שישראל היא מדינה קטנה, כשאנו חושבים שמשהו משרת את האינטרסים שלנו אנו עושים אותו, אפילו אם אין הדבר מקובל על אנשים מסויימים כאן".

לאחר ארוחת הערב הסתגרו קיסינג'ר ורבין בספריה של בית השגריר במשך שעה לשיחות בארבע עיניים, לסכם את ביקורו של ראש הממשלה. אולם, זאת לא היתה פגישתם האחרונה בסיורו של רבין והם נפגשו עוד כמה פעמים בסוף השבוע בניו־יורק.

אווירת שבת

13 ביוני 1975

עוד לפני שעזב את וושינגטון שמע רבין הערכה בלתי צפויה על הרושם ששיחותיו עשו על הנשיא פורד. הגנרל ברנט סקאוקרופט, סגנו של קיסינג'ר במועצה לבטחון לאומי ואחד היועצים הקרובים לנשיא, טילפן לשגריר דיניץ כדי למסור לו שהנשיא סבור כי שיחותיו עם רבין „היו מייאשות ומדכאות, ללא אשליות".

עמדת ישראל, כפי שהוצגה בפי רבין (והוא אף השאיר בידי הנשיא מיסמך סיכום לשיחות שפירט את עיקריה של עמדת ישראל), לא נראתה לפורד כבסיס לשיחות עם מצרים.

אולם, הערכה זו של הבית הלבן לא היתה סופית. רבין הבטיח לנשיא ארצות־הברית לפני שנפרד ממנו כי ימסור בהקדם את עמדת ישראל המגובשת, הן כהצעות כתובות והן בצורת מפה מפורטת, שתסוכם על־ידי ממשלת ישראל ותאושר סופית.

לפני שיצא את וושינגטון נפגש לשיחה של שעה וחצי עם חברי ועדת החוץ של בית הנבחרים, לדון בעמדת ישראל בשיחות עם מצרים ובנושאים אחרים הקשורים במזרח־התיכון וביחסי ישראל־ארה"ב. כמה מחברי הבית העלו נושאים הקשורים בבעיה הפלשתינאית. אולם בסיכום הוגדרה פגישה זו כ„גינותית".

מטוס הסילון הנשיאותי הקטן שהחזיר את רבין לניו־יורק היה צבוע בכחול לבן, אחראים לצד הטכני של הביקור דאגו גם לקשט את פנים המטוס בצבעים ישראליים ודאגו ליצור אווירת שבת במטוס (הטיסה היתה ביום שישי אחרי הצהריים). המפה שכיסתה את השולחן בעת הארוחה היתה מעוטרת בכתובת „שבת שלום" ועל המפיות היה ציור מגן דוד. לאחר השיחות הקשות ששוחח רבין עם פורד וקיסינג'ר בוושינגטון, השרתה שימחה־לב זו ואווירה טובה על ראש הממשלה ורעייתו ואנשי הפמלייה.

הסכם סודי

יום א', 31 באוגוסט 1975

כעשרים וארבע שעות לפני שסוכם הסכם־הביניים הישראלי־מצרי התעורר משבר שאיים לפוצץ את ההסכם.

ביום שבת היה לקיסינג'ר עימות סוער עם שר החוץ המצרי איסמעיל פאהמי, שנגע בבעיית הסיורים האוויריים של ישראל באיזור מפרץ סואץ לאורך כל קו החוף במפרץ. פאהמי נרגז ביותר מדרישת ישראל לקיים את הסיורים האוויריים (שלמעשה היו מאפשרים לישראל לטוס כמעט מעל לעיר סואץ). פאהמי הביע את התנגדותו במילים בוטות והלם באגרופו על השולחן באמרו: „אני לא אקבל על עצמי את האחריות לכך אלא אם כן הנשיא סאדאת עצמו יורה לי זאת".

כשנפגש עם חברי הצוות הישראלי ביום א' סיפר קיסינג'ר על העימות עם פאהמי והדגיש כי פאהמי היה כה נרגז עד שיצא את החדר בטריקת דלת.

הגיב רבין: „אל תתייחס לזה ברצינות רבה מדי".

אולם המשבר האמיתי התחולל לאחר מכן, כאשר החל קיסינג'ר לדון עם חברי הצוות הישראלי בסעיפי המבוא להסכם.

חברי הצוות הישראלי גילו להפתעתם כי המצרים עדיין מתעקשים להזכיר את סעיף 51 של אמנת או"ם כחלק מהמבוא להסכם. סעיף 51 של מגילת האו"ם קובע את „זכות ההגנה העצמית של כל מדינה". כבר מתחילת הדיונים דרשה ישראל להוציא את הסעיף הזה מתוך ההסכם, מאחר שהוא מהווה למעשה פתח המאפשר למצרים להצטרף למלחמה בין ישראל ומדינה ערבית אחרת בטענה של „הגנה עצמית". צוות המשא־ומתן הדגיש כי הסכם הביניים בין ישראל ומצרים עומד על רגליו שלו ואיננו יכול להיות קשור לשום הסכמים הקשורים במדינה ערבית אחרת.

אולם קיסינג'ר הבהיר לצוות הישראלי כי מצרים עומדת על כך שסעיף 51 ייכלל בהסכם וכי הוא עצמו איננו רואה מדוע מתעקשת ישראל על סעיף זה. „שהרי הוא ממילא חלק ממגילת או"ם שכל המדינות חתמו עליה". אלון הגיב: „אם זה חלק ממגילת או"ם, מדוע אנו חייבים להזכיר אותו מחדש?"

„בין אם זה חלק ממגילת או"ם ובין אם אין הוא חלק ממגילת או"ם, לא נסכים שסעיף 51 ייכלל בהסכם הישראלי־מצרי", אמר רבין בפסקנות.

„האם עלי להבין שאם סעיף 51 יישאר בהסכם אתם לא תחתמו עליו?" שאל קיסינג'ר.

„אתה יכול להבין מה שאתה רוצה", אמר רבין.

לאחר כמה דקות של דיונים סוערים שיצרו את הרושם כאילו ההסכם עומד על סף פיצוץ, אמר רבין לקיסינג'ר: „אני מבקש ממך למסור הודעה אישית לנשיא סאדאת מראש ממשלת ישראל יצחק רבין כי ישראל לא תחתום על ההסכם אם סאדאת יתעקש לכלול בו את סעיף 51".

„אעשה כמיטב יכולתי", אמר קיסינג'ר לחברי הצוות. „אבל אתם צריכים לתת לי משהו שיאפשר לי לנהל משא־ומתן עם המצרים ולהעניק להם ויתורים מקבילים. פאהמי כבר ממילא נרגז ביותר בעניין הסיורים האוויריים במפרץ סואץ".

קיסינג'ר יצא מהפגישה מדוכדך למדי. „נראה מה יקרה", אמר כשנפרד מהצוות.

באותו יום אחר הצהריים נפגש קיסינג'ר עם הנשיא סאדאת בארמון מעמורה. במשך 20 דקות ניסה קיסינג'ר לשכנע את סאדאת לוותר על סעיף 51 ולא לכלול אותו בהסכם. נשיא מצרים סירב להתחייב. „דבר עם פאהמי", אמר לקיסינג'ר.

קיסינג'ר יצא עם סיסקו אל הגן ובמשך כרבע שעה טיילו על הדשא ושוחחו בהתרגשות. הכתבים הזרים שעמדו במרחק מה וצפו בהם הבחינו כי משהו אינו כשורה, אולם איש מהם לא יכול היה לנחש מה הדבר. כמה דקות לאחר מכן חזר סיסקו אל הבית ויצא ממנו בלוויית איסמעיל פאהמי. קיסינג'ר וסיסקו הקיפו את פאהמי משני העברים וטיילו איתו במשך כ־20 רגע בשבילי הגן. הכתבים שראו את הטיול „המשונה" הבחינו בתנועות ידיים נרגשות של קיסינג'ר וכמה כתבים אף התקדמו לעבר הקבוצה והסתתרו מאחורי עצים כדי לראות מקרוב יותר את המתרחש.

קיסינג'ר הצליח בשיחה זו להבהיר לפאהמי כי עמדת ישראל איננה ניתנת לשינוי בעניין של סעיף 51 וכי הישראלים מוכנים לפוצץ בגללו את ההסכם. פאהמי הסביר לקיסינג'ר כי המצרים זקוקים לסעיף 51 כדי לשכנע את הסורים ואת הפלשתינאים שלא נעשה דבר לנטוש אותם.

„האם תהיה ארצות־הברית מוכנה להסכים לתת למצרים יד חופשית לפעול במידה שישראל תתקוף את סוריה?" שאל פאהמי.

„אני חושב שזה מובן מאליו", אמר קיסינג'ר. „אני בטוח שהנשיא יהיה מוכן לאשר זאת".

„לאשר זאת בגלוי או באופן סודי?" שאל פאהמי.

„אני מניח שזאת תהיה התחייבות סודית", ענה קיסינג'ר.

„אבל", אמר פאהמי, „אנו זקוקים לזה כדי לשכנע את הסורים".

קיסינג'ר חשב רגע ואחר כך אמר: „אני לא חושב שזאת תהיה בעיה, לדעתי, תוכלו להראות את זה לסורים".

פאהמי חזר לארמון כדי להתייעץ עם סאדאת, וקיסינג'ר פנה לחדרי הנוחיות כדי לרחוץ את פניו המיוזעים. בדרך נתקל באחד הכתבים האמריקניים שעקבו מרחוק אחר הדיון. קיסינג'ר חייך: „אתם חושבים שלא ראיתי אתכם מתחבאים מאחורי העצים?"

לאחר מכן נפגשו הצוותים של מצרים וארצות־הברית לשיחה נוספת של שלוש שעות, שחלק ממנה היה בגן. במהלך המשא־ומתן אמר קיסינג'ר, כי הוא מאמין שיוכל לשכנע את ישראל לוותר על זכותה לבצע סיורים אוויריים בחלק הצפוני של מפרץ סואץ. ופאהמי נראה מרוצה מכך.

לאחר שסיימו את הישיבה ליווה סאדאת את קיסינג'ר להליקופטר שחנה בקצת הגן, בצאתו לסיבוב האחרון של מסע־הדילוגים.

לאחר חתימת ההסכם נגע שר הביטחון במשבר „סעיף 51" בראיון לעיתון: „ההסכם עמד על סף התמוטטות. זמן קצר לפני שהתמוטט עליו, קיסינג'ר אמר לנו: „קחו את זה או הניחו לזה!"

אבל המצב התברר כי קיסינג'ר נכנע לעמדת ישראל התקיפה.

נציגי ישראל ומצרים חותמים על הסכם־הביניים בז'נבה. ברגע האחרון כמעט בוטל ההסכם

שי נהדר

אוטומטים לנס קפה ולסוכר

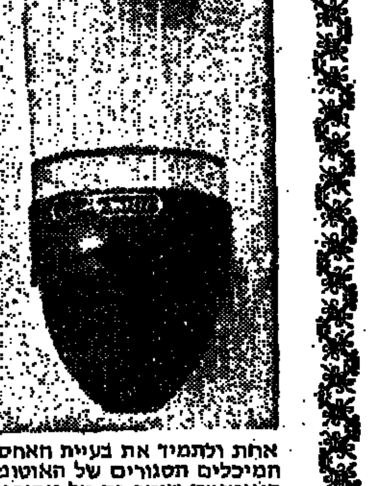

פאר תוצרת אנגליה

איך אפשר להכין נס־קפה ב־3 לחיצות כפתור?

שני האוטומטים הביתיים שבתמונה הם האביזרים הנאים והשימושיים ביותר למטבחך המוצעים לך במחיר נוח להפליא. זוהי הצעה מיוחדת והזדמנות בלתי חוזרת לרכישת האוטומטים.

הכנת נס קפה או תה הופכים לחוויה ממש, לחיצה על כפתור אוטומט הנס־קפה משחררת ישר לתוך הכוס כפית נס־קפה ללא כל טרחה נוספת, לחיצה על כפתור אוטומט הסוכר ומייד יש לך בתוך הכוס כפית סוכר בדיוק. 2 לחיצות — 2 כפיות סוכר...

האוטומטים מרהיבים ביופים ומעוצבים להפליא, הם יוסיפו יופי וצבע למטבחך (ניתן להזמינם בצבעים שונים) והם מותקנים תוך דקות ספורות על הקיר.

חשבי נא לרגע כמה יתרונות נפלאים מעניקים לך האוטומטים. במחיר נמוך כל־כך את פותרת אחת ולתמיד את בעיית האחסנה של הסוכר והנס קפה. בתוך המיכלים הסגורים של האוטומטים הסוכר תמיד יבש ונקי. האוטומט שומר גם על ניחוחו של הנס־קפה.

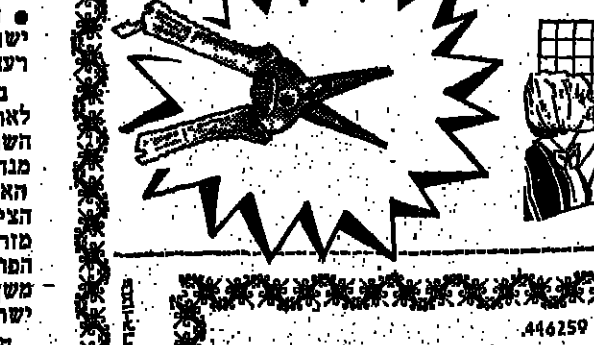

שי חינם!

כל מילוי מיכל מספיק לעשרות כוסות.

אם תשלחי את התלוש הרצ"ב תוך 7 ימים מיום פרסום מודעה זו יישלח לביתך יחד עם זוג האוטומטים המספריים האוריגינליות „סניפס" החותכות הכל: עוף, דגים, פח, בד, נייר, פרחים ועוד... תוצרת „נורי־וילנר".

הגזור ושלח

לכבוד „אלעוי", סוקולוב 101, תל־אביב, טלפון 446259.

הנני מזמין בזה זוג אוטומטים לסוכר ונס־קפה בצבע ☐ כחול. ☐ ירוק. ☐ כתום. ☐ צהוב. ☐ (סמן ב־x את הצבע המתאים) ואת מספרי „סניפס" כשי חינם.

☐ תשלום חד פעמי במזומן: רצ"ב המחאה ע"ס 130.— ל"י.

☐ קניה בתשלומים: רצ"ב המחאה ע"ס 45.— ל"י, את היתרה בסך 100.— ל"י אשלם ב־4 תשלומים חודשיים רצופים, 25.— ל"י לכל תשלום החל מחודש לאחר קבלת האוטומטים סה"כ 145.— ל"י.

שם פרטי ______ משפחה ______ ת.ז. ______

עיר ______ רחוב ______ מס' ______ חתימה הכרחית

(מגיל 18 ומעלה בלבד) 5.12.75

פרסום יצחקי־טבין

הדבר היחיד שיכול להתחרות ביופי של הרהיטים שלנו... הוא הנוחות שלהם!

כי הרהיטים שלנו מתוכננים לפי השיטות המתקדמות ביותר ע"י טובי המעצבים בעולם, בשיתוף עם מומחים לייצור רהיטים.

התוצאה: יופי ונוחות ברמה הגבוהה ביותר!

בואו ותהנו גם אתם מהיופי והנוחות של רהיטינו, המיוצרים במבחר עשיר ומרהיב עין של סגנונות בינלאומיים, במחירי חסכון מפתיעים.

לנוחותכם פתוחים אולמי התצוגה מ-9 בבוקר עד 9 בערב, רצוף

וורדו אינטרנשיונל
VERDOU INTERNATIONAL
רחוב ז'בוטינסקי 22, רמת-גן.

סגנון וחסכון - העידן החדש של וורדו אינטרנשיונל

התיאטרון המסחרי - תפנית לאיכות

מאת עדית נגמן

שתי הפקות חדשות – „ביבר הזכוכית" מאת טנסי וויליאמס ו„מי מפחד מנישואין?", קומדיה אמריקנית שנונה, פותחים פתח לשינוי רמת המופעים בתיאטרון המיסחרי בארץ

פנחס גולדברג ושולמית אדר ב„ביבר הזכוכית": „מחזה שצריך להראותו לנוער"

גדעון שמר ושושנה רביד ב„מי מפחד מנישואין", בשער: שמר ורייס דייוויס

חוק הטבע קובע אומנם ששתי סנוניות עדיין אינן מבשרות את האביב. אך מי אמר שהתיאטרון חייב לנהוג לפי חוקי הטבע? —

ה„סנוניות" שמדובר בהן הן שתי הפקות חדשות בתיאטרון המיסחרי, הניראות כחריגות לטוב מן הרמה שהורגלנו לה ברוב ההפקות המיסחריות ששלטו בשוק בשנים האחרונות. האחת היא „ביבר הזכוכית" של טנסי וויליאמס בהפקת „התיאטרון הקטן". השניה — קומדיה אמריקנית „סחרחרת הנישואין", שהיתה אחד השלאגרים הגדולים בברודוויי ושוחקה בידי שלושה שחקנים מצויינים כשארל בואייה, קלודט קולברט וג'ולי ניומאר. הראשונה — אחת ההצגות המעולות ביבול המחזאות האמריקנית בת-זמננו, שהועלתה בארץ כבר פעמיים, על-ידי „הקאמרי" בראשית שנותיו ותיאטרון „זוית", כשהיה עדיין במלוא אונו. השניה — קומדיה בולבארית שנונה ופיקחית, שבביצוע ההולם עשוייה ליהפך לפנינת-תיאטרון חביבה על כל הקהלים.

לאחר ששוק התיאטרון המיסחרי הוצף במשך שנים בערימות של עליזה מורחי, האמא הגנרלית, הבעל במילואים והיידה-יפו, זוהי אולי תפנית לקראת איכות.

האם תפנית זו נובעת מסיבות חברתיות-כלכליות חדשות בנוף הארץ? — קשה לדעת. יש הסבורים כי עם מדיניות הידוק-החגורה של הפרולטריון-העמל וירידת כוח הקניה של המשכורת, חדלו קהלים שלמים, שהיו קהלים פוטנציאליים לעליזה מורחי והיידה-יפו, מלבקר בתיאטרון, והם מסתפקים בקולנוע הזול יותר, או בטלוויזיה — הזולה עוד יותר. על כן חייב גם התיאטרון המסחרי „לדבר" אל שכבה חברתית גבוהה ורחבה יותר.

ציפיות הקהל

שיחה עם האנשים השותפים להעלאת שתי ההצגות הללו אינה מוכיחה או מפריכה הנחה זו. שתי ההפקות הסכו לעובדה בימתית קיימת בעיקר בשל צירוף מוצלח של נסיבות.

האיש העומד מאחורי הפקת „מי מפחד מהנישואין?" של „תיאטרון הזמן" הוא הבמאי-המעבד-מחזאי-תסריטאי יואל זילברג. שמו הפך נרדף למושג „שלאגר מטורף". ואם תציצו מאחורי כל מה שהוצג בתיאטרון המיסחרי בארץ 400, 500 וגם 600 פעם עלי בימות, תיווכחו לראות שלרוב החתימה על המוצר היא של יואל זילברג. הוא לא גא וגם לא מתבייש בעובדות שהוא מציין: „איש לא המציא עדיין את הנוסחה לעשיית שלאגר בימתי. אך פרט למקרה אחד והוא 'הדירה' שעשיתי בתיאטרון גודיק, כל מה שביימתי בארץ משנת 1965 ועד היום: החל ב'אידיוטית' ב'אוהל', עבור 'איי לייק מייק', 'בוטיק הפקרים', 'אמי הגנראלית' וכלה ב'איפה הכסף' — הפך להצלחה קופתית גדולה.

„אני איש תיאטרון ויודע בדיוק את מה שאני עושה. אני לא חי באשליה שעשיתי את תפארת היצירה ופשוט אין מבינים אותי. אני מודע לערך הסגולי של העבודה שאני עושה. זהו חלק מסוד הצלחתי. אני עושה תיאטרון מסחרי המכוון לספק את ציפיותיו של קהל מסויים. הפער בין הקהל בארץ הוא עצום והסוד הוא לדעת מהו הצרכן שלך, מה הן ציפיותיו ולא לרמות את הקהל שלך".

פיתוי בלונדי

הנימוקים שהניעו את יואל זילברג בבחירה ובעיבוד של הקומדיה האמריקנית „מי מפחד מנישואין?" היו הפעם שונים. „המצב בארץ קשה", מגלה זילברג. „כל שטח שתיגע בו, חברתי, כלכלי, פוליטי, אתה עלול להישרף. התיאטרון המסחרי לא מחפש בעיות. הוא מחפש קהל. חשבתי: מה טוב בכל מצב? סקס ומשפחה. כשהמצב רע, נולדים יותר ילדים ואנשים מוכנים לראות סרט של ברגמן על חיי נישואין עם שני אנשים על המסך, במשך למעלה מעשרים שבועות. לכן בחרתי במחזה, המספר על זוג אינטלקטואלים אוהבים ומסודרים, שאלמנט זר ניכנס לפתע ומנסה לזעזע את האושר המשפחתי וכמעט מצליח. במשך שעתיים מדברים על נושאים הנוגעים לכל אדם, בכל מקום בעולם. אנשים ירוצו לראות את ההצגה, וכל אדם ימצא בה נקודת הזדהות אחת לפחות. מכיוון שהנושא יותר סופיסטי, גם ההצגה הולכת בכיוון זה במבנה, בתיפאורה, במשחק — ברמה אירופית".

אך כדי לעשות תיאטרון בולבארי ברמה אירופית יש צורך בממון רב. יואל זילברג עורך קצת חשבונות על אצבעות ידיו. אם לפני חמש שנים עלתה הפקה של הצגה כ-30 אלף ל"י, היום עולה אותה ההפקה כ-150 אלף. ההרצה החודשית, השוטפת של הצגה קטנה וזולה בתיפעול, שעלתה פעם 20 אלף ל"י, עולה כיום כ-70 אלף לחודש. מחיר הכרטיסים לתיאטרון, יואל זילברג פשוטות למדי: הוא אינו יכול להרשות לעצמו לשלם לתפאורן, אז הוא מצייר בעצמו את התפאורות על חשבון איכות ההצגה. הפעם הרשה לעצמו ל„התפרע" בחשבון ההוצאות, מכיוון שההכנסות של „איפה הכסף" נתנו לו את מרחב-הנשימה הזה.

בשל סיבה זו נישכרו להצגה לא רק חג שחקנים מיקצועיים כגדעון שמר (בשנת חופשה מ„הקאמרי") ושושנה רביד, אלא אף פיתוי בלונדי מקסים ושמו מנדי רייס-דייויס-שאולי. המשחקת את עצמה, נקראת בהצגה מנדי (גם שאר המשתתפים נקראים בשמם הפרטי) והיא נערה אנגליה הבאה ארצה, דוברת עברית במבטא אנגלי ורוצה ללדת את הילד המושלם, בעזרתו האדיבה של הפרופסור המבריק והנשוי שמר.

עליה אומר הבמאי, זילברג: „מצאתי אותה במקרה. היא עברה בלובי של מלון שרתון, חוזרת ממשחק טניס. ואני ראיתי דבר בלונדי יפה עם רגליים משגעות. שאלתי מיהי ואמרו לי: זאת מנדי. החלטתי שאין לי מה להפסיד והצעתי לה את התפקיד. קלעתי בול, היא היתה זקוקה לתפקיד כמו שהתפקיד זקוק לה. היא אשה אינטליגנטית ויש לה את החוש להבין כראוי את כל הניואנסים שמאחורי הטקסט. יש לה איכות נדירה בהופעה והיא נותנת לכל ההצגה מגע של „ווסט אנד" לונדוני. היא אגב, הראשונה שידעה בעל-פה את כל התפקיד, למרות שלמדה אותו באופן פונטי".

בימה ושם

בנוסף לאיכות של „ווסט אנד" מוסיפה מנדי רייס-דייויס-שאולי להפקה גם את המגע הפיקנטי, שיריץ אנשים לראות את הגברת היפה שנודעה בעולם כשותפה ל„פרשת פרופיומו" האומללה. אך למנדי אין רק עבר „פוליטי" זוהר, יש לה גם עבר תיאטרלי.

שבוע לפני תחילת ההצגות יצאה מנדי מכלל שימוש. הובהלה לבית-החולים לניתוח התוספתן ובעקבות הניתוח קיבלה גם דלקת-ריאות. שרועה על המיטה, חיוורת ומשתעלת, מוקפת בפרחים, בבקבוקי קוסמטיקה ובבושם, מדווחת מנדי על העבר, תיאטרוני בלבד: היא השתתפה בשתי הפקות בווסט-אנד. בתקופה שעסקה בתיאטרון למדה מנדי משחק באופן פרטי אצל ברברה פרנסיס, מדריכת הדראמה הראשית באקדמיה „ראדה". אך היא עצמה מודה: „זה לא היה רציני מאוד. סתם נהניתי מהביקורים אצלה, כי היא היתה זקנה חכמה ונהדרת. על הבימה שיחקתי באופן טיבעי, כי פשוט נהניתי להיות עליה. אנשים באו לראות אותי, כי היה לי שם וכשאתה על בימה, ויש לך שם, כבר הרווחת את חצי המערכה".

בתום עידן התיאטרון היתה זמרת-קברטים, וכבשה את אירופה במשך שלוש שנים. היא סמכה יותר על הופעתה הכללית מאשר על קולה, למרות שפה ושם היו לה חשקים להרביץ איזו אריה מסולסלת לסופרן. אלא שנימנעה כי „זה לא בדיוק הלך עם ההופעה". כשהגיעה ארצה, נישאה לרפי שאולי, הפכה לאשת-עסקים, בעלת דיסקוטקים ומסעדות והגיחות לתיאטרון הפכו לנדירות.

בחיוך מתוק-ארסי נזכרת מנדי: „הופעתי בתיאטרון-האנגלי בארץ ב„בית ברנרדה אלבה" בתפקיד של בתולה בת 16, המתה בבתוליה. הייתי זקוקה להרבה חוצפה ואומץ כדי לקחת על עצמי את התפקיד. אבל לקחתי את הסיכון. לעומת זאת, כשהופעתי ב„הנשים" של [illegible] בתפקיד של „כריס" המפתה ומגנבת את הבעל מידי אשתו החוקית האוהבת, שאלו אותי כל מיני חברים טובים: לא היית צריכה לשחק — מה?"

שש שנים לא הופיעה על בימה וכשיואל זילברג הציע לה להיכנס לנעליה של ג'ולי ניומאר האמריקנית והיא קראה את המחזה — קפצה על התפקיד בהתלהבות: „מנדי שבהצגה היא בתו של פרופסור. ליברלית מאוד, בעלת אי-קיו גבוה מאוד. מחפשת גבר מושלם כדי ללדת את התינוק המושלם. והמושלם שהיא מוצאת הוא במקרה קצת נשוי. עד הסוף לא ברור אם היא משיגה או לא משיגה אותו. אך אין זה חשוב. הפילוסופיה של המחזה ניראית לי. ואת התפקיד לקחתי כי הרגשתי שאני מעלה תלודה".

טונים שלמים

בהשוואה לשלאגרים המטורפים של יואל זילברג, אין „ביבר הזכוכית" מתכוון להיות שובר-קופות, אך המחזה שהוצג בהצלחה רבה גם ב„קאמרי" וגם ב„זוית" בשעתו, הפך להיות מעין „אמביציית חיים" בחלומותיו של שמואל עצמון, שחקן „הבימה" כיום ובמאי ההפקה המסחרית של „התיאטרון הקטן".

עצמון מודה שהקשר שלו למחזה של טנסי ויליאמס עובר דרך הלב והטבור ממש. בראשית הקאריירה שלו כשחקן מתחיל ב-1951 ראה את ההצגה ב„קאמרי" והחליט שחלום חייו הוא לשחק אי-פעם בהצגה. החלום האישי התגשם כשתריסר שנים לאחר מכן השתתף עצמון בהצגה שהועלתה בתיאטרון „זוית", כשהבמאי הוא אברהם אסיאו, ולצידו משחקים רחל מרכוס, שולמית אדר שהפכה ל„תגלית" בעקבות ההצגה ומיכאל כפיר. ההצגה רצה כ-300 פעם. היתה עדיין בשיא פריחתה כשהתיאטרון נאלץ להורידה בשל סיבות טכניות. שרנות. עצמון נשבע אז לצמוד הגבירות בהצגה: „יבוא יום ואנחנו נחדש אותה".

עברו עוד כתריסר שנים עד שעצמון הגשים את חלום-החידוש. הפעם כבמאי. בין השאר נקלע לסיכסוך משפטי קצר עם תיאטרון באר-שבע, שעמד להעלות את המחזה לפני כשנה, בעוד הזכויות בידיו של עצמון.

עם הזכויות ביד והסכמתן העקרונית של שתי הגבירות, רחל מרכוס ושולמית אדר, פנה עצמון לכמה מפיקים עצמאיים. מצא אוזן קשבת ולבסוף הגיע להסכמה מלאה עם יצחק בן-נסים בעל „התיאטרון הקטן". הצוות הושלם בשחקנים אברהם סלקטר ופנחס גולדנברג, בצייר התפאורות ג'ו קארל ובמתכננת התלבושות ריקי בן-ארי. לא ברור אם בגלל הצוות או בשל גישה עקרונית, נע הדגש בהצגה החדשה על שתי דמויות הנשים. כפי שאומר עצמון הבמאי: „הפעם ראיתי את המחזה מבחוץ, לא מבפנים. החלטתי לתת לו ביטוי ארצי יותר ופחות לירי-שירי. את דמות האם ראיתי באור לעגני-חריף. היא הדוחפת את העגלה עד לבוא המחזר-האורח, ולאחר מכן הבת היא היוזמת. ההצגה הפעם, אינה הולכת על חצאי-טונים, אלא על טונים שלמים".

את הצירוף של „ביבר הזכוכית" בתיאטרון מיסחרי אין עצמון רואה בסתירה; והוא מנמק: „אם אני מביים מחזה אחד בשנה, אז ברור שאני רוצה לביים מחזה שמעניין אותי ויש לו גם סיכוי להצליח אצל הקהל הרחב. אני חושש שהנוער בארץ התחנך יותר על תיאטרון אבסורד, מאשר על מחזאות יסוד. ו'ביבר הזכוכית' הוא מחזה יסוד המדבר ללב הנוער. הוא מספר על אם שתלטנית, על השאיפה לברוח מהבית אל נופים אחרים, אל הסמים. זהו מחזה שצריך להראותו".

תיאטרון נוסע

הוא מודע לעובדה שכדי „לחדש" הפקה מסוג זה יש צורך בהשקעה ראשונה של כ-70 אלף ל"י. קריאת ביניים טלפונית של המפיק: „תגיד 100 אלף!" שתל-אביב היא עיר אכזרית לתיאטרונים (כל האולמות תפושים במופעי בידור), אך הפרובינציה הכוללת את הקיבוצים ואמנות-לעם צמאה לתיאטרון טוב ונוסע.

גם שולמית אדר, החוזרת לתפקיד הבת, בו נתגלתה למבקרים לפני תריסר שנים, מתעבת את ההפרדה הזו בין תיאטרון ממוסד לתיאטרון מיסחרי. היא קובעת: „מה זה תיאטרון מיסחרי? זה תיאטרון נוסע. אותי לא מעניינת הכותרת או המיסגרת של המופע. רק התפקיד בהצגה, ושהשחקנים המופיעים לצידי יהיו בסדר. לא גאונים. אני רק יודעת שכאשר הופעתי ב„הבימרתף", תיאטרון ממוסד בהחלט, היינו שלושה שחקנים ושבעה פועלי בימה הקימו את התפאורה, וכל הזמן היו פנצ'רים. עכשיו יש תפאורה קומפקטית, שרק על בימה אחד והכל דופק. זהו תיאטרון מסחרי. עושים הצגה עם תפאורה שאפשר להקימה תוך שעתיים, אחרת האולם יעלה עוד 500 לירות לערב".

שולמית אדר היא צנועה, שברירית והקשר האישי שלה למחזה „ביבר הזכוכית" עוד החל מבראשית. כהיותה תלמידה בביה"ס הדרמטי שליד „הבימה" עשתה קטע מתוך ה„ביבר" ביחד עם נפתלי יבין ז"ל, כקטע-בחינה לסיום שנת הלימודים השניה. כשהיתה ב„סטודיו" של אמנון מסקין שוב עשתה כתרגיל אותו הקטע, הפעם לצידו של צדוק קוטלר. כשבאה להיבחן בתיאטרון „זוית", כדי לזכות בתפקיד ב„ביבר הזכוכית" חשבה שכדאי יהיה לה להופיע עם הקטע הנ"ל מתוך המחזה. היא ביקשה את מיכאל כפיר שיופיע עמה במיבחן. וכך נתבקש גם כפיר להתקבל בהצגה ע"י הבמאי א. אסיאו.

היא עברה נדודים והתלבטות בתיאטרון, מ„זוית" ל„אוהל", מ„אוהל" למיסחרי, מהמיסחרי ל„הבימה", עם ערב-יחיד אחד באמצע ולידת בת. למרות שנעדרה תקופות ארוכות מהבימה, היא אינה מבינה מדוע רואים בה „שחקנית של תפקיד אחד" ומדוע נדמה לבמאים שמשום מה יצאה ממעגל התיאטרון. „אולי", היא משיבה בעצמה, „משום שאני רק טובה בעבודה על הבימה, ולא בעשיית יחסי-ציבור לעצמי".

מבצע ללא תקדים לחנוכה

שבוע אחרון!

2595 ל"י בלבד

במקום 3375 ל"י

חסכון של־ 780 ל"י*

כולה עשויה מתכת! מתאימה לכל ארון

במחיר ובתפירה אין לה מתחרה!!

BROTHER

full zig-zag Sewmaster - 405

הוכחי בכל התכונות הבאות:

זוהי מכונת תפירה זיג־זג באיכות מעולה ובעיצוב מודרני, דגם חדש אשר עונה לכל דרישותיך:
● 3 מצבי מתח ● מצויידת באוחז חוט חזיתי ● זיג־זג עד רוחב 5 ● תופרת לולאות, כפתורים, לחצנים וכו' ● תיקון רשת ● תופרת גם עם מחט כפולה ● רקמה חופשית ● השחלה פשוטה ● הפעלה קלה.

- המחיר כולל מזוודה ניידת.
- מנוע חשמלי תוצרת חוץ.
- המאפשר תפירה בכל מהירות שתרצי.
- כולה בנויה ממתכת ללא גוף פלסטי, היא תשרת אותך לאורך ימים.
- ביצוע מקצועי — תופרת ממשי עד ברזנט.
- הדרכה חינם בבתי־הספר של BROTHER בכל רחבי הארץ.
- גודל סטנדרטי, מתאימה לכל ארון תפירה.
- נבדקה ע"י מכון התקנים הישראלי — בכל דגמי BROTHER המיובאים מחו"ל.

* נ.ב. בגלל המחיר הזול והחסכון הניכר, לא נוכל לצערינו להתחייב להמשך הספקה במחיר של פיחות הלירה או מיסים נוספים, המבצע בתוקף עד סוף חנוכה או עד סוף המלאי בלבד.

adco adv.

[illegible]

לאקי לוצ'יאנו: החוק והכוח

[illegible]

האם קיים קשר בין המאפיה האיטלקית למימשל האמריקאי? השאלה זו הזמינה לסרט משלה הבימאי פרנצ'סקו רוסי, גם [illegible] על חיי הגאנגסטר האיטלקי — שהלך [illegible]

ז'אן־מריה וולונטה בתפקיד הגאנגסטר האיטלקי בסרט „לאקי לוצ'יאנו". לוצ'יאנו מת באופן פתאומי לפני הסרטת קורות חייו

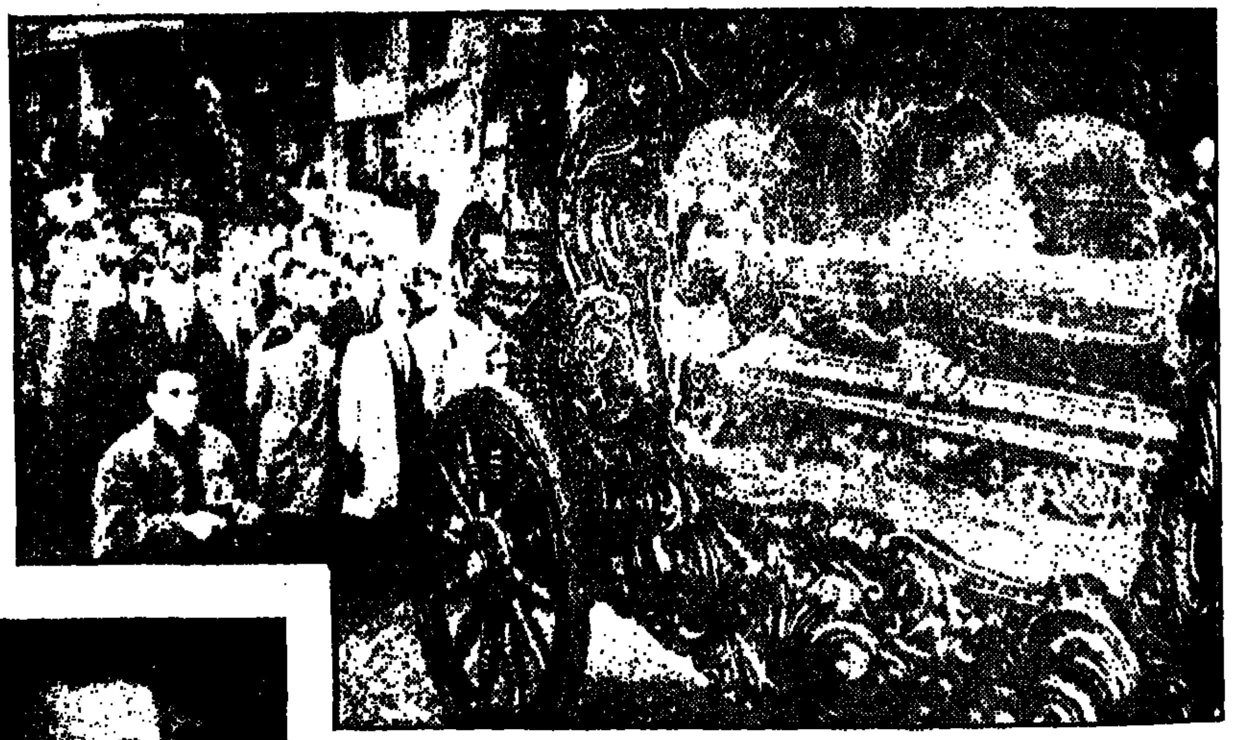

„לאקי" לוצ'יאנו כפי שנראה בחייו (משמאל). לאחר מותו נערכה לו הלווית רבת־משתתפים והוא נקבר בארון מפואר

„לאקי לוצ'יאנו" המוקרן החל מהיום בתל־אביב, הוא סרט קשה לראיה; ולכן גם לא זכה בהצלחה מסחרית באף מקום בעולם. הוא בויים בידי פרנצ'סקו רוסי — במאי איטלקי בן חמישים ושלוש, שהחל את דרכו, בין היתר, כעוזרם של מיכלאנג'לו אנ־טוניוני ולוקינו ויסקונטי.

סיגנונו עוצב כבר בסרטיו הראשונים וביניהם „לה ספידה" (1958), שתפישתו הכמו־תיעודית עירבה כרוניקה עיתונאית עם סיפורת ובלטה ברקע הניאו־ריאליסטי ממנו צמח רוסי, בשנות החמישים. רוסי הוא במאי בעל מודעות חברתית ברורה וסיגנונו מאופיין בנוקשות, בדיוק בפרטים ובהעדר רגשנות.

השערות ורמזים

פירסומו העולמי החל עם הסרט „סאלוואטורה ג'וליאנו", הפושע הסיציליאני שהפך במותו למארטיר — ורוסי בחן בו אלמנטים של מסורת והתנהגות מאספקט חברתי. במרוצת שנות הששים יצר סרטים כ„ידיים מעל לעיר" (1963), שבו תקף את הקבלנים המושחתים באיטליה; „רגע האמת" (1964) — אנאליזה מרתקת על המיסטיקה של מלחמות־השוורים; ו„אדם במלחמה" (1970). סרט אנטי־מלחמתי מזעזע, שהוקרן בארץ — אך לא זכה בתשומת־לב. „פרשת מאטיי" (1972) היה סרט שבים לפני „לאקי לוצ'יאנו"; הוא ניסה לחשוף את האינטריגות הפוליטיות והכלכליות שהביאו למותו של אנריקו מאטיי, איל־הנפט האיטלקי ודמות דומיננטית בכלכלה האירופית, שנהרג בתאונת־מטוס ב־1962. „פרשת מאטיי" ו„לאקי לוצ'יאנו" הוקרנו לא מכבר בארץ במסגרת המועדון האמנותי של המכון לתרבות איטליה. אך העדר פירסום הולם — מנע את בואם של חובבי אמנות הסרט אל מוזיאון תל־אביב, שם הוקרנו שני הסרטים בערב אחד.

הן ב„פרשת מאטיי" והן ב„לאקי לוצ'יאנו" מציג פרנצ'סקו רוסי תיזה, שאומנם אינה חדשה, אך מקבלת בסרטיו, בכל פעם, הארה אמנותית מחודשת: עוצמה חוקית (בידי פוליטיקאים) ועוצמה בלתי־חוקית (בידי העולם־התחתון), צועדים יד־ביד ואף נתמכים זה על־ידי זה. בסרט „לאקי לוצ'יאנו" הוא מסביר באמצעות תיזה זו את הצלחותיו של הגאנגסטר האיטלקי שגורש מאמריקה לנאפולי, בתקופת מלחמת־העולם־השניה. למרות שהוא נזהר לכל אורך הסרט, שלא לשלוח אצבע מאשימה בפסקנות כלפי מישהו — אלא רק רומז, „מרכל", מעלה השערות — מניח רוסי כי שיגשוגו של לוצ'יאנו הוא על רקע עזרתה של המאפיה בדחיקת רגלי הקומוניסטים מדרום־איטליה, בעת הפלישה לסיציליה, ב־1943. האמריקנים איפשרו למאפיונרים בכירים לתפוס עמדות־כוח בשוק השחור האיטלקי (וביניהם ויטו ג'ינובזה המפורסם); ומשם צמחה התפתחות מיפלצת־הפשע, שחזרה כבומראנג אל האמריקנים, לאחר מלחמת־העולם־השניה.

כידוע, מושל מדינת ניו־יורק, תומאס דיואי, שיחרר את לאקי לוצ'יאנו מכילאו בשנת 1944, בעבור „שירותים שביצע למען הצבא האמריקני". זה היה אותו תומאס דיואי, אשר שמונה שנים קודם לכן, כיהן כתובע הכללי של ארצות־הברית ודרש להפעיל על הגאנגסטר לוצ'יאנו את מלוא חומרת־הדין. עם שיחרורו — עזב לוצ'יאנו מייד לנאפולי, ולכאורה ניהל שם חיים שקטים. אך, למעשה, הפך למלכה הבלתי רישמי של ממלכת־סמים אדירה, שהשוק העיקרי שלה היה — ארצות־הברית. כאשר מיפלג הסמים הראשי של ארצות־הברית דרש מהאיטלקים, ב־1952, לנקוט צעדים חוקיים נגד מפיצי סמים איטלקיים (קרי, נגד לאקי לוצ'יאנו) — הגיבו האיטלקים, בזעם כי היו אלה האמריקנים ששיחררו את לוצ'יאנו ובכך איפשרו לו לטוות מחדש את רשת הפשע שלו; וכי וושינגטון אשמה במאחוז המאפיה הבלתי־ניתנים לפירעון באיטליה. אגב, באוטוביוגראפיה שפירסם לאקי לוצ'יאנו לפני מותו ב־1962, הוא דחה מכל וכל את ההשערות בדבר שיתוף הפעולה בין אנשי המאפיה לצבא האמריקני בתקופה שלאחר הפלישה לסיציליה.

דמות מעורפלת

כאמור, רוסי אינו מאשים איש. הוא רק רומז על הקשר הסמוי הקיים בין פוליטיקאים לגאנגסטרים, רק מביא קטעי רכילות, משחזר כרוניקות (הסרט נפתח בתמונת מאטריצה של עתון), מתבסס על סיפורי אחרים. כביכול, הוא יודע לטעת בצופה את ההרגשה כי הוא יודע הרבה יותר מהמוצג בסרט, אבל טרם הגיע הזמן לגלותם. כל מה שאנו אמורים לקבל הוא התרשמות ממירקמי הפשע, שלא ניתן כלל לעמוד על טיבעם.

גם מיבנה התסריט משועבד לכך: האפיזודות, הפרקים המשחזרים תקופות ומקרים חשובים בחיי לוצ'יאנו — מתערבבים זה בזה מבחינה כרונולוגית ואין עיקביות ברצף הזמן.

גם דמותו של לאקי לוצ'יאנו מעורפלת במכוון; כמו ב„סאלוואטורה ג'וליאנו" וכמו ב„פרשת מאטיי" — גם לאקי לוצ'יאנו הוא דמות מיתית, שמעטות הן העובדות הידועות עליה; והיא מקבלת את דימויה ועיצובה באמצעות מה שדובר ונכתב עליה. האיש שהיה רב־כוח ועוצמה, דמות דומיננטית בחיי הפשע של נאפולי וסביבתה (הוא מעולם לא עזב את איזור ממלכתו) — מגולם על־ידי ג'אן־מאריה וולונטה בהופעה שקטה, נעימה, סימפטית כלשהו. אין לה את המימד המשפחתי שהיה לוויטו קורליאונה בסרט „הסנדק"; אבל גם לאקי לוצ'יאנו אינו נראה מיפלצת, אלא כפקיד־בנק שקט, בעל עיניים עצובות וחיוך נוגה. רוסי אינו מראה ולו גם פעם אחת, שהוא עוסק בעניינים שמחוץ לחוק. באמצעותו — רומז רוסי על המכאניזם של השוק השחור בסוף המלחמה, שהפך זירת מיבצעים לסינדיקט הפשע, בשנים שלאחר המלחמה.

נופך אותנטי לסיגנונו הכמו־תיעודי של רוסי — תורם צ'ארלס סיראגוזה, המגלם את דמותו־שלו בסרט: סיראגוזה היה בשנות החמישים חוקר של מיפלג הסמים האמריקני, שיצא להתחקות אחר אימפריית הסמים של לוצ'יאנו. ב־1957 נקרא סיראגוזה בחזרה לארצות־הברית ומועבר לתפקיד אחר. באופן שרוסי מציג את הדברים — מודח סיראגוזה בגלל שהתיסט יתר־על־המידה באימפריה של לוצ'יאנו וגילה פרטים רבים מדי שהשתיקה יפה להם...

גזר־דין מוות

ההתרה הטראגית, החשובה כל־כך לרוסי, מושגת אצלו באמצעות משפט־מפתח, שאומר הארי האנסלינגר, המפקח הכללי של מיפלג הסמים (אדמונד אורבריאן): „כולם רודפים אחר כולם — אבל כל אחד מאיתנו נמצא עצמו, בסופו של דבר, באותה נקודת התחלה ארורה". בסיום הסרט, שוב משמיע רוסי את המישפט האירוני הזה; כלומר — דבר לא השתנה; סיזיפוס ממשיך לדחוף את הסלע ובכל פעם הוא מידרדר במורד, אל נקודת ההתחלה. רוסי יוצר את המימד הטראגי גם באמצעים חיצוניים: קטעי הטבח, למשל, שהגאנגסטרים עורכים אלה באלה — מצולמים בסלאו־מושן, כאילו היו ריקוד ופנטומימה — וברקע נשמעות ושירים נפוליטאניים, המתערבים בצלילים פופולאריים של תזמורות אמריקניות, נוסח גלן מילר. גם מבחינה תימאטית אוסף הסרט עוצמה טראגית: תחושת הפאטאליזם אופפת את הצופה כאשר נקלע הגאנגסטר ג'יני ג'יאניני (רוד שטייגר) למבוי סתום: סיראגוזה, חוקר מיפלג הסמים, מאלץ אותו להעיד נגד לאקי לוצ'יאנו. ג'יאניני מסרב, נאבק, מנסה להתנגד — אך סיראגוזה מאלץ אותו לצאת לארצות־הברית ולפתוח את הפה; בכך הוא חותם עליו גזר־דין מוות. זמן קצר לאחר מכן נרצח ג'יאניני הבוגד.

אגב, המבקר הבריטי טום מילן מוצא סימליות רבה בתמונה המסיימת את הסרט, כשלוצ'יאנו נופח את נשמתו בזרועותיו של תסריטאי, שבא להנציח את זיכרונות הגאנגסטר הנודע. מילן מציין כי „כל יצירה קולנועית היא עניין של מיקרה, ומה שהיוצר מחליט לכלול או להשמיט — נשלט בידי גורמים חיצוניים לחלוטין".

ליאופולד טרפר: הזיכרונות, האמת, המולדת

כתב וצילם דן הדני

הכוונה לשעבר של רשת הריגול הסובייטית „התזמורת האדומה", שהשתקע בירושלים: אני זקן מדי ועייף מדי. אני רוצה רק לומר, שהדור הצעיר חייב להמשיך בחיפוש אחר פיתרונות חברתיים — כדי לא לחזור על השגיאות שעשו אבותיו. המישטר הנבחר — אסור שיתבסס על שילטון־יחיד או על תנועה של מיפלגה אחת...

קשה מאוד לפגוש את ליאופולד טרפר בימים אלה. מאז עזב את פולין הוא נמצא במטוסים יותר מאשר בביתו בירושלים, מאז סיים את סיפרו „האמת על התזמורת האדומה", שניכתב על־ידו בצרפתית ופורסם בפאריז אשתקד. הוא עסוק בפגישות עם מנהלי הוצאות־ספרים אירופיות ואמריקניות, להכנת ולהסדרת תרגומים לשפות אחרות. הספר, לדבריו, עומד להיתרגם ל־14 שפות.

קשה להאמין, כי קשיש זה, בן 72, עמד פעם בראש „התזמורת האדומה", רשת ריגול שסיפקה לברית־המועצות מידע מבוסס מגרמניה ומן האזורים הכבושים, במשך המילחמה העולמית השניה; רשת שגרמה כאב־ראש לשירותי ביון הגרמניים והביאה נזקים כבדים למיבצעים הצבאיים והדיפלומטיים של גרמניה.

פגשתי את טרפר בדירתו הקטנה בשיכון בירושלים. שני החדרים הקטנים והמטבחון של הדירה מרוהטים ברהוט ישן ופשוט. נדיה זו מתגורר כיום האדם, שבמשך שנים הציג את עצמו כתעשיין בלגי עשיר, החי בדירות גדולות ויקרות מאוד. אליהן הוזמנו רבים מאישי הצמרת של גרמניה־הנאצית. שיכון ירושלמי בנוי למרגלות גיבעה, ודיירי הקומות התחתונות יכולים להושיט יד מן החלון ולגעת בעשב ורוד הצהבהב. רק מן הקומות העליונות אפשר לראות שמים כחולים, ואת צריח המיסגד של הכפר הערבי שמעבר לגבעה. לפעמים, אומר טרפר, באים הילדים הערבים מן הכפר השכן לשחק עם ילדים יהודים מן השיכון, רובם חדשים מברית־המועצות. הדבר גורם לו שמחה. זה זמן רב הוא חולם על חיים של שכנות טובה ושלווה לשני העמים.

שאלתי את טרפר, איך הוא חי עם הזיכרון של חבריו, שנהרגו בפעולות הביון תחת פיקודו?

טרפר: קודם־כל יש להבין, כי כל החברים שהצטרפו ל„תזמורת האדומה" היו קומוניסטים נלהבים, אנטי־נאצים בכל מאודם. כל מה שעשו, לא עשו תמורת כסף, כרוב המרגלים המקצועיים. נלחמנו נגד האוייב הנאצי כמו חיילים. לא בכלי־נשק רגילים, לא בחזית צבאית רגילה. הם נפלו בעת מילוי תפקידם בחזית שהיתה לדעתי קשה הרבה יותר מהחזית הצבאית. הם לחמו כמרגלים של ברית המועצות בהצלחה בלתי רגילה, כאשר הם מכים את האוייב הגרמני בדרכם־הם.

ברור שאני זוכר אותם לעתים־קרובות. עשיתי את כל המאמצים כדי לחשוף אודותיהם את כל העובדות האמיתיות, בארכיונים רשמיים בארצות רבות, בחיפושים אחר זיכרונות. ניסיתי להזכיר בספרי כל אחד מן הלוחמים. להפתעתי גיליתי, כי אחדים מהם, שהאמנתי כי היו ידידים ואשר נחשבו כגיבורי מילחמה, לא היו אלא בוגדים. אחרים, לעומת זאת, שחשדתי בהם כי עבדו עבור הגרמנים וכי היו אויבים, גיליתי כי היו חפים מפשע. כואב לי, כמובן, כשאני חושב על כל חבר שנתפס והוצא להורג. אבל, איך יכולנו לחשוב כי נישאר בחיים אחרי מילחמה נגד היטלר. כבר בשנת 1938 הגיע אלינו מידע על כוונתו של היטלר לפלוש לרוסיה. סטאלין לא האמין. ברית־המועצות שילמה מחיר כבד על שגיאה זו. [illegible] למנוע את האסון הנורא שגרמניה [illegible] הביא על רוסיה. כיהודי, [illegible] קורה ליהודים מתחת הכיבוש הגרמני [illegible] מה אומרת התורה הנאצית. לכן לא [illegible] אשליות. לכן התלטנו להילחם.

● היית קומוניסט אמיתי. האם [illegible]

טרפר: נכון, הייתי קומוניסט. [illegible] שאני זוכר את עצמי הייתי פעיל [illegible] חייתי בארץ־ישראל בשנים 1924—1929 [illegible] אנגלים גירשו אותי בגלל פעילותי [illegible] טית. בימים ההם חשבתי על מדינה [illegible] עצמאית, המבוססת על קומוניזם [illegible] לוה קומוניזם קוסמופוליטי [illegible] חסרת מעמדות, בלי חלוקה לדרגות [illegible] חלמתי על מדינה בה יחיו היהודים [illegible] ביחד, אלה לצד אלה, בשלום. אבל [illegible] שהתנגדו לכל מגע אפשרי בין יהודים [illegible] מצאו כי הפעילות שלי נוגדת את [illegible]

היה זה טבעי — אחרי שיצאתי [illegible] ישראל ואחרי שהות קצרה בפאריז [illegible] פעיל מאוד במיפלגה הקומוניסטית [illegible] שיצאתי למוסקבה. זמן קצר אחרי בואי [illegible] סטאלין ב„טיהורים" במיפלגה. מישפטי [illegible] החלו. רבים מעמיתי נתבעו למישפט [illegible] להורג. אחרי שנמצאו אשמים בפעילות [illegible] סובייטית. לא האמנתי לבתי המישפט [illegible] כי יש משהו לא־נכון במישטרו של סטאלין.

באותו זמן החלו דיעותי להשתנות — לא לגבי הקומוניזם אלא לגבי שילטון סטאלין בברית־המועצות.

כיום אין אני רוצה לדבר על האידיאולוגיה הפוליטית שלי. אני זקן מדי ועייף מדי. אני יכול רק לומר, כי הדור הצעיר חייב להמשיך בחיפוש אחר פיתרונות חברתיים, כשהם לוקחים בחשבון את השגיאות שעשו אבותיהם — כדי לא לחזור על אותן שגיאות. יתרה מזאת: המישטר שהם יבחרו בו, יהיה אשר יהיה, אסור שיתבסס על דיקטאטורה, על שילטון־יחיד, או על תנועה של מיפלגה אחת.

● היו לך ברירות רבות בבחירת ארץ חדשה למגוריך. מדוע בחרת בישראל?

טרפר: כל אחד יכול לחיות בכל מקום, אם השילטונות מאפשרים לו. אבל, אתה צריך למצוא מקום אליו אתה קשור בליבך. קרא לכך מולדת. אבדה לי המדינה בה נולדתי (פולין), כי הייתי יהודי. אבדה לי המולדת האידיאולוגית, בגלל מה שקרה בברית־המועצות. אז מצאתי. כי ישראל היא מולדתי. כל יהודי צריך לדעת, שישראל היא המולדת שלו, אם־כי הוא יכול לחיות בכל מקום בעולם. אני יותר מדי ריאליסטי מכדי לומר שכל יהודי צריך לעלות לישראל. אבל, אני אומר שכל יהודי הוא חלק ממדינת־ישראל.

במשך שנים חשבתי כי ברית־המועצות היא ארצי. לחמתי את המילחמה בשמה של רוסיה. אחרי המילחמה חזרתי למוסקבה, למרות הידיעה שיאסרו אותי. מישפחתי הייתה שם. אשתי ושלושת ילדי. ידעתי יותר מדי על מה שקרה בברית־המועצות לפני המילחמה. ידעתי איך הם נוהגים לגבי מקרים דומים לשלי. ידעתי מה מחכה לי. ובאמת, זמן קצר אחרי בואי אסרו אותי ושלחו אותי לבית הסוהר לובליאנה. שם ישבתי עשר שנים מחיי. לא האמנתי שאשאר בחיים, מזלי החל עם מותו של סטאלין. כאשר הפולנים דרשו רפטריאציה של למעלה ממיליון אזרחים פולנים, שנותרו ברוסיה. המישטר החדש ניסה להיות יותר ליבראלי. הם שיחררו אותי ולאחר־מכן הרשו לי לחזור לפולין. עם מישפחתי. עכשיו אבדה לי המולדת האידיאולוגית.

בפולין החלתי מייד בפעילות עם הקהילה היהודית המקומית. האמנתי בעם היהודי ושמחתי שיש לנו סוף־סוף מדינה משלנו. אבל, לא חשבתי לצאת מפולין. חשבתי, כי אחדים מאתנו חייבים להישאר שם, כדי להמשיך את חיי הקהילה היהודית, בת למעלה מ־500 שנה. היה צורך לשמר על בתי־הקברות וניקיונם; על המסורת ועל הפולקלור. שילטונות פולין דאז היו ליבראליים. היו לנו בתי־ספר משלנו. תיאטרון, הוצאת־ספרים ועיתון משלנו. הכל היה כתוב אידיש. רק בשנת 1967 התנפצו האשליות שלי. כאשר ראש־הממשלה, גומולקה, פירסם בראדיו הודעה אנטישמית. גל חדש של אנטישמיות החל לגאות. בכל זאת היה לנו מזל. למרות הלחץ האנטישמי מלמעלה התנגדה לו הכנסיה הפולנית, שיש לה השפעה גדולה מאוד על העם. יתרה מכך. הרשויות הרשו ליהודים לעזוב את פולין. רובם של 15.000 היהודים שנותרו בפולין היגרו לישראל. מאחר ועמדתי בראש הקהילה, לא יכולתי להיות הראשון בנרשמים לעליה. לכן עזבו תחילה שני ילדי. אני ביקשתי רשות להגר רק בשנת 1969. כך אבדה לי מולדתי. פולין.

הסובייטים ניסו ללחוץ, כדי למנוע את יציאתי מהגרורה הקומוניסטית. הם פחדו, פן כאשר אצא מגבולותיהם אפרסם ספר על „התזמורת האדומה" ואספר את האמת. אז החל גם הלחץ הנגדי הבינלאומי. למעלה משלוש שנים נמשך המאבק. עד שקיבלתי לבסוף את האישור לצאת את פולין. עם אשתי ועם בני.

● חלומך להוציא את האמת לאור הולך ומתגשם. מה הלאה?

טרפר: אני בן 72. אדם חולה. יהיה לי קשה מאוד להתחיל בעבודה פעילה. אבל, אני מתכוון לדבר. בעיקר באוזני הדור הצעיר. אני זוכר, כאשר הופעתי בקיבוץ של תנועת „השומר הצעיר", אליה השתייכתי גם אני כשהייתי בארץ ישראל. דיברתי למעלה מארבע שעות. והם המשיכו לשאול. אינני מלמד אידיאולוגיה חדשה. אני מרצה על הניסיון שלי ועל השגיאות שלי, כדי למנוע בעד אלה המקשיבים לי מלעשות אותן השגיאות.

„כל מה שעשו חברי „התזמורת" — לא עשו תמורת כסף!"

טרפר ליד הכנסת. „צריך למצוא מקום אליו אתה קשור בליבך. קרא לכך מולדת"

עם בנו, ליד חומות העיר העתיקה. „כל יהודי הוא חלק ממדינת ישראל"

חדש
נוגה 2
2 פעולות בתכשיר הדו־ציבעוני לניקוי האסלה וריענון האויר

כימיגהבעמ
יהודית
הנחות, הנחות על שמלות חליפות, טוניקות וסרפנים
יהודית
ת"א, רח' הכרמל 39 (בית שלישי מפינת אלנבי) טלפון: 56980
— פתוח כל היום —
שמד
הקץ לג'וקים
חיסול חרקי חבית
עם אחריות לשנה
תל־אביב — 03-449554, 03-450264
אשקלון — 051-3019
חיפה — 04-522856
ירושלים — 02-226618
טבריה — 067-50488
אילת 059-3298
באר־שבע — 057-72071
בפקוח אגרונום
רשיון משרד הבריאות 15

מחירים מצחיקים לריהוט רציני
הריהוט שלנו רציני מאד.
אתה אף פעם לא תראה אותו צוחק.
אבל הוא יראה אותך צוחק כשתשמע את המחירים שלו...
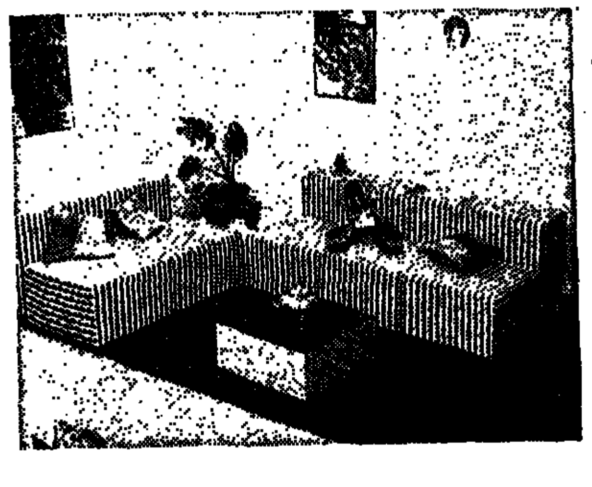
מערכת ריהוט מושלמת זו עולה בקובית 1400.- ל"י

מערכת כורסאות מהודרת זו עולה בקובית 1900.- ל"י
בואו וראו במו עיניכם!
בקובית ניתן עדיין לרכוש מערכות ריהוט משגעות במחירים משגעים עוד יותר.
מערכות ריהוט עשויות מקוביות קל־קר קשיח מיוחד
בלתי מתלקח ובלתי שביר ומצופות בשלל בדים ססגוניים;
קורדרוי, ג'ינס, כותנה, אקרילן ועוד.
תל־אביב: רח' דיזנגוף 29, בכיכר, קומה ב', טל. 281033
חיפה: רח' ורדיאו 29, טל. 643187
קובית

Eterna
אטרנה
„אופנת עור־נעל"
רח' דיזנגוף 101
קומה ראשונה מימין ל„רול"
מציע לך
„עסקת חבילה"
קני בקניה אחת
זוג מגפים
וזוג נעלים
(לפי בחירתך מהמבחר העצום שלנו)
במחיר הנחה
פנטסטי
פתוח ברציפות 08.30—19.00

CITOR
מבצע אור של ציתור נמשך

לקבלת פרטים ועלון צבעוני
פנה ל־ציתור
ת.ד. 33, חולון
טלפון 849141

אם את בהריון
את יכולה לבחור לך את הדרוש לך ולתינוקך וללא כל התחייבות מצידך ממוצץ וחיתולים ועד מיטות, עגלה וארון.
אנו מתחייבים לשמור לך את המוצרים במחיר של יום ההזמנה ולספק קם ישירות לביתך.
פתוח: 9—19 ורצוף

סוכנויות בימבו לתינוק
בן־יהודה 12

מבצע
מרקי דליה נבון
של אסם

כל 3 שבועות הגרלה

פרס I 1000 ל"י

פרס II 500 ל"י

III 10 רדיו־טרנזיסטור על חשמל ומצברים

IV 10 מערכות סכו"ם מפוארות

V 10 חבילות שי מתבחר מוצרי אסם

מרק טוב מרק אסם

כללי ההשתתפות: גזרו את 4 המילים מרק טוב מרק אסם מהצד הפנימי של 4 קופסאות שונות של דליה נבון במקום המסומן ושלחו לאסם. תל־אביב. שרות שק נעול ותשתתפו בהגרלה.

לבחירתך שפע מרקי איכות ופלאים
מסדרת "דליה נבון" בטעם ביתי

- מרק שפע הירקות
- מרק ירקות איטלקי
- מרק פטריות עם גריסים
- מרק עוף עם אטריות ביצים
- מרק אפונת גינה
- מרק סלרי
- מרק פטריות מלכותי
- מרק עגבניות עם אורז
- מרק בשר בלקני
- מרק עוף עם אורז
- מרק ירקות כפרי צ׳ורבה
- מרק בכורי אספרגוס
- מרק אלף בית
- מרק תפוחי אדמה
- מרק בצל
- מרק שמפיניון

חדש! 2 מרקים נוספים של דליה נבון:
- מרק מקסיקני
- מרק סלק רוסי "בורשט"

ועוד חידוש: מתכון מעניין בצד הפנימי של כל קופסת מרק "דליה נבון". גזרו את המתכונים השונים בקו המרוסק, וקבו ואספו באוגדן.

זה טוב-זה אסם

ההגרלה הראשונה: 30.12.75

אדם ברוך
קשר עין

שיינר הגדול

השבוע פגשתי את שיינר (שם בדוי), המעיד על עצמו שלא עשו אותו באצבע. שיינר הגדול, מאז שהשתחרר מהצבא, עושה כסף מכל מה שנותן שיעשו ממנו כסף. הוא עובד עם המיפלגות לקראת הבחירות כקבלן להדבקת מודעות, להדפסת עלונים, לאירגון כנסים, לסידור הסעות. בימי חג ומועד הוא אמרגן של הצגות־ילדים. ובשאר ימות־השנה הוא סוחר במטבע זר, במדליונים, במטבעות, בריהוט עתיק, בטלוויזיות משומשות, במוצרי פלאסטיק ובתיווך שירותים שונים. הבעייה שלי, כשאני פוגש את שיינר, היא איך להסביר לו למה דווקא אני מכולם נשארתי חמור. שיינר לא מבין איך זה בחור נורמאלי (שתי ידיים, שני רגליים) לא עושה כל מה שאפשר לעשות כדי לחיות דומה לשיינר, הדומה למישהו אחר שאני לא מכיר, אבל בטוח שהוא קיים. פעם העסיקה אותי השאלה למי שיינר דומה; אבל לא שיינר קבלן־המיפלגות כשיינר הסוחר בריהוט עתיק.

וכאן, מן הראוי לספר בקצרה על ראשיתו של שיינר כסוחר בריהוט עתיק. אל עיסוק זה הגיע שיינר בטעות. דודה שלו, שקיבלה פיצויים מגרמניה, רצתה להחליף את הסלון שלה. היא פנתה אל שיינר, שהיה מוכר לה כאיש־מיפלגה וכרבים מבני־דורה האמינה הדודה שזהו הכישור הטוב ביותר לאדם המטפל בהחלפת הסלון שלה. שיינר מצידו הסכים ברצון לטפל בעניין, מה גם שהדודה היתה ערירית ושיינר היה קרובה הקרוב ביותר, ככל שמדובר בירושתה. עצם המחשבה על הדודה כמורישת הונה לאחת הישיבות או לאירגון־צדקה, היה גורם לשיינר לתפקד ככיסא תחתיה, כאחות, כמזכירה, כבייביסיטר וכרופא גם יחד. כיוון שהדודה, שניטשטשה עם השנים ושהחלה להתפלל ולהזכיר לטובה קרובים רחוקים, רצתה נירוסטה ופלאסטיק בסלון שלה, הלך שיינר לברר.

בעשרת אלפים כמו כלום

כיוון שבירר מצא שכל כורסא משש כורסאות הדודה שווה בשוק אלפיים לירות, בין סוחרים, ושכל ארון־מגירות שווה חמשת־אלפים וכן הלאה, הלך ועשה עסק וזו ראשית צמיחתו כסוחר בריהוט־עתיק. יום אחד פגשתי את שיינר בשוק־הפשפשים שביפו. תראה, בן־אדם, אמר שיינר, לא כל יום אתה פוגש את שיינר ולא כל יום יש לך מזל, היום פגשת את שיינר והיום יכול להיות לך גם מזל. עכשיו, תשמע אותי טוב שאני, כמו שאומרים, מדבר איתך כדבר איש עם אשת־רעהו, חזק מה, אז תשמע: אחת מן השתיים, אבל שלא תחשוב שאתה מיליונר מזה תוך שעה, מה שצריך לעשות זה זה: צריך לקנות את זה (וכאן שיינר מצביע על כורסא מרופטת, השפוכה על המידרכה כמו מדוזה) כל אחד שם אלפיים חמש מאות, משפצים אותה כמו שצריך, אל תשאל איפה, כי בשביל זה אני בעסק, ומוכרים אותה בעשרת אלפים כמו כלום, כי היא עבודה של גוסטאב דה־ריצ'י, אורגינאל (וכאן שיינר צולל אל מתחת לכורסא ושף באצבע רטובה את שילדת הכורסא) אתה רואה, גו־סס־טאאבב דהה־רייייצ'ייי, בטוח, שיחקנו אותה...

תראה איך אתה ניראה

כיוון שלא פגשתי את שיינר מזה כשנה וכיוון ששיינר חסך לעצמו הקדמת שלום ומה־נישמע ופרש לפני תוכנית כלכלית, אף אני פטור משאלת שלום ופותח בשאלת חכם: שיינר, בשביל מה אתה צריך אותי? שיינר מזדקף, מביט בי כמי שמבין שדבר לא נישתנה ואומר: אני באמת לא צריך אותך, אבל אתה צריך אותי, אפילו שאתה לא יודע כמה. אני צריך אותך כשיש לי ביד גוסטאב דה־ריצ'י אורגינאלי ביד, כמו חור בראש. אני צריך אותך, מה אני לא יכול להרוויח חמשת אלפים לבד? ברוך השם יש לי עוד מספיק שיניים בשביל זה, אבל תראה איך אתה ניראה, (וכאן שב שיינר וצולל אל מתחת לכורסא) הקפיצים זה כלום, הריפוד זה כלום, ההדבקה זה כלום. (הוא שב ומזדקף) מילא, לא רוצה לא צריך, גם אני לא משתגע על זה, אבל מה שהכי כדאי עכשיו זה לקנות פריג'ידרים יוונים ואני יראה לך איפה.

כיוון שאמר ,פריג'ידרים יוונים' זרחו פניו. שיינר, אני אומר לו, עזוב אותך מהשטויות, מה נישמע? ושיינר, שהוא גבוה ורזה ואפו מחודד ולבוש כארכיטקט כולו חום עמוק, אומר: יש בפינה סוחר שניתקע עם שמונה פריג'ידרים מתוצרת יוון שהביא אותם לפני ההקפאה בייבוא פלוס חולצות תוצרת טאייוואן ותליוני פלאסטיק למגבות בכל הצבעים, אחד אחד הוא ימכור ביוקר, את כולם במכה זה בזול. אם אנחנו קונים, בוא נגיד, שמונה פריג'ידרים ואיזה מאה־מאתיים חולצות ומאה־מאתיים תליונים, יוצא לנו בטח פריג'ידר אחד חינם שלא איכפת לי שאתה תיקח אותו הביתה במחיר הקרן, שלא לדבר על ריווח נקי של כמה אלפים טובים לראש. אם יש לך כבר פריג'ידר, אז אפשר לתת את היווני בהשכרה שנתית, הביטוח על השוכר. או שאתה מוכר את שלך ולוקח את היווני החדש אליך. אבל אם אין לך ראש לפריג'ידרים, אנחנו יכולים לקנות סטוק של שעונים תוצרת שווייץ, אבל שלא כתוב עליהם שהם תוצרת שווייץ מכל מיני סיבות שתבין רק אחר־כך, אבל אפשר לקנות ולמכור אותם בתור תוצרת שווייץ בלי בעיות, וחלק זה שעונים לילדות, מתאים מאוד לבת־מיצווה, כמו שאומרים. השעונים עוד לא בארץ, אבל זה רק שאלה של זמן ומצד שני יש כל מיני קשיים, לכן זה בזול וגם שעונים, כמו שאומרים, לא מבקשים אוכל. אם אין לך ראש לשעונים, אז מוכרח שיהיה לך ראש לחנוכה. (כאן שיינר מביט היישר אל תוך עיני) חנוכה, תסלח לי, זה לא רק נרות וזה, חנוכה זה המון ילדים שאין להם מה לעשות, אז אתה ואני נעשה להם הצגות חנוכה, מינימום 12 לירות כרטיס, עם הגרלות.

סטוק טרמפולינות מהונג־קונג

אם לא חנוכה, אז הצעה אחרונה, תבוא אתי (שיינר ניגש למשאית קטנה ושולף ממנה עציץ) מה שאתה רואה זה עציץ עם אדמה וצמח מפלאסטיק שניראה כמו אורגינאל אפילו כשאתה יודע שזה מפלאסטיק. עכשיו, בשביל מה זה טוב? זה טוב בשביל כל מה שסתם עציץ טוב ועוד קצת, כמו כל פאטנט אמריקאי, טוב בשביל היופי, פראקטי, דקורציה, לא סובל משמש, לא מקבל צבעים, לא מביא נמלים, לא מת, לא מלכלך, היה השלאגר הכי גדול של אמריקה. זה הפאטנט הכי גדול אחרי טאפטים. מה שאתה צריך לעשות זה כלום. כל אחד משנינו ישים בערך מאה אלף לירות בעסק הזה, מה שנותן לנו בערך שלושים אלף עציצים, לא מאה אלף, פחות, הרבה פחות, נגיד עשרת אלפים בשביל התחלה. אתה יודע מה? נעזוב את זה. יותר טוב לקנות בכסף הזה כמה ,,ניצחון זהב" או משהו כזה ולחכות (שיינר מתיישב על הכורסא השבורה ושולח רגליו קדימה) מה אני אגיד לך, יותר טוב בשבילך איפה שאתה ומה שאתה עושה, אבל מה, ותאמין לי שאני לא יודע למה אני רוצה לחיות איתך יותר טוב מאבא שלך, יש עסק לא־נורמאלי עם סטוק ענקי של תיבות דואר משומשות מחשמלים, עם כל מיני דוגמאות, מתאים גם לווילות וגם לשיכונים, פעם בעיר פעם בכפר, כמו שאומרים, מה שצריך זה רק לחדש אותן, לתת צבע וזהו זה טוב. נעזוב את זה. אבל תבוא, לפני הקיץ שווה לקנות זיכיון לטרמפולינות בחוף ויש סטוק של טרמפולינות חצי מחיר מהונג־קונג אצל אחד שמוכר אותם רק עם סטוק של בגדי־ים שלא במודה יותר ונעשה ממך בן־אדם.

אורה שם־אור
בכל הרצינות

קז'ימיאז' הגדול

זה שאנחנו קיימים אחרי אלפיים שנות גלות, אינו נס משמים כפי שטוענים הדתיים. זה לא קרה בגלל דביקותנו בתורה; זה קרה מכיוון שהיו בעולם שליטים, מלכים או רוזנים שרצו בטובתנו.

במשך כל שנות הגלות הצלחנו תמיד למצוא באירופה שליט נדיב שלקח אותנו תחת חסותו האישית. למעשה, חייב העם היהודי את קיומו הפיזי לאותם שליטים מיטיבים.

כי האנטישמיות באירופה לא פסקה אף לא לרגע אחד. אבל כאשר עמדו לחסלנו באשכנז, מצאנו את קז'ימיאז' הגדול, מלך פולין, שהיה מעוניין בפיתוחה הכלכלי של פולין, ופתח את גבולות פולין בפני פליטי־חרב מעבר לגבול הגרמני.

מצבם של היהודים היה מצויין ובטוח למדי בספרד, תחת שלטון הכליפים. הצרות התחילו כאשר באו הנוצרים, האיזבלות והפרדינגדים. ובהשפעת הכמורה הגבוהה החלו בחיסולנו האינקוויזיציוני.

המצב היה לא טוב אבל לא נורא. כי פרנסי הקהילות השתדלו אצל המלכים הבלגים וההולנדים, האנושיים יותר, ובארצם מצאו מיקלט בטוח למדי. ושוב התאוששה היהדות, ושיגשגה, ואכלה לשובע, והתפללה בגלוי בבתי הכנסת שבנתה, והחרימה את שפינוזה, ובכלל הרגישה על הגובה.

*

כאשר ברוסיה הצארית רבו הפוגרומים, ארזו רבבות יהודים את מזוודותיהם ועברו לאמריקה. תמיד, תמיד מצאנו איזושהי פינה בה יכולנו להמשיך להיות יהודים.

כך, לאורך אלפיים שנות הגלות.

כי בעולם היו ארצות רבות, ושליטים רבים. ואם עשרה היו רעים — אז האחד־עשר היה מוכן להיטיב עמנו.

כמובן, השליטים סופם היה לרדת או למות. ואז חיכינו בנשימה עצורה לראות כיצד ינהג עמנו השליט החדש.

עד שבא הרצל, והתנועה הציונית, והחליטו שדי לנו לחיות בחסדי השליטים; בואו נחזור לארצנו וכאן נחיה מבלי לרעוד מפחד השליט הטוב־או־הרע. זו למעשה היתה מטרת הציונות: לחזור ולחיות כמו כל עם ריבוני; לא, כפי שרבים סבורים, להבטיח את הקיום הפיזי של העם.

אבל מסורת השתדלנות ו,מה יגיד הגוי' היתה כה טבועה בנו (מה הפלא? אלפיים שנה...) שמייד לאחר שהתיישבנו, התחלנו להציץ בדאגה באפם של השליטים הבריטיים דאז: האם הם נראים כמי שיטו לנו חסד — או לאו? ושוב חזרה ההיסטוריה על עצמה: צ'רצ'יל היה טוב בשבילנו. אבל בווין היה רשע... ונשלחו מישלחות מכובדות לפייס את בווין הרשע, לשכנע אותו לבטל את הגזירות. או לפחות להמעיט בעונשים הצפויים ליהודים הנמחרים... וכנראה ששיטת השתדלנות היתה נמשכת עוד יעיד, כי פרנסי ,היישוב" (כמעט כולם!) לא יכלו לתאר לעצמם שאפשר בכלל לחיות בצורה אחרת.

אבל בן־גוריון החליט אחרת — וכך, רק כך, קמה המדינה.

*

אבל היא לא ריפא אותנו ממחלתנו זו עשרים ושבע שנים שאנחנו מחפשים בירכתי העולם את קז'ימיאז' הגדול שיקח אותנו תחת חסותו וייטיב עמנו.

נקודת הכובד הועברה לשליטי ארצות־הברית: אייזנהאור היה רע אבל טרומן הוכיח את עצמו כ,,טוב". שמחה וששון ב,,יישוב".

ניכסון היה גם כן טוב למדי, אבל אחריו באו פורד ויועצו קיסינג'ר — וכמו תמיד, בהתחלה, נתנו לו הרבה קרדיט שהוא יהיה טוב. מסתבר, יותר ויותר, שהוא דווקא ,,רע".

והיות שכך, מחפשים פריצ'י־חסות אחרים; מתחנפים לכל שליט ושליט, לפי התור: לשליט המכסיקני, ולשליט הגרמני ולשליט ההולנדי, לשליט הניגרי... השרים הממונים אצלנו על עיסקי השתדלנות חוזרים מכל ביקור חדורי אופטימיות: גל אהדה שוטף את אירופה... אם רק נוכיח רצון טוב, אם רק נוותר להם בשאלת הפלשתינאים, לא יהיו בעיות... אם רק נחלק את הארץ... אם רק נוותר על הארץ... אז הם באמת יהיו טובים אלינו... יגנו עלינו... יאהבו אותנו...

*

כל הגלות רודפת אותנו. למרות עשרים ושבע שנות עצמאות. למרות הצבא החזק. למרות שהקלפים בעצם בידינו — כי השטחים בידינו והאופציות בידינו. לפחות כמו בידי המצרים והסורים — למרות כל זאת לא סוריה שמחכה למוצא פינו, כי אם אנו שמחכים למוצא פיה של סוריה.

ובכן, הנה שוב: בגדי בנו. הממשלה השתדלנית שוב מתכוננת לדון כיצד ,להעביר את [illegible]

לורנס אוליפנט: „חוזה מדינת היהודים"

מאת יעקב שביט

עם צאת „חיפה" בתרגום עברי, אוסף מאמריו של העתונאי־דיפלומט־הרפתקן־מיסטיקן, נוצרי, מראשוני הציונים ובן־דמותו המוקדם של הרצל

בשנת 1887 כונסו הכתבות העיתונאיות ששיגר לורנס אוליפנט ממקום מושבו הקבוע בחיפה לעיתון הניו־יורקי „סאן". שישים כתבות המוסרות אינפורמציה מהימנה ממקור ראשון על ארץ־ישראל בין השנים 1882 ל־1885. בימים אלה יוצא הספר, שנקרא „חיפה", בתרגום עברי (המהדיר: רחבעם זאבי; תרגם: יאיר בורלא; הוצאת „כנען" ויד בן־צבי; ירושלים, תשל"ו).

כתבותיו של אוליפנט חורגות במידה רבה מהמסורת הענפה של ספרי מסעות נוצרים בארץ־ישראל, קודם כל משום שהם פרי עטו של מי שישב ישיבת קבע בארץ ישראל, תחילה במושבה הגרמנית־הטמפלרית בחיפה ואחר כך בבית־אבן שבנה בשיפולי הכפר הדרוזי דליית אל־כרמל שעל הכרמל. אבל לא זה החשוב; להבדיל מרוב הנוסעים בעלי ספרי המסעות המספקים לנו אינפורמציה על ארץ־ישראל ה־לבאנט (ובכלל זה ידיעות על ההתפתחויות בישוב היהודי בארץ ישראל במאה הי"ט) היה לורנס אוליפנט דיפלומט פעיל, שיש לו מקום מרכזי במה שנהוג לכנות „העליה הראשונה" ובתנועת „חיבת ציון", ובעיקר היה איש בעל אוסקים וחושים פוליטיים.

התואר „חסיד אומות העולם", שהתרגום העברי לספר Haifa, or Life in Modern Palestine מעניק לאוליפנט, ניתן לו כבר בשנת תרצ"א על־ידי ההיסטוריון ד"ר נ.מ. גלבר, בספרון שהוציא בהוצאת „אמנות" כחלק מספריית ארץ ישראל של הקרן הקיימת לישראל / לנוער (חוברת לב—לג). באותו ספר ישן עמד גלבר על ייחודם של כמה מן ה„ציונים הגויים", אשר בשנות השמונים והתשעים של המאה הקדימו את ראשיתה של תנועת „חיבת ציון" בתוכניות ובהזיות בדבר חידוש הישוב היהודי בארץ־ישראל על־ידי שיבת ציון והקמתה של חברה יהודית גדולה בארץ. נוצרים אלה — קתולים ובעיקר פרוטסטנטים בני כתות פרוטסטנטיות שונות — הבחינו כי האמנציפציה לא פתרה את שאלת היהודים בתוך הצוויליזציה הנוצרית־המערבית, וכי חידוש הממלכתיות היהודית בארץ־ישראל היא הדרך הבלעדית לפיתרונה של השאלה היהודית.

אבל נוצרים אלה העניקו להתעוררות הקדם־ציונית אופי מדיני מובהק, לפני הרצל, כאשר הבחינו בכך, שפיתרון שאלת היהודים משתלב בפיתרונה של שאלת א"י, או ביתר דיוק, פיתרונה של „השאלה המזרחית". הרעיון המשיחי של שיבת ציון השתלב בתפישתם את המצב הפוליטי הבינלאומי במזרח־התיכון ובראייתם את טיבו של המאבק על השליטה במזרח־התיכון בין האימפריה העות'מנית לבין המעצמות האירופיות הגדולות והמאבק על ההשפעה והחסות בין המעצמות האירופיות בינן לבין עצמם. חלקם, וגלבר ממעט בחשיבותו של עניין זה, שילבו את האמונה בשיבת ציון עם פנטסיות משיחיות ואפוקליפטיות, ולא מעט מהם ראו בשיבת ציון שלב ראשון בתחייה מחודשת של הנצרות.

מיסטיקה ופולחן

תפישה זו, אכן, עוררה כלפי רבים מהם. וגם כלפי אוליפנט, חשדנות עמוקה מצד פעילים מרכזיים בתנועת „חיבת ציון" שראו בהם מיסיונרים במסווה של פילנטרופים או בעלי הבטחות מדיניות. לורנס אוליפנט מתבלט בין אלה בשל אישיותו המיוחדת והמוזרה, שקשה מאוד לעמוד על פיתוליה ועל מורכבותה; שילוב של נוסע הרפתקן נועז, דיפלומט ואיש פוליטי (חבר פרלמנט) בן למשפחת אצולה סקוטית, שמילאה תפקידים חשובים במינהל האימפריאליסטי, איש מפוכח ומעשי מאוד, עיתונאי בעל שם בזמנו. ובה בשעה מיסטיקן ותיאוסוף תמהוני, שאמונתו הדתית־המיסטית ואורחות־חייו הפרטיים מהווים היפוכו של ריאליזם ופיכחון.

הביוגרפיה של פיליפ הנדרסון, שהתפרסמה בשנת 1956 — איננה מסוגלת גם היא לפתור את התעלומה של אוליפנט. היא נסמכת בעיקר על מקורות אנגליים. על ספריו של אוליפנט ובעיקר Episodes in a Life of Adventure, London, 1887 וספרי זיכרונות שנכתבו עליו. שהחשוב ביניהם הוא ספרה של אשתו השניה רוזמונד דאל אואן, נכדתו של רוברט אואן „הסוציאליסט האוטופיסטי", אשה תמהונית בעצמה, שהתיישבה על הכרמל אחרי מותו של אוליפנט בלונדון וכתבה ספר זכרונות בשם My Perilous Life in Palestine, 1928.

מה שלא היה ברשותו של הביוגרף האנגלי מצוי ברשותו של החוקר והקורא הישראלי בזכותה של גליה ירדני־אגמון המנוחה. שמצאה ופירסמה את יומניו של נפתלי הרץ אימבר, שהתפרסמו בעיתון היהודי הלונדוני ה„ג'ואיש סטאנדארד" אחרי מותו של אוליפנט, ובהם פרקים מעניינים במיוחד על תקופת שהותו של אימבר בחברתם של אוליפנט ואשתו הראשונה אליס, בקונסטנטינופול ובחיפה.

אימבר, שהיה מעין מזכיר אישי ובן־לוויה, שנועד לפטור את אוליפנט מטרחתם של מאות מכתבי תחינה שהומטרו עליו מיהודים, הפך במהרה לבן־בית והתלווה עם בני הזוג לחיפה. בביוגרפיה של הנדרסון נזכר אימבר בשורה אחת בלבד וגם היא בנעימה של זילזול המתייחסת למזכיר היהודי היודע הרבה שפות. ביומני אימבר, שתורגמו על־ידי אברהם יבין בה„ציונות". מאסף, כרך ראשון, תש"ל (1970), מהווים היחסים המסובכים בין אימבר ובני הזוג אוליפנט ציר מרכזי של חיי אימבר בא"י, שגם הם אינם אלא אפיזודה אחת בחיי הרפתקאות ונדודים מלאים תהפוכות ומוזרויות, שזכו עד עתה רק לטיפול זהיר מצד אחיו של אימבר, שמריהו אימבר, במבוא לאסופת שיריו של מחבר „התקוה" (1929) ולפרק ביוגרפי פרי עטו של שלמה שבא בספרו „החיים היפים".

ארץ גלעד

אם נחזור לאוליפנט, בתקווה שהקורא המעוניין ילך בעצמו אל יומני אימבר ואולי גם אל הביוגרפיה של הנדרסון, הרי מה שמושך כל־כך באישיותו ובמעשיו, להוציא אותו צד אפל ומגרה של השילוב בין פוליטיקה ומיסטיקה וארוטיקה (או מוטב, אולי, סגפנות) הוא, שיש באוליפנט כמה דברים העושים אותו לבן־דמותו המוקדם של הרצל. פעילותו הפילנטרופית הדיפלומטית היא תרכובת של היסודות הדומיננטיים בתולדות הציונות הקדם־הרצליאנית והאחר־הרצליאנית בעת ובעונה אחת. ראשיתה בתוכניות נוסח „ארץ גלעד" משנת 1879, שבה הציע התיישבות יהודית גדולה בעבר־הירדן כאמצעי להעניק חיים לאימפריה העות'מנית המתפוררת ולחזק את ההשפעה הבריטית בתקופה שבה איימה רוסיה על שלמותה של האימפריה. „ארץ גלעד" נפל על קרקע פוריה באנגליה — לא בעולם היהודי — משום שהיה רק ספר אחד בתוך שורה גדולה של הצעות ותוכניות וספרות פרו־ציונית. שהמפורסם ביניהם הוא הרומן של ג'ורג' אליוט „דניאל דירונדה".

אחרי הפסקה קצרה של התעסקות בעניין היהודי שב אוליפנט אליו בשנת 1881, בעקבות הפרעות ביהודי רוסיה ורומניה. אין זה מפליא כי פעילותו תופסת מקום מרכזי בחלק הראשון של ההיסטוריה של „העליה הראשונה" בספרו של יבנאלי. אוליפנט עסק בסיוע כספי ליהודים ברומניה וברוסיה, ובניגוד לדעתם של רבים בתנועת „חיבת ציון", וכמובן בניגוד לדעתם של רוב היהודים מתנגדיה, ראה בהגירה לארץ ישראל, את הפיתרון היחידי לבעייתם של היהודים הנרדפים. ארץ ישראל לא היתה רק ארץ מקלט, אלא הארץ היחידה, כך טען, שבו תוכל החברה היהודית להישאר מלוכדת ושלמה (בארה"ב היהודים יתפזרו לחבורות קטנות!) ותוכל לפתח רנסנס לאומי ממשי.

„כורש שני"

אין ספק כי הופעתו של אוליפנט, שנחשב על ידי יהודים פשוטים ועסקנים חשובים של „חיבת ציון" ל„משיח בן דוד" ול„כורש שני". נתנה דחיפה מכרעת לעליה לארץ ישראל. אולם אוליפנט נכשל בקושטא בהשגת הצ'רטר המיוחל מהשולטן. ההשתלטות האנגלו־צרפתית על מצרים ב־1882 הבהירה לו כי המצב הבינלאומי אינו כשר לניסיונות מסוג זה. וה„ציונות המדינית" הראשונה פשטה את הרגל. יחד עם זאת לא שינה אוליפנט את תמיכתו ברעיון שיבת ציון. הוא עבר לתמוך ב„ציונות מעשית" וסייע הרבה למתיישבים עולי רומניה בזכרון יעקב ולניסיונות התיישבות של בני צפת ברמת־הגולן. אבל בארץ־ישראל היה שקוע בעיקר בכתיבת ספרי מיסטיקה ותיאוסופיה. הקורא בהם יתקשה להאמין כי המיסטיקן אוליפנט הוא גם העיתונאי אוליפנט בעל הכתבות ל„סאן".

אין ספק כי תרגום ספרו הנדיר למדי הקשה להשגה במקור. הוא מעשה חשוב שעשו הוצאת „כנען", יד בן־צבי. המהדיר רחבעם זאבי. יש לציין את הפורמט היפה ושפע הפיתוחים המלווים אותו.

שישים הכתבות ב„חיפה" לא היו כל הכתבות ששיגר אוליפנט מחיפה לניו־יורק. לא כל הכתבות כונסו על־ידי אוליפנט בספר הזה. המו"ל אברהם לבינסון, העומד להוציא־לאור מהדורה מחודשת של „חיפה" במקורו האנגלי, סבר כי יש אפשרות שלא כל הכתבות, ובעיקר אותן כתבות שבהן אינפורמציה על „השאלה היהודית", כונסו בספר. בדיקה במיקרופילמ'ם של ה„סאן" בספריה הציבורית של ניו־יורק גילתה 14 כתבות נוספות, שלא נדפסו. אין בכתבות הללו אינפורמציה מיוחדת במינה. אבל בלי ספק יש בהם תוספת חשובה לאוסף הכתבות הזה. המיכתבים לא התפרסמו בתרגום העברי החדש ותרגומו של אחד מהם מופיע איפוא כאן לראשונה מאז פירסומו בעיתון בשנת 1883 ובספר בשנת 1887.

הכתבות כולן יצורפו למהדורה האנגלית המחודשת של „חיפה", שתופיע כפי הנראה בשנה הבאה.

ה„סאן", יום ראשון, 11 בפברואר 1883

טורקיה והיהודים

תסבוכת בינלאומית מעניינת

חיפה, 12 בינואר — היה זה כאן מהכרמל שבימים קדומים נראתה עננת כף־יד איש המכסה את פני השמים, ואין זה בלתי־אפשרי שתקרית פוליטית שאירעה כאן זה מקרוב תתגלה בעתיד כהתחלה דיפלומטית לסערה שתוליד אין־ספור התרחשויות. אם נפנה מבטנו לאורך ההיסטוריה ונחפש את מקורם של כמה מהמאורעות רבי־החשיבות שאירעו בה, נתקשה ברוב המקרים לגלותו, וזאת בשל אי־חשיבותו. כאשר האווירה ספוגה בנוחת רב, יש צורך רק בניצוץ כדי להביא לרעש וכך, ייתכן כי מעשה טפשי של קימקאם חיפה עשוי לעורר בעיות אשר הממשלה הטורקית, אילו יעצו לה בתבונה, צריכה היתה להעדיף שלא יעלו בכלל.

כפי שדיווחתי בזמנו, לפני שישה חודשים, כאשר הפרעות ביהודי רוסיה היו בשיאם, התנהלה תעמולה נרגשת ביבשת כולה לעודד הגירה גדולה לפלשתינה כמקום־מקלט, והממשלה העות'מנית, חרדה מפני האפשרות שכמה מאות אלפי ישראלים יזרמו לפרובינציה אחת של האימפריה ויתנו תנופה לצמיחתה של בעיה לאומית חדשה, הורתה לסוכנויות הקונסולריות ברוסיה להעניק אשרות־כניסה רק לאותם יהודים המבקשים להגר, שיבטיחו, מראש ובראשונה, להפוך נתינים טורקיים, ולאחר־מכן, יתחייבו לא להתיישב בפלשתינה.

הוראה זו, שבעקבותיה באה נפילתו של איגנטייב מכהונתו והמדיניות המתונה שאומצה על־ידי יורשו הרוזן טולסטוי, השפיעה על יהודי רוסיה, באופן זמני לפחות, לנטוש את תוכניות ההתיישבות שלהם. ואני סבור כי נהגו בתבונה בעשותם כך. היהודים הרומנים, מכל מקום, שסברו כי האיסור אינו נוגע להם, ושהיו נתונים לדיכוי אכזרי ביותר בארצם, החליטו בכל מחיר להמשיך בביצוע התוכניות, לה הקדישו את כל לבם, להקים מושבות חקלאיות בפלשתינה. אחת מהן, הנמצאת בשלבי התפתחות, תיארתי לפני זמן לא רב*. מאז ביקורי שם באותה הזדמנות החלו כשלושים איש לעבד את האדמה והם עסוקים בחריש. הם גילו כי בואם לארץ התלוו בעיות, שהתעוררו כתוצאה מן ההוראות שיצאו נגד כניסתם של מהגרים, אבל על המיכשולים התגברו בשוחד של דבר על־ידי שימוש רחב בבקשיש, והיהודים הרומנים סברו בטעות שיוכלו להמשיך בתוכניות ההתיישבות בלי להיתקל בקשיים כלשהם שלא ניתן להתגבר עליהם בעזרת סוכן רב־כוח זה; אבל יש גבול ליעילותו של השוחד גם בטורקיה.

העובדה שיהודים החלו להגר ולהתיישב בלי עיכובים הגיעה לאוזני השלטונות הגבוהים, והפקידים המקומיים בנמלי פלשתינה הוזהרו שיש לשים קץ לעליה הבלתי־חוקית של העברים. לכן, כאשר הגיעה אוניית־הקיטור האחרונה כשעל סיפונה 120 יהודים, ובתוכם שש או שבע משפחות של מהגרים מרומניה, הורה מייד הקימקאם למנוע את עלייתם לחוף, והבקשיש המקובל לא הועיל הפעם. אבל, לרוע המזל, אירע כך שמלבד המהגרים מרומניה היו על הסיפון נתינים אוסטריים ובריטיים ובלחט האזעקה אסר הפקיד הטורקי גם את עלייתם לחוף, בהרגיעו את מחאות סגני־הקונסולים של אוסטריה ובריטניה בהבטחה, שאם נכון הדבר שנתיני ארצותיהם נמצאים על הסיפון, תתוקן הטעות כשתחזור הספינה לביירות. אוניית־הקיטור הגיעה בליל אתמול, בתוך סערה ואפלה כבדה, ונותרה שעתיים כלפי, כשהיא עוגנת במרחק רב מהחוף; על כן בלתי־אפשרי לוודא את העובדות. הסוכן האוסטרי של לוידס הוריד שתי נשים עניות, שהיו במצב עלוב למרות נוסעי נותיה של המשטרה למנוע זאת בעדו, ואוניית־הקיטור הפליגה לדרכה עם 120 נוסעים חסרי־מזל. ברובם היו נוסעי סיפון, סופה נוראה החלה ובמשך חמישה ימים טולטלו מול ביירות, עד שהספינה מצאה לה מחסה במיפרצון קטן ליד העיר.

רוסטאם פחה, מושלה של לבנון, התלוס להתיר לשלוש משפחות לרדת בתחום השיפוט שלו. הקברניט התיר אותם בעזרת, רקופי־אוניה ונתן להם מחסה בבלא הספינה. ואוניה חזרה לחיפה אך בינתיים חייב הקימקאם הוראות לכל הסוכנים הקונסולריים להודיעם, ששום מהגר יהודי מאוזן לאנומות שהוא לא יורשה לרדת בחוף, בהתאם להוראות שקיבל מהמושל הכללי בדמשק. ברשותו של סגן־הקונסול האמריקני נמצא העתק של הוראה זו, וזה יהיה חידוש עבור היהודים בעלי האזרחות האמריקנית לדעת שהוטל על־ידי הממשלה הטורקית איסור על כניסתם לארץ־ישראל. אבל יותר מזה, השלטונות הגיעו למסקנה כי כל היהודים הם מהגרים.

אירע שבין הנוסעים היהודים על הסיפון היה מספר גדול של נוסעים שלא היו מהגרים. היה נוסע אנגלי, רב יהודי מבומביי, שבא לבקר את ירושלים; היו כמה יהודים מטבריה, בעלי פספורטים בריטיים הנמצאים תחת חסות בריטית, שנסעו לביירות ושבו לביתם בדרך חיפה; היו כמה חיילים בדימוס של הצבא האוסטרי שסיימו עשרים וחמש שנות שירות צבאי; היה סוחר בדרכו למצרים, שרצה רק לומר כמה דברים באוזני הקונסול שלו ואשר בהגיעו לרציף, לא אופשר לו אפילו לדרוך עליו ונשלח חזרה לאונייתו; והיו גם הרבה נוסעים אחרים שלא היו מהגרים. סגן הקונסול הבריטי גמר תחילה לעלות בעצמו על הסיפון ולהוריד את הנוסעים, אך נמסר לו שיתקל בהתנגדות, ומשטרה הוצבה על הסיפון למנוע כל נסיון כזה. כיוון שלא רצה לגרום לתקרית פרטית, שלח מחאה כתובה ובקשה דחופה לקימקאם, אשר איש לא שם ליבו אליה. לבסוף, אוניית־הקיטור הפליגה לה למצרים באשר כל הנוסעים היהודים נמצאים על סיפונה, ואשר בנוגע לעתידם אפשר לעלות רק השערות משונות. כפי שאכן העלו הקימקאם ומשתתפים אחרים במחוז הזה.

אילו ביקשה הממשלה הטורקית לחנוך את העליה לנושא בעל השפעת הפגנה מאת שיפמה לה, לא יכלה לנהוג טוב יותר בעוררה שערוריה אצל ממשלות לדיוות, על־ידי הודעה כי למרות התחייבויות הבינלאומיות שלה הנוגעות לנתיניהן, גם כאשר נתינים אלה הינם יהודים, לא יינתן ליהודים לעלות לחופה של הארץ הקדושה. קשה להאמין שהוראה כזאת אכן יצאה מקונסטנטינופול, קשה להאמין שהמושל הכללי של סוריה, שהוא אדם נבון, אחראי לפעולה חסרת־תבונה כזאת; ואם הקימקאם אחראי לה, הוא עשה לממשלתו שירות־דב על־ידי כך שהבליט את הבעיה של ההגירה היהודית והפך אותה לנושא של התעניינות ציבורית. כפי שאפשר לשער, סגני הקונסולים של אוסטריה ושל אנגליה דיווחו על הפרשה בלשון בוטה. גם במקרה של רומניה לממשלה הטורקית אין שום רשות למנוע כניסתם של מהגרים רומנים, אבל הרומנים לא ימחו לעולם נגד אי־צדק הנגרם לחלק העברי של קהילתם. הבעיה מתעוררת ביחס למהגרים בעלי פספורטים שהושגו בקונסטנטינופול ואשר על־כן צריך להתיר את כניסתם לפלשתינה.

בינתיים שמעתי כי יש ויכוח האם אותם יהודים שהצליחו לרדת בפלשתינה בהזדמנויות קודמות ואשר עובדים עתה קשה בכפריהם, לא יגורשו מן הארץ. כל אלה הפכו לנתינים טורקיים, אף על פי שהאדמה אותה הם מעבדים רשומה על שמו של בעלים אוסטריים. מיותר לציין כי היהודים הפלשתינאים שבאו הנה בשנים קודמות, ואשר יושבים עכשיו בירושלים, בצפת ובמקומות אחרים, מתנגדים במידה מסויימת לתנועת ההתיישבות הזאת. כיוון שרובם חיים על נדבות ועל תרומות של יהודים עשירים מאירופה, אין זה מפתיע שדוגמה זאת של חריצות מצידם של בני דתם מעוררת את התנגדותם; הם מואשמים בגורם ומעורר את השולטונות לשים ליבם למתרחש כדי להביא סוף לדבר. בשם הטבע האנושי אני מקווה שאין זו אלא דיבה רעה. לפי שעה יהיה זה מעניין להשקיף על גורלה של המושבה הקטנה שנראתה מן הכרמל.

* זכרון יעקב.

על פרשה זו של איסור העליה של „חובבי ציון" לארץ־ישראל ב־1882 ראה גם בספרו של שלמה יבנאלי „תקופת חיבת ציון", חלק ראשון (מוסד ביאליק/דביר, תשכ"א, מהדורה שניה) עמ' 65—71. יבנאלי מספר בהרחבה על תפקידו של אוליפנט בתעמולה למען הגירה יהודית מרוסיה ומרומניה לא"י ועל ניסיונו הכושל להשיג את הסכמתו של „השער העליון" לעליה כזאת; ניסיונות שהסתיימו באיסור העליה ובמשבר חמור שפקד את תנועת „העליה הראשונה". תודתי למר א. לבינסון, על הרשות להדפיס כאן לראשונה את התרגום והשווה גם כתבה זו עם הכתבה מה־25 במאי 1885 „מגור הכרמליתים נגד העיירה חיפה" עמ' 128—180. יתכן כי הדעות במבוא המרמזות לכתבה הניעו את עורך הספר, דאנה, לגנוז את הכתבה שלהלן. אבל מעניין שדווקא התקרית שאוליפנט בחר לפרסמה היתה תקרית שולית — ואילו לא שהעדיף לגנות היו אכן תפלות היסטוריות חשובות.

אם כל קופה רושמת היא "הטובה ביותר" ...איך תבחר בטובה יותר באמת?

מה הפלא שאתה נבוך?

עדיין לא עיכלת את החוק החדש, המחייב אותך לנהל ספרים - וכבר מסתערים עליך סוכני מכירות זריזים המנסים לשכנע אותך שהקופה הרושמת שלהם היא הטובה ביותר - ואם זה אינו משכנע כל כך, הם מנסים לפתות אותך במחיר נמוך יותר ובתנאי תשלום נוחים.

נכון - קשה להחליט - כי לכאורה כמעט כל הקופות דומות אחת לשניה: אותה צורה. אותם המקשים.

ובכל זאת: מה מבדיל את קופת NCR מכל הקופות האחרות? מה הופך את קופת NCR לקופה הטובה ביותר באמת? אנו ניתן לך מספר עובדות (להבדיל מהבטחות!) אשר תעזורנה לך לבחור בקופה הטובה ביותר באמת: אנו ניתן לך הרבה סיבות טובות לבחור בקופה הרושמת של NCR!

עובדה; במשך 91 שנה ברציפות - מאז יצרה NCR את הקופה הרושמת הראשונה בעולם - NCR היא החברה המובילה בענף הקופות הרושמות - בעולם כולו וגם בישראל. איך עשתה זאת? פשוט מאד: היא בוחה את הקופות הטובות ביותר וסיפקה את השרות הטוב ביותר - גם לקופה וגם ללקוח.

עובדה: מאז ומתמיד הקדישה NCR לפיתוח הקופות הרושמות יותר משאבים מכל גוף אחר בענף. כתוצאה מכך משתמשת NCR בחומרים החדישים ביותר ביצור הקופות, כגון ב-LEXAN ליצור מכסה הקופה. כי חומר זה עמיד יותר, אינו מחליד, אינו מעביר חשמל בשום תנאי, הוא חסין־אש ומראהו תמיד נשאר "חדש". אגב, חומר זה משמש היום בהיקף רחב גם את תעשית מטוסי הסילון החדישים.

עובדה: מחלקת השרות שלנו - על סניפיה ברחבי הארץ - היא הגדולה והמקיפה ביותר בישראל - ותוכל למצוא בה מומחים בעלי וותק של 25 שנה ויותר בתחום הקופות הרושמות. לרשותך עומדים לא רק יותר מכנאים עם יותר נסיון - אלא גם מלאי חלקי החילוף הגדול ביותר בארץ לקופות רושמות.

עובדה: רק NCR יכולה להראות לך היום מאות קופות בנות 30 שנה ומעלה שעדיין פועלות בארץ ונהנות משרות NCR - על אף "גילן" הגבוה.

עובדה: מתוך כל 10 קופות רושמות הפועלות היום בשרות המסחר הקמעונאי בישראל - 7 הן מתוצרת NCR.

עובדה: במחקר בלתי תלוי, שנערך ביוזמת העתון הכלכלי "מבט", זכתה NCR בתואר "הקניה הטובה ביותר 1976" בענף הקופות הרושמות.

כשאתה רוכש קופת NCR אתה מצטרף אל "הרוב השקט". אלפי בעלי עסקים בישראל, שכבר רכשו קופה רושמת NCR, נהנים משקט זה...

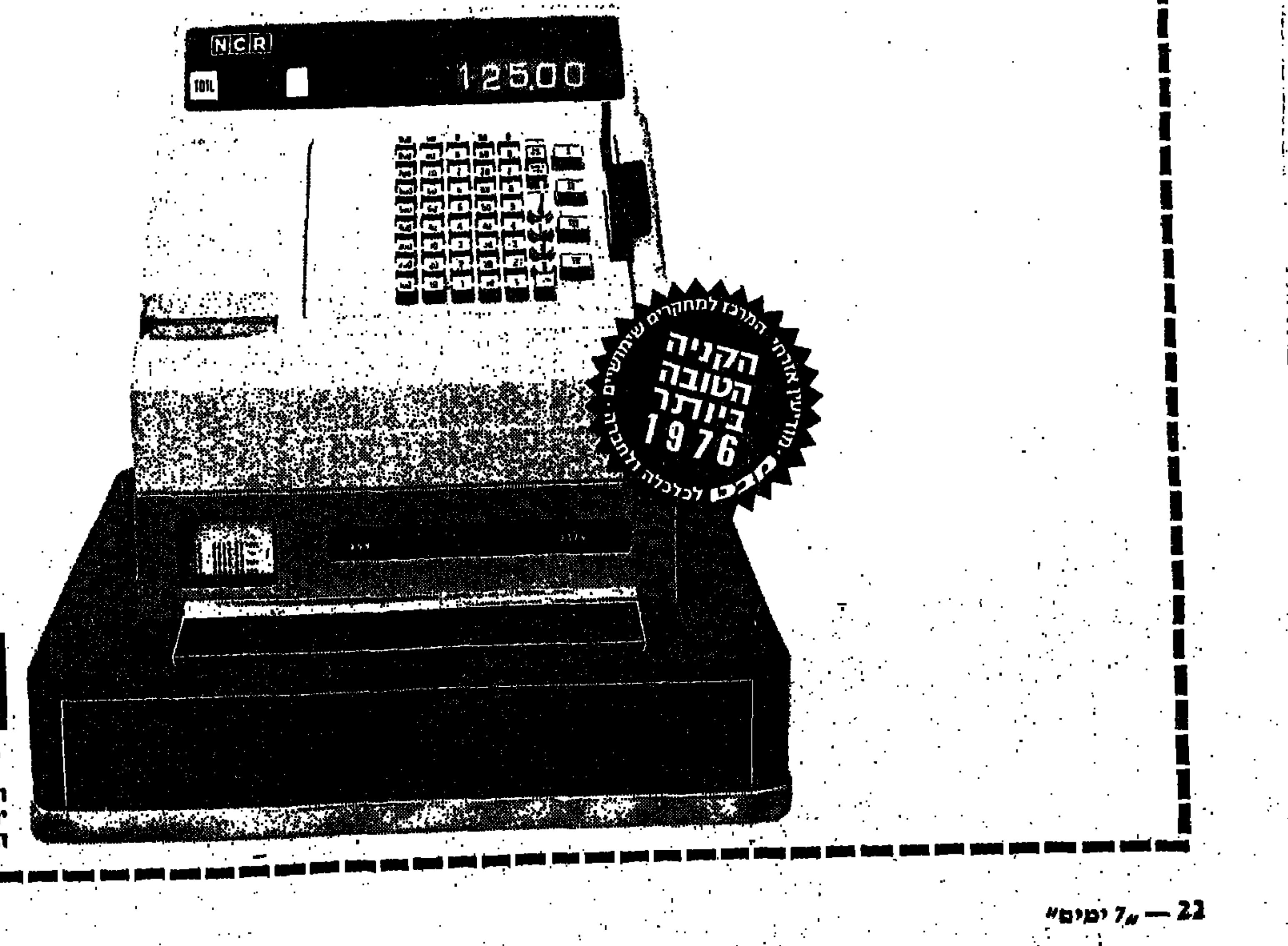

עשה את הצעד הנכון — התקשר עוד היום עם:

NCR

י.א. מיטווך ובניו בע"מ
תל־אביב - רח' בלפור 1 טל. 282115
ירושלים - רח' שמאי 12 טל.
חיפה - רח' כורי 16 טל. 645461

חדשות מארץ-ישראל 1882-1885

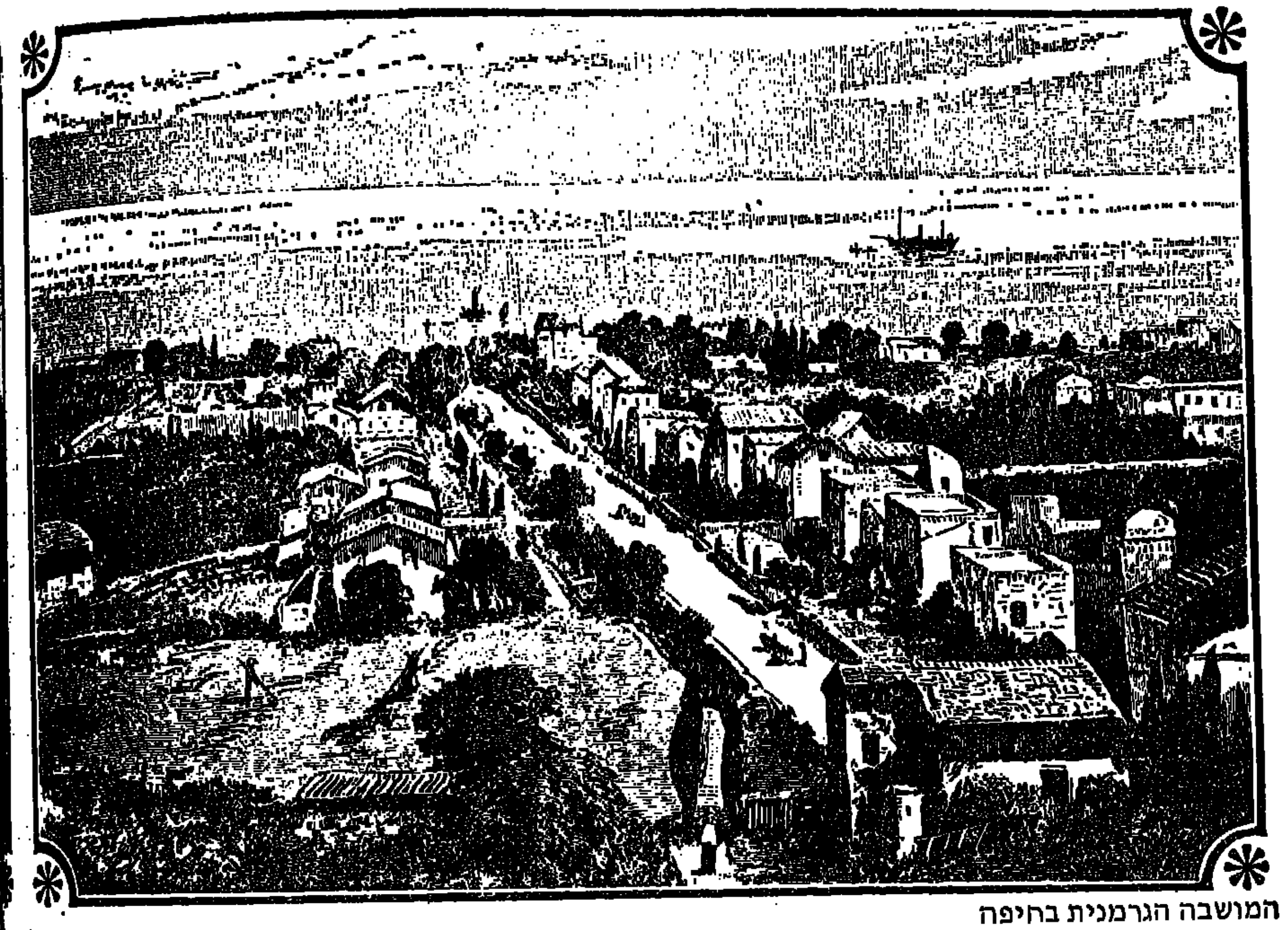

המושבה הגרמנית בחיפה

ג'זאר פחה, מושלה של עכו בשנים 1775—1804, היה ידוע כמושל אכזרי, ולמעשה היה אחד המושלים האכזריים ביותר בארץ ישראל. הוא היה נוהג להוציא להורג, לעתים במו ידיו, כמה אנשים מדי שבוע; וידוע כי כרת את אפו ואוזניו של שר האוצר היהודי שלו, חיים פרחי, על לא עוול בכפו. שמו „אל-ג'זאר", בעברית „הגזור", ניתן לו על אכזריותו.

למי ששאל את עצמו לסיבת אכזריותו של ג'זאר פחה, ניתנה השבוע התשובה, עם פירסום תרגום ספרו של לורנס אוליפנט „חיפה" לעברית

מתאר אוליפנט מה ששמע במו אוזניו מפי אחד מזקני עכו:

איש שיחי סיפר לי, כי מטבעו לא היה איש אכזר, אלא שיום אחד שיחק עם אחת מבנותיו הקטנות, שמשכה בזקנו. „לא ייעשה כדבר הזה", אמר לה, „כיצד למדת לשחק בזקנם של גברים?" השיבה הקטנה, „תמיד אני משחקת בזקנם של החיילים, שעה שהם באים לבקר אצל גבירות ההרמון בזמן היעדרך".

לשמע הדברים האלה נתקף האיש חמת זעם וקינאה. הוא נטל עמו מישמר של חיילים והודיע כי יוצא הוא לביקור רשמי באחת הערים הרחוקות של מחוז שילטונו. משהתרחק מעט מעכו, ציווה על אנשי מישמרו להישאר על עומדם, התחפש בבגדים אחרים ונחפז לחזור בחשאי להרמונו. שם מצא את כל נשותיו החביבות עליו מבלות בנעימים עם הממלוכים שלו, כלומר חיילי מישמרו האישי. מייד שלף את חרבו והתנפל, לא על הגברים, אלא על הנשים. מספרים כי חמש-עשרה הרג במו ידיו, ואחרי כן, משהתייגע מן המאמץ, הזעיק חיילים אחדים שישלימו את הטבח, ואלה לא הותירו אף אחת מהן בחיים.

בן שיחי אינו זוכר מה היה מיספר הנטבחות. הממלוכים נמלטו והתבצרו במחסנים הגדולים, ושם נשבעו כי יפוצצו על עצמם את כל העיר, אם תיפול שערה אחת מראשם ארצה. לפיכך הורשו לחבוש את סוסיהם ולרכב משם באין מפריע. אך מאותו יום ואילך נישתנה ג'זאר פחה כליל והיה מקפיד שלא יעבור שבוע בלי שיוציא להורג אנשים אחדים.

מדוע בחר אוליפנט לכנות את ספרו בשם „חיפה" (ובכותרת מישנה „חיים בארץ-ישראל המודרנית")? אפשר להניח כי עשה זאת בגלל אהבתו לעיירה הקטנה שלמרגלות הכרמל — העיירה שאיווה לו למושב ולמרכז חייו וסיוריו בארץ וראה בה סמל לארץ-ישראל המתחדשת. כך נתפרסמה חיפה בעולם הגדול של הימים ההם, כשהיתה עדיין עיירה קטנה, בתהליך של הפיכה לעיר מחוז.

תעלה נוספת לים-סוף

אחת הסנסציות המובאות בספרו של אוליפנט, היא תוכנית לכריית תעלה נוספת בין הים-התיכון וים-סוף.

באחד ממיכתבי הקודמים תיארתי את טיבו של הזיכיון שהוענק לאחדים מעשירי ביירות לסלילת מסילת-ברזל מחיפה לדמשק (בספר תיאור מלא של התוכנית שניסו לבצעה בשנת 1883 והמודדים כבר היו בשטח להכנות מעשיות). העניין נסתבך מאוד עקב כל מיני אינטריגות כספיות וההון, אשר ביקשו לגייס לצורך המיפעל בלונדון, בושש לבוא. גורם חדש של אי ודאות נשתרבב לתוך התוכניות בעטיה של מהומה, שנוצרה עקב הצעה לחבר את ים-סוף עם הים-התיכון בתעלה למעבר אניות. תעלה זו אמורה היתה להתחיל בחיפה, לחצות את עמק יזרעאל עד עמק הירדן ולהזרים את מי הים-התיכון אל תוך עמק זה ואחרי כן לחבר את קצהו התחתון של ים-המלח עם ים-סוף, על-ידי תעלה שתסתיים בעקבה.

פרוייקט זה הגו כמה וכמה בעלי אוניות ובעלי הון בריטיים, שקיוו לחסל בכך את המונופול של מר דה-לספס על התחבורה הימית בין הים-התיכון לים-סוף דרך תעלת-סואץ. מאחר שהתעלה המוצעת לא תיגע כלל בתעלת-סואץ, הרי לא תהיה לחברה הצרפתית כל עילה לבוא בטרוניות; אולם מאחר שיש עדיין ספקות רבים לגבי מעשיותה של התוכנית, הקציבו היוזמים סכום של 10,000 לירות שטרלינג לסקר מוקדם ולקבל מן הסולטאן רשות לעשות זאת. לפי הידיעות הראשונות שהגיעונו התנגד הוד מלכותו לעריכת הסקר המוצע, אולם מאז יש ידיעות חדשות, המעידות כי הוא נמלך בדעתו, ולא זו בלבד שהאישור המבוקש ניתן, אלא שגם יצאה קבוצת מודדים לעריכת סקר והיא נמצאת עתה בדרכה לפורט-סעיד.

תומכיה הנלהבים של התוכנית טוענים, כי אפשר לבצעה בהוצאה של שמונה מיליון לירות שטרלינג, ואילו מתנגדיה ישבו וחישבו את ההוצאות עד לפרטי פרטים, כדי להוכיח, כי ההוצאה תגיע לפחות עד 225,573,648 לירות שטרלינג וחצי תריסר שילינגים. אם נניח כי הסכום האחד מופרז בקוטנו והסכום האחר מופרז בגודלו, ואפשר להקים את המיפעל בהוצאה של חמישים מיליון לירות שטרלינג, עדיין יש בו כדי להכניס הכנסה יפה. תעלת סואץ, שהקמתה עלתה 20 מיליון, הכניסה בשנה שעברה סכום של 4.8 מיליון לירות שטרלינג.

פירוט מלא של התוכניות והבעיות הכרוכות בביצוע, מובא בספר.

משכנות שאננים מחוץ לחומת ירושלים

כתב-יד שומרוני עתיק

התרגשות גדולה עוררה לאחרונה המכירה של אוסף כתבי-היד של משפחת ששון. באחד מפרקי הספר מספר אוליפנט כיצד רכש כתב-יד עתיק מאוספי השומרונים בשכם:

השומרוני הראשון שהתוודעתי אליו, היה צעיר, שבא יום אחד לבקר אצלי בחיפה בנסיבות מסתוריות למדי. הוא הגיש לי איגרת כתובה ערבית, שבה הוא מבקש ממני גמילות חסד. הוא הזהיר כי בגלל סיבות מסויימות שאין לגנותו כלל וכלל (הוא גורש מקרב בני עדתו), הוא מבקש ממני „לחונות לו חסד ורחמים". באיגרת היה כתוב לאמור: „כל אשר ירשתי מהוריי ומאבות אבותיי, הוא כתב יד באותיות עבריות, בן שמונה מאות שנה ובו שני פרקים מן התנ"ך, לרבות הדיברות. את זה מבקש אני להציע לך בתקווה כי תתן לי בתמורה סכום כסף שיחלצני ממצוקתי".

הוא חתם את שמו: „שלבי בן יעקב שומרוני". ידעתי היטב כי יעקב אבי שלבי היה פעם מנהיגה הרוחני של העדה, שכן הופיע בלונדון והוא נושא תואר „נסיך השומרונים". כל הרומנטיקה שאפפה את אישיותו הנאצלת, שבתה אפילו את ליבה של אשה אנגליה יפה, שהיתה נכונה להצטרף לכת השומרונים בגללו. למזלה הטוב היה „הנסיך" כבר נשוי, ועובדה זו, אם אינני טועה, גילה ברבים רק לאחר שחזר למולדתו.

מכל מקום עמד לפני בנו של נסיך נתון במצוקה, ועל שולחני הונח כתב יד עתיק מאוד ומוזר למדי, שהוצע לי לקנייה. אך הברנש הצעיר נראה נוכל לכל דבר, ולפיכך לא הצליח לקנות את ליבי. חשדתי בו כי הפסיד כספו בהימורים (לאחר מכן הסתבר כי כן הדבר) וכשאמר כי לדעתו שווה כתב-היד עשרה דולר, הצעתי לו דולר אחד. לשמע דברי קם ויצא מעל פני נעלב ומאוכזב. אולם כעבור ימים אחדים חזר ולקח את הדולר שלו בתודה רבה, וכתב-היד נשאר ברשותי. זהו גיליון קלף גס, שצבעו חום-צהבהב, כשתי רגליים אורכו וחמישה-עשר אינץ' רוחבו, והוא מכיל שישים עד שבעים שורות. האותיות הן שומרוניות עתיקות וכתובות בכתב קטן, גס ולא אחיד; מבחינות רבות [illegible] היה כתב זה שונה מהכתב [illegible] הקדום, וכשהראיתי את הכתוב [illegible] עברי לא ידע לקרוא בו. מאז נבחן [illegible] כתב-יד זה, ונקבע כי הוא חלק [illegible] בכתב שומרוני, שנכתב במאה [illegible] עשרה.

וכך זכה אוליפנט, תמורת מחיר של דולר [illegible] בכתב-יד שבימינו ערכו מיליונים רבים [illegible] היכן מצוי כתב-יד זה כיום ואם [illegible] יודעים את מלוא ערכו.

פעמון ענק עולה לירושלים

ביוני 1885 עשה אוליפנט את דרכו [illegible] לאורך כל הדרך נתקל בצליינים [illegible] שלים, ובעינו הבוחנת ועטו הרגיש [illegible]

כאשר עשיתי דרכי הנה מיפו לפני [illegible] אחדים, התרשמתי עמוקות מן [illegible] גדול באורחם וברבעם של בני [illegible] השונים הנוהרים כיום לארץ-ישראל [illegible] היהודי בעל הפיאות המסולסלות [illegible] המרופט והמשומן, שתיקו תלוי [illegible] מו, פוסע לעייפה בדרך המאובקת [illegible] שבע תמרורים כדי להתגנב אל [illegible] אין ספק כי הצליח בכך על-[illegible] שיש ורכישת דרכון מזויף. הוא [illegible] של יסורים ועינויים לאין ספק [illegible] כות ולמות בירושלים, ואם [illegible] פניו החיוורות והחולניות, לא ירחק היום שזכות זו תינתן לו.

עוד הוא פוסע כושל, נשען יגע על מקלו הארוך, וכמעט קט הוא נרמס על-ידי כירכרה צהובה ומצוחצחת הנישאת בסערה על פני הדרך. ארבעה סוסים מושכים אותה, וכל הופעתה משמשת דוגמה לחתירתה של תרבות המערב למחוזות המזרח. נוסע בה דוכס אנגלי, שבא הנה כדי לומר שהיה בארץ-ישראל. אחריו עוברת קבוצה של גברים ונשים מבני ארצו, רכובים על סוסים וחמורים, רוב הנשים, כך נראה בתולות זקנות, חובשות כובעי קש, מרכיבות משקפיים ירוקים ועטופות צעיפים. ואילו רוב הגברים הם, כפי הנראה, אנשי כמורה, עוטים אזרות שחורות של כמרים, חובשים מגבעות גנדרניות ונועלים מגפי רכיבה שלא כמנהג הכמרים. בראש הקבוצה כולה, המונה כשלושים איש ואשה מכוסים אבק לבן, צועד מורה-דרך לבוש בגדי שרד הדורים, שיוליכם ברחבי הארץ כרועה בראש העדר, שכן זוהי הקבוצה האחרונה של תיירי קוק בעונה זו.

אך מבחינת הייחוד והציוריות, כאין וכאפס המה לעומת קבוצה אחרת שעברתי על פניה בדרכי. כבר מרחוק עוררה בי תמיהה והתפעלות רבה. במעלה הדרך ראיתי מין דבר גדול ומשונה, נגרר לאיטו על-ידי המון אנשים, שחזותם העידה עליהם שאינם מבני הארץ. משהתקרבתי אליהם נסתבר לי שהם מושכים פעמון ענק מידות, שמשקלו שבעה או שמונה טונות לפחות והוא מעוטר כתובות וסמלים דתיים מצועצעים ומסולסלים. הוא ניצב על עגלת מסע בעלת גלגלים קטנים, שמשכו אותה כשמונים איכרים ואיכרות רוסיים. כשעמדתי מתבונן בקבוצה מוזרה זו של אנשים בהירי שיער ובעלי תווי פנים מונגוליים, חשתי כאילו הועברתי במטה קסם מירושלים אל ערבות רוסיה הדרומית.

עזרה כספית למושבות

הגברים נעלו מגפיים גבוהים, לבשו מכנסיים רחבים ומעילים ארוכים מהודקים סביב מותניהם וחבשו מצנפות שטוחות, והנשים היו לבושות אותו לבוש קודר ומרושל המיוחד לאיכרות רוסיות. כולם היו רתומים בחבלים אל העגלה וגררו אותה לאט אך ברוח עליזה בדרך העולה ירושלימה. כשעצרתי לידם וניסיתי להחליף עמם מילים אחדות ברוסית שעדיין זכרתי, נענו לי במצהלות צחוק וניסו להסביר לי דבר מה באריכות יתרה. אלא שידיעותי בשפה הרוסית היו דלות ביותר ולא הצלחתי להבין מה בפיהם. אחרי כן נסתבר לי כי שבוע שלם גררו את הפעמון לירושלים, וכי רבים חלו בדרך ואחד גם קיפח את חייו והיה צורך לשלוח תגבורת מירושלים שתסייע במסע המפרך.

עתלית

על סלבים מסוג אחר מספר אוליפנט בפרק אחר. הוא מתאר את בניינה של קיסריה על ידי בוסנים שהגיעו לכאן בשנת השמונים של המאה הקודמת. הם אלה שבנו את הבתים שמסביב למיפרץ המקסים בתוך חומותיה של קיסריה העתיקה, שהיום ממוקמות בהם גלריות ומסעדות:

המהגרים החדשים שבאו לקיסריה הם סלבים, שמקצתם מדברים מעט תורכית. שפתם היא מין דיאלקט סלבי. אין הם יודעים ערבית כלל ועתה הם לומדים את השפה. משפרצו התנגשויות הדמים בפרובינציות של בוסניה והרצגובינה, שגרמו את המלחמה בין רוסיה לתורכיה, נתעורר גל מחאה קולני מפי חסידים ומתחסדים משני עברי האוקיינוס האטלנטי, אך בעיקר מפי אנשי המיפלגה הרדיקלית באנגליה. המחאה כוונה נגד הממשלה התורכית, על שהיא מתעללת באוכלוסיה הסלבית של פרובינציות הדנובה. משיושב הסכסוך על-ידי העברת הפרובינציות לרשות אוסטריה, נמצאו בני האוכלוסיה הסלבית-מוסלמית נרדפים על-ידי איכריהם לשעבר ועל-ידי המעצמה הנוצרית המגוננת עליהם, ולפיכך קמו והיגרו אל מחוזות הנתונים לשילטונו של הסולטאן. בכך נוצרה תופעה משונה, שאוכלוסיה סלבית מהגרת מאירופה, משלטון אוסטרי, ונודדת לאסיה כדי לחסות בצל כנפיה של ממשלה מוסלמית.

את היהודים הכיר אוליפנט עוד לפני שבא לארץ-ישראל. הוא פגש בהם בעיירות הפוגרומים של מזרח אירופה בריכוזי הממתינים לעליה בקושטא ובין הג'נטלמנים שבאחדים מטרקליניה של לונדון. אך פה, בארץ, פגש סוג אחר של יהודים: המתיישבים במושבות הראשונות ואנשי היישוב הישן בערי הקודש. לשני הסוגים הוא מקדיש מקום נרחב בספרו.

המתיישבים במושבות הראשונות נעזרו בו ונתמכו על ידו. במכתב מט' באייר תרמ"ג (1883) מסופר כי „השר והישר באדם, סיר אליפאנט, נסע בשבוע העבר לראות הקולוניא, ולהסתכל בצרכיה. הקולוניסטים הפיקו רצון איש הנכבד, ונתן להם אלף פרנקים ובגדים הרבה. גם להקולוניסטים הרוסים משם נתן שש מאות פרנק ובגדים. מאלה האחרונים קנה ג' פדן (בערך 75 דונם) במחיר 2400 פרנק ויושיב עליה שלש משפחות ישראל. בדרך נסיעתו הלך גם לראות את שני המקומות פקיעין ומירון שבהם יושבים איזה משפחות ערביים-יהודים עובדי-אדמה, וקנה בשביל פקיעין ג' פדן ולמירון ב' פדן. כן נתן לקולוניסטים העניים מסאמארין (זכרון יעקב) בגדים שמחירם עולה לערך 1000 פרנק".

יהודים מתאימים להתישבות

אוליפנט מציין כי לא גילה אצל הפלאחים המוסלמים שמץ התנגדות וסלידה מטעמים דתיים להתיישבות יהודים באדמותיהם. אך לעומת זאת הוא זועק מרה כנגד המשטרה התורכית, שאסרה על היהודים להתיישב בארץ. אוליפנט יודע שגם היהודים קוראים את כתבותיו. הוא גם יודע שיש המפחידים את היהודים בסכנות הצפויות לעולים החדשים מפני הבדואים בני המדבר.

הוא קובל ומתרעם על המזהירים מפני הסכנות הצפויות למתיישבים. כחלק מן הטיעון נגד הקמת המושבות, הוא מונה שלוש דעות קדומות שחיבלו ביישובה של הארץ על-ידי יהודים: היהודי אינו מסוגל להיות חקלאי, הארץ שוממה, אין ביטחון לחיים בארץ. אבל הוא מפריך את שלוש הטענות ואומר שהניסיון של המושבת היהודית הוכיח שאין יסוד לטענות אלה ושהיהודים מסוגלים להיות מתיישבים מצויינים.

בנובמבר 1882 יצא אוליפנט לבקר את הקהילה היהודית בפקיעין ובין השאר הוא כותב:

בינתיים הזעיק השייח' היהודי את בני עדתו והם נהרו פנימה וכמנהג המזרח נשקו את ידו בזה אחר זה, זקנים ונערות, רווקים ונשואים, נשים וילדים; את כולם ראיתי וככל שהדברים אמורים בלבוש ובתווי הפנים, אי אפשר להבדיל ביניהם לבין הפלאחים האחרים של הארץ. כפי הנראה היו עשרים משפחות אלה יוצאות חלציו של שבט אחד, ואומנם היו כולם בני שם אחד, כהן, וכל השנים הקפידו שלא להתחתן בתושביה האחרים של הארץ ואפילו ביהודים אחרים. אחרי כן שוחחתי על אודותיהם של השיחיים, הנוצרי והדרוזי. הם סיפרו כי בעבר היה חלק גדול יותר של אדמות הכפר שייך ליהודים, אך בעטיין של מלחמות, מגיפות ושאר פורענויות, שירדו על הארץ בתקופות שונות, הלכו אחוזותיהם ונתמעטו.

שיתוף-פעולה יהודי-ערבי

רשמים בביקור שערך אוליפנט אצל המתיישבים הראשונים של זכרון יעקב ב-10 בדצמבר 1882, היינו זמן קצר לאחר העליה על הקרקע, ובין שאר הדברים הוא כותב:

בשטח זה עמד כפר קטנטן ובו כשש בקתות ומחסן אחד, רכושם של תושבי המקום הקודמים. לפי שעה התגוררו בכפר אותם פלאחים שבעבר עיבדו את האדמה בשביל בעליה הקודמים. הוצע להם להמשיך ולעבוד את האדמה כפועלים ושותפים, עד אשר ילמדו התושבים החדשים את מלאכת החקלאות ויוכלו לעשותה בעצמם.

ניסיון זה, לשתף יהודים ופלאחים מוסלמים בעבודת האדמה, עשוי להיות תופעה מעניינת הראויה לעיון מיוחד, אף על פי שהדיונים המוקדמים בעניין זה היו יותר בבחינת מחזה ציורי מאשר משא ומתן תכליתי.

הפגישה נערכה במחסן, מקום שבו ישבו ארצה יהודים וערבים, בין ערימות של תבואה, והתנצחו בדבר התנאים לעבודתם המשותפת. היהודים, אשר זה מקרוב באו מאחד הגטאות אשר בערי רומניה, כבר היו משוכנעים כי בקיאים הם בענייני חקלאות יותר מן הפלאחים והתייחסו בחשד אל כל עצה שהוצעה להם, מתוך ביטחון עצמי, וחוששני שזה יפוג חיש קל עם התנסותם בעבודה המעשית. שונה מן היהודים הרומנים היה אותו יהודי בן הארץ, ששימש כמתורגמן. הוא היה איש חסון ויפה תואר, שעטה לבוש מזרחי, דומה ללבוש הפלאחים. ידידי ואני, שהיינו לבושים בגדים טיפוסיים לתיירים בריטים או לאמריקנים, השלמנו את החבורה.

הביא לדפוס: **זאב ענה**

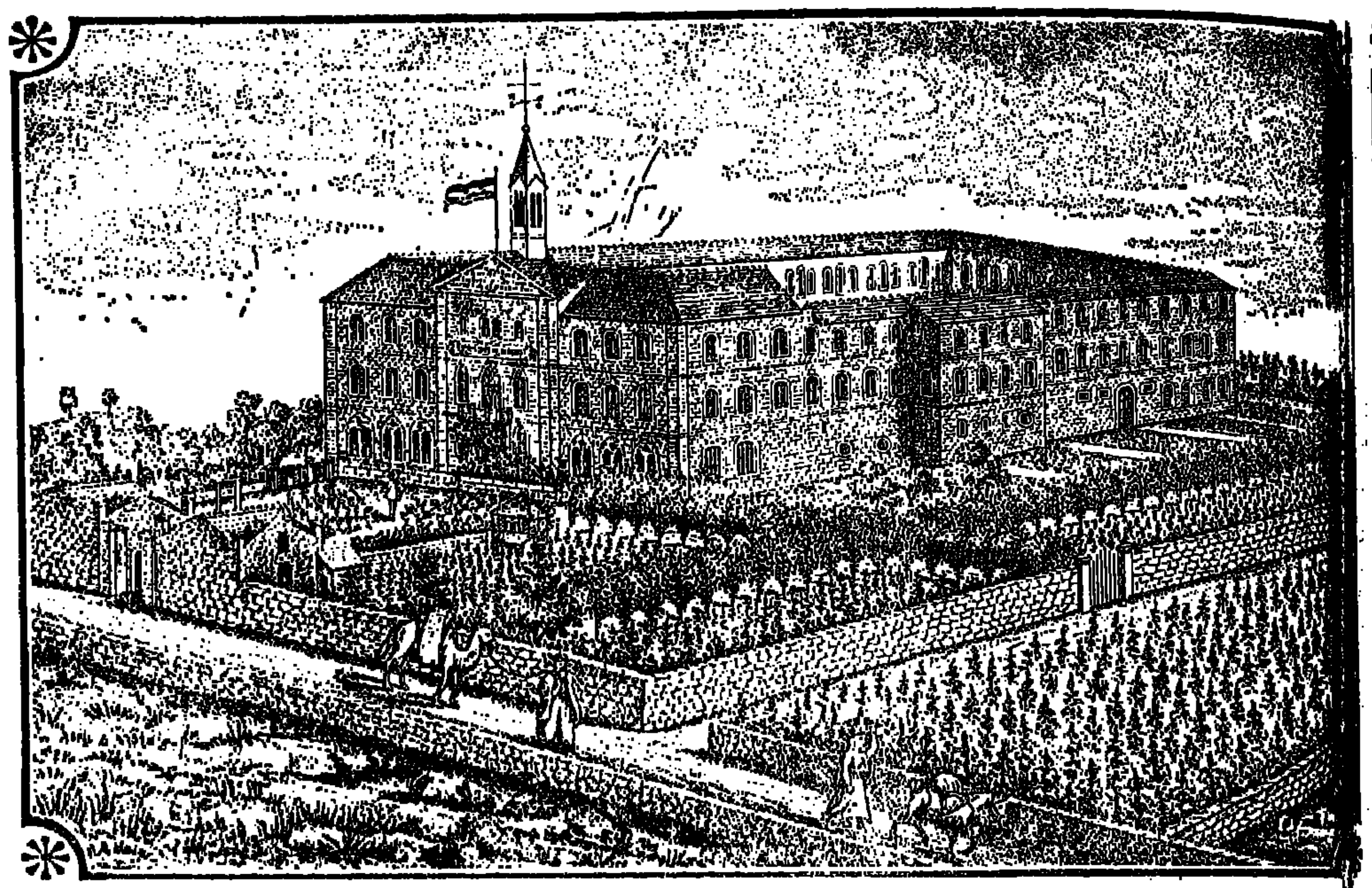

בית היתומים הסורי („נורנה שנלר")

• כך גרמו נשותיו [illegible] לאכזריותו של השליט [illegible] • התעלה שתחבר את [illegible] עם ים סוף • כתב-יד שומרוני עתיק תמורת דולר אחד • אנשי [illegible] רוסיה עולים לרגל לירושלים • [illegible] תושבים הבוסנים של קיסריה • [illegible] הראשונים של זכרון-יעקב • הווי הארץ ותושביה בימי העליה הראשונה מתוארים [illegible] בספרו של לורנס [illegible] „חיפה"

מאורעות ופלאים בעולם הגדול

ענף הציד בגוש המזרחי

בחמש־עשרה השנים האחרונות הפך הצייד לאחד ממקורות ההכנסה הטובים ביותר בארצות הגוש המזרחי, בעיקר בפולין, בהונגריה, ביוגוסלביה וברומניה.

עוד לפני מלחמת העולם השניה משכו חזירי־הבר של פולין ציידים ידועי־שם מהעולם כולו, ביניהם הרמן גרינג, אשר נהג לבוא לשם מדי שנה, כאשר יחסי פולין־גרמניה היו עדיין תקינים.

מאז 1945 שוקמו אתרי הצייד שנהרסו במלחמה ותיירים רבים מבני־עמו של גרינג מבקרים בהם ומשלמים מחיר גבוה עבור שהותם במקום ועבור שלל הצייד שלהם.

פולין אינה מסתפקת בכך, ומייצאת את חיות הבר שלה, בעיקר את שוורי־הבר (ביזונים) שהם נדירים ביותר באירופה, וניתן לראותם בגני־החיות של צרפת, גרמניה או ארצות אירופאיות אחרות. גם ארצות־הברית, אשר בעבר היו בה שוורי־בר בהמונים, מייבאת אותם כיום מפולין.

לעומת זאת, הולך מספר הזאבים בפולין ופוחת. האיזור שהוא כמעט היחיד בו ניתן למצאם הוא איזור בייסצדי, בו הם שורצים ואף מתקיפים לעיתים קרובות בני אדם.

היסטוריה עשירה למידבר סהרה

מדבר הסהרה, הנמצא כיום בכותרות, היה במשך שנים רבות כתם לבן על המפה וכמעט דבר לא היה ידוע עליו. מזג האוויר הקשה בקיץ והמחסור במים, על־אף קיומן של כמה נאות־מדבר ובארות שנחפרו על־ידי הנוודים, הפכו את הסהרה למקום שהחדירה אליו קשה, אם לא בלתי־אפשרית. נוסף לכך השבטים הברבריים שחיו בסהרה המערבית, איזור המריבה של ימינו, שהיו ידועים כשודדים, שהטילו מורא על כל מי שניסה לעבור בשטחם.

גם לשודדים עצמם היתה התנועה במדבר קשה. רק הגמלים היו מסוגלים לסבול מסעות ארוכים במדבר ללא מים ועם אדמות־מרעה מעטות.

מזה שנים רבות ידוע שהסהרה היתה בעבר הקדום איזור פורה עם מעיינות, צמחיה עשירה ונמצאו אף שלדי בעלי־חיים כמו ג'יראפות, סוסי־יאור וקרנפים וחיות בית כסוסים, כבשים, עיזים, שוורים וכו'.

המסעות הראשונים לסהרה החלו עוד בתקופה העתיקה של יוון ורומי. הרודוטוס היווני מספר על סיור במדבר של חמישה מבני עמו, אשר הגיעו לעמק של נהר גדול. לא ברור אם היה זה הניגר או אולי הנילוס.

קורנליוס באלבוס, שר מאה בצבא הרומי, חצה לפני למעלה מאלפיים שנה את הסהרה מקצה אל קצה. הוא יצא מלוב והגיע לניגר, שכונה בפי תושבי האיזור בשם באריסה.

נפילת האימפריה הרומית קטעה לתקופה מסויימת את קשרי הסהרה עם העולם החיצון, עד שבמאה החמישית החלו הכובשים הערביים להתפשט על פני אפריקה הצפונית כולה. הם כפו את דתם המוסלמית על ילידי המקום וזוהי דתן של כמה מדינות אפריקניות גם כיום.

משהגיעו לסהרה החוקרים, ולאחר מכן הכובשים הצרפתיים, שונו פני המדבר עד היסוד. עיקר השינויים בוצע על־ידי מומחי הנפט, ששינה את פני המדבר ואשר עד היום נהנתה ממנו בעיקר אלג'יריה.

מטרתו העיקרית של המלך חסן ב„תהלוכה הירוקה" היתה לספח לארצו שטח עשיר בנפט, שיפתור את הבעיות הכלכליות שמרוקו נתונה בהן.

„האנקור" ואשתו של חרושצ'וב

„האנקור" הוא שם ספרו האוטוביוגרפי של גריגורי בריינין בן ה־40, סופר צרפתי ממוצא רוסי בעל דמיון עשיר, אשר כתב גם ארבעה־עשר ספרי מדע דמיוני.

חבריו של בריינין כינו אותו בצעירותו „אנקור" בשל העובדה שעל אף כל התלאות שעבר בחייו, ידע תמיד להיראות מאושר כציפור.

הוא נולד בפאריז להורים רוסים. אמו היתה רקדנית בלט ואביו היהודי עסק בתאורת קולנוע. במלחמת העולם השניה ניספה אביו באושוויץ והוא ואמו הצליחו להימלט מצפרני הגסטאפו. לאחר המלחמה נישאה אמו לאדם אשר התעלל בו בשל שנאתו ליהודים.

בהיותו בן 18 החליט לברוח והצטרף לידיד שהפליג לפורטוגל. הוא פגש שם אנשים כצ'ה גווארה. אולם רוב אלה שפגש היו מה שהוא מכנה „מהפכנים מזויפים". הוא חזר מאוכזב וחסר כל לצרפת. שם הכיר מוכרת פרחים צעירה אותה נשא לאשה. בשל הסתבכותו בחובות ישב כמה חודשים בבית־הסוהר ובאותה תקופה נולד בנו.

לאחר צאתו מהכלא, ב־1974, התפרנסו הוא ואשתו כזמרים. אולם בסופו של דבר נשאר כל כספם בידיו של אמרגן חסר־מצפון. הם הסריטו סרט אולם גם כאן לא האירה להם ההצלחה פנים: הסרט נגנב.

לכל אורך הדרך פגש בריינין אישים מפורסמים. בצעירותו, עת היה ניצב בסרטים, פגש כוכבי קולנוע רבים. אולם פגישתו המעניינת ביותר היתה עם אשתו של חרושצ'וב. הוא התערב עם אחד מחבריו שהוא ינשק לגב' חרושצ'וב, שהיתה אז עם בעלה בביקור בפאריז, על שתי להייה. כאשר סיירה באחת מחנויות הכל־בו הגדולות, הוא הצליח להתקרב לעברה, שכן כולם חשבוהו לאחד מחברי המשלחת בשל השפה הרוסית שהיתה שגורה בפיו. הוא ניגש אליה ונישק אותה בחום להפתעתם של שומרי ראשה. אלה עטו עליו וגירשוהו מהמקום. אך הוא ניצח בהתערבות.

גנרל חורף ונשות רוסיה

צריך לנסוע למוסקבה בין החודשים נובמבר ומרץ כדי להבין מי הוא אותו גנרל חורף אשר ניצח בעבר את נפוליאון ומחץ את צבאותיו של היטלר. דברים אלה אמר עתונאי צרפתי שביקר לאחרונה בברית־המועצות.

הרוסים, כך הוא מספר, אינם רגישים לקור. במזג־אוויר של שמונה מעלות מתחת לאפס הוא ראה שתי נשים זקנות מנגבות את גושי הקרח מעל כסא בשדרה ומתיישבות עליו. כאשר עבר באותו מקום רבע שעה מאוחר יותר, הן עדיין ישבו שם וניהלו שיחה ערה.

ניתן לראות את התורים הארוכים לפני חנויות המזון, הביגוד והסרטים ובתחנות התחבורה הציבורית גם בימות הקור. אנשים עומדים שם שעות ארוכות אך איש אינו נרתע.

אחת התופעות שהפליאו את העתונאי היתה שעל אף התעמולה נגד הקאפיטליזם והקריאה לציבור להיזהר מתיירים זרים, שהם ודאי מרגלים קאפיטליסטים, מגלים רוב תושבי הערים בברית־המועצות אדיבות כלפי הזרים והם עושים כמיטב יכולתם כדי לעזור לתייר שאיבד את דרכו להתמצא ברחובות. לא אחת קורה שהם מזמינים זרים לבתיהם.

אולם אין זאת אומרת שהם אינם חשדניים. או לכל הפחות זהירים. הם מדברים ברצון על חייהם, על משפחתם, תחביביהם, הספרים שקראו, הצגות והסרטים שראו לאחרונה. אך פניהם מרצינות ברגע שהם נשאלים שאלה שהתשובה עליה עלולה להביא בדרך זו או אחרת למסירת אינפורמציה סודית.

לעומת זאת, הם אינם מהססים להעביר ביקורת, גם בנוכחות זרים, על המנגנון הביורוקראטי, על המחסור במיצרכי־יסוד, מתלוננים על כי אינם יכולים לרכוש מכוניות ואף מאשימים את אנשי צמרת המפלגה בניצול מעמדם להנאותיהם הפרטיות.

דו"ח בנקאי לעיוורים. לקוחותיו העיוורים של בנק מידלנד יוכלו מעתה לקבל דווח על מצב חשבונם בכתב־ברייל על־פי שיטה חדשה שפותחה ביחידת המחקר לעיוורים של אוניברסיטת וורוויק. פרטים על מצב חשבונו של הלקוח מוקלטים על־ידי הבנק ומועברים למחלקת העיוורים באוניברסיטת וורוויק לתירגום באמצעות מחשב.

צ'רצ'יל והיטלר על לוח השחמט. מצביאים בריטיים וגרמנים מנהלים ביניהם שוב קרבות, אך על גבי לוח־שחמט: תמורת 150 ל"ש יכולים אספנים בבריטניה ובגרמניה לקנות מערכת כלי־שחמט חדשה, עם דמויות המצביאים שיצר, לאחר שנה של עבודה, אמן מהעיר הארו, שהוא נתן מונית במקצועו בשם ג'ון אדוואורדס. מספר המערכות הנוכר מוגבל למאה, והן נמכרות על־ידי טרוור סטוב, בעל המרכז לשחמט שבמערב לונדון. „מעולם לא נוצר דבר דומה לזה" טוען מר סטוב, „ומספר הקונים הגדול ביותר הוא דווקא בגרמניה, שבה גדולה ההתעניינות במלחמה". בתמונה: ג'ון אדוואורדס בביתו, מייצר דוגמא של וינסטון צ'רצ'יל.

נהיגה לתלמידי בית־ספר. בית־הספר בעיר סורקסדורף שעל חוף האגמון בגרמניה המערבית, החליט שבתקופה זו בה חסל נוהגים, תיוני שנתי העתיד ילמדו במסגרת האפשרות ובתנאים הנוחים ביותר את כל חוקי המכניקה והתנועה. הילדים, שגילם בין 10 ל־14, לומדים לנהוג ב„מיני מכוניות" חשמליות, תחת השגחתם של מדריכים רציניים ביותר. לאחר מכן הם עוברים בחינות אצל בוחנים רציניים לא פחות, שאינם מהססים להכשיל את אלה שאינם מגלים די ידע. בתמיכתם המשותפת של לשכת התחבורה המקומית ושל חברת דלק גדולה, נבנה מסלול מכוניות מיניאטורי עם מגדל פיקוח שגובהו שישה מטרים. לבד מלימודי התיאוריה, עושים המועמדים כמה סיבובים על המסלול, ב־24 מכוניות כשממגדל הפיקוח צופים בהם. התלמידים שאינם ממלאים אחר הוראות התמרורים נקראים מייד לסדר על־ידי רמקול: „זהירות! מספר 54 לא תאט בסיבוב!", „מספר 70 נוסע לאט מדי ומפריע לנהגים האחרים" וכו'. ההישגים והשגיאות נרשמים, ואלה שמספר נקודות העונשין שלהם אינו עולה על מכסה מסויימת מקבלים, בסופו של דבר, רשיון נהיגה.

מקורו הצ'כי של הדולר

דולר נולד לפני כ־450 שנה בעיר צ'כית קטנה, שהיתה ידועה בשמה הגרמני ג'ואכימסטאל. שליט המחוז, הרוזן הו־שליק, טבע מטבעות חדשות אשר החליפו את הגולדנים שהיו אז בשימוש. הן נקראו „ג'ואכימסטאלר" על שם המקום בו הוטבעו, עד מהרה קוצר שמם ל„טאלר".

הצ'כים, אשר היו חלק מהממלכה האוסטרית, אך שמרו על עצמאותם הלשונית, נהגו לתת למטבעות שם בעל צליל סלאבי: טולר ורבים ביטאו זאת: דולר. מטעמי נוחות, תחת שם זה התפרסמו המטבעות באירופה ובאנגליה.

כמאתיים וחמישים שנה מאוחר יותר, ב־1792, עת יצאו ארצות־הברית מנצחות ממלחמת העצמאות שלהן, החליט שר האוצר דאז, תומאס ג'פרסון, להינתק ככל האפשר מאנגליה ובמקום לאמץ את הלירה והשילינג האנגליים, בחר בדולר. ב־1858 אומץ הדולר על־ידי קנדה.

הדבורים רגישות לרעש ולזיהום

בשנים האחרונות עלתה צריכת הדבש בעולם. זאת לא רק בשל העליה ברמת־החיים, אלא בעיקר בשל העובדה שהוא גורם פחות נזק לבהזור הדם — כך אומרים מרבית הרופאים — מאשר הסוכר.

אין פלא, איפוא, שקיימת דחיפה גדולה לייצור הדבש. אך בפריצה לכך העובדה שדבורים רבות מתות בגלל חומרי הריסוס וההדברה הכימיים הנמצאים בשימוש בחקלאות. לפולין היה, בשעתו זה, ניסיון מר, בין השנים 1971 ו־1974 פחת מספר הכוורות שם בכ־90 אלף.

כוורני פולין טוענים, כי לפני סוף המאה ייעלמו כליל הדבורים מארצם. השלטונות לקחו איום זה ברצינות, שכן הדבש הוא מצרך נפוץ בפולין והוא אף משמש לייצוא. במקומות בהן יש מספר גדול של כוורות, אסור השימוש בחומרים כימיים בחקלאות. נוסף על כך, מגדילים במסגרת תוכניות הייעור, את מספר העצים והשיחים העשירים בצוף. הם ישתלו על פני שטחים נרחבים ומרוחקים ככל האפשר ממקום ישוב, כך שהדבורים יוכלו לחיות שם באין מפריע.

כדי לעודד את הכוורנים, מפצים אותם השלטונות בעבור הנזק שנגרם להם על־ידי החומרים הכימיים. אלה הרוצים לעסוק בגידול דבש או אלה שכבר עוסקים בכך, מקבלים עזרה כספית וטכנית.

הדבורים הן בעלות רגישות עצומה לא רק לחומרים כימיים, אלא גם לקרינות, בלתי־רגילים ובלתי נעימים וגם — מה שמפתיע יותר — לרעשים.

כך נעשות הדבורים אגרסיביות במקום בו נשמעים לעתים קרובות מטוסי־סילון. שכן הן אינן יכולות לסבול את הרעש. למעשים הן מוצאות אזורים נעימים יותר, אולם ברוב המקרים הן מתות בשל מחסור בצוף או בגלל העובדה שהן מגיעות לאזורים בהם ישנה כמות גדולה של חומרים כימיים.

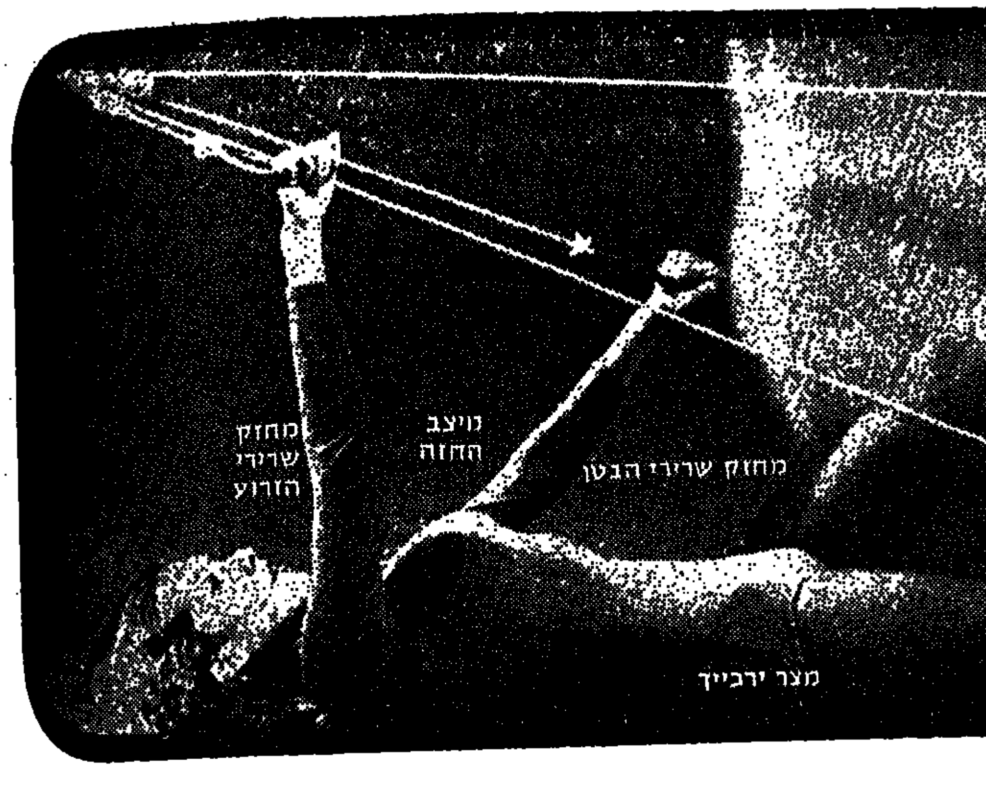

קחי את עצמך בידים
...וגם את בן זוגך

רק את יכולה לעזור לעצמך ולו... ולהעניק לגיזרתך מראה רזה, גמיש ומושך... הקדישי לעצמך מספר דקות, פעמיים ביום ובצעי תרגילי לו/לה.

חדש! במחיר פרסום 129.50 ל"י

לו/לה
לשפור הכושר ועצוב הגוף

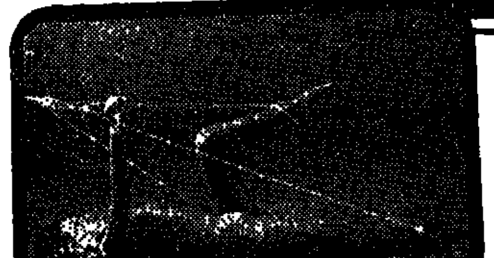

הריני מזמין בזה לו/לה ומבקש לשלוחו לביתי לפי הכתובת הרשומה בזה.
את התמורה בסך 129,50 ל"י,
אני מצרף בזה: .... במזומן
.... בהמחאה לפקודת לו/לה
שם .... משפחה ....
כתובת ....
חתימה ....

דקות ספורות מזמנך בכל עת הרצוייה לך ותרגילי **לו/לה** יעזרו לך להחזיר לגופך גזרה רזה, גמישה ומושכת כפי שאתה חולם. תרגל והורד את כמות הקלוריות העודפות, שאינה נצרכת — זו הדרך!

קל! שכב ובצע מספר תרגילים פשוטים. בארבעה תרגילים בסיסיים וקלים לביצוע תשיג תוצאות חיוביות בכל חלק בגופך, שבו אתה מעוניין במיוחד.

נוח בשימוש. אתה יכול לתרגל בכל מקום הרצוי והנוח לך. ככל שתשתמש בו יותר — כך תראה ותרגיש טוב יותר.

מהיר! מתרגל ומפעיל בו־זמנית 380 שרירים של גופך! פעולות מנוף/שווי משקל מפעילות כמעט כל חלק מגופך עם כל תנועה. תרגיש תוצאות מיידיות בלי להעזר בתוכניות מסובכות ובהוצאות יקרות.
תרגילי **לו/לה** יעזרו לך לחשיג גזרה רצויה במהירות ובפרטיות.

יעיל! מרכז את פעולות החרזייה במקומות הדרושים לך: מתניים, ירכיים, שוקיים, תרגילי **לו/לה** יעזרו להצר, לעצב ולחזק את גופך ולהשאיר אותו בכושר מלא במשך כל היום, תוך זירוז מחזור הדם!

נייד! נוח לנשיאה. קח אותו אתך, והשתמש בו בכל מקום, פשוט חבר לולאה לידית של דלת כל שהיא ו**לו/לה** מוכן לשימוש. הנך יכול לשאתו בתוך תיק, או מזוודה ולא להפסיד שימוש קבוע אפילו במסעות.

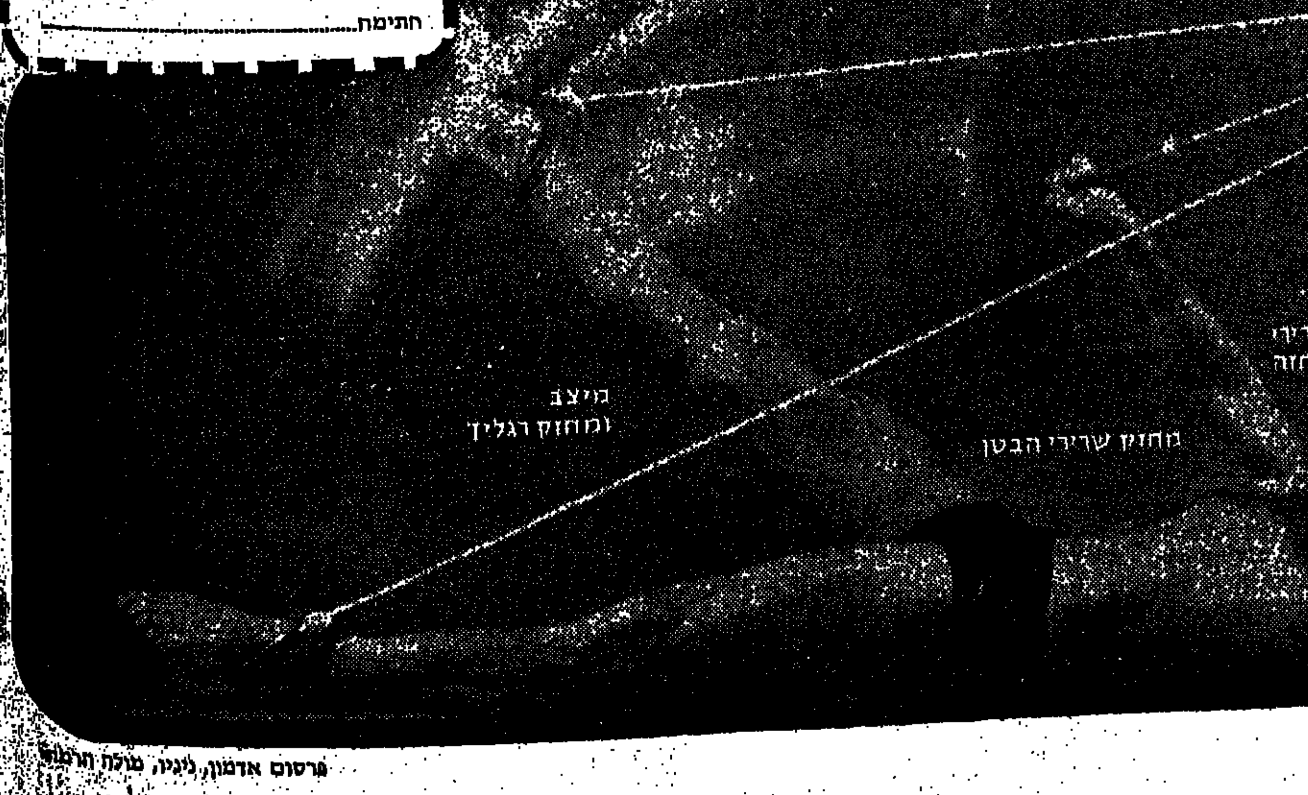

פרסום אדמון, ליגיה, מולה הרמון

פרוטאין 21 בשפופרת

for regular hair

אותה כמות
אותה אכות
בפחות
כסף

את פרוטאין 21 - השמפו
השומר על שערך והשם קץ
לקצוות השרופים
תוכלי להשיג עכשיו גם בשפופרת.
השפופרת מכילה כמות
זהה לזו שבבקבוק
ומאפשרת את הוזלת המוצר.
הרווח - כולו שלך(3.60 ל״י פחות.)
פרוטאין 21 בבקבוק או בשפופרת
ב-3 סוגים:
לשיער יבש, שמן ורגיל.

MENNEN

המפיץ הבלעדי בישראל- דיפלומט בע״מ

גם היום תוכלו לרכוש מערכת יוקרה "אמבאסדור" ב3.800 ל״י

(והיא שווה הרבה יותר)

איש לא יוכל להציע לך הצעה כזו!
ההצעה לזמן מוגבל

רהיטים לסלון, חדרי שינה ופינות אוכל

קח את עתון מעריב סיום 22.12.72, או ידיעות אחרונות סיום 5.1.73

תוכלו לרכוש מערכת יוקרה "אמבאסדור" ב 3.800 ל״י

וחיווכח כי:
עוד לפני 3 שנים מכרנו מערכת אמבאסדור כזו במחיר של 3,800 ל״י
היום המערכת יפה יותר עם השכלולים של 1976
ניתן לקבל בצבעים שונים.

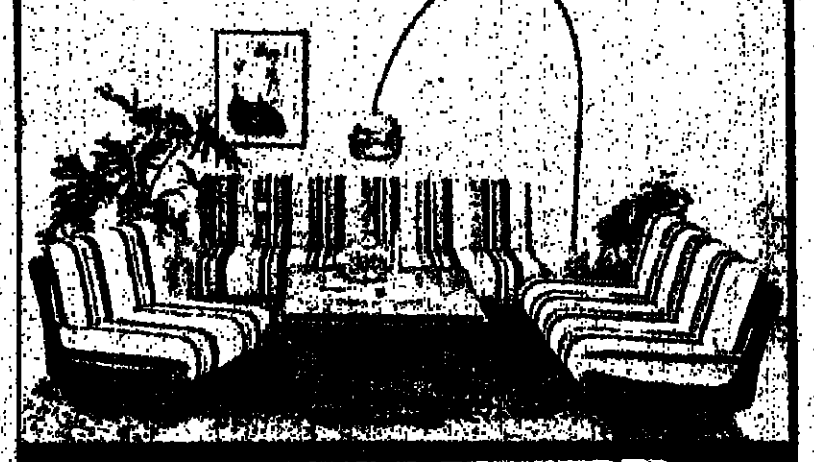

רהיטי אפרת!

תל־אביב | תל־אביב | חולון
רח׳ הרצל 102 | תחנה מרכזית | ליד קולנוע ארמון
טל׳ 824777 | רחוב הנגב 4 | ככר ויצמן

רפואה

הורמון חדש - תקוות חדשות

בבית ובמשפחה

מאת ד״ר ב. עמוס

בשנת 1971 בודד לראשונה ההורמון הנקרא פרולקטין — „הורמון החלב״. בידוד ההור־מון היה פתח לשורה ארוכה של מחקרים, אשר הוכיחו כי להורמון יש השפעה על הפר־שת החלב מהשדיים, על הופ־עת סרטן השד, ועל הפוריות הנשית.

אומנם ההורמון היה מוכר כללית גם שנים מספר קודם לבידודו, אולם תמיד הוא היה מעין חלק בלתי נפרד מהורמון הגדילה, רק לאחרונה, עם בי־דודו, הוברר גם תפקידו ה־חשוב במערכות שונות בגוף.

פרופ׳ ז. פולישוק, ד״ר י.ג. שנר וד״ר מ. בן־דוד מ„הדסה״ ירושלים, פירסמו ב„הרפואה״ סקירה מקפת על השפעותיו של הורמון הפרולקטין: מסתבר כי הורמון זה, הגורם לקטציה (הו־פעת חלב אם), נפרש מבלוטה הנמצאת בבסיס המוח, והנק־ראת בשם יותרת־המוח. הורמון זה נפרש בכמות רבה אחרי הלידה ובהשפעת גורמים פי־סיולוגיים שונים כגון: מתח נפשי, ניתוח, הרדמה, מאמץ גו־פני, יחסי מין. גלולות מניעה ואפילו גירוי מכני של פיטמת השד.

הגברת הפוריות

הפרשת הורמון הפרולקטין גוברת גם בהשפעת סוג מסו־יים של הורמון, המזרז את פעולת בלוטת התמגן ועם היריי־דה בריכוז הורמוני המרץ (אדרנלין) במוח.

חוקרים מסויימים מצאו, כי ירידה בריכוז להורמון בדם מגבירה את הפוריות וגורמת לביוץ, ואפילו ריכוזים גבוהים של הורמון הפרולקטין בדם עלולים לגרום לחוסר ביוץ ב־שחלות ולעקרות.

בהתאם למחקר זה ייצרה חברת „סנדוז״ השווייצרית תרופה בשם „ברומקריפטין״, המורידה את ריכוז הפרולקטין בדם וגורמת לביוץ נשים עק־רות.

מימצא דומה למחקר זה קיים בטבע אצל נשים מיניקות, ה־מתקשות מעט להיכנס להריון. בנשים אלה מעידה הופעת חלב האם, כי ריכוז הורמון הפרו־לקטין בדם גבוה. והורמון זה, במקביל להשפעתו על הופעת חלב, מדכא מעט גם את הביוץ בשחלות, אולם ברגע שהאשה מפסיקה להניק יורד ריכוז ה־פרולקטין בדם, מופיע ביוץ סדיר בשחלה והאשה מסוגלת שוב להיכנס להריון בקלות.

זירוז סרטן?

מחקרים נוספים טוענים, כי הורמון הפרולקטין עלול לזרז הופעת סרטן השד, ואולי זוהי אחת הסיבות שהופעתו של סר־טן השד עלול לבוא דווקא בעת הנקה. עם זאת כדאי לזכור, כי מחקרים אלה אינם חד־מש־מעיים, ובחלקם נעשו רק ב־חיות ניסוי. יתר על כן, אם תימצא הוכחה למחקר אחרון זה, הרי פירושו של דבר כי בעזרת תרופות כמו „ברומ־קריפטין״ שנזכרה, ואחרות, נו־כל להוריד את ריכוז הפרולק־טין בדם ולשפר את מצב סרטן השד.

לבסוף, נזכיר כי הורמון ה־פרולקטין נמצא גם במי־השפיר העוטרים את העובר ברחם. ל־דברי חוקרים מסייע הורמון זה לעובר בהתפתחותו ובשמירה על מאזן המלחים והמים.

תופעה שעדיין אין לה הסבר, היא מציאותו של „הורמון ה־חלב״ גם בדם גברים. ריכוז ההורמון בדם הגברים זהה לזה שבאשה הנמצאת בגיל הפו־ריות. ועד עתה מקובל שגב־רים אינם מיניקים, אינם מייצ־רים ביציות בשחלות ולכן, ב־דרך כלל, גם לא נכנסים ל־הריון. תפקידו של „הורמון ה־חלב״ טרם הוגדר, איפוא, סו־פית. וניתן לצפות למחקרים נוספים.

התספורת הנערית חוזרת לאופנה

החורף תמשול בכיפה התספורת הנשית הקצרה „אלילה־גרסון״. בתצלום: כך רואה תספורת זאת ז׳אן לואי סיינט רוש.

התנהגות

קפאון־הקומוניקציה במשפחה

מאת אורה שם־אור

לא הכל מודים בכך, אך עובדה שהרבה מאוד זוגות סובלים מחוסר תקשורת הדדית.

לאחר שמצב זה הופך ל־שיגרה, קשה להחזירו לפסים נורמליים, לכן צריך למנוע מ־כנו להתפתח מלכתחילה. כמו בכל שטח, גם כאן דרוש תירי־גול: זוג החש בסכנה, חייב לשוחח על כך ולקבל החלטות מפוכחות. אפשר, למשל, לק־בוע, כי ערב אחד בשבוע לא ייפתחו טלוויזיה ויקדישו אותו לשיחה ביניהם; או להקדיש לכך בקביעות שעה אחת ביום, או לקבוע שביום זה וזה מטיי־לים שעתיים ויהי מה. כך, עם רצון טוב ובשיחה גלויה, ניתן לפעמים לשבור את קרח השתי־קה.

בספרו "Dr. Rubin — Please make me happy" מציין ד״ר רובין תריסר סיבות לניכור הגובר בין בני הזוג.

● הזוג נישא מבלי שיהיה להם הרבה במשותף, וכבר לפ־ני החתונה לא היה להם על מה לשוחח.

● הזוג אומנם החל את חייו המשותפים ברמה שווה, ועם נושאי התעניינות דומים, אך במשך הזמן התקדם אחד מבני הזוג בשטח מסויים. כגון בלי־מודים, ואילו השני קפא על שמריו ונשאר ברמה האינטלק־טואלית והאמוציונלית הקודמת שלו.

● גברים המוצאים ענין אמו־ציונלי ואינטלקטואלי בלתי רגיל בעבודתם. אינם יכולים להינתק מעיסוקם גם כאשר חוזרים הביתה אחרי שעות העבודה. אבל הם משוכנעים ששיחה מקצועית תשעמם את נשותיהם, ולכן הם מתרגלים לשתוק בנוכחותן.

● גברים (ונשים) נעזרים ב־שתיקה כאמצעי להעניש או להרגיז את בת־הזוג על פגי־עה מדומה או אמיתית.

● יש גברים הסבורים שנשו־תיהם לא מעריכות את דב־ריהן ולמעשה אינן מקשיבות להם. אלה אומרים, כביכול: „אשתי ממילא לא שומעת מה שאני אומר, או למה לטרוח ד־אצל אנות, הסובלים מ־גאוה מוייפת מחליטים הוא (או־היא), כי לא הם היו זה אשר יתחיל לדבר הראשון — וכך משתררת ביניהם שתיקה.

● גברים הסבורים שהנשים לא מבינות למעשה כלום ב־פוליטיקה, בעסקים וכו׳, אינם טורחים לשתף את בת הזוג במחשבותיהם.

● יש גברים, הסבורים שזה „לא גברי״ לשתף את האשה בחששות, פחדים, וקשיים ש־עוברים עליהם. הם מעדיפים לסבול תוך שתיקה מאשר ל־חפש עידוד והבנה אצל האשה.

● יש גברים שנסיונם הראה להם, כי שיחה גלויה מביאת ל„סצינות״ של התפרצות ה־אשה, דמעות והאשמות — ולכן הם מעדיפים לשתוק.

● יש גברים החשים טינה כלפי נשותיהם מכיוון שהם רואים בהן סמל לאחריות ש־הוטלה עליהם, והפסקת החו־פש הרווקי. רגשות אלה הם תת־הכרתיים, אולם לברות זאת הם עלולים לעורר עוינות ה־מתבטאת בשתיקה.

● יש גברים העובדים קשה וחוזרים הביתה עייפים וסחו־טים — ובמקום מילות נועם וחיוך מעתירה עליהם האשה את מכלול בעיותיה והצרות שהיו לה עם הילדים. גברים כאלה מרגישים איצדק בגי־עה זו, ומתוך עוינות כלפיה הם „נסגרים״.

● יש גברים הרואים בשתי־קה אמצעי הגנה נגד קודים ותיסכול. גברים אלה מתקשים מאוד לשוחח דווקא ביקופות פרק שיחה יכולה לשחרר או־תם מהמתח: נשים רבות מש־תדלות לשחרר את מתח הבעל. ע״י שיחה, וכשאינן מצליחות, הן מאשימות את עצמן בכש־לון. במקרים אלה ההאשמות אינן מבוססות.

ד״ר רובין מציע לזוגות, קפאון־קומוניקציה, שינסו בכל האמצעים לשבור את הקרח, אפילו בעזרת יעוץ משפחתי או פסיכיאטרי.

פתרון
מצא את ההבדלים

1. ארובת הבית הנשקף דרך הפתח גבוהה יותר; 2. גבעול הפרחים בכניסה קטן יותר; 3. רגלה השמאלית של האשה העומדת על ה־ארגז; 4. המקטרת קצרה יותר; 5. מכנסי הגבר רחבים יותר; 6. המסגרת ש־מאחורי ראשה של האשה הימנית שונה; 7. קשר ה־מטפחת של האשה הימנית; 8. מכסה תקערה.

אחים שלם מוכרים
חדרי שינה יָשר מהנגריה
4.990.- ל״י בלבד. לזמן מוגבל

כולל הרכבה, בכל רחבי הארץ.
חדר תשינה כולל:
ארון קיר: 6 דלתות למטה, 6 דלתות למעלה, 2 מראות בארון. סולם למכנסים וקופסה לתכשיטים. פורמיקה בפנים ובחוץ בדלתות לפי בחירה. מיטה זוגית ומזרוני פרדייז.

שולחן איפור
עם מראה
תוצרת חוץ
ושי
כסא פרווה

● נא לזכור
הנגריה במרתף ●

תל־אביב, רחוב ראש פינה 27, במרתף, טלפון 33917, ליד התחנה המרכזית

הודעה!!
לקוני בשר הודו!

הפסיקו לשלם יותר!

לידיעת ציבור הקונים
תושבי יפו בת־ים והסביבה

שמחים אנו להסב את תשומת לבם של ציבור לקוחותינו ולכל המעוניינים כי לרגל הדרישה לבשר הודו טרי במחירים עממיים, ממשיכים אנו למכור במחירים זולים משוק הכרמל.

חנותנו צמודה למשחטה ברחוב יפת 88 יפו (המשך כביש ישן בת־ים ע״י מוניות עזה), הסחורה טריה יום יום ובהשגחת הרבנות הראשית תל־אביב—יפו.

המחירים לק״ג כדלקמן:

1.	חזה הודו	21.- ל״י
2.	שווארמה הודיות צעירות	21.- ל״י
3.	פולקס הודיות צעירות	10.50 ל״י
4.	בשר פולקס (ללא עצם)	15.- ל״י
5.	כנפיים שלמות הודיות צעירות	8.50 ל״י
6.	בשר כנפיים/לבן הודיות צעירות	15.- ל״י
7.	בשר תחתון (ללא עור)	16.- ל״י
8.	לב־כבד הודיות	30.- ל״י
9.	כליות הודיות	6.- ל״י
10.	כליות הודים עם ביצים	17.- ל״י
11.	לשון בקר	27.- ל״י
12.	מח בקר לבן	26.- ל״י

נשמח לראותכם בין לקוחותינו!
„המשחטה מרכז ההודו״

רחוב יפת 88 יפו, טלפון 6—833485
אוטובוסים 46, 10 ומחולון 88

בעלי לא זז מן המטבח

הוא נהנה בכל רגע מהתוצאות הנפלאות של A&G אוטומטיק דה-לוקס החדש
אין פלא, A&G אוטומטיק הינו שיא השכלול בתנורי אפיה.

A&G אוטומטיק דה־לוקס, התנור הבלעדי בעל שתי שיעות אפיה בשני תאי אפיה שונים.
A&G אוטומטיק דה־לוקס מעוצב בצורה "סופר מודרנית", בעל רשת עליונה חדשנית ושימושית.
2 כיפות בעירה שחורות - לבעירה מושלמת ונקיה.
משווק ב-3 גווני אמאיל נפלאים: חום, אבוקדו ובננה.

A&G

המפעל הותיק למוצרי חשמל וגז.
חולון רח׳ שנקר 39
טל. 844277 843163

תצוגה תל־אביב:
סלון ניצן, אלנבי 110

בית ספר
קוסמטיקה
הלן בוגל

לבוגרות דיפלומה מבי״ס DR. LATOUR DE PARIS

ת״א: רח׳ פרוג 5, טל. 236[illegible]
בשעות 9-11, 4-7
ירושלים: טל. 68[illegible] בערב
חיפה: טל. 642628 בערב

חבל בכל בלוק
בלוח הכפול

בול אחד בלבד!

אין צורך לבוא לסניפי בנק טפחות!
גזור ושלח את התלוש המצורף
אנו נמציא לך בחוזר את המידע והמסמכים לצורך הצטרפותך לתוכנית

טפחות 90,000

הפתרון לדירה לך או לילדיך

לכבוד
"טפחות" בנק משכנתאות לישראל בע״מ
רחוב המלך [illegible] ירושלים

נא לשלוח אלי טפסי הרשמה וחומר הסברה נוסף על התכנית החדשה "טפחות 90,000"
בברכה,

שם השולח:
כתובת:

טפחות

מכבי השרון

"כן. את מכונת כביסה אמקור קומפקט שלנו קנינו לפני 11 שנה והיא אתנו עד היום.
אני עוד זוכרת כיצד הייתי גאה במכונה המשוכללת. כיצד הצגתי אותה בגאווה לחברים ומכרים ואיזה מבטי קנאה העיפו בה.

עשר שנים עברו מאז. הילדים כבר גדלו, ותינוק חדש עומד להצטרף למשפחה... אבל מכונת כביסה אמקור שלנו עדיין אתנו ועובדת כאילו קנינו אותה רק אתמול. ואני בטוחה שגם החיתולים שלו יצאו מקומפקט אמקור "כמו חדשים".

דבר אחד ברור: אם אי פעם אחליף אותה, יהיה זה אך ורק בקומפקט אמקור חדשה".
אמקור מציע לבחירתך 3 דגמי קומפקט:
קומפקט סופר – הפועלת אוטומטית בכל שלבי הכביסה.
קומפקט 5 – המכונה האוטומטית המשאירה לך את ההחלטה מתי ואיך להפעיל פעולת הסחיטה לכבסים השונים.
קומפקט דה לוקס – הדגם החדיש והמשוכלל ביותר. הפעלה בלחיצה אחת בלבד.
קומפקט אמקור – מכונות כביסה לשנים רבות של עבודה קשה.

אמקור
מפיצים אמפא ושותפים מורשים

לנוחות תושבי צפון תל־אביב: מרכז אמפא צפון רח' פנקס 48

פרסום א. מל

על בולים ובולאים
מאת שלמה שמגר

יד משמשת עין לסומא

בבלגיה הונפק בול למלאת 150 שנה לאמצאת כתב־בראיל לעיוורים ע"י המדען הצרפתי.

על שמו נקרא כתב־עור חיוני זה. הבול מראה בצורה סימלית יד המשמשת כעין לסומא.

ארבעה בולים המתארת שחלבים ציילוניים, בצבעים טבעיים.

*

הישגי אתאטורק

בטורקיה הופיעו שלושה בולים מוקדשים ל"הישגים ורפורמות של קמל אתאתורק": שיתוף האשה בחיים הציבוריים; הלאמת חברות הביטוח; הגברת המודעה האמנותית בקרב העם הטורקי.

*

משטר המועצות

בהונגריה הופיעו שני בולים למלאת 25 שנים להכרזת "משטר המועצות".

*

"קונקורד" במעופו

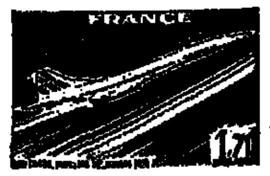

לקראת טיסת הבכורה של מטוס ה"קונקורד" מפאריז לריו דה־זאנירו ב־1976, הונפק בצרפת בול המראה את מטוס הנוסעים החדיש במעופו.

*

עופות אפריקניים

בסוואזילנד הופיעה סידרה בת חמישה־עשר בולים המתארים עופות אפריקניים.

*

שחלבים ציילוניים

סרי־לנקה הנפיקה סידרה בת

שחמט
מאת אורי צחור

האלופים - לשבדיה

אלופת הליגה. אס"א טכניון חיפה, וסגניתה "הפועל פלדקליין" ראשון־לציון, הצטיידו לגמר משחקי הגביע לאחר שגברו על יריבותיהן במשחקי חצי הגמר שנערכו בשבת.
במפגש המרכזי גברה קבוצת "הפועל פלדקליין" על "מרכז תנועה" ת"א. השלישית בליגה — 1.5:3.5 (רדשקוביץ ניצח את צ'רניאק). שחמטאי הטכניון גברו על הקבוצה המפתיעה נוער "הפועל" רמת־גן מליגה ג' 0:4 (!).
אלופי הליגה עומדים לצאת לשבדיה כדי להתמודד שם בסוף השבוע, במסגרת משחקי רבע הגמר על גביע אירופה לאלופות. בשלב רבע הגמר נותרו שמונה קבוצות בהן אלופת בריה"מ בורווסטניק וכן אלופות יוגוסלביה, הונגריה, מערב גרמניה ועוד. בשלב שמינית הגמר גברו אלופי ישראל על ס.ק. יופן מבלגיה — 2:10.

גורלו של אמן

האמן יעקב ("יאשה") יוכטמן נפטר בארה"ב. בן 40 היה במותו. ידיעה זו מאשרת את השמועה בדבר גורלו של האמן, שעלה מבריה"מ לפני שלוש שנים, ירד מן הארץ, חזר

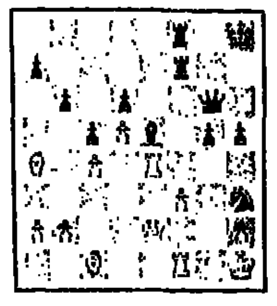

וירד שנית. להלן תחבולה מרשימה של יוכטמן המנוח.
לבן: אוכנוס שחור: יוכטמן
וולווגראד, 1969
1... 14! 2. 41 (אוכנוס סבר כי מצא את התשובה להסתערות יריבו על אגף המלך, ולא הבחין כי נפל למלכודת. אך בכל מקרה מצב הלבן קשה) 2... ר:ו4 3. ר־ה8 (נראה כאילו זוכה הלבן בטיב) 3... ר־ה3!! והלבן נכנע. אין מה לעשות נגד התחבולה המרשימה. על 4. ר:ה7 בא מה:ה4 +

שיא בהקרבות

מציגים אנו לפניכם סיום נאה שזיכה את מחברו בפרס ראשון־שני משותף ב־1934 של העתון "שחמטי בסססי"ר". את פיתרון הסיום נציג במדורנו תוך שבועיים. נרמוז לכם רק כי מרוב מסעי הפיתרון מועלים כלים כקורבן.

ה. קורוליקוב

הלבן נוסע וזוכה.

פסטיבל באילת

בסוף ינואר 1976 ייערך פסטיבל שחמט באילת. במסגרת הפסטיבל תערך תחרות בת שבעה סיבובים, בקצב מהיר. שעות הפנאי שבין המשחקים ינוצלו לסיורים מודרכים באילה וסביבתה. פרטים: ת"ד 18, אילת.

הציור השבועי לילד
מאת ג'קי

היכן הרועה?

יצא לו רועה עם עדר פרותיו ובדרך עלה על שדה מעובד. ראו זאת החקלאים והחלו לרדוף אחרי הרועה. נמלט הרועה והתחבא בין ענפי העץ שבציור. החוכלו למצאו?
אם מצאתם — ציבעו יפה את הציור, הדביקו על גלויה ושילחו למערכת "ידיעות אחרונות", ת"ד 20227, ת"א, המדור לילד. ציינו בכתב יד ברור את שמכם המלא, הגיל והכתובת.
על פתרון הציור "היכן הדוד ירוחמיאל"? זכו בפרסים הילדים הבאים:
פרס א' — יוסי סידון, בן 9, שכונת אשכול, ירושלים.
פרס ב' — אמירה גפני, בת 9, רח' בן־עמי, עכו.
פרס ג' — מירב שרמן, בת 8½, גבעת דאוניה, חיפה.
כן זכו בפרסים: ירון טיילור, ירושלים; שרון עודד, אשדוד; רני אלדר, רמלה; רונית קרמר, בת־ים.

תשבץ 7 ימים
מאת הלל הרשושנים

מספר 816

41 פרסים: פרס א' — 30 (שלושים) ל"י ו־40 פרסי ספרים

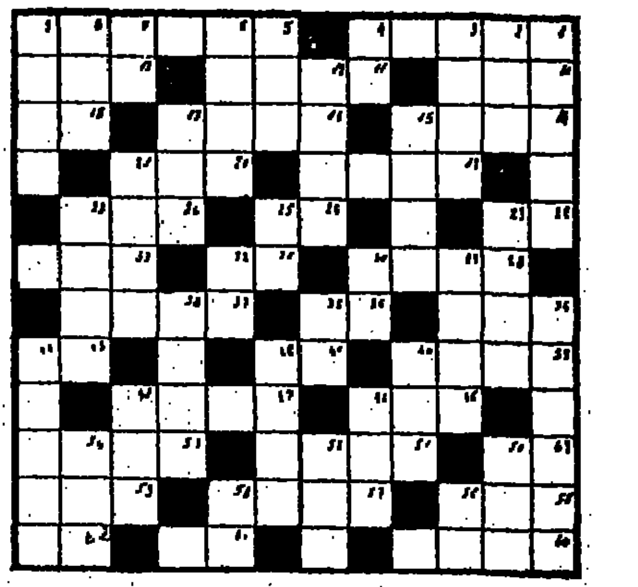

את הפתרון יש לכתוב בכתב קריא. על צידו האחד של הנייר או על תגזיר התשבץ ולשולחו עד יום חמישי הבא לפי הכתובת: "הלל הרשושנים". תשבץ מס' 816. ת"ד 20227, תל־אביב ● פתרון תשבץ השבוע 810 ושמות הזוכים בפרסים, פורסמו ביום א', 23.11.75. יתר התרונות — בקרוב.

במאוזן — מימין לשמאל:
1) אחד הקריינים בטלוויזיה וברדיו הישראליים 5) תוכנית יומית בטלוויזיה הישראלית 10) ירק חריף מאוד 11) רקיע 13) המאור הגדול 14) שרשרת לקשוט הצוואר 16) כסתודית הנלכסת אל כסתודית מקבילה 18) חסר חן ומומן 19) נשיא האוניברסיטה העברית הירושלמית 20) מיצרך חלבי 22) שם נרדף לשכל 24) צמיח 26) עתוד זקן 28) הענפים שבראש האילן 31) אריג לבן דק ויקר 33) עונש כספי 34) שמו הקדום של חודש מרחשון 35) כלי־שולחן 37) אחד מספרי התנ"ך 39) ענק 41) חורון 43) מורה הוראה בישראל 45) שלב בסולם 47) מחלת־ילדים מידבקת (Scarlatina בלע"ז) 49) דגרשמיים 51) אדם לבן ביותר בעורו ובשערו 53) אבן יקרה ירקרקה 55) מדינה בלקנית 57) זבח 59) פרשן התו"ח והתלמוד 60) ראש־החודשים 61) רוח רעה 62) רסיסי לילה.

במאונך — מלמעלה למטה:
1) ספר "משנה־תורה" 2) דרגה במשטרת ישראל 3) שני אברים כמות יש בגוף 4) העלומה 5) טבלת עץ או ציפחה בבית־הספר 6) כלי־נשיפה בתזמורת 7) טרי ורענן 8) השפרה, הערכה 9) אחד מאבני החושן 12) כלי רוחצה, כגון: מגבת, ספוג וסבון 15) חיפש 17) מלקחיים 21) מתכת קשה, לבנה אלתלידה 23) עדשנים 25) זולל סברים ובגדים 27) כינוי להר־חרבון 29) דג מלוח 30) תפר אחד בבגד 32) בקינה 34) שלושה אישים נושאי אותו השם הפרטי א) אחד משבטי ישראל ב) בעל "מדינת היהודים" ג) "הגדיב הידוע" 36) מיצרך חיוני לבני־אדם 38) גרם שמימי הנע מסביב לשמש 40) מערכת מדרגות מתאתלות 42) צוחר 44) מדינה ביבשת אמריקה 46) סופר עברי 48) מין יונה 50) יוסי 52) דף 54) אחד מארבעת דרכי הביאור של המקרא 56) מיפת 58) אדם.

מצא את ההבדלים

גברת רוזנקרנץ היא סוכנת מכירות מוצלחת. כל מי שאינו מאמין שהשכנע שהיא מוכרת הוא משוכנע ויכה להחליפה במקומו — ובין חפיפה לחפיפה — שמונה הבדלים, מה הם? (הפתרון בעמוד 49)

אותיות ומספרים

מספר 613

ח ג ו ב ח
ה ת ת ה
ו ע ת
ה ר ת
ת

לפניכם חידת "אותיות ומספרים", במקום הרגיל החילוק הותלוי הספרות באותיות. יש לשחזר את פעולת החשבון ולמצוא את הספרה שאינה משתתפת בה. 10 פרסי ספרים יחולקו בהגרלה בין הפותרים נכונה. המען למשלוח הפתרון: "אותיות ומספרים" מס' 613, ת"ד 20227, ת"א.

פתרון חידת "אותיות ומספרים" מס' 611

6 0 5 8
3 9 1 2
2 1 1 6
1 8 2 6

הספרה שאינה משתתפת: 7.
שמות הזוכים בהגרלה עשרת פרסי הספרים, "אותיות ומספרים" 611:
1) שושנה לוטרשטיין, רח' עליה 1/48, בת־גלים, חיפה; 2) עמיר ליבר, רח' האחד־עשר 13/15, צפת; 3) זאבי טלרמן, רח' באר־אורה 6 א', רמת־גן; 4) רחל קדר, רח' ענגון 81/9, צור־שלום; 5) יצחק וקסי, רח' התקומה 7, הוד־השרון; 6) שולה קרשר, רח' שלומציון המלכה 19, ירושלים; 7) יוסף אגור, רח' קרית־ספר 15, תל־אביב; 8) קרני אלוני, רח' וייצמן 13/1, יהוד; 9) בן־ציון רוטשילד, רח' המגינים 13, פתח־תקוה; 10) שאול מגנזי, רח' ביצנה 4, בת־ים.

האירי את פנייך, עינייך, שפתייך וציפורנייך בזוהר גוני-האש האופנתיים

"איפור־השלהבת"

של "רבלון"

תכשירים חדשים לסתיו-חורף 1976-75

- ✱ חדשן בסיס־איפור קרמי לוום — T & G EXTRA MOISTURIZING CREME MAKEUP
- ✱ חדשן סומק אבקה־קרמית לוום — CREMEPOWDER BLUSH
- ✱ חדשן בסיס־איפור נוזלי זוהר לערב — T & G FROSTED LIQUID MAKEUP
- ✱ חדשן סומק־אבקה־קרמית בסוף לערב — FROSTED CREMEPOWDER BLUSH
- ✱ גוונים חדשים! צלליות־אבקה כסופות ביותר — EXTRA GLEAMY SUPER"FROST SHADOW
- ✱ קו־ריסים אוטומטי — FABULINER
- ✱ מסקארה אוטומטית — FABULASH
- ✱ גוונים חדשים! שפתוני הלחות הכסופים — MOON DROPS LIPSTICKS
- ✱ גוונים חדשים! לאקות כסופות ביותר — EXTRA EXTRA CRYSTALLINE NAIL ENAMEL

REVLON

יעוץ קוסמטי אישי חינם, ניתן ע"י דיילות־היופי של "רבלון" בימי ראשון, שלישי וחמישי, בין 3.00 — 6.00 אחה"צ, ב"בית רבלון" תל־אביב, רח' "הובבי־ציון 65, טל. 28 21 41.

מפעלי ידיעות אחרונות מחלקת הספרים

המתנה האידיאלית לחנוכה

המכבים

מאת משה פרלמן

„המכבים" — הנו סיפור המרד, סיפור מעשה היסטורי, ומוסמך המבוסס על המקורות היהודיים, היוונים והרומאיים.
„ספר המכבים" מאיר באורות דרמטי את המשמעות של מרד המכבים בהיסטוריה של האומה היהודית בכל הדורות.

המחיר 36 ל"י

להשיג בכל חנויות הספרים או לשלוח ב„ידיעות אחרונות" מחלקת הספרים

לכבוד
„ידיעות אחרונות"
מחלקת הספרים
ת"ד 4125, תל־אביב

נא לשלוח לי את הספר „תנ"ך ישראל"
נא לשלוח לי את ספר „המכבים"
שם ומשפחה ____
כתובת ____

הורוסקופ השבוע

קשת (מ־22 בנובמבר עד 21 בדצמבר): השבוע עלולים להאשים אותך במצב שלא יכולת לצפותו מראש. אם מישהו יאשים אותך בדבר שאינך אשם בו, אל תגיב על כך ואל תקשיב לו. השתדל לשאוף להארמוניה בעבודה.

✱

גדי (מ־22 בדצמבר עד 19 בינואר): השבוע תקבל חדשות טובות בכל הנוגע לענייני כספים. השתדל לפעול על־פיהן במהירות. עשויה לחיות אי־נעימות בשל אי־הבנה. זוהי תקופה אידיאלית ליוזמה ולמאמצים עצמיים.

✱

דלי (מ־20 בינואר עד 18 בפברואר): השבוע ישמחו אותך דברים רבים. יתכן שיהיו אלה הבטחות לעתיד או מימושן של תוכניות לימודים. תוספת כסף שתקבל תפתור את בעיות החובות והמסים שלך. בחיי האהבה שלך תחול התקדמות. אתה עשוי לקבל הזמנות חברתיות נעימות.

✱

דגים (מ־19 בפברואר עד 20 במרץ): יהיה זה שבוע של פעילות ויצירה. עדיפות תינתן לאהבה ולחיזור. זוהי תקופה אידיאלית למחקר ולכתיבה. אתה עשוי לקבל תמורות והכרות תודה שינעמו לך. השתדל לעבוד בשקט ולמנוע שינויים יסודיים. שלם חובותיך וגבה את אשר אחרים חייבים לך.

✱

טלה (מ־21 במרץ עד 19 באפריל): זהו זמן טוב לצעד כלכלי חשוב. התייעץ עם מישהו המתמצא בענייניך הכספיים. השתדל לא להתפתות לביזבוזי כספים על דברים חסרי חשיבות. דרוש הבטחות מפורשות ואל תתייחס לכל דבר כמובן מאליו.

✱

שור (מ־20 באפריל עד 20 במאי): יש לחדש השבוע את הפעילות הביתית והמשפחתית. יחסי המשפחה והתנאים בבית ישתפרו. בן/בת זוגך יהיו במצב־רוח של חיפוש פיתרונות, וקשר חדש ומאושר יותר יוולד. השתדל לפעול על־פי החלטות הרגע ותגיע לתוצאות משביעות־רצון.

✱

תאומים (מ־21 במאי עד 20 ביוני): השבוע עשויים לחיות שינויים דינאמיים במקום העבודה שלך. הדבר עלול לגרום למתח וללחץ מוחלט. מאורע בלתי צפוי ישנה את המצב. מצב יחסיך עם אדם חשוב יובהר לך. למזל עקרב תהיה השבוע חשיבות רבה בחייך.

✱

סרטן (מ־21 ביוני עד 22 ביולי): הדגש השבוע הוא על חידושים בתחום החשיבה העצמית וההשכלה. עליך להתחיל בלימודים חדשים. אתה זקוק לידע ולהתלהבות. היזהר מקשר עם אנשים חסרי כישרון. מישהו קרוב ינסה להתקשר איתך, התייחס לכך באהדה.

✱

אריה (מ־23 ביולי עד 22 באוגוסט): יהיה זה שבוע של הארמוניה ושיתוף־פעולה. חברים־לעבודה שהיו עד כה עויינים ישנו את עמדתם. הקשב לסיפורים על בעיות אישיות אך סרב לחוות מעורב. השתדל להראות את הרגשותיך לאחרים אחרת תתפרש שתיקתך כאדישות.

✱

בתולה (מ־23 באוגוסט עד 22 בספטמבר): השבוע יוטלו עליך כמה תפקידים, אחד מהם יהיה לעזור לחולה עד שיבוא רופא. יתכן גם שתתבקש לעמוד בראש פעילות של מוסד צדקה. צעירים רבים ישאלו בעצתך.

✱

מאזניים (מ־23 בספטמבר עד 22 באוקטובר): מישהו שתכיר השבוע עשוי למלא תפקיד חשוב בחייך. אם תרגיש שאותו אדם מגזים ומרגיז אותך, התרחק ממנו ואל תיתן לו להרגיש שהוא חשוב. הבטחות שקיבלת עלולות שלא להתקיים. סודות יתגלו. דברים רבים יתרחשו מאחורי הקלעים.

✱

עקרב (מ־23 באוקטובר עד 21 בנובמבר): השבוע עליך להיות זהיר. אם תשרוף גשרים מאחוריך, תצטער על כך שכן לא תהיה דרך חזרה. הדגש הוא על ענייני כספים. אל תפעל עד שלא תמצא את הרגע המתאים לכך. אל תזלזל בעצות.

✱

● אם (מי שהולדתך חל השבוע): אתה זקוק מאוד בחהל־ [illegible]

צחוק הגורל

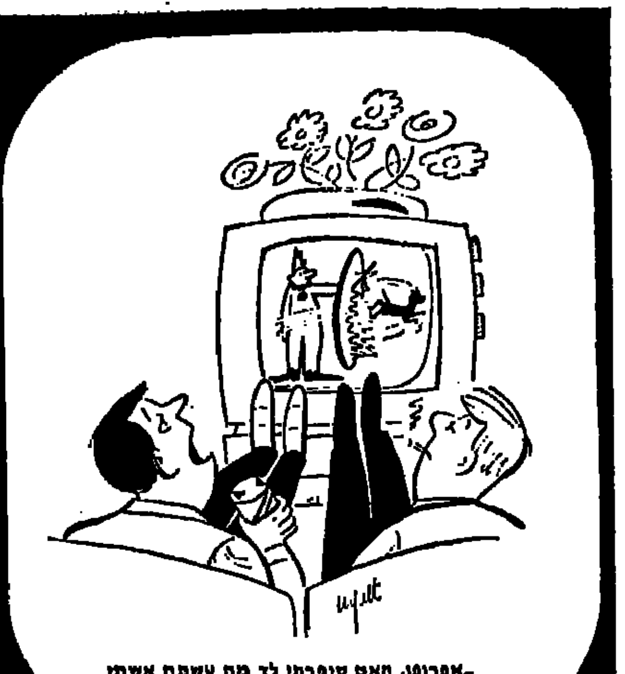

„אפרופו, האם סיפרתי לך מה עשתה אשתי לדלת הגראז'?"

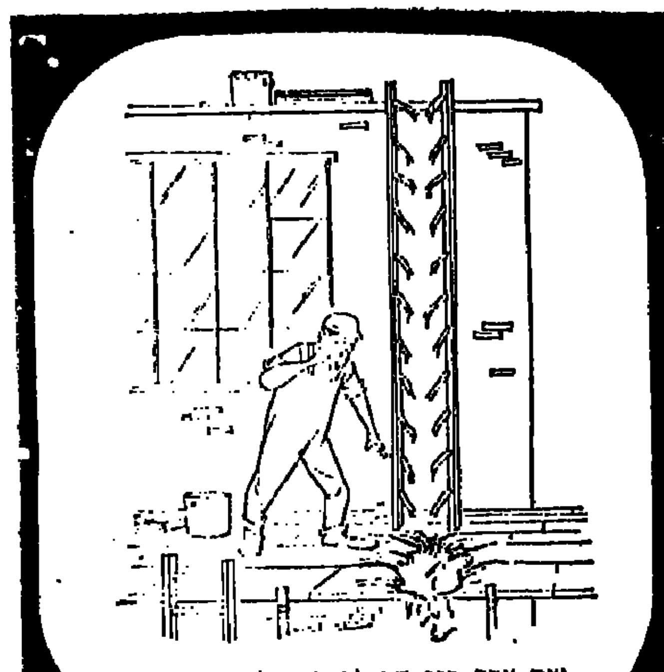

„ואם אתה כבר שם למטה, אולי תשיג גם את מספר הטלפון שלה..."

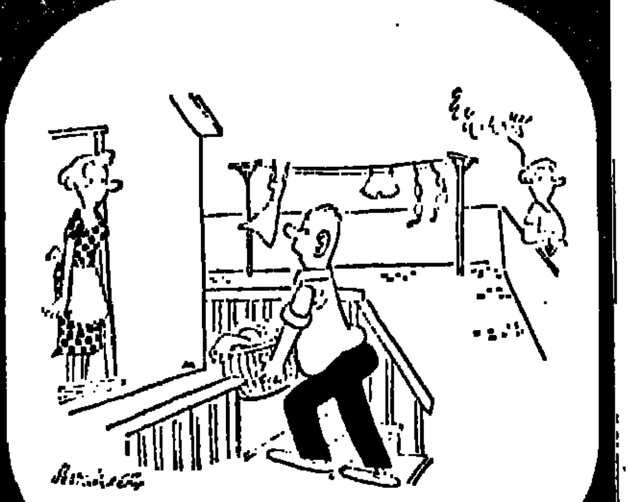

„את כל השאר תוריד את..."

„אני שמח שכל הטיפוסים האלה הזמינו את עצמם למסיבה שלנו; כל אלה שאני הזמנתי — לא באו"

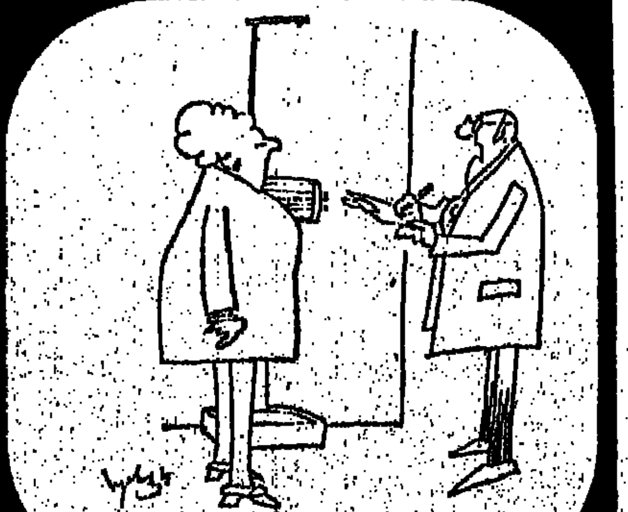

„ולנו שאת עולם על המושקל — מה בקשתך האחרונה?"

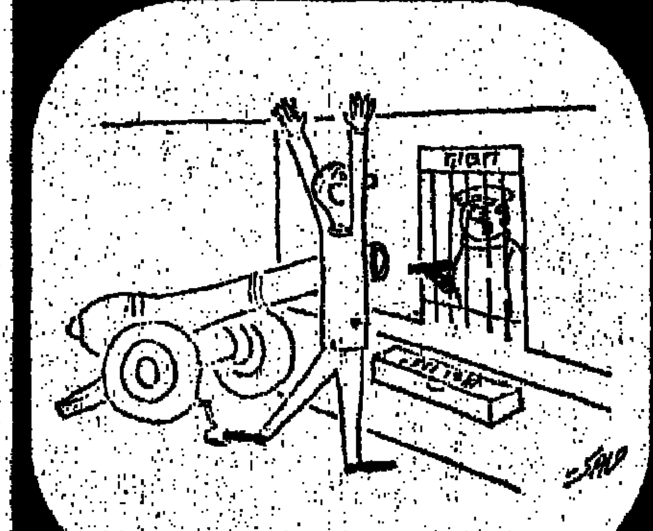

„או קוי, או הכסף!"

להיות כמוה?

האם את רוצה להיראות כמוה? חייכנית, נעימה ולבבית?... האם את יודעת שכך היא נראית תמיד, מבלי להשתנות? היא משתמשת בטמפוני "טמפקס" הטמפונים הנישאים בפנים, לנוחות, לבטחון עצמי ולשלווה מלאה. הפטרי מריחות לוואי בלתי נעימים ומתחבושות עבות. הרגישי נינוחה וחופשיה. תוכלי לשכוח את המחזור החודשי שלך אם תשתמשי בטמפונים של טמפקס.

אם פתרת את דאגותיך הנשיות תוכלי להיראות כמוה - עליזה, נינוחה ומלאת חיים ומרץ.

ההגנה הפנימית שיותר נשים בוטחות בה.

פותחו על ידי רופא בשימוש כעת על ידי מיליוני נשים

טמפוני טמפקס מיוצרים רק על־ידי חברת טמפקס בע"מ, הוותם, אנגליה.

להשיג בבתי מרקחת, בתמרוקיות ובסופרמרקטים. המשמיות בקבלת דוגמאות וחומר הסברה ישלחו 1.40 ל"י בבולי דאר אל היבואנים: אינווסט אימפקס בע"מ, רח' ירמיהו 38, ת"א.

ספרי החודש
בהנחה מיוחדת בחודש דצמבר בלבד

מהדורת פאר חדשה, תשל"ו, של כתבי ח.נ. ביאליק ומבחר תרגומיו, בסידור־דפוס חדש שירים, סיפורים, דברי־ספרות ויחי היום, שירים ופזמונות לילדים, דון קישוט, וילהלם טל ארבעה כרכים כנרתיק.

מהדורה מנופה של כל שירי שאול טשרניחובסקי בשני כרכים ישירים ובלדות' ו'פואמות ואידיליות' בסדרם הכרונולוגי.

כתבי ח.נ. ביאליק ומבחר תרגומיו
שירי שאול טשרניחובסקי בשנת המאה להולדתו

180 במקום **230** בששה תשלומים בני 30 ל"י כ"א תשלום ראשון עם ההזמנה

62 במקום **87** בשני תשלומים 32 ל"י עם ההזמנה 30 ל"י כעבור חודש

ספר המועדים
320 במקום **405**

9 כרכים הדורים
בעריכת ד"ר יו"ט לוינסקי
אנציקלופדיה של ספרות חגי ישראל

תשלום ראשון עם ההזמנה 40 ל"י
היתרה ב־7 תשלומים חדשיים בני 40 ל"י.

לכבוד עמוד בע"מ, בית דביר, רח' מזאה 58, ת.ד. 149, ת"א, טל. 622991
רצופה המחאה/המחאת־דאר ע"ס..........ל"י כתשלום ראשון/סופי: את היתרה בסך..........
הנני מתחייב לשלם לכם בתשלומים חודשיים רצופים בני..........ל"י כל תשלום
חחל מהחודש הבא, לזכות חשבונכם מספר 0-24500-4 בכל סניפי בנק הפועלים, או למשרדכם
במישרין. אני מסכים כי אם לא אפרע שני תשלומים במועדיהם, יחול לאלתר מועד
פרעונה של כל יתרת חובי במשרדכם בתל־אביב, אנא ראו בהתחייבותי זו שטר־התחייבות
על כל הנובע ממנו. על התחייבות זו מורשים לחתום רק בני 18 ומעלה.
שם ומשפחה.......... תעודת זהות..........
כתובת.......... טלפון..........
מקצוע.......... מקום עבודה.......... תאריך..........
חתימה.......... אנא שלחו לי תוך 14 יום את־הספרים:..........

גזור

שם*
כתובת
*מלא פרטיך באופן ברור!

שלח

הפתק הנ"ל
לכבוד
נגרית שפירא בע"מ
רח' המלאכה 3
חיפה

או צלצל למשרד רח' המספר טלפון: 04-660649

וקבל

קטלוג צבעוני מהודר לחדרי שינה מקוריים:

רהיטי אופיר

צבעי רכב
מעורבין במקום מתאים
בשכיח או קניה או במגרש
באזור תעשיה של בני־ברק, מונטיפיורי, נחלת־יצחק, רמת־גן.
טל. 211892 בבית

בוטיק למידות גדולות
עד גודל 54
מבחר גדול של מעילים, חליפות, חצאיות, שמלות ומכנסיים במודלים חדישים ביותר
עשויים מבדים נחדרים אקסקלוסיביים
אופנת זייפר
תל־אביב, רחוב בן־יהודה 102

רגשות במאה סיגנונות

מוריס אלברט

"תהרגו אותי אם אני יכול להסביר כיצד השיר הזה זכה להצלחה כל כך גדולה. כאשר כתבתי אותו והחלטתי לשבץ אותו באלבום שלי, לא ראיתי בו יותר מסתם בלאדה רומנטית, שלכל היותר מגיע לה להיות על צד ב' של האלבום. אבל תוך שנה בערך, זכה הפיזמון להיות מוקלט ביותר ממאה גירסאות שונות, בביצוע זמרים כמו פרנק סינטרה, ג'וני מאתיס, אנדי וויליאמס, ריי קוניף ועוד..."

זהו מוריס אלברט המדבר אליכם. הזמר יליד בראזיל, שלהיטו "רגשות" סרבב בימים אלה במיצעדי־הפיזמונים כמעט בכל העולם המערבי. כולל גירסתו של מוריס עצמו, הנמצאת גבוה במיצעדי הפיזמונים באנגליה ובארצות־הברית. מהי הגירסה האהובה על מוריס מכל הגירסות?

"אני חושב שהביצוע הטוב ביותר היה של מייק בראנט, זמר צרפתי מצויין, שלצערי התאבד לפני חודשים אחדים בקפיצה מבניין גבוה. הגירסה שלו הגיעה לראש המיצעד הצרפתי ונמכרה בקרוב למיליון עותקים... אני הוצאתי את התקליטון בגירסה האנגלית שלי זמן קצר לאחר מייק, ועד היום הוא נמכר גם כן בקרוב למיליון עותקים...

"כמו שאמרתי, אינני יודע בדיוק מה הנחיל ל'רגשות' את ההצלחה הזאת. אולי משום שיש יותר מדי שירי רוק־אנ־רול במיצעדים ורבים חיפשו משהו יותר שקט ורומאנטי. 'רגשות' הוא שיר שקט, שאומר הרבה במלים מעטות ופשוטות. לאנשים רבים קל להתייחס אל השיר והתייחסות אישית".

אלברט, כיום בן 24, הוא בן לאם ממוצא צרפתי ואב ממוצא פלשתינאי. במשך הקאריירה המוסיקאלית שלו הספיק להיות נגן גיטרה בלהקה שנקראה "הרעמים" וללוות את כרים מרנטו בסיבוב ההופעות הגדול שלו בדרום אמריקה. הוא למד אנגלית באוניברסיטה של קולומביה בארצות־הברית ואחר כך התיישב בניו־יורק והתאקלם שם בקהילייה המוסיקאלית.

כאשר חזר לביקור־מולדת בבראזיל, ניסה מוריס אלברט לעניין את חברות התקליטים בשירים שכתב ושר — אולם נדחה על־ידי כולן. ביאושו ישב וכתב את "רגשות" והקליט את השיר על חשבונו. כאשר "רגשות" החל לתפוס־את־הגל, החלו חברות התקליטים לחזור אחר אלברט והציעו לו חוזים מפתים.

אולם אלברט נקם את נקמתו בדרך מקורית: הוא סירב לחתום על חוזה עם אף אחת מן החברות שענו לו בשעתו בסירוב, ובחר בחברת תקליטים קטנה, "בוורלי", עמה לא היה לו קודם כל מגע.

"אני אוהב לשיר בלאדות", אומר מוריס אלברט. "אולם אין זה בהכרח הסיגנון הקבוע שלי. אני שר גם שירי נשמה ושירי דיסקוטק. בקיצור — כל שיר שאני מרגיש בו נוח. אני גם לא מודאג אם יהיו לי עוד להיטים גדולים כמו 'רגשות'. מעולם לא ישבתי והכרחתי את עצמי לכתוב שיר שיהיה ללהיט. אני פשוט יושב וכותב בניתורותת ומה שיוצא — יוצא".

האתגר הגדול שאלברט הציב לעצמו כיום, הוא להקים חברת הפקות משלו ולסייע לזמרים ברזילאים צעירים. כדי שגורלם לא יהיה כגורלו, כאשר נאלץ לחזור על הפתחים. "כאשר אני התחלתי, אף אחד לא האמין בכישרוני", הוא אומר. "וכיום ישנם רבים כמותי בברזיל, להם אני רוצה לעזור".

תקליטים חדשים

● אל הירט, ארטי שו, בני גודמן, ג'נט מקדונלד ואורי גלמון, הארי בלפונטה, גלן מילר, אלביס פרסלי (ר.ס.א.), אין הכוונה באלבום אחד הכולל את כל השמות הללו. צרפנו את כל השמות יחד, מאחר שכולם כלולים במהדורות מחודשות של מיטב להיטיהם, שיצאו לאחרונה בארץ תחת הכותרות "זהב זוהר" ו"המיטב של...".

"המיטב של אל הירט", אכן כולל את רוב הנעימות המפורסמות של אשף החצוצרה זה, כמו "ג'אוות", "תופשה למתנצרת", "נברי בגן עדן" ועוד. שני אמני הקלרינט, ארטי שו ובני גודמן — מיוצגים אף הם בשני אלבומים נפרדים של מיטב להיטיהם. סוגרים את השורה צמד־הזמרים וכוכבי־הבד ג'נט מקדונלד ואורי גלמון (על אלבום אחד, כמובן), גלן מילר ואנגי עם תזמורתו, הארי בלפונטה ואלביס.

צובטים את הלב במיוחד הם אלבומיהם של בני גודמן וארטי שו, המשדרים ביחוח נוסטאלגי של הג'ז המסורתי והתזמורות הגדולות. באלבומו של בני גודמן מתארחות גם הזמרות מארתה טילטון ואלה פיצג'ראלד.

● צביקה פיק — "אריך, נגן פה" (קוליפון). אלבום זה, שהוא, על פי שמו, הרביעי בקאריירה המוסיקאלית של צביקה פיק, מבטא, לדעתו, את סכום השנים הפוריות ביותר בחייו, מכל הבחינות. הוא הספיק לטייל בעולם, להכיר מוסיקאים ומלחינים ידועים שם, להתמודד עם כתיבת מוסיקה המכוונת לאוזן האמריקאית, ועם שובו ארצה — והחל מופיע בערב [illegible] מיוחד.

באלבום עשרה שירים, שניים מתוכם — "מי יתנני עוף" ו"שיר הקטר" — הם שירים ישנים הזוכים לאינטרפרטציה חדשה. כל השאר הם שירים חדשים שצביקה עצמו הלחין. אין ספק שלצביקה פיק וגם למעריציו זהו אלבום המבטא התקדמות רבה. ולו רק משום שחלק מן ההקלטות נעשו בארצות־הברית והן מצוחצחות ומושלמות.

הצועדים בראש

גלי צה"ל
המיצעד הלועזי

1. "אס.או.אס." — אבבה.
2. "נערת האי" — אלטון ג'ון.
3. "חלומה בחלל" — דייוויד בואי.
4. "אני כוער" — 5000 וולט.
5. "בעירי הקטנה" — סיימון ינארפונקל.
6. "כוחו של יום" — אסתר פיליפס.
7. "לילות ברודוויי" — הבי ג'יס.
8. "להשתחרר" — פול מקרתני ו"כנפיים".
9. "נעיפית הנקר" — הנסר
10. "לילוסי" — בוזו

שידורי ישראל
המיצעד העברי

1. "האוניות חוזרו" — אילנות.
2. "שתהי למשמר שלום" — עודד כוחאר.
3. "גועדו של שומים" — אבי טולדאנו.
4. "ערב טוב חנלעין" — אריס איינשטיין.
5. "ולירושלים עוד" — צמד רעום ונליח עטרי.
6. "נתפייסח" — נצוי ושמוליק.
7. "סוף עונת התפוזים" — חמוו
8. "האיש הכי מהיר" — בוורח.
9. "לי עמי שומע" — אילנה רוכיתא.
10. "הללויה" — דורית ראובני, דודו זכאי והכבעטריו

המיצעד הלועזי

1. "נערת האי" — אלטון ג'ון.
2. "אני כוער" — 5,000 וולט.
3. "אס.או.אס." — להקת אבבא.
4. "לילות ברודוויי" — הבי ג'יס.
5. "התהינעית" — פול מקרתני ו"כנפיים".
6. "עשי זאת אוך שתרצי" — הנבחרים.
7. "נימיה עצו" — נ'אסטין הייוארד וג'ין לורן.
8. "לילוסי" — בוזו.
9. "גליחום" — לינרת דונסמארס.
10. "כוחו של יום אחר" — אסתר פיליפס.

בריטניה

1. "ג.ר.ו.ש.ה.ו." — בילי קונולי.
2. "חלימה בחלל" — דייוויד בואי.
3. "סקסית שכמותך" — שיק־הו.
4. "אהבה היא סם" — רוקסי מיוזיק.
5. "האהבה באבה" — ג'ימי הנדריקס.
6. "האי לעצמו" — ג'ון לאו.
7. "סאיבי מזיזא" — גלן מקל.
8. "לובי זח" — רוד סטיוארט.
9. "רפסודיה בוהמית" — קווין.
10. "נכות עד השקועם" — ויינס.

ארצות־הברית

1. "כך אני אוהב זאת" — קיי.סי.והלהקה ונחר השמש
2. "עוף, רובין, עוף" — זעירת הכסף
3. "כי איהב איתי" — ארבע העונות
4. "נערת האי" — אלטון ג'ון
5. "כך אני מצח לנצח בה" — סמטן ושל
6. "זה יהוה" — נטאלי קול
7. "רגשות" — אלברט מוריס
8. "רוכב שמור" — מלחמה
9. "נכוה עד השמים" — ג'יוס
10. "חבת נעשה זאת שוב" — זמרו סטייפ

קליף ריצ'ארד:
16 שנים של קאריירה מוסיקאלית

קליף ריצ'ארד

"פעם הייתי עושה מאמצים רבים כדי להביא לכך שבני־העשרה בהופעות שלי — יצרחו מרוב התלהבות. כיום הם צורחים ברגע בו הם שומעים את שמי..." מי אמר זאת? מחליקי העיר ביי? דוני אוסמונד? דייוויד אסקס? דייוויד קאסידי? מתי נאמרו הדברים? הם נאמרו על ידי קליף ריצ'ארד, השנה — 1975.

אולם דומה כאילו אותם הדברים היו יכולים להיאמר גם היום. נאומה לא השתנה. יתכן ששאיפותיו, אתגריו ואמונותיו האישיות של קליף — עברו גילגולים שונים. אולם הוא עצמו נשאר כפי שהיה. אותו בחור חייכני וטוב לב. לבוש תמיד כצו־האופנה האחרון. לא הדור מדי ולא צעקני מדי.

הוא בן 35 כיום ומאחוריו 16 שנה של קאריירה מוסיקאלית שלא דעכה אפילו לרגע אחד. "עד היום, כאשר אני מופיע — מבקשים אנשים לשמוע את הלהיטים הישנים שלי", הוא אומר. "דברים כמו 'הניעי זאת', 'בובה חיה' ועוד. לפעמים לי עצמי כבר נמאס לשיר אותם. אבל הדבר השנוא עלי ביותר הוא לאכזב קהל.

"אני חושב שהדבר הטוב ביותר לעשות ללהיט ישן, הוא להניח לו לנוח למשך שנה־שנתיים ורק אז לשוב ולשיר אותו. בסיבוב ההופעות שלי באנגליה בשנה שעברה, לא שרתי את 'בובה חיה'. כשחזרתי לשיר אותו השנה — היה לו טעם חדש לגמרי."

לפעמים מחזירים הזמרים החדשים את להיטיו של קליף למיצעדים. כך קרה לו לאחרונה עם הלהיט 'הניעי זאת', שחודש על־ידי אלווין סטארדאסט.

"שמעתי את הגירסה שלו", אומר קליף. "הליווי מוצא חן בעיני. אבל אינני שלם עם האינטרפרטציה שאלווין נתן למילים."

לעיתים אין מנוס מן ההרגשה שקליף בכל זאת התרחק מהרוק־אנ־רול בשנים האחרונות [illegible]. אולם הוא עצמו כופר בכך. "אני יודע [illegible]" [illegible]

כיצד היה הוא עצמו מגדיר את השינוי שחל בו [illegible] מחזיק אותי בכושר וגורם לי הנאה רבה. הוא עצם האתגר להתמודד עם זמרים צעירים [illegible]

היום אחר שקליף מגמה עתה להציג שינוי, הוא התקין אלבום חדש שיכלול את כל להיטיו הישנים והגדולים, בעיבוד חדש ומודרני. "זהו אתגר עצום ואני משוכנע שהתוצאה תהיה [illegible]", הוא מתלהב. "אחרי הכל אין להשוות את רמת הסופיסטיקציה ואת הרמה הטכנית של ההקלטות אז, לאלו של היום. חוץ מזה, מה הטעם לשיר מחדש את השירים הישנים, תיבתו לא יהיה בכך כל חידוש..."

ומה על המעריצים, האם גם הם השתנו? "אני חושב שהמעריצים של אותם הימים היו מעט יותר בוגרים מאלה של היום", אומר קליף. "אבל ביסודו של דבר, [illegible] נוכנים ללכת אחריו באש ובמים. בעצם, זה מזכיר לי שפעם, באחת ההופעות הראשונות שלי, נאלצו באות להשתמש בסילוני מים, כדי לפזר את המעריצים שצבאו על דלתות האולם..."

הימנון הישבן השמנמן

קארל מאלקולם

אחד הדברים המפתיעים ביותר במוסיקת הפופ כיום, ובעיקר בבמה שבגו"א "תקליטי גובלט" — הוא לגלות שהזמר ששמו מופיע כמי ששר את הפיזמון, הוא אכן זה שמזמר אותו. קחו למשל את הלהיט "בארבאדוס" של הצמד "טרופי טיפוסי". כאשר הופיע התקליטון בשוק, היו הכל משוכנעים שהמדובר בצמד כושים מג'מייקה המזמרים את הלהיט בקצב הראגי הטבוע בדמם. אבל להד"ם. התברר כי מאחורי השם הטרופי הטיפוסי, עומד צמד בריטי טיפוסי.

לכן גם היו הכל משוכנעים כי קארל מאלקולם, ששמו הופיע כמי ששר את הלהיט "פאטי פאטי באם באם" (או בתרגום עברי קליל — "ישבנית שמנמנה"), איננו מי שהוא. אבל הפעם טעו כולם. כי קארל מלקולם הוא אמיתי לפחות כמו מילות להיט־הראגי שלו "ישבנית שמנמנה / שמנמונת מתוקה כסוכר..."

מתברר כי קארל הוא אכן צעיר יליד ג'מייקה, המופיע יחד עם להקת ליווי הנקראת "עור, בשר ועצמות". לו ולהקתו היו כבר כמה וכמה להיטים במולדתם — אולם הם הגיעו לאנגליה מתוך שהרגישו כי ג'מייקה קצת קטנה עליהם.

מדוע החליט קארל לשיר על נערה בעלת ישבן שמן?

"הסיבה פשוטה", הוא אומר. "כל השירים המספרים על בחורות, מתארים אותן כיפהפיות בעלות גזרה דקה. הרגשתי שחסר שיר אהבה לבחורה שמנמונת, בעלת ישבן יותר גדול מהמקובל כיפה. לכן ישבתי וכתבתי את השיר הזה. שהוא שיר אהבה לכל בעלות הישבן השמן בעולם..."

היה זה דווקא אירוע לא משמח ביותר, שהביא את קארל לעולם הפופ. הוא נולד לאב [illegible] עד היום קצין משטרה בג'מייקה, וכשהיה קטן השתתף במקהלת הכנסיה בעיר הולדתו. לאחר מכן, כאשר סיים את לימודיו היסודיים — עבר לגור בעיר הבירה קינגסטון והחל לומד מינהל עסקים. יום אחד נפצע קשה בתאונת־דרכים ואושפז למשך תקופה ארוכה בבית־חולים. מחוסר מעש ובתוך שיעמום, החל קארל כותב מלים ומוסיקה.

כאשר הגיע לאנגליה, מצא תחילה עבודה בבית־החרושת לסכיני־גילוח "ג'ילט". ובו זמנית ניסה כוחו בהקלטת שניים־שלושה שירים. כאשר "פאטי פאטי באם באם" הפך להיט, היה על קארל להחליט: האם הוא קופץ על העגלה והופך למוסיקאי־במשרה־מלאה, או ממשיך לשמור על מקור הכנסתו בבית־החרושת לסכיני־גילוח.

"לפי שעה אני חדש בארץ הזאת", הוא אומר. "אני עדיין לומד להכיר את השוק ואת קהל הקונים הפוטנציאלי. לכן החלטתי לא לעזוב את העבודה בבית־החרושת."

רווח עצום
במחיר-באיכות בהנאה-ובסיפוק

בקנותכם את רהיטי ברידג' אתם זוכים לרווח עצום:
* במחיר — קניית רהיטי ברידג' במחיר סביר והשקעה בטוחה לשנים.
* באיכות — טיב ואיכות ברמה בינלאומית.
* בהנאה — הנאה למראה עיצובם הנהדר.
* בסיפוק — כשתראו את הבעת פניהם של אורחיכם — תבינו.

הביקור במקום חוויה
המכירה במחירים הישנים עד שיאזל המלאי.

כולם יקנאו בכם... כשימצאו אצלכם את רהיטי ברידג'

רהיטי ברידג'
רח' אבן־גבירול 59, טל. 454740
(ליד גשר בר־יהודה)

קוסמטיקה לנעלים?

*אפשרי בהחלט!
עם התכשירים המקוריים תוצרת אנגליה לצביעה, צחצוח, חדוש ונקוי נעלי עור וזמש, ואבזרי שימוש לנעל
שיווק: אירוישקה בע"מ, רח' החשמל 19, טל. 624665 ת"א

סנפרוסט מציעה
4 סוגי תערובת ירקות
לשימושים שונים

שקשוקה

יש הקוראים לה שקשוקה, ויש המכירים אותה בשם - לציו, אך הכוונה לאותה מנה טעימה ופיקנטית של ירקות עם ביצים, שאפשר להגישה כמנה ראשונה או כארוחה קלה בפני עצמה.

אם את נוחות להכין שקשוקה - בוודאי תשמחי על תערובת הירקות לשקשוקה שסנפרוסט מגישה לך, ותוכחי כמה קל ופשוט להכין שקשוקה אמיתית בעזרת "סנפרוסט"...
(הוראות ההכנה על גבי השקית).

סלט מיונית

סלט מיונית אוהבים לאכול, אבל עלייך לערוך בדי להכינו - לקנות סוגים שונים של ירקות, לרחוץ, לקלף, לחתוך... "סנפרוסט" עושה כל זאת בשבילך.

ומגישה לך תערובת ירקות מוכנה לסלט מיונית טעים במיוחד, עלייך רק לבשל - ולתבל!
(הוראות ההכנה על גבי השקית).

מרק כרובית

תערובת הירקות של "סנפרוסט" למרק כרובית הופכת את הכנתו של מרק טעים זה למשחק ילדים ממש, בראי שתהיה לך תמיד בבית תערובת ירקות למרק כרובית - תוכלי להגישו צונן (עם לבן) בקיץ או חם בחורף.

והעיקר - תערובת הירקות של "סנפרוסט" חוסכת לך זמן ומאמץ הכרוכים בהכנת מרק כרובית, והתוצאה - עטיפה להפליא!
(הוראות ההכנה - על גבי השקית).

מרק אפונה

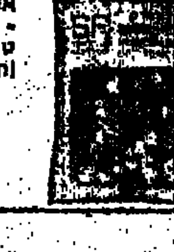

בטח פעם להכין מרק אפונה? העבודה הרבה הכרוכה בכך מרתיעה אותך? ובכן, מעתה אינך צריכה לקנות תרמילי אפונה, לגרור אותם, לרחוץ ולקלף. היום יש לך תערובת ירקות מוכנה למרק

אפונה, עליך רק לפתוח את השקית של "סנפרוסט" - להוסיף מים ותבלינים - ויש לך מרק אפונה טעים להפליא, ומוכן ללא כל טירחה!
(הוראות ההכנה - על גבי השקית).

טלוויזיה לימודית

יום שישי — 5.12

14.00 אחי גיבורי התהילה — מרידתו של מתתיהו החשמונאי וחמישת בניו נגד השלטון היווני בארץ, מאת הסופר האמריקאי הווארד פאסט.
11.10 כפר מכמיני — סרט תעודה.
14.35 פעות חנוכה — סיפורי שלום עליכם בביצוע אליהו גולדברג.

יום ראשון — 7.12

10.00 מלאכת יד — קל כתלמי — כיצד לעצב פסלים ותכשיטים אחרים מחומר אריזה.
10.10 ...שעור מספר 9.
10.30 כל שיר עם יהודה עמיחי — פגישת בני נוער עם המשורר בתיר מעין קפה תיאטרון. מנחה — נתן יונתן. שלמה גרוניך הלחין משירי המשורר — בליווי תזמורת.

יום שני — 8.12

10.00 הנמלה וחיפושה — אגדת לילדים.
10.10 פינת סרטי הסטוריה — אתונה תור תוהב — על היוונים והפריחה בכל תחומי החיים באתונה של המאה החמישית לפנה"ס.
10.40 אנגלית למבוגרים — וולטר וטוני מוכרים מכוניות.
14.05 מסיפורי ארץ ישראל — ספפר של־מה שבא.
17.00 עברית בסימן טוב — מיתר ואסור בסרום.

יום שלישי — 9.78

16.30 עברית בסימן טוב — מותר ואסור בסרום.
10.00 אנגלית מ'.
10.30 פינת המבע — חיות חכר באוסטרליה.
10.45 נתיב טכנולוגי — פיסיקה — ניסוי מיליקן ומשמעותו. הפיסיקאי מיליקן זכה בפרס נובל עבור סדרת ניסויים שערך לגילוי המטען החשמלי הזעיר ביותר.

יום רביעי — 10.12

10.00 מסיפורי שמת חנהל — לגיל הרך.
10.18 רות הצפון והשמש — המשל הנודע של איזופוס על ההתערבות בין הרוח לבין השמש.
10.30 סיר פרנסיס דרייק — הספרדים מעוניינים להעביר ספינה עמוסה באוצרות לסיביליה, וכיצד ימנעו את התערבותו של קפטיין פרנסיס דרייק.
10.45 שדר — סידרה למורים ומחנכים — "מחנך הכיתה וחברת הילדים". קבוצת ילדים משוחחת על הרגשתם בכיתה ובבי"ס וקבוצת מורים דנה בבעיות תקשורת ומבנה בין המחנך וכיתתו.

יום חמישי — 11.12

10.30 עברית בסימן טוב — חרר לשתים.
10.00 פינת אמנות הקולנוע — "הכנת הקולנוע", סידרת סרטים המטפלת בבעיות ובנושאים מתחום הקולנוע. הסרט מדגים ומנתח התרחשות דרמטית ומנתח אחרים ממרכיבי היסוד של אמנות הקולנוע.
10.30 אנגלית ח'.
10.40 נתיב טכנולוגי — תורת החשמל — הספק חשמלי.
17.00 עלם ועלמה — "כל חשבונה כמה", התיאטרון הקהילתי, בהשתתפות חברי התיאטרון הקהילתי בפרדס־כץ. כן משתתפים בתוכנית ד"ר לואי מילר, פרופסור בנימין ינוב ויוסי אלפי

AMTICO

אריחים בגודל 30×30 ס"מ — באיכות מעולה

להשיג אצל הסוכנים המורשים: תל־אביב: ט. ביבאס, דיזנגוף 239, טל. 223061. "בר־אורי", אבן־גבירול 142, טל. 442512. "חטפטים", הנגב 12, טל. 35987. "טופ־טפט", פרישמן 88, טל. 224736. רמת־גן: "אבשלום־אריה", ארלוזורוב 8, טל. 720252. "מקור הטפטים", ד"ר הכהן 2, טל. 739422. בת־ים: "כל־בו טפט", הרצל 84, טל. 880261. ירושלים: "טפט פלסט", החבצלת 3, טל. 221013. רחובות: "דקור", הרצל 138, טל. 957974. אשדוד: "חדרנית", מרכז א', 122, טל. 24475. לוד: "מטבחי עדי", הרצל 1, טל. 964457. פתח־תקוה: "שיפוצי מ.ב.", איכילוב 13, טל. 901667. בני־ברק: "טפטים ירושלים", ירושלים 65, טל. 780128, 702051.

חיים/יצחקי־סביון

יום שישי 5.12

פרד אסטר
קטעים מסרטים מוסיקליים
יום ו', טלוויזיה, 22.10

טלוויזיה

15.00 לרומא באהבה (לילדים).
16.30 שלום לבוא שבת. הדלקת נר שמיני של חנוכה.
18.00 קיצור החדשות (ערבית).
18.10 סרט עלילתי בערבית
19.15 חדשות (ערבית).
19.30 סקירת תכניות (ערבית).
20.00 באה שבת — פרשת "מקץ" עם יפה ירקוני.
20.20 השבוע.
21.30 "ציר המציאות". מחזה מתוך "תיאטרון הכורסא". ג'ונס, סוחר עתיקות קטן, מעריץ את רופא השיניים המצליח תום מנסון ואת אשתו הנאה — מוצרים אר סיניים ורווחים ביותר של המעמד הבינוני האנגלי. כאשר מסתבר לג'ונס כי חזונו ניצל לרעה את הערצתו העיוורת, הוא מחליט לנקום בהם. עם רוברט לנג, ראון אדמס, דרלי פוסטר ואן ביץ'.
22.10 "פרד אסטר" מציג מבחר קטעים מתוך סרטים מוסיקליים שבהם הופיע בעצמו או שהיה קשור אליהם. המשתתפים בתכנית: מוריס שבליה, ג'ולי אנדריוס, ברברה סטרייסנד, שירלי טמפל, ג'ודי גארלנד, בטי גרייבל, האחים ריץ, כרמן מירנדה, דונלד או'קונור, מרלין מונרו ועוד כוכבי זמר וריקוד רבים.
23.30 פסוקים לשבת.
חדשות.

רשת א

08.10 "קונצרט בוקר".
10.05 שיר ופזמון.
10.35 "רדיוריע" העיונות והסוציאליזם.
11.15 "מוסיקה חוץ־אירופית" — "רבדי שיר".
12.05 מהקלטות התזמורת הסימפונית ירושלים.
13.05 "מה במוסיקה" — הצצות על תכניות המוסיקה.
14.10 לאם ולילד.
16.05 הדלקת נר שמיני של חנוכה. ציונות בימים ההם בזמן הזה — עליה חדשה.
16.10 "מה אומרים — למה דווקא קבוע".
17.05 "מינחה מוסיקלית": נארי ברתיני מנצח על התזמורת הסימפונית של שרות השידור העברי ועל התזמורת הפילהרמונית הממלכתית בהמבורג.
18.30 מוסף דרור לספרות.
19.05 "המוזר השבועי".
20.05 "ואני תפילתי" — תפילה וזמר.
20.30 "סיפורדיו".
21.05 "מוסיקה קלאסית בכפשותר": מרטיני: סונטה בסול מינור ("סלסולי השטן"), (רוברטו מיכלוצי — כנור, מריקה ספית — סיבינגה — צ'מבלו, פרנץ וואלטר — צ'לו) (סולנים, מקהלה ותזמורת בניצוח אנדרה רייה). מוצארט: קונצ'רטו מס. 3 לקרן ולתזמורת ק. 447. (סולו: ברי טאקוול. מנצח נוויל מרינר). שומאן: סימפוניה מס. 1 ("האביב") (תזמורת פילהרמונית החדשה בניצוח אליהו ענבל).
23.05 "מוסיקה בתום היום".

הגל הקל

14.10 "כאן שם ובכל מקום".
16.05 הדלקת נר שמיני של חנוכה. ציונות בימים ההם בזמן הזה — עליה חדשה.
16.10 "סוסיבובע".
17.05 "סיפור אישי".
18.05 "לא על הנפש לברית".
19.05 "כתלת שבת" — שירים לבוא שבת ושירי ארץ־ישראל.
20.05 "ערב של כוכבים" — מבחר פזמונים ונעימות.
21.05 "בימה וספר" — שירים מתוך סרטים וקטעים מוסיקליים.
22.05 "אני עושה לי מנגינות".
23.05 "בירה יפיצב רוח" — יעקב אגמון מארח במועדון התיאטרון.

גלי צה"ל

10.05 חסים ופעים.
12.05 כוכב עם שלוש פינות — חלבה תגרל.
12.15 "חיילים שואלים" — אנ"א משיב.
12.40 הנקודה היהודית.
12.50 הסיפור מחוץ לקשר.
13.05 פידור 76.
13.55 הודעות לחיילים.
14.05 מצעד המרגניות.
14.55 הספורט השבוע.
16.05 זומנן חוזר.
17.05 ימים טובים — "המכביים של ת"א מתחת לסף".
17.55 מה נשמע.
18.05 השבוע "זמן גלי צה"ל".
19.05 יום שישי העצר של דודי מנוסי.
19.55 סיפור לחנוכה — "מעשה יהודית — מדרש".
20.05 קריאה ביגוח — "מסעות בנימין ה' שלישי".
21.05 חת של חג.
22.05 בחירות אישיות מאור.
23.05 מסיבת ריקודים עם אלי ישראלי.
02.00 מבזק ידיעות.
02.05 לא רוצים לישון.
05.05 ימשיחוש.

שבת 6.12

יהורם גאון
"ניגונים"
שבת, טלוויזיה, 20,00

טלוויזיה

18.00 קיצור חדשות (ערבית).
18.03 סרטים מצויירים (ערבית).
18.15 פריסות שלום — מתחנות נפגר יוסיף (ערבית).
18.45 סרט קולנוע: "עיתון נאבק על עיור". מלחמתם של אנשי העיתון "אמור" בקשיים כספיים, ונסיונותיהם לחשוף מאיים בעבודתם העיתונאית.
19.30 חדשות (ערבית).
20.00 "ניגונים עם יהורם גאון", שירי עת וסיפורים מימי נעורתו בירושלים.
20.40 מבט לחדשות.
21.15 מבט ספורט.
22.15 מקלאור: "נושכי הנשר".
21.45 פסוקו של יום.
חדשות.

רשת א

06.05 "שחרית לשבת": מוסיקה ... פרנסוא קופרן: "האפותאוזיס של לולי" (מנצח: ז'אן־פרנסוא פאייאר), "אוטר לקליק: קונצ'רטו בלה־מינור לכנור ול־תזמורת (סולנית: איגנס פרנגלה מנחה פאייאר), ראבל: "פאוואן לנסיכה של חלכה לעולמה" (מנצח: קלאודיו אבד רו).
08.05 "עולם המדע".
09.30 "חידון מוסיקלי".
10.05 יומן השבוע.
11.05 "רדיודרמה" — מיוסר מלין אור גימוס, תרגום, עבוד ובימוי: נתן תמיר.
12.05 "מוזית אחרת" — עם השר ויקטור שמטוב.
13.05 "מוסיקה בדנש קל" — מיצירות ... סטרה, ארתור בנג'מין, גלוק, רוסו ואר מנכאר.
13.55 "מה במוסיקה".
14.10 לאם ולילד.
16.05 "מנגשים מוסיקליים", איגור לוסי צוענית
10.10 "מאחורי מסך הזהב".
17.05 שירים ביידיש.
17.30 "מיקרופון פתוח" — מגוון לאסטה בשידור חי.
10.05 יומן השבוע.
10.50 פרקי חיים בתנ"ך.
20.05 "המבדיל" ו"מלוות מלכה".
21.05 אורחת.
00.10 רגע של שיר.

הגל הקל

08.10 "שירים בבוקר בבוקר".
10.05 "כל שירי האוסקר".
11.05 "פגישה מחודשת" עם שירי של ... רקר.
12.05 "אותי זה מצחיק".
12.45 "מי, מתי, היכן" — על מופעי אור נות ובידור.
13.05 "ראשית כל" — ... דברים גדולים.
14.10 "שירים ושערים".
17.05 "תמוז ועץ" — לפט מסרות תחתונה העוסקות בבעיות שבין הורים וילדים
18.04 "הנושא בסוטול".
18.30 ממגרש הספורט.
19.05 "זמר שכוח" : שירים ומוטוניו של ראליים.
20.05 "תזמורות כלי נשיפה" : ותזמורת מ־ סמפוניות של מורים אנגלה.
20.30 "משירי זמר נודד" — מה ...
21.05 "מוצאי־ספורט".
21.30 "פינת הג'אז".
22.05 "פזמונים במצעד" — המצעד הגדול 1076

גלי צה"ל

00.05 פזמונים ונעימות עם אוריה ש.
08.05 מכרווידו.
09.05 מה נשמע — תוכניות הוה.
10.05 יומי של שירים.
11.05 לסט מתוכניות אולפן סמ"ב.
12.05 חאדם השלישי.
13.05 שאלות אישיות ... לעיונה.
14.05 שעה של כנורות בגולה.
16.05 כאלה היו השירים שלנו.
16.00 מסור למרינה — בית השומרים — מתנגנת מרד לשושנה מלוכה.
17.05 בימת רדיו — ... בולים.
18.05 לוח הכבל.
18.55 מה נשמע — תוכניות הוה.
19.05 רגע של רוינה ... הילכה.
19.05 על כל פנים — ... שרמשקין ... זכר ונקבה.
20.05 מעיין לענוין ...
21.05 מסורת ... מסורת.
... נות צה"ל.
22.05 ניסים ונפלאות — שעה של מוסיקה.
23.05 שירי עם.
23.45 יומן חצות.
00.05 צוערי לילה.
01.00 מיסור לכוכות.
02.00 מבזק ידיעות.
02.05 לא רוצים לישון.

שידורי הבוקר הקבועים

רשת א'	רשת ב'	
10.00 ספר חדש סיפורת.	06.30 שעון מוסיקלי.	12.00 בשיר ובתיה.
10.15 שידורים לבתי הספר	06.55 היום והערב בדרך.	13.05 ...
11.00 עברית לעם.	06.59 רגע של עברית.	
11.15 שידורים לבתי הספר	07.35 זמר זמר לך.	
13.55 מה במוסיקה.	07.55 אור ירוק לנהג.	
14.10 לאם ולילד.	08.10 בוקר טוב.	
	10.05 כאן בבית.	
	12.05 במוקד.	

חדרי שינה חלומיים
(ולא יקרים)
המבחר הגדול בארץ
"נורד בע"מ"
כצנלסון 113 גבעתיים (ככר נח) טל. 724106

פונדק הציידים
★ מבחר סלטים ומולאים
★ מאכלי צייד עופתיים
★ דגים ופירות ים
★ בשר בתנור ★ גריל פחמים
★ כל שבת חמין צולנט + קשקע
☆ מטעמים שלא תשכחו את טעמם ☆

רח' פירקין 4, גבעתיים. טלפון: 728200
(ליד ככר נח)

גב' קורה
מגלה עתידות ידועה אינטרנציונלית

דני ליטאני, יהונתן גפן, דני פאר ומיקי גבריאלוב
"מיכתבים למערכת" בצוותא

תיאטרון

הצגות בכורה

● "האוצר" (הבימה) — מאת: שלום עליכם. עיבוד: יעקב שבתאי. בימוי: צדוק ניצן. חלומותיו של היהודי הקטן על אוצר גדול בלבוש מודרני. משתתפים: שלמה בר־שביט, נסים עזיקרי, רפאל קלצ'קין, ישראל בידרמן, טובה פורת, עדה טל ואחרים. במוצ"ש ובימים א', ב' וג' בתל־אביב.

● "בני ערובה" (הבימה) — מאת עמנואל רובלס. בימוי: מישא אשרוב. במלחמת השחרור של ונצואלה עוצר קצין נאמן למנהיג המורדים בוליבאר "התחבא", ומאיימים להרוג שישה בני ערובה אם לא יגלה את מקום המחבוא. משתתפים: שמואל עצמון, שלמה בר־שביט, אברהם רונאי, נסים עזיקרי, אתל קובינסקה ועוד. בימים ד' וה' בתל־אביב.

● "ילדי הבריג" (בימות) — מאת רוברט פינריק. בימוי: עודד קוטלר. משתתפים: גילה אלמגור, מרים גבריאלי, ליאורה ריבלין, אהרן אלמוג, אברהם מלמה ואריק וינגרטן. הערב ובמוצ"ש בתל־אביב.

● "על קלות דעת וצביעות" (הבימה) — מאת אהרן ... בימוי: צדוק ניצן. משתתפים: עזרא דנין, אפרת ..., עדה טל, ישראל רובינצ'יק, אבירה מרקס, רחל אטאס, בלהה מס ומנחם עין. במוצ"ש ובימים א', ב' וג' בת"א. ביום ד' באשדוד וביום ה' בצפת.

● "הג'וקר" (התיאטרון העירוני חיפה) — מאת: יהושע סובול. בימוי: גדליה בסר. אנשי מילואים בבונקר ברמת ב' במלחמת ההתשה. עם גדליה בסר, אלכס מונטה, איכן תורן ואחרים. ביום ב' בשדה בוקר, ביום ג' בקרית מלאכי וביום ד' בחיפה, תיאטרון.

● "רנסילד" (התיאטרון) — מאת: איבר קאס. עיבד וביים: ניקו ניתאי. הקהל נוטל חלק בהצגה. הערב במרתף השרון. בכל יום ב', ד' ומוצ"ש בתל־אביב ב"בית גוגן" ובכל יום ג' בירושלים "פרגוד".

● "איפה הכסף" (חזמן) — מאת: יואל זילברג ובבימויו. על פי "הקמצן" למולייר. הערב בעכו "גן עדן", במוצ"ש ביפו "אלהמברה" וביום ג' בקרית־גת "הכל הצעיר".

● "אנוד מכל המלך" (התיאטרון העירוני חיפה) — מאת: נסים אלוני. בימוי: עודד קוטלר. סיפור ירבעם ורחבעם בלבוש אקטואלי. משתתפים: יוסף באשי, איכן דה, שמואל וולף, עדנה פרידל ועוד. ביום א' בקרית שמונה "שניר", ביום ב' ב..., ביום ג' ברחובות, בית־העם, וביום ה' בירושלים, תיאטרון.

● "משרתם של שני אדונים" (החאן) — קומדיה דל ארטה מאת גולדוני. ביום א' בחיפה וביום ה' בירושלים.

● "הסערה הארוס" ו"חדר ליד הים" (בית לסין) — שני מחזות מאת יוסף מונדי. בימוי: יצחק גאמן. משתתפים: יצחק אלוני, רפי גולדווסר, לואיס רוזנברג ועוד. הערב בבית רוטשילד, חיפה.

● "שרגא הכבן" (התיאטרון העירוני חיפה) — מאת: הלל מיטלפונקט. בימוי: עודד קוטלר. ביום ד' בשלומי וביום ה' ב...

● "לאן נעלמת אריק" (תיאטרון האימפרוביזציה) — בניהולו של פיטר פריי. במוצ"ש וביום ה' ב"צוותא".

● "קוריולאנוס" (הקאמרי) — מאת שקספיר. בימוי: פיטר ג'יימס. קוריולאנוס הגיבור שב לרומא עטור תהילה, מצפה לתואר קונסול אך מגורש מארצו. משתתפים: עודד תאומי, מיכל בת־אדם, יוסי גרבר, שלמה וישינסקי, יצחק חזקיהו, אורנה פורת ועוד. במוצ"ש וביום א' בירושלים, ביום ב' בת"א, ביום ה' בחיפה.

● "מיחוש קל" (הקאמרי בשיתוף "צוותא") — שני מחזות מאת הרולד פינטר. בימוי: פיטר ג'יימס. מגישים: חנה מרון, יוסף ידין ודב קפלן. ביום ד' בקיבוץ ...

● "מי מפחד מנישואיה" (הזמן) — קומדיה שעיבד וביים יואל זילברג. משתתפים: גדעון שמר, שושנה רביד, ... יוסף ... ועוד. במוצ"ש ובימים ב' וד' בת"א, ביום ג' בירושלים "בית העם".

● "שבעה בסכה אחת" (תיאטרון באר־שבע) — הערב בת"א, בנהגבי.

● "אנדורה" (תיאטרון באר־שבע) — במוצ"ש סידרה, ביום ג' סידרה 3 וביום ד' סידרה 4.

● "טרטיף" (תיאטרון באר־שבע) — ביום א' באמנות לעם — עלמה וביום ב' באמנות לעם — דישון.

● "טיול" (התיאטרון העירוני חיפה) — שתי מין קומדיות "טיול עם ילד" ו"הגג והמירפסת" מאת יוסף בר־יוסף, על גברים שנפרדו מנשותיהם ולמרות שלא כל־כך טוב להם הם מצליחים לשמוח בחלקם. בימוי: גולה צ'לסון. משתתפים: גדליה בסר, אמנון מסקין, מאיה רוטשילד, סנדרה שדה ורחל דובסון. ביום א' בחיפה, תיאטרון.

● פנדו/פיקניק (התיאטרון העירוני באר־שבע) — מאת: פרננדו ארבאל. בימוי: תיאודור תומא. משתתפים: דורון תבורי, צפורה פלה, שמואל שילה, יוסף אבו־ורדה ושי שורץ. ביום ה' סידרה 10.

● "קומדיה של טעויות" (הקאמרי) — מאת: שקספיר. עיבד וביים: פיטר ג'יימס. משתתפים: גילה אלמגור, בתיה ברק, ישראל גורדין, יוסי גרבר, שלמה וישינסקי, יצחק חזקיהו, זהרירה חריפאי, אלברט כהן ואחרים. ביום ב' בת"א. ביום ג' בגבעתיים "בית ערת".

● "מות ארזולא" (בימת הקיבוץ) — מאת: ח. סקלה. עיבד אבנון בקר וביים אסף אור. הערב במעונית ובמוצ"ש בכפר מסריק.

● "מיקוד נבי" (החאן) — סיפורו של טייס המסרב לצאת למשימות־קרב נוספות. בויים: אילן רונן. במוצ"ש ובימים ב' וג' בירושלים.

● "סיסוריגגל" (בימה בית לסין) — כתב וביים: א. אינלנדר. משתתפים: רוזינה פרנהוף וראובן אריב. סיפור כתת על חטיפת ילד המתרחש בניו־יורק. ביום ד' בבית לסין בת"א.

● "יום אחר לפני" — מאת: כותי בהרב ובבימויו. משתתפים: אור ברייר, עמוס טל־שיר ואחרים. הערב וביום ג' בבית לסין בת"א.

● "הזוהב והמכנסת" — שירים וקטעי מחזות מאת שקספיר. מגישים גבריאל קרן, אבנר קנר ועודד בארי. במוצ"ש בירושלים "פרגוד".

● "סיפורי דקאמרון" — סיפוריו הנועזים של בוקצ'יו כפי שכתב ועיבד אותם מיקי גורבין. בוים: ישראל גורדין. משתתפים: נעמי בכר, אבי בן־חיים ועוד. הערב ובמוצ"ש באילת "רום", ביום ד' באוניברסיטת ירושלים.

הצגות לילדים ונוער

● "יצחק ברקה שמח בחלקו" — סיפורים, שירים ומשלים מאת בנימין תמוז, נתן אלתרמן, שקספיר, קישון, קרילוב ואחרים. מבצע: יצחק ברקה. הערב וביום ב' בת"א, וביום ג' ברמת־אביב "ארנים".

● "אגדות אנדרסן" (כדי) — בניצים: גדעון זינגר, נירה עדי ומוצי אביב. ביום ד' בחיפה "שביט".

● "פינג־פונג" — בידור עם צמד "חומה ומגדל". ביום א' בנתניה "אסתר", ביום ב' בחיפה "שביט", ביום ג' בפתח־תקוה "היכל".

● "תום סוייר" (עוץ) — מחזמר. היום בגבעתיים "הדר".

● "שמלת השבת של חנה'לה" (עוץ) — היום בירושלים "בית־העם".

● "35 במאי" — היום בת"א "צוותא".

● "בארץ הליצנים" — מגישה: מיכל אלמוג. היום בחולון ובשבת בבאר־שבע.

● "סנדלר הפלא" — מאת: אנדרסן. היום בראשון־לציון.

פמלה אוסרמן וסטיבן לוקסר
"הבלט הקלאסי הישראלי"

מוסיקה

● "התזמורת הפילהרמונית הישראלית" — קונצרט למנויים מס' 3. מנצח: רפאל פריבק דה בורחוס. סולנים: סגולה ריצ'מונד, סופראן, רודולף אוסטוואוט, טנור, סיימון אסטס, באס־באריטון, ובהשתתפות המקהלה הפילהרמונית בהדרכת סטנלי ספרבר. בתוכנית: "בריאת העולם". אורטוריה מאת היידן. במוצ"ש וביום א' — סדרות 7 וא' בתל־אביב.

● "האנסמבל הקאמרי הישראלי" — קונצרט בניצוחו של דוד אחרטון. סולן: היינץ הוליגר, אבוב. בתוכנית: ביום — פתיחה מס 6 ברה מינור; טיפט — ...; מוצארט — קונצ'רטו בדו מז'ור לאבוב; פארטוש — מוסיקה לאביב; סטרבינסקי — ... קונצ'רטנטים. הערב בגבעת חיים. במוצ"ש ברחובות "ויקס". וביום ג' ב"רשפון".

בימים א', ב' וד' סדרות 1, 2 ו־3 בתל־אביב "בית החייל" וביום ה' בחיפה "מנויים 4". התכנית כנ"ל וכן "הציירה האהבתי": מוצארט — ... בלה מז'ור לקלרינט ולתזמורת ק. 622.

● "האופרה הישראלית" — "די פלדרמאוס" מאת שטראוס. במוצ"ש בתל־אביב. "ספינת העציצים" ... מאת קארן. ביום ב' בתל־אביב. "לאקמה" מאת דליב. ביום ג' בתל־אביב.

● "מפגש מוסיקאלי" — "בכר את ה...". הצורך, המהות ומידת ההגינות שבביקורת המוסיקלית. משתתפים: יהושע יוספסון, אירי אפשטיין, אריה זכס, עוזי ויזל, פנינה זילצמן, ברכה עדן ואחרים. עורך ומנחה: אלכסנדר תמיר. ביום ב' בירושלים "גין ברס".

● "הדאי הירושלמי" (רשות השידור) — פרק דווינסקי וויקטור דרביאנקו מבצעים רסיטל לצ'לו ופסנתר. בתוכנית: באך — סויטה מס 6 ברה מז'ור; בטהובן — ווריאציות על "יהודה המכבי" מאת הנדל; פרוקופייב — סונטה בדו מז'ור ועוד. ביום א' בירושלים.

● "האוניברסיטה העברית" (רשות השידור) — שבצון רובנן, צ'מבלו. מגיש: ראמו — גאבוט; קופרן — סויטה מס' 11; באך — פרלוד ופוגה בלה מינור. ביום ב' בירושלים "ויזו".

● "התזמורת הקאמרית הולון" — מנצח: שלום רונלי־ריקליס. סולנית: דורה שוורצברג, כינור. בתוכנית: מיצירות ויואלדי ומנדלסון. במוצ"ש בחולון "יד לבנים" וביום ג' בכוויאן תל־אביב.

● גנבית כנס עמנואל — קונצרט מיוחד בניצוח צמיס מלר בתוכנית: "הרקוויאם" מאת מוצארט. משתתפים: ניצה ישראלי סופראן, מלכה בריסקר, אלט. קלמן פיש, טנור. רון גרינר, בס. הבקהלה הקאמרית חיפה ותזמורת הסולנים הצעירה. במוצ"ש בתל־אביב.

● "סידרה 11:11 בצוותא" — תוכנית מיצירות שוברט בביצוע שלישיית וירום. בשבת בתל־אביב.

● "תזמורת פרומוסיקה בישראל" — מנצחת: דליה אטלס. סולנית: קורה סילברמן, כינור. בתוכנית: וויואלדי — סימפוניה מס' 3; קונצ'רטים לכינור מתוך עונות השנה "סתיו וחורף"; מוצארט — סימפוניה מס' 40 בסול מינור. ביום ג' בחיפה "סכביון".

מחול

● "להקת "מחול בת־שבע" — בתוכנית: "מונודראמה", "השולחן הירוק" ו"בעירת האדמה". ביום ב' בחיפה. ת. צ.

● "באלט הקלאסי" — במוצ"ש בתיאטרון הקאמרי בת"א. ביום ג' צה"ל וביום ה' בהיכל התרבות. בתכנית: "סרנדה", "אלקטרובאכי" ועוד.

● "סרגור" (ירושלים) — ביום ב' ערב נגינה ומחול קלאסי עם הרקדן ההודי דואן ותזמורת "נגני".

בידור

● "סיפור החיפושיות" (כסיפות) — סידרה של להקת החיפושיות ושיריה. בימוי: עדנה יבש. עיבודים: שלמה גרוניך ואילן גלבוע. קטעי קישור: יורם טהרליב. משתתפים: אילן גלבוע, גקי טל, גיורא קנט, מוטי דיכנה ואבי רוזנבאום. הערב בחיפה "שביט".

● "רביעיה בהתנגת הכפיים" (ביניות) — רביעיית מיכדון התיאטרון במחזה מאת עיים רייס ואנדרי לוייד־ווטר. בויים: יוסף כיליא. משתתפים: גדעון זינגר, שבצון בר, ראובן שפר ויעקב בנסירא. הערב בתל־אביב.

● "להקת נוורת" — "צבות באוזן" — הערב בקרית ביאליק. ביום ב' בחצור וביום ה' בביהירשאן.

● "הכל עיבור חביבי" (כרמן) — להיטי ענות הרשף בארץ ובעולם. בימוי: צדוק צרפתי. כתב וערך: אהוד מנור. הערב בחולון ובמוצ"ש ב"בית החייל".

● "רגשש החיוור" — "איפשר בסויר". הערב בהרצלית "דור". במוצ"ש בחיפה "שביט". ביום א' באשדוד וביום ב' בתל־אביב "אחוה".

● "מכתבים למערכת" — מערכונים וזמר. שירים וניגונים עם יהונתן גפן, דני ליטאני, דני פאר, חיים רוכנו ומיקי גבריאלוב. הערב בגבעתיים "הדר", במוצ"ש ב"צוותא" בת"א.

● "עיפה לי על קצה הלשון" — ישראל גוריון בערב שירים נבחרים. הערב ב"בית עדון 77" בת"א. במוצ"ש בחאן ירושלים.

● "ערב שירי פרנק סינטרה" — בביצוע צבי לויד. בליווי שלישיית הג'ז של ריק בירמן. הערב בחולון "יד לבנים".

● "סוף עונת התפוזים" (להקת תפוז) — משתתפים: שלום חנוך, אראל זילבר, מאיר ישראל, איתן גדרון ויהודה עדר. הערב וביום א' ב"צוותא" ת"א. במוצ"ש בבאר־שבע וביום ב' בירושלים ת"י.

● "במיקצב הג'" — ג'וקר ארקין עם להקת בנות ג'אז בערב סנטימנטה. בידור וריקודי ג'אז. הערב בת"א. בצ"א.

● "תמיר אשה" — בקי פרייטשדם בתכנית בידור בליווי תזמורת. קטעי קישור: נסים אלוני ויואל רפל. בימה: ... הערב בכפר חבור.

● "בישהקי ממ" — מסיבת־כור בהשתתפות הקהל. משתתפים: שלמה ארצי, אלידד שרים, להקת "גברת תפוחי", תמר ... להנים: שלמה ארצי ואלידד שרים. הערב בת"א "בת זורי", במוצ"ש בת"א ברישירה, ביום ב' בת"א התיאטרון וביום ה' בחיפה "כביש".

עודד תאומי
ויהודה פוקס
"קוריולאנוס" בקאמרי

● "בירה יבצביירוח" — יעקב אגמון מארח את נחום שביר, יוסי ידין, יעקב שריר ואחרים. ביום ב' בת"א במועדון התיאטרון.

● "בחייל ביבלירי" — להקת הייצוג של הפולקלור הברזילאי בתוכניתה "ברזיליה קרנבלי". במוצ"ש בת"א ובימים ב', ד' וה' בחיפה ב"ארמון".

● "בחם סיב פים" — שירי אדית פיאף. בניצוח: יודה גונסון ויונה אריאן. הערב. במוצ"ש וביום ה' ב"צוותא" ת"א.

● אריס באן — תוכנית חדשה בליווי תזמורת. הערב בחולון "סבויי". במוצ"ש באשדוד "אסתר". ביום א' בקרית־אתא. ביום ב' ב"אלהמברה" יפו וביום ג' בת"א "היכל".

● אבירם חייל — בערב סנטימנטה. במוצ"ש בירושלים "פרגוד".

● "היוך נזה הכל בסדר" (סדנת תיאטרון שכונת התקוה) — מנחה: שמואל שי. הערב בת"א.

● "עשר כרמל" — בימה ... בהופעתם "אין ההיים במדינה". הערב במישב ... ביום ב' במישב ... וביום ה' בנייר־צביון.

● "שירים בצוותא" — מנחה: יהודה מנור. יהונתן גפן ואחרים. בימים ב' וג' ב"צוותא" ת"א.

● "דביביבשעב" — בשגב אביב עם: יעקב אגמון, גדעון בארי, ירון לונדון, דידי מנוסי, ישראל של. ראיון על חייותיהם של מנהיגי המדינה. הערב ב"הבימה" בת"א.

● תעית שירה — משוררים קוראים משיריהם. עורך ומארח דוד אבידן. משתתפים: אשר רייך, דן עומר ואבנה סר־טל. הערב בתביבה ת"א.

● "ליל בתודה" (רשות השידור) — מנחה: עודד בן־עמי. ... ירקוני, גימי יוד, שלישיית הג'אז של ריק בירמן ואחרים. ביום א' בבית הס־דרות הנורים.

מועדונים

● "אבריון קלאסי" (קונטיננטל ת"א) — במוצ"ש בידור, שעשועים וצחוק "ביגו מוביליקו" גראצי סרסים.

● "ברקד הקבבים" (ת"א) — הזמר ג'ימי לויד עם תזמורת "הקובבים". מדי ערב "סרב לילה".

● "ביבירי התיאטרון הישן" — שלישיית זמר מאנגליה, חשפנית פרוזאית, צמד קוסמים ופלי ברובשטיין.

● "מאב דאבב" (כפר המכביה ר"ג) — הערב להקת "הצלילים הגבוהים".

● "קפיש דביבירנב מצאבי" (תל־אביב) — מדי ערב בידור ומאכלים אקזוטיים. הערב חופשי ובמוצ"ש צוקי שבים.

● "קינגס" (יפו) — סיאוזבר. בתוכנית: הזמר הנרי קורר והפסנתן שלמה לדרמן.

● "כזיש" (יפו) — תוכנית מס' 110. הכוללת להטוטים, אקרובטיקה, סקס, וריקודים קקיכיים. זמרת: עליזה מזרחי. בשבת — התזמנות.

● "קרוואן" (יפו) — הזמר הספרדי חואן סאלומה. להטוטים, ריקודים, חשפנות והזמרת דינה ישת. בשבת — ה. דימונתה.

● "במעוף" (נהריה) — יואל בשן ולהקת "חבורים טובים". בתוך אריקן והנחות.

● "קומר ביאם" (יפו) — מדי ערב מלבל של עם יואל שר ליד הפסנתר.

● "חאנק" ופאב לאומי רבזינגן — מדי ערב ובמוצ"ש "תזמורת הסילים".

● "מועדון "די" (תל־אביב) — ביום ב' ערב ריקודים הארגרריה.

● "כייבריס" (תל־אביב) — ביום ד' מיקי גבע ואבא דורון בשעשועי "חאף דל ומאחור "בינגי".

● "מערה הכנסיה" (יפו) — מדי ערב יין וגבינות עם מיבל של וצבי יוצא להקתמצגל במחול ובשירה.

● "פואליכה" שופרת ותיצלית פיתות — ערב־ערב עם האחים הוזרים מאוסטריה מלבסוריה ומגנוכ סליציר ובה' פסנתרנים.

● "הליכסה" — משה הלל ורון באוליון במוצ"ש ולהקה פוסק, להקת הקולות מצבשרים דודי לאנג.

● מועדון הלהקרי — הערב ביום ה' להקת "שחק אותה" עם פני פאר.

סרטים שכדאי לראותם

תל־אביב

"שומר הלילה" (ראה מדור חיפה) — יוקרן עוד שבוע ב"אורלי" ו"ברניכה 2".

"מלחמה ואהבה" (★★★★) סאטירה מתוחכמת של וודי אלן על "מלחמה ושלום" (גת).

"שקרים שסיפר לי אבי" (★★★★) יוסי ידין כסבא לספסר את האמת (דקל).

"אקסודוס" (★★★★) הדרמה הגדולה של יצירת אוטו פרמינגר, עם המבר של ליאון יוריס, בכיכובו של פול ניומן (חן).

"מלכה על הכוונת" (★★★★★) מתח מעולה בכיכובו של רוד שטייגר במהלך אירי המנסה לחסל את אליזבט השנייה (ליטור).

"האנגליה הרומנטית" (★★★★) מיקל קיין, הלמוט ברגר וגלנדה ג'קסון כ"משולש" מבוא ע"י הבמאי והכותב ג'וזף לוסי (פאר).

"ספינת האשליות" (★★★★) ... על רקע עלית הנאצים (רויאל).

ירושלים

"יחיית" (★★★★) סופיה לורן בחייבורה הצבנה בימי המאבק ... בהקרנה חוזרת לחזוק התודעה הציונית (ירושלים).

"הסייהכריך" (★★★★) הזרמה הגדולה של יצירת אליה קזן, עם מרלון ברנדו, אווה מארי סנט וקרל מלדן, על האלימות בנמל ניו־יורק (סמדר).

רוד שטייגר
"מלכה על הכוונת"

חיפה

"תמונות מחיי נשואין" (★★★★) ... לרווח לנשום בשליש עשה של הידרדרות בין גבר לאשה. בניצוחו של אינגמר ברגמן (אורה).

"יחיית" (ראה מדור ירושלים) יוקרן גם ב"ארמון".

"כרמן ג'ונס" (★★★★) מחזמר כושי מהגר עם ... על־פי האופרה של ביזה (בית אבא חושי).

"שערת הריכוז" (★★★★) ... (חן).

"חטורת לצמרת של דודי קרביץ" (★★★★★) ... יהודית מסיעת לבחור קנדי להגיע אל ממון ומעמד (סירה).

"שומר הלילה" (★★★★) ... ריישה לבעלי עצבים חזקים (הין).

"מיכאל שלי" (סרט ישראלי) המועמד הישראלי ל"אוסקר" — בבימוי של דן וולמן (שביט).

באר־שבע מקווה לשמור על הפיסגה גם מול מכבי פ"ת

— מאת אברהם בן־שלום —

...הפועל באר־שבע, והאחרונה בטבלת הליגה הלאומית בכדורגל אשתקד, מכבי פתח־תקוה, ייפגשו ... בבאר־שבע, אבל שוב לא יהיה זה משחק בין שתי קצוות הטבלה.

...בבאר־שבעים. צועדים אמנם שוב ב־ ...ומכונה ירדו בשבת שעברה אך ...אליה באמצע השבוע. הודות ל־ ...(2:1 — על הפועל כפר־סבא) ומכבי ...העונה. אולם הפתח־תקוואים ...בצבירת הנקודות מתמקמים ...בחלק העליון על הדירוג. קרוב ...לצמרת. נצחונם המשכנע (0:2) ...באמצע השבוע — במשחק חוץ על מכבי ...— הוכיח כי זינוקם המוצלח ב־ ...המירוץ לא היה מקרי.

...כדורגלני הפועל ירושלים, שחזרו ב־ ...האחרונה לראש הטבלה, נעצרו ...במשחקיהם ביום שלישי ונסוגו שוב ...השני ואחרי התיקו 0.0 עם ...בית"ר תל־אביב), הם ישחקו בביתם ב־ ...השלישית תוך שמונה ימים. ה־ ...ירושלמים יארחו את הכח רמת־גן, כא־ ...'הגנולים' הידרדרו בדירוג אחרי ...תבוסתם (4:2) למכבי נתניה בשבת. אך ...את עמדתם הודות לנצחון הביתי (0:1) באמצע השבוע על הפועל חל־ ...

...עניין רב טומנת בחובה "ההצגה ה־ ...שתהיה באיצטדיון "בלומפילד" ... במשחק המוקדם יערך דרבי "זו־ ...

כדורגל

...טא' בין שתי קבוצות תל־אביביות, בית"ר ובני־יהודה. שתי הקבוצות נפגשו בשבוע החולף עם הפועל ירושלים. שחקני שכונת התקוה נכנעו בבירה (2:0) ואילו אלה של בית"ר סחטו תיקו (0:0) מכובד. אולם בני־יהודה, שגברו ביום ג' על הפועל חדרה (0:1) צברו בכל זאת שתי נקודות בשני המשחקים האחרונים ואילו בית"ר, שהפסידה בשבת האחרונה במשחק־חוץ למכבי חיפה (1:0), זכתה באותו פרק זמן בנקודה בודדת.

במשחק השני יתמודדו בקרב תחתית מובהק הפועל תל־אביב ומכבי חיפה. שתי הקבוצות ניצחו בשבת החולפת והפסידו אחר כך באמצע השבוע. התל־אביבים, שהשיגו נצחון בכורה העונה מול הפועל פתח־תקוה (0:2), הפסידו כאמור, אחר־כך להכח (1.0). הם צברו השבוע שתי נקודות בחוץ. החיפנים לעומת זאת, הגיעו לאותו מאזן (נצחון והפסד בשיעור 0:1) בשני משחקי־בית וזה יכול אולי לעודד במקצת את אוהדי הפועל, שקבוצתם נאבקת גם העונה נגד הנשירה.

בירושלים ייערכו מחר שני משחקים. בנוסף למשחקה של הפועל ירושלים עם הכח בקטמון, תארח בית"ר ירושלים בימק"א את מכבי יפו. הירושלמים "התמחו" במשחקיהם האחרונים בתוצאות תיקו בשיעור 1:1 (בבית ואחר כך בשני משחקי־חוץ). אך בהיותם בלתי מנוצחים העונה, הספיקו להם גם הנקודות הבודדות, כדי להישאר בצמרת. היפואים לעומת זאת זכו רק בשבת האחרונה בנצחונם הראשון העונה (0:1 על מכבי רמת־עמידר) וחמש תוצאות התיקו שקבעו הבטיחו להם מקום באמצע הטבלה.

כדורגלני הפועל כפר־סבא, שפתחו את העונה ברגל ימין, אך נסוגו מהצמרת בעקבות הפסדיהם להפועל באר־שבע (2:1 בבית ובחוץ), יארחו את מכבי תל־אביב, כשהתל־אביבים נושאים כבר את עיניהם לפיסגה. הכפר־סבאים שלא זכו בנצחון מאז הביסו את מכבי חיפה (0:4), עוד במחזור השלישי, עלולים להידרדר, אם יפסידו מחר.

מכבי רמת־עמידר שעמידת הסתגלותה לליגה הלאומית מוטלת עדיין בספק, תארח את מכבי נתניה, שגם היא שומרת עדיין על "טווח בטחון" מהפיסגה ולא ויתרה על מעורבותה במאבקי הצמרת.

קבוצת הפועל חיפה צברה בארבעת משחקיה האחרונים שלוש נקודות בלבד (הפסד ואחר־כך שלוש תוצאות תיקו ברציפות) ומחר היא תארח בקריית־חיים את שמשון תל־אביב. קבוצה ששישה מתוך שבעת משחקיה העונה הסתיימו בתיקו!

קרב תחתית יערך בפתח־תקוה. הפועל פתח־תקוה, שגם היא לא ניצחה עוד העונה ובשני משחקים ביתיים רצופים זכתה רק בנקודה בודדת (ביום שלישי מול הפועל חיפה), שקועה עמוק בתחתית. אולם כדורגלני הפועל חדרה, שהשיגו בשבת תיקו מכובד עם הפועל באר־שבע נכנעו באמצע השבוע לבני־יהודה (1:0), והתקרבו אף הם לאיזור הסכנה — לא יוותרו בנקל.

ליגה א' — צפון
(לאחר שש מחזורים)

	נצ'	תי'	הפ'	שער'	נק'
[illegible]	4	2	—	6–2	10
בית"ר נתניה*	4	1	—	9–1	9
הפועל ר"ג	3	3	—	8–2	9
בני יהודה*	3	2	—	6–3	8
[illegible]	3	2	1	7–4	8
הפועל עכו	3	1	2	7–4	7
הפ' נתניה	2	2	2	8–7	6
[illegible]	2	2	2	6–7	6
[illegible]	2	1	2	4–4	5
הפ' טבריה	2	1	3	8–10	5
[illegible]	1	3	2	1–6	5
[illegible]	1	2	2	6–7	4
הפ' בני נצרת	1	2	3	9–10	4
הפועל צפת	2	—	4	5–8	4
[illegible]	1	1	4	4–8	3
[illegible]	—	1	4	1–8	1
[illegible]	—	1	4	1–9	1

* משחק אחד פחות

ליגה א' — דרום
(לאחר שש מחזורים)

	נצ'	תי'	הפ'	שער'	נק'
מכבי חדרה	5	1	—	18–4	11
הפ' חולון	4	1	1	12–4	9
הפ' ראשל"צ*	4	1	—	9–2	9
בית"ר יפו	3	2	1	10–4	8
הפ' אשדוד	2	3	1	9–9	7
הפועל יהוד*	2	2	1	7–6	6
הפ' מרמורק	1	4	1	8–9	6
הפועל לוד	1	4	1	4–4	6
הפ' בית שמש	1	3	2	9–8	5
הפועל בת ים	1	3	2	9–7	5
הפ' דימונה	—	5	1	5–7	5
מכבי נס ציונה	1	3	2	5–9	5
מכבי שקמה*	1	2	2	6–7	4
בית"ר אשדוד*	1	2	3	7–11	4
בית"ר רמלה	—	3	3	8–14	3
הפועל רמלה*	—	2	3	4–7	2
הפ' באר יעקב*	1	—	4	4–10	2

* משחק אחד פחות

בליגות א'

מאבק הצמרת בין בית"ר נתניה ומכבי חדרה יעמוד במרכז משחקי המחזור ה־7 בליגה א' צפון. השלישית בחבורת הצמרת, הפועל ר"ג, יוצאת למשחק־חוץ בקרית־אתא.

יתר המשחקים: מכבי הרצליה — הפועל נהריה ; הפועל טבריה — הפועל נהליאל ; הפועל צפת — הפועל הרצליה ; הפועל עכו — הפועל קרית־שמונה ; הפועל נתניה — הפועל מחנה־יהודה ; הפועל בני־נצרת — הפועל תל־חנן. הפועל טירת־הכרמל — חופשית.

בליגה א' דרום: הפועל אשדוד — מכבי שעריים ; הפועל חולון — בית"ר אשדוד ; הפועל יהוד — בית"ר יפו ; הפועל לוד — הפועל רמלה ; הפועל מרמורק — הפועל ראשל"צ ; מ.כ. נס־ציונה — מכבי השקמה ר"ג ; הפועל באר־יעקב — הפועל בית־שמש ; בית"ר רמלה — הפועל דימונה. הפועל בת־ים — חופשית.

בליגות ב'

צפון א': מכבי ק. ביאליק — הפועל כ. רופין/גליל ; בית"ר ק. שמונה — אחי בני נצרת ; מכבי טבריה — הפועל כרמיאל ; הפועל בית־שאן — הפועל חצור ; הפועל אפיקים — מכבי ניו־יאנן ; בית"ר נהריה — בית"ר טבריה ; הפועל הצעיר חיפה — הפועל מ. כרום.

צפון ב': הפועל גבע הכרמל — הפועל מ. העמק ; הפועל גבעת חיים — הפועל בית־אליעזר ; מכבי זכרון יעקב — הפועל נצרת עלית ; הפועל גבעת־אולגה — בית"ר דב נתניה ; הפועל כפר קרע — הפועל רעננה ; הפועל טייבה — הפועל עפולה ; מכבי השרון נתניה — הפועל בנימינה.

דרום א': הפועל עליה כ"ס — בית"ר חולון ; הפועל אור־יהודה — הפועל כפר־שלם ; הפועל הוד־השרון — הפועל ק. אונו ; בית"ר הרצליה — בית"ר לוד ; הפועל צפרירים חולון — הפועל ראש־העין ; בית"ר בת־ים — בית"ר רמת־גן ; הפועל גבעתיים — מכבי יהוד.

דרום ב': הפועל שכון המזרח — מכבי ירושלים ; מכבי רמלה — הפועל קרית־גת ; בית"ר באר־שבע — הפועל אשקלון ; הפועל אילת — הפועל גדרה ; מכבי קרית־גת — מכבי באר־שבע ; מכבי אשקלון — הפועל אופקים ; מכבי יבנה — בית"ר אשקלון.

טניס־שולחן

דרור שלק, מנציגי־השולחן המצטיין, הגיע ארצה לחופשה משבדיה שם הוא מתאמן ומתחרה. השתתפותו תעמוד במוקד התחרויות באליפות ישראל ה־21 בטניס־שולחן.

האליפות, שהחלה אתמול, תימשך היום באולם־הספורט של הפועל פ"ת (החל משעה 9 בבוקר) ותסתיים מחר (החל משעה 18.00) בבית־הלוחם באפקה.

קליעה

אליפות־ישראל באקדח חופשי תתקיים מחר במטווחי רעננה (החל מהשעה 9.00 בבוקר).

התעמלות

תחרות־התעמלות בין נבחרות הבנות של ישראל ודרום־אפריקה תערך הערב בשעה 9.00 [illegible] בת"א.

כדורעף

משחקי הליגה הלאומית בכדורעף יתחדשו מחר. המשחקים: הפועל הגו־גן — הפועל חניתה (18.30) ; הפועל חצור — מכבי ת"א (19.00) ; אליצור ת"א — הפועל בית־ירח (19.00) ; הפועל איילון — הפועל קרית־אתא (19.00) ; הפועל עין־השופט — הפועל רמת־אביב (19.00) ; הפועל המעפיל — הפועל מעברות (19.00).

התקפת נתניתית על שער בית"ר ירושלים ביום ג' האחרון, שתי הקבוצות סיימו ללא הכרעה — 1:1

...בלם שמשון (מימין) מול שניים משחקני מכבי יפו ביום שלישי האחרון — 1:1

באנגליה

6 הראשונות יוצאות למשחקי־חוץ

"שש הגדולות" של הליגה הראשונה באנגליה, שחמש מהן צברו את מלוא הנקודות בשבת שעברה, יוצאות השבת למשחקי־חוץ. בעוד שלארבע קבוצות צפויות משימות מול קבוצות "חלשות" יאלצו קווינס פארק ריינג'רס ומנצ'סטר (נגד ה"סיטי") ומנצ'סטר־יונייטד במידלסברו, להתאמץ כדי לשמור על מעמדן.

דון האו, מאמנה המצליח של לידס, יחזור לארסנל, במשחק נגד הקבוצה איתה אימן והוביל לתארים נכבדים. ה"ספרס" של טוטנהאם יתקלו בנוריץ' בעיניים משחקניהם לשעבר מרטין פיטרס וטד מקדוגאל. ליברפול, היחידה מבין קבוצות הצמרת, שנכשלה בביתה בשבת, תתארח אצל ברנלי, שמצוקתה עצומה יותר מיריבתה. הערכה זו נכונה גם לגבי מיקומה של האלופה, דרבי, בבירמינגהאם.

יתר המשחקים: אברטון — איפסוויץ' ; לסטר — וולבס ; ניוקאסל — קובנטרי ; שפילד יונייטד — ווסטהאם ; סטוק — אסטון וילה.

בליגה השניה תתארח המובילה, סנדרלנד אצל סאותהמפטון. בסקוטלנד תצא סלטיק, הצועדת בראש הטבלה, למשחק חוץ נגד הארטס.

אלה ישפטו מחר

משחקי הליגה הלאומית בכדורגל ינוהלו מחר בידי השופטים הבאים:

הפועל כפ"ס — מכבי תל־אביב — מנחם אשכנזי ; בית"ר ירושלים — מכבי יפו — משה אשכנזי ; מכבי רמת־עמידר — מכבי נתניה — ויקטור נעמן ; הפועל חיפה — שמשון — עובדיה בן־יצחק ; הפועל ת"א — מכבי חיפה — שמעון חוגג ; בית"ר ת"א — בני־יהודה — נפתלי איתן ; הפועל באר־שבע — מכבי פ"ת — אהרון שושני ; הפועל חדרה — הפועל פ"ת — יאיר טילינגר ; הפועל ירושלים — הכח ר"ג — יוסף פינקלשטיין.

עם מוצרי הצמדה "סופר קורגה" אני נהנית מטעם גן-עדן

והשיניים התותבות מחזיקות מעמד

כן, אני שוב מורשה לעצמי לנגוס הכל, גם מזון קשה־והשיניים התותבות נשארות יציבות.

"סופר קורגה" עושה זאת. "סופר קורגה" מוצרי הצמדה לשיניים תותבות הידועים ביותר בעולם, מצמידים היטב את מערכת השיניים לחניכיים.
מוצרים אלה (לנוחיותך בצורת אבקה או משחה) מכילים חומרים סינטטיים פעילים בעלי כוח־אחיזה חזק במיוחד.
תודות להם השיניים יושבות היטב בחלל הפה ושוב אינני חוששת לצחוק, לנגוס ולפצח.

להשיג בבתי המרקחת.

'קורגה' עושה את שינייך התותבות לאמיתיות

המפיצה: דיפלומט בע"מ, טל' 35044 ת"א.

חתמנו על עיסקה בדנמרק!

והתוצאה...
עוד משלוח של מערכות מבצע

9,900.-

מערכת יוקרה
שערכה הממשי-הוא כפול.
הזורז והבטח את המערכת שלך!

BEOCENTER 1800

מבצע מכירות של BEOCENTER 1800 שהוחל בו לפני מספר חודשים, הצליח מעל המשוער. עקב הפיחות הגדול, נאלצים היינו להפסיק את המבצע. אך לאור היחסים המיוחדים בינינו לבין דנמרק ומפעלי B&O הצלחנו לחתום על עיסקה מוגבלת — לפיה נקבל משלוח נוסף של מערכות מבצע.
כך נתאפשר לנו להציע שוב מערכות יוקרה אלו במחיר חלא יאומן של —.9,900 ל"י, לזמן קצר!

דגם מיוחד זה, משלב בתוכו חידושי טכניקה בלעדיים ועיצוב דני פונקציונלי:

מקלט סטריאופוני בעל רגישות קליטה של 1.5 µV, 4 לחצנים לתחנות קבועות (PRESET) ועוד.
מגבר — בהספק של M.I.W. 80, תחום היענות מערכות השמע 30,000 — 20 Hz ועיוות צליל פחות מ-0.1%.
פטיפון אוטומטי מלא עם שפע חידושים בלעדיים של בי-אנד-או: כיוון מגנטי חיצוני לבקרה מוחלטת של מהירות סיבובי התקליט.
ראש מגנטי M.M.C. ומחט יהלום בשיטת PRAMANIK הפועלת בלחץ נמוך של 1.2 גרם — דבר המבטיח אורך חיים לתקליט.
רמקולים תואמים — 2702 או 3702 לפי בחירתך.

בבקרך באולמי התצוגה שלנו, תשמע את האיכות. תתרשם מהאצילות ותבין שלא נחסך כל מאמץ על מנת ש-BEOCENTER 1800 יביא אליך את הצליל הטבעי ביותר.
הזמנות לעולים — לפי סידור מיוחד של B&O.
לכל מעוניין — ישלח עלון מפורט.

B&O
רויאל אלקטרוניקס בע"מ
נציגים בלעדיים לישראל של Bang & Olufsen a/s דנמרק. רח' הנמל 48 ת.ד. 9159 חיפה.

סוחרים מורשים : ירושלים : "רדיו לוי", שמאי 17. תל־אביב : "סטריאו", בן־יהודה 246 ; "אולטרא־סטריאו", אבן גבירול 23. ר"ג : "טלסטאר", ביאליק 36. בת־ים : "סלון חוה", בלפור 48. רמת השרון : "סיגנל", סוקולוב 60. פתח־תקוה : "בן־עמי" בע"מ, חובבי ציון 29. חולון : "ערוסי", שנקר 42. חיפה : "רדיו ריבר" הרצל 25 ; "סטריאו של שמחה", אחד העם 12 ; "צליל טון", שבתאי לוי 9 ; "טוב טון" הרצליה 15 ; "סלון מהיר", הנביאים 17. ק. ביאליק : "צלולון" ד. עכו 14. תל־חנן : "א.י. קולסי", מרכז מסחרי. עכו : "אור קולי", בן עמי 55. כרמיאל : "חלל שבתאי אלקטרוניקה", מרכז מסחרי. צפת : "סופר אלקטרוניקס" ירושלים 32. ק. שמונה : רדיו אפרים. חדרה : "פרידמן — נכיש בע"מ", שד' פלטרין. נתניה : אחים פיקס, הרצל 51. רחובות : "אלמורי", הרצל 208. אשקלון : "חלוו סלמוי" ירוחם 8. באר־שבע : "מרכז המוזיקה", שדרות ה.ה.ל. 197.

מפעלי ידיעות אחרונות מחלקת הספרים

עבורך עקרת הבית

הופיעה מהדורה רביעית מספרה של
עפרה בורלא־אידר

כדאי לך לדעת

411 עצות לעקרת הבית

המחיר —.20 ל"י

לכבוד
"ידיעות אחרונות" — מחלקת הספרים
ת.ד. 14125 ת"א

נא לשלוח לי את הספר כדאי לך לדעת.

שם ומשפחה ______
רחוב ______ מס' ______
ישוב ______
מצ"ב שיק/המחאת דואר בסך ______ ל"י
חתימה ______

קורס תפירה למתחילות!

לימודי בוקר או ערב

עשי בעצמך בחודש

חולצות-שמלות-חצאיות מכנסיים

•מרים•

התחלת הקורס 18.12

ת"א אלנבי 19, טל. 58408 בי"ס טכני למקצועות האופנה

קורסים מקצועיים לאופנה
גזרן(ית) קונפקציה

תופרת סלון התחלת הקורסים 16.12 מודליסט/ית

מבצע החודש סלון כלות

950 ל"י כולל: זר, נעליים זוג טבעות במתנה

טיפני חיפה הרצל 19

הנהלת חשבונות בקבלנות

שירות מקיף, יעיל ומסור למפעלים קטנים ובינוניים

לריאח דוד

אבן־גבירול 163, ת"א. טל. 446970

משרד החינוך והתרבות

מינהל החינוך — המחלקה לבחינות

בחינות בגרות ובחינות מוקדמות
מועד חורף תשל"ו
הודעה ל"נבחנים חיצוניים" (אקסטרניים)

1. תאריכי הבחינות בכתב

בחינות הבגרות והבחינות המוקדמות במועד חורף תשל"ו תתקיימנה בין התאריכים י"א טבת תשל"ו, 15.12.1975 — י"ב שבט תשל"ו, 14.1.1976.

להלן לוח הבחינות:

תאריך	מקצוע הבחינה		סמל השאלון	שעת התחלה	שעת סיום
שני י"א טבת 15.12.75	ידיעת העם והמדינה (מוקדמות)		94	1500	1700
שלישי י"ב טבת 16.12.75	ספרות עברית, תכנית מורחבת	חלק א'	04	1500	1800
	ספרות עברית, תכנית מורחבת	חלק ב'	04	1830	1930
	ספרות עברית (תכנית מצומצמת א')		05	1500	1800
	ספרות עברית, (תכנית מצומצמת ב')		75	1500	1800
	ספרות עברית לעולים חדשים		45	1500	1630
רביעי י"ג טבת 17.12.75	שפות זרות שניות: אנגלית (11) צרפתית (14) ערבית (16) רוסית (18) ספרדית (20) איטלקית (22) רומנית (33) פולנית (38) פורטוגזית (48) טורקית (50) פרסית (52) הונגרית (54) סלובקית (56) צ'כית (58)		סמל השאלון ליד מקצוע הבחינה	1500	1800
חמישי י"ד טבת 18.12.75	היסטוריה	חלק א'	24	1500	1830
	היסטוריה	חלק ב'	24	1900	2000
	היסטוריה ב' — תולדות עם ישראל (מוקדמות — לעולים חדשים)		95	1500	1600
	היסטוריה — מוקדמות		83	1500	1630
ראשון י"ז טבת 21.12.75	אמנות		65	1500	1800
שני י"ח טבת 22.12.75	תלמוד		30	1500	1800
רביעי כ' טבת 24.12.75	שפות זרות ראשונות: אנגלית (09) צרפתית (12) ערבית (15) רוסית (17) ספרדית (19) איטלקית (21) פולנית (23) רומנית (32) פורטוגזית (47) טורקית (49) פרסית (51) הונגרית (53) סלובקית (55) צ'כית (57)	חלק א' / חלק ב'	סמל השאלון ליד מקצוע הבחינה	1500 / 1730	1700 / 1930
שני כ"ה טבת 29.12.75	תנ"ך (תכנית א')	חלק א'	06	1500	1700
	תנ"ך (תכנית א')	חלק ב'	06	1730	1930
	תנ"ך (תכנית ב')	חלק א'	76	1500	1700
	תנ"ך (תכנית ב')	חלק ב'	76	1730	1930
	תנ"ך לעולים חדשים		46	1500	1800
רביעי כ"ז טבת 31.12.75	מתימטיקה תכנית מצומצמת		08	1500	1830
	מתימטיקה תכנית מורחבת	חלק א'	07	1500	1730
	מתימטיקה תכנית מורחבת	חלק ב'	07	1800	2000
חמישי כ"ח טבת 1.1.76	ביולוגיה		28	1500	1800
	ביולוגיה (מוקדמות)		84	1500	1600
שני ג' שבט 5.1.76	גיאוגרפיה		29	1500	1800
	גיאוגרפיה של א"י (מוקדמות)		87	1500	1630
רביעי ה' שבט 7.1.76	כימיה		27	1500	1800
	כימיה (מוקדמות)		86	1500	1630
שני י' שבט 12.1.76	חיבור עברי		03	1500	1730
	דקדוק עברי		02	1800	19.30
	חיבור עברי לעולים חדשים		43	1500	1630
	דקדוק עברי לעולים חדשים		59	1700	1800
רביעי י"ב שבט 14.1.76	מוסיקה (תכנית מצומצמת)		35	1500	1800
	מוסיקה (תכנית מורחבת)	חלק א'	26	1500	1800
	מוסיקה (תכנית מורחבת)	חלק ב'	26	1830	2000
	מוסיקה (מוקדמות)		85	1500	1630

2. מרכזי הבחינות

על הנבחנים להיות במקום הבחינה, כמפורט להלן, חצי שעה לפני התחלתה ולהביא אתם תעודת זהות ממשלתית לשם זהוי. נבחנים שאין ברשותם — מכל סיבה שהיא — תעודת זהות — יפנו בהקדם ועוד לפני תחילת מועד הבחינות לשלוחת המחלקה במחוזם, לשם הזדהות וקבלת אשור מהשלוחה.

א. שלוחת ת"א והמרכז (מחוז 1)

1.) הבחינות במקצועות: ספרות עברית לפי תכנית מורחבת, ספרות עברית לעולים חדשים, שפות זרות שניות, הסטוריה מוקדמות, הסטוריה ב' (תולדות עם ישראל) מוקדמות לעולים חדשים, אמנות, תנ"ך לעולים חדשים, שפות זרות ראשונות (חוץ מאנגלית), תלמוד, מתמטיקה תכנית מורחבת, ביולוגיה, בגרות ומוקדמות, גאוגרפיה של ארץ ישראל מוקדמות, כימיה, בגרות ומוקדמות, חבור עברי לעולים חדשים, דקדוק עברי לעולים חדשים, מוסיקה מוקדמות ומוסיקה תכנית מורחבת — תערכנה לכל הניבחנים בביה"ס העירוני ע"ש בליך ברמת־גן, רמת־גן, רח' המאה ואחד. התחבורה למקום באוטובוסים בקוים: 30, 34 מהתחנה המרכזית וקו 67 מרמת גן.

2.) בכל יתר המקצועות יחולקו הניבחנים לשמונה מרכזי בחינות, לפי האות הראשונה של שם המשפחה כפי שהיא מופיעה בהודעת הרישום לבחינה. כלהלן:

ניבחנים ששם משפחתם מתחיל באות:	ייבחנו בבית־הספר:	כתובת בית־הספר:	התחבורה למקום הבחינה באוטובוס:
א'—ב'	תיכון עירוני „בליך", רמת־גן	רח' המאה ואחד, רמת־חן, רמת־גן	30 ממרכז ת"א / 34 מהתחנה המרכזית
ג'—ד'—ה'—ו'	תיכון עירוני ה', ת"א	רח' בן־יהודה 227, ת"א	4, 1 (ליד התחנה הסופית)
ז'—ח'—ט'—י'	תיכון עירוני „קלעי", גבעתיים	רח' בית השואבה 12, גבעתיים	53 מהתחנה המרכזית / 55, 63 מצפון ת"א / 57 מרמת־גן וגבעתיים
כ'—מ'	תיכון עירוני א' „חשמונאים", בת־ים	רח' החשמונאים 27, בת־ים	18 מצפון ת"א / 85 מהתחנה המרכזית
נ'—ס'	תיכון עירוני ט', תל־אביב	סוף רח' לה־גרדיה, יד אליהו, ת"א	34, 35, 36 מהתחנה המרכזית / 11 מצפון ת"א / 30 ממרכז תל־אביב
ע'—פ'—צ'	תיכון עירוני „רמות" בת־ים	רח' מבצע סיני 28, בת־ים	18 מצפון ת"א / 85, 86 מהתחנה המרכזית
ק'—ר'	תיכון עירוני א', ת"א	רח' שפרינצק 2, ת"א	12, 19, 31, 61
ש'—ת'	תיכון עירוני דתי, רמת־גן	רח' גולומב 6, רמת־גן (סוף רח' ירושלים, ר"ג)	34 מהתחנה המרכזית (אפשר להגיע גם בקוים: 60, 61, 65, 67, 63 לרח' הרא"ה פינת ירושלים ר"ג)

ב. שלוחת חיפה והצפון (מחוז 2)

1.) הבחינות במקצועות: חבור עברי לעולים חדשים, דקדוק עברי לעולים חדשים, ספרות עברית לעולים חדשים, תנ"ך לעולים חדשים, כל הבחינות המוקדמות, שפות זרות שניות, שפות זרות ראשונות (חוץ מאנגלית), ספרות עברית תכנית מורחבת, מתמטיקה מורחבת, מוסיקה תכנית מורחבת, כימיה, בגרות ומוקדמות, תלמוד ואמנות — תערכנה לכל הניבחנים בביה"ס התיכון עירוני א', רח' ת"א 27, חיפה. התחבורה למקום באוטובוס בקוים 40, 41, 42.

2.) בכל יתר המקצועות יחולקו הניבחנים לשלושה מרכזי בחינות, לפי האות הראשונה של שם המשפחה כפי שהיא מופיעה בהודעת הרישום לבחינה, כלהלן:

ניבחנים ששם משפחתם מתחיל באות:	יבחנו בבית הספר:	כתובת בית הספר:	התחבורה למקום הבחינה באוטובוס:
א'—ב'	תיכון עירוני א'	רח' ת"א 27, חיפה	40, 41, 42
ג'—מ'	בית חינוך תיכון	רח' צה"ל 41, חיפה	3, 2
נ'—ת'	תיכון עירוני ו'	דרך נוה שאנן 95, חיפה	16, 18, 19

3.) טבריה — בביה"ס התיכון המקיף צמל, שכון ב', תתקיימנה בחינות בגרות במקצועות: ידיעת העם והמדינה, חבור עברי, דקדוק עברי, ספרות מצומצמת, תנ"ך, אנגלית שפה זרה ראשונה, מתמטיקה מצומצמת, הסטוריה, גאוגרפיה ומוסיקה מצומצמת. התחבורה למקום הבחינה באוטובוס בקו מס' 4 מהתחנה המרכזית.

ניבחנים אשר גרים באזור טבריה ומעונינים להבחן שם מתבקשים להודיע על כך בהקדם למחלקה לבחינות רח' אנילביץ 20/ג' חיפה. לא תשלחנה הודעות אישיות לניבחנים בטבריה.

ג. שלוחת ירושלים (מחוז 3)

כל הבחינות לכל הניבחנים תתקיימנה בביה"ס התיכון ע"ש רנה קסין, רח' יעקב נגב, רמות אשכול. התחבורה למקום הבחינה באוטובוס בקוים 4, 9.

ד. שלוחת הדרום (מחוז 4)

1.) באר־שבע — כל הבחינות לכל הניבחנים תתקיימנה בביה"ס התיכון מקיף א', רח' השלום באר־שבע. התחבורה למקום הבחינה באוטובוס בקו 5 מהתחנה המרכזית.

2.) אילת — כל הבחינות תתקיימנה בביה"ס התיכון המקיף הכללי ע"ש גולדווטר, אילת.

3. חומרי־עזר מותר בשימוש בבחינות

מקצוע הבחינה	חומר עזר מותר בשימוש
אנגלית שפה זרה ראשונה	מילון אנגלי אנגלי מאת הורנבי או קולינס
גיאוגרפיה וגיאוגרפיה של א"י מוקדמות	1. מפת של א"י 1/250,000 2. מפת גאולוגית של א"י 1/250,000 3. אטלס כללי, מיסי, גזיני וכלכלי
מתמטיקה מורחבת ומצומצמת	סרגל חישוב, לוח לוגריתמים וכלי שרטוט. לשאלון הבחינה יצורפו דפי נוסחאות מתמטיות
כימיה	סרגל חישוב, לוח לוגריתמים, לוח המערכה המחזורית של מנדלייב
מוסיקה מורחבת	סרגל חישוב, לוח לוגריתמים וכלי שרטוט. לשאלון הבחינה יצורפו דפי נוסחאות וקבועים פיסיקליים
ערבית שפה זרה ראשונה	בחלק א' של הבחינה בלבד מילון ערבי ערבי
תנ"ך תכנית א' ותכנית ב'	בחלק א' של הבחינה בלבד ספר תנ"ך בלי מפרשים

פרט לחומרי־עזר הנ"ל אין להביא לבחינה ואין להשתמש בכל חומר נוסף. כמו כן, כל הספרים וחומרי־העזר הנ"ל חייבים להיות נקיים מרשימות.

4. בחינות בע"ם

בחינות בע"ם לעולים חדשים ולניבחנים שאושרו להם בחינות בע"ם תתקיימנה בשלוחות המחלקה לבחינות בין התאריכים ט"ו שבט תשל"ו, 18.1.76 — כ"ח שבט תשל"ו, 30.1.76. הנבחנים בע"ם יקבלו הודעות אישיות על מקום הבחינה והזמנה.

5. הננו מזכירים ומודיעים לכל הניבחנים כי בימים האחרונים יצאה לאור חוברת חדשה של „בחינות בגרות לניבחנים חיצוניים (אקסטרניים) — תקנון ותכניות — מהדורה רביעית — ירושלים אלול תשל"ה (אוגוסט 1975)".

החוברת מחייבת החל בסמסטר הבחינות הנ"ל וניתן להשיג אותה חינם בשלוחות המחלקה לבחינות.

אנו מאחלים הצלחה לכל הניבחנים!

גזור ושמור ! מסור זאת לחבריך הניבחנים!

יחסי הכוחות במזרח התיכון

(המשך מעמוד 11)

עיראקיים. מוטסים על־ידי טייסים עיראקיים, החלו פועלים ברמת־הגולן ב־8 באוקטובר, ביומה השלישי של המילחמה. גם להם נגרמו אבידות כבדות. לאחר המילחמה שיחררה ישראל 17 עיראקים שנשבו בימי הקרבות.

סעודיה — גדוד סעודי שוגר לסוריה, נוסף על היחידות המוצבות בירדן מאז 1967. לפי האומדן מנה הכוח הסעודי בסוריה 3,000 חייל.

כוויית — חיילים כווייתיים הוצבו לאורך תעלת־סואץ מאז 1969 ושולבו במידה מסויימת ביחידות המצריות. על השתתפותם של הכווייתים בקרבות יכולים להעיד אותות ההצטיינות שהוענקו להם לאחר המילחמה. נמסר גם על העברת מטוסי־קרב קלים מכוויית למצרים בימי המילחמה.

לוב — למרות האיסור שהטילה צרפת על העברת כלי־נשק מתוצרת צרפתית למדינות שהיו מעורבות בקרבות, סיפקה לוב למצרים בערך 40 מטוסים מדגם „מיראז' 3". מטוסים אלה נטלו חלק בקרבות־האוויר בחזית סיני ואחדים מהקם הופלו. לוב שלחה למצרים גדוד משוריין ובימי המילחמה העבירה למצרים 200 טאנקים.

תוניסיה — יחידה בגודל של גדוד נשלחה למצרים והוצבה בדלתה של הנילוס.

אלג'יריה — שלושה להקים של מטוסים אלג'יריים — שני להקי מטוסי־קרב ולהק של מפציצים — נשלחו למצרים. וכן גדוד משוריין. כן הועברו לרשות מצרים 150 טאנקים. כולם נטלו חלק בקרבות.

מארוקו — מארוקו שלחה יחידות בגודל שליש בריגאדות. בחלקן לסוריה ובחלקן למצרים. בסוריה בלבד הוצבו, על פי האומדן, 25 אלף חייל. מיספר קצינים וחיילים מארוקניים נשבו על־ידי הישראלים.

סודאן — סודאן הודיעה על שיגור 4,500 חיילים למצרים. חלק מהם הוצב בדרום מצרים.

לבנון — נוסף על כל אלה, לבנון פתחה את כל גבולה הדרומי והתירה לצלפים טירוריסטיים להסתנן ולירות לעבר יישובים אזרחיים ישראליים. יחידות מכ"ם לבנוניות, בייחוד בג'בל־אל־ברוך, שימשו את ההגנה האנטי־אווירית הסורית.

תמיכה בארצות־העימות מטעם מדינות לא ערביות

על פי מקורות מהימנים, 30 טייסים צפון־קוריאניים ביצעו טיסות־סיור להגנת בסיסי חיל־האוויר המצרי והם היו מעורבים בקרבות־אוויר עם מטוסים ישראליים, לא מכבר נתגלה, כי שני טייסים צפון־קוריאניים הופלו וניספו בקרבות אלה.

נוסף על כך, היו ידיעות על השתתפותם בקרבות של טייסים פאקיסטאניים במצרים, על טכנאים צפון־וייטנאמיים שהפעילו טילי „סאם" ועל קציני חיל־השריון הקובאני, שפעלו בסוריה.

יוגוסלביה העבירה למצרים 150 טאנקים.

עד 51% הנחה

אנו מרוקנים את המחסנים!

הנחות ללא תקדים על רהיטי יבוא שעמדו בתצוגה או עם פגמים קלים מההובלה.

* מערכות ישיבה סלוניות
* מערכות ופריטים לחדרי שינה (עד 36% הנחה)
* פריטי רהוט בודדים.

המכירה שבוע ימים בלבד!

במחסני "ארדן"

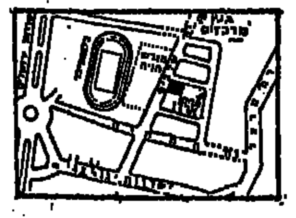

יפו רח' שלבים 12 (מול מגרשי התערוכה של בלומפילד)

ממוצאי שבת 6.12.75 עד מוצאי שבת 13.12.75

בשעות 17.00 ועד 23.00

ארדן חברה לשווק רהיטים בע"מ

חיים יפים יפים — עם רהיטי "ארדן"

שקד מבני תעשיה להשכרה בנתניה בע"מ

להשכרה
מבנה לתעשיה

באזור התעשיה בנתניה

עדיפות למפעלים מאושרים ומוכרים

פרטים במשרד רחוב הרצל 28 נתניה טל. 22744

האם הבטחת לעצמך מקום לימוד

במכון הישראלי לשפות?

אם אתה מתכונן ללמוד השנה

אנגלית

(או כל שפה זרה אחרת)

אל תוחית את הרשמתך, הרשם כבר עתה והבטח את מקומך, תוכל להתחיל בלימודיך מיד או בכל תאריך אחר שתבחר. במכון הישראלי לשפות תוכל לבחור בימים ובשעות הלימוד הנוחות לך.

מי לומד במכון הישראלי לשפות?

צה"ל, משרד הבטחון, משרד האוצר, משרד התקשורת, משרד החקלאות, משרד העבודה, הסוכנות, תדיראן, כור, משטרת ישראל, שקם, נמל התעופה, קופ"ח, ועוד גופים רבים פרטיים וציבוריים, כולם נוכחו ביעילותה של שיטת הלימוד במכון הישראלי לשפות ועובדיהם נמנים בדרך קבע על תלמידי המכון.

מהי מעבדה לשונית לשפות?

במעבדה הלשונית לשפות מסוג AUDIO ACTIVE COMPARATIVE שהיא המשוכללת ביותר מבין המעבדות הלשוניות הקיימות בעולם, יושב התלמיד בנפרד ומתרגל לפי קצב התקדמותו האינדיבידואלי, דבר המקנה לו בטחון עצמי בדיבור וריכוז מכסימלי בחומר הלימוד. שיטת המעבדה הלשונית מפעילה בעת ובעונה אחת שלושה חושים: שמיעה, דיבור וראיה, ומבטיחה ע"י כך ניצול מירבי של זמן הלימוד. התלמיד מקדיש לדיבור 50% משעת הלימוד (שהם פי 20 מהזמן המוקדש לכך בשיעור הפרונטלי הרגיל). לפיכך, יעילות הלימוד במ.י.ל. הינה מעל לפי 5 מאשר בכל שיטה אחרת. כמו כן יכול התלמיד לשמוע את עצמו בהשוואה לקריין ולתקן את שגיאותיו בעצמו, כל זאת תחת פיקוחו האישי של המורה.

התאמה מושלמת לכל תלמיד

במכון הישראלי לשפות תוכל ללמוד אנגלית (או כל שפה זרה אחרת) בשיטות לימוד בינלאומיות מתקדמות ביותר שהותאמו במיוחד לתלמיד הישראלי ע"י צוות פרופסורים ומומחים, אמריקאים וישראלים. כל נרשם ללימודים במכון עובר בחינות. סיווג בכתב ובע"פ לצורך שיבוצו בקורס המתאים לרמתו מתוך המבחר הגדול של הקורסים השונים. במכון הישראלי לשפות קיימים קורסים לרמות לימוד שונות החל מקורס בסיסי באנגלית למתחילים שאינם יודעים אנגלית אלמנטרית ועד לקורסי הכנה לבגרות, קורסי הכנה לאוניברסיטה וקורסים באנגלית טכנית למקצועות ספציפיים.

למד פי 5 אנגלית במעבדה הלשונית AUDIO ACTIVE COMPARATIVE

יעוץ והרשמה:

תל־אביב	1. רחוב אבן־גבירול 30, טלפון 252337	בין 16.00—20.00
	2. בי"ס תיכון חדש, דרך חיפה 81	בין 16.00—20.00
חולון	בי"ס שפרינצק, קדושי קהיר 14, טל. 842896	בין 16.00—20.00
רמת־גן	שפירא 4 פינת ארלוזורוב 83, טל. 723466	בין 16.00—20.00
רחובות	בי"ס תיכון דתי, ויצמן 50, טל. 951085	בין 16.00—20.00
חיפה	רח' נורדאו 30, טלפון 667040	בין 8.00—20.00
ירושלים	1. רחוב ההסתדרות 22, טלפון 224769	בין 8.00—20.00
	2. בית הפקיד ע"ש מ. שרת, מטריק 10, טל. 66380	בין 16.00—20.00
באר־שבע	בי"ס תיכון מקיף א', השלום 15, טל. 77296	בין 16.00—20.00

שמלות הריון MASHA * מאשה

חליפות, מכנסיים, שיניקות, סרפנים ושמלות מכסי מגרייב וחות.

תל־אביב, רח' החלוץ ג'ורג' 4א, קומה ב', פנת מרכז בעלי מלאכה 8 (ע"י אלנבי), פתוח כל היום ללא הפסקה, טל. 182515

חתונות, בר־מצווה ובריות מילה

קוקטייל החל מ־32.— ל"י כולל מסים

• חדר חינם בליל הכלולות

במלון דבורה — טלפון 244366

ייעוץ מקצועי לבעיות שיער

חברת "וולה" בישראל
שמחה להודיע לקהל הרחב, כי מר

אסף קוסטין

יועץ מקצועי של "וולה"

יעמוד לרשות הלקוחות בייעוץ
בענייני טפול ובעיות שיער
בימי ראשון ורביעי
בשעות 10—12 לפנה"צ
בסטודיו "וולה", ברחוב בני-ברק 19,
(ליד התחנה המרכזית) תל-אביב

"וולה" מוניטין בינלאומי לקוסמטיקת השיער

WELLA

הקריאה המהירה פורצת קדימה

„מיל"ה", המכון הישראלי לשיפור הקריאה, מקיים קורסים מיוחדים לקריאת בזק על בסיס מדעי. משתתפי הקורס — בעלי עסקים, מנהלים, רופאים, סטודנטים ותלמידי תיכון החייבים לקרוא חומר רב — מסוגלים, בסיום הלימוד, להחיש את קריאתם במידה מפתיעה

מאת: נעמי קרת

בתוך המרוץ המרטוני של האנושות המתקדמת לעבר החלל, במחצית השניה של המאה ה־20, עשו נסיון לעצור מישהו. איזה נציג חביב של דור הטרנזיסטורים והטלוויזיות ותקעו לו בפרצופו את השאלה: — „את ,מלחמה ושלום' קראת?" הוא יחזיר לכם מבט בוהה, יגביר את עוצמת הטרנזיסטור ויזרום הלאה. מי מסוגל כיום לבזבז ימים, שבועות ואולי חודשים על כרכיו של טולסטוי.

עכשיו, מסתבר, ישנה תקווה באופק. לאחר שהקורסים לקריאה מהירה, המתנהלים למעלה מעשר שנים בישראל, הפכו לתופעה מקובלת בנוף החברה הישראלית. כי יום אנו שומעים בין ידידים את הדו-שיח הבא: „חיסלתי את ,מלחמה ושלום' בעשר שעות — אני עסקתי במשהו אחר, טיפלתי ב,פרפר' של שרייר בשתים וחצי שעות".

לא, רבותי, זו אינה אוטופיה. עכשיו הפכו בארץ הקורסים הללו השתלמות חובה של אנשי עסקים, מנהלי מפעלים, רופאים, סטודנטים, תלמידי-תיכון ואפילו... עקרות-בית. כמה קורסים קבוצתיים התארגנו וקויימו לאנשי מינהל במשרד הבטחון, לאנשי מינהל במשרד האוצר, לרופאים ולאחיות בבית-חולים „השרון" בפתח-תקוה ועוד. עשרות רבות של מוסדות ומפעלים שולחים קבוצות-קבוצות של עובדים להשתלמות בקורסים לקריאה מהירה. ה„שמיניסטים" וה„יוד-אלפים", הזקוקים לקורס זה לקראת בחינות הבגרות „כאוויר לנשימה" — „התלבשו" על הנושא ואירגנו, בעזרת מחנכי כיתותיהם, קורסים שהתנהלו ומתנהלים בבתי-הספר עצמם. החלוצים בשטח זה: ביה"ס התיכון על שם „ברנר" בפתח-תקוה, ביה"ס „רמות" בבת-ים, ביה"ס המקיף ע"ש רודמן בקרית-ים ואחרים.

על מה מבוססים הקורסים הללו? — משיב יצחק סיטי, אחד המרצים הבכירים של מיל"ה, המכון הישראלי לשיפור הקריאה: „האדם הרגיל מעולם לא למד לקרוא כהלכה. הקריאה היא פיענוח מחשבתי של סמלים חזותיים מוסכמים. מהירות הפיענוח של המחשבה היא עצומה והקריאה הרגילה אינה עומדת בשום יחס למהירות זו".

„מחקרים שנערכו בארצות-הברית הוכיחו, כי אדם בעל כושר חשיבה בינוני מסוגל ,להזרים' את מחשבותיו בקצב של 400—500 מילים בדקה. כלומר: קיים פער עצום בין מהירות הקריאה של האדם המצוי לבין קצב החשיבה שלו. בקורס זה אנו שואפים לבטל פער זה. למשל: אם נצא מתוך הנחה שכושר חשיבתך הוא 500 מלים ואתה קורא רק 150 מלים בדקה (אגב, זהו הממוצע הישראלי) הרי אנו צריכים לזרז את מהירות קריאתך עד 500 מלה בדקה, וכל זאת, בלי חשש לרמת ההבנה שלך".

„מה, אם כן, צריכות להיות הציפיות של משתתף בקורס ,לקריאה מהירה'?" שאלנו. — „ובכן, תחזית ההתקדמות של המשתתף בקורס לקריאה מהירה היא: להכפיל את מהירות קריאתו מבלי לפגוע בכושר הבנתו. אולם, זה לא הכל; לאחר השתתפותם של אלפי לומדים ב־280 קורסים שקיים מיל"ה — המכון הישראלי לשיפור הקריאה — עד היום, מתברר, כי התקדמות הלומדים בקריאה, וביחוד בקריאת חומר קל, היא הרבה מעבר לכך: כ־20 אחוזים מכפילים את מהירות קריאתם, כ־50 אחוזים קוראים פי-שלושה ופי-ארבעה יותר מהר ושאר האחוזים שנותרו קוראים פי-חמישה עד פי-עשרה יותר מהר.

את כושר קריאתם, התמוה לכאורה, של אלה האחרונים אנו מסבירים כך: קיימים בני-אדם רבים בעלי כושר רב לצילום בעיניהם תוך כדי קריאה. בני-אדם אלה מסוגלים לצלם 3—4 שורות של חומר קריאה במבט אחד ובארבעה-חמישה מבטים הם מצלמים את כל העמוד". אנו המשכנו לשאול: — „האם תוכל להצביע על הישגים של לומדים שעברו את הקורסים לקריאה מהירה?" — „כן. בהחלט" היתה התשובה. „כאמור, כמעט כל הלומדים מכפילים את מהירות קריאתם. אולם כ־30 אחוזים מהם, בעלי כישורים „חושיים" את הענין מצליחים להגיע להישגים מרשימים. לדוגמה:

1. מתי כדורי, סטודנט מתל-אביב. התחיל לקרוא במהירות של 170 מלים בדקה וההבנה שלו היתה 80 אחוזים. בפגישת הסיכום קרא 730 מלה בדקה עם 70 אחוזי הבנה. בחומר קל הוא קרא 1600 מלים בדקה, עם 77 אחוזי הבנה.

2. אריה יצחקי, תיכוניסט מבת-ים. התחיל לקרוא במהירות של 290 מלים בדקה וההבנה שלו היתה 60 אחוזים. בפגישת הסיכום קרא 980 מלים בדקה וההבנה 85 אחוזים. בחומר קל הוא קרא 1682 מלים בדקה (כ־5 עמודים של ספר קריאה רגיל) וההבנה שלו היתה 93 אחוזים.

גם המשתתפים בקורסים לקריאה מהירה בכתב (עד עתה עברו את הקורסים בכתב למעלה מ־1000 לומדים) מגיעים לתוצאות נאות כדוגמת גורית חירשמן.

גורית חירשמן, [illegible] בגליל, התחילה [illegible] במהירות של 130 מלים [illegible] וההבנה שלה היתה [illegible] אחוזים. בסיום הקורס [illegible] 735 מלים בדקה וההבנה [illegible] 75 אחוזים. בחומר קל [illegible] גורית מעל 1000 מלים [illegible] וההבנה [illegible] זים".

— „כמה זמן [illegible] לקריאה מהירה — [illegible] כיתתי [illegible]"

— „הקורס הוא בן [illegible] שות בנות [illegible] המתקיימים [illegible] כלומר: משך הקורס [illegible] חודש ימים.

— „חינך ומתי [illegible] מים את הקורסים [illegible]"

— „אנו מתקיימים קורסים [illegible] שלושה מרכזים: בירושלים, בבית-אלישבע, [illegible] (קטמון), בתל-אביב, [illegible] ציוני אמריקה, [illegible] רול 24, ובחיפה, [illegible] הרבות ע"ש ארלוזורוב [illegible] פרץ 20 (ליד [illegible])".

הקורסים יפתחו ביום [illegible] 8 בדצמבר 75. [illegible] בערב, בשלושת המרכזים: ירושלים, תל-אביב, [illegible] אפשר להרשם 30 [illegible] פתיחת הקורס. דמי ההשתתפות — 230 ל"י.

כידוע, מתקיימים קורסים לקריאת מהירה בכתב [illegible] הרוצים [illegible] חו"ל. אלה המעוניינים [illegible] לפנות אל ת.ד. [illegible] תקוה ויקבלו את כל [illegible] הדרושים להצטרפות [illegible] בכתב.

למדי מקצוע ב־3 חדשים

במקום מגוריך - בכל הארץ

נקבנות

בשיטת IBM

מקצוע שאין בו אבטלה והשתכרו טוב יותר, לאחר שנכשירך תוך 3 חדשים, נפנה אותך למקום עבודה מתאים ללא תלות בגיל והשכלה

לימוד
בוקר • צהרים • ערב
לפי בחירה

קורס כתבניות חינם למעוניינות

• תעודת הסמכה •

פרטים והרשמה במשרדי
"המכון להכשרה מקצועית"
בשעות 9 - 1 לפנה"צ, 4 - 8 אחה"צ

תל-אביב — רח' פלומן 7 (התחנה המרכזית)
רמת-גן — רח' ז'בוטינסקי 61
חיפה — רח' ביאליק 17 (פנת רח' הרצל)
חולון — רח' סוקולוב 48 (ליד הסופרמרקט)
פתח-תקוה — רח' בלפור 14
ירושלים — רח' אגריפס 8 (מול קולנוע עדן)
רחובות — רח' יעקב 3 (מול אגד)
רמלה — רח' נורדאו 5 (במוסד תקומתנו)
באר-שבע — רח' יחלות 86 (מול קולנוע שביט)

האוניברסיטה העברית בירושלים

המרכז ללימודים קדם אקדמיים ע"ש יוסף שאלתיאל

מודיע על

פתיחת ההרשמה

למחזור שני של שנת הלימודים תשל"ו

המרכז מכין את תלמידיו ללימודים בכל הפקולטות של האוניברסיטה העברית, מאפשר לתלמידיו להשלים עד שתי בחינות בגרות, ומסייע בחשבת [illegible] הומניים-ריאליים.

תנאי הקבלה למרכז הם כדלקמן —

א. רקע חברתי-כלכלי מתאים
ב. תעודת בגרות מלאה כשממוצע ציוני הבגרות [illegible] עולה על 7.0 או חסר עד 2 ציוני בגרות
ג. עמידה בבחינת כניסה למכינה
ד. ראיון אישי.

דיור — לתלמידים שאינם תושבי ירושלים [illegible] מקומות מגורים במעונות הסטודנטים. מלגות לימודים — תלמידים שימצאו זכאים, [illegible] סוע כספי.

מקום ההרשמה ומועדיה —

1) חייל משוחרר (עד שנה מיום השחרור [illegible] סדיר) יירשם באמצעות המחלקה לחיילים [illegible] משוחררים במשרד הבטחון, רח' אבן גבירול [illegible] בימים 21, 23, 28 לדצמבר 1975, בין השעות 09.00—13.00 לפני-הצהרים. 2) מועמדים אחרים יירשמו במשרדי המרכז: בנין בורכרדוסה הר-הצופים, ירושלים, בימים 8, 11, 15, 18 בדצמבר 1975, בשעות 09.00—13.00. לא יחזו מועדי הרשמה נוספים.

יש להביא לחרשמה —

1. אישור רשמי על ציוני הבגרות. 3 תלושי משכורת [illegible]
2. אישור על הכנסות ההורים — [illegible] אחרונים או טופס 106 של מס הכנסות [illegible] גימלאות מהבטוח הלאומי.
3. 2 תמונות פספורט.

מועמד לא יוכל להרשם אם אין בידיו המסמכים המבוקשים. כל המבקש לחדש הרשמתו [illegible] לימודים זה וכבר ניגש בעבר לבחינות [illegible] מתבקש לפנות למרכז בכתב.

המכון הישראלי לספרות נשים ולקוסמטיקה

מכון הדסה [illegible]

קורסים ל־:
ספרות נשים
וקוסמטיקה מעשית
תל-אביב, רח' יהודה [illegible] 4,
פנת דיזנגוף 190, טל. 229388

SHEAFFER

השי לכל עת — עט!

שפר
סט עט ועפרון
באריזת שי נאה

Triumph 444

באריזת שי

סדרת העטים "Triumph 444" החל ממחיר סט 130 ל"י
(עט נובע מתאים במחיר 120 ל"י)
מסידרת "הנקודה הלבנה" להשיג בחנויות המובחרות

משווק ע"י
רולקס בע"מ
ירושלים רח' צרת 9, אזור התעשיה
תלפיות ת.ד. 502, טל. 60135, 60108
*
ת"א, נחמני 41, טל. 613161
ירושלים, הנורים 1, טל. 233555
באר-שבע, מסג' אוניטי, קומלון

קריאה מהנה
בשבועון לאשה

למד בביתך אלקטרוניקה

לרשותך אפשרויות הלימוד הבאות:

1. קורס יסודי באלקטרוניקה ורדיו. 2. קורס אלקטרוניקה ורדיו מעשי — מעבדה ביתית לכל תלמיד לבניית מקלט רדיו הנשאר, עם המעברה, בקשות התלמיד. 3. קורס אלקטרוניקה תקשורת סוג 1 (בהתאם לדרישות ולפי תכנית ההכשרה של משרד העבודה). 4. קורס יסודי בטלוויזיה.

לשם קבלת פרטים מלאים מלא את התלוש המצורף ושלח במעטפה אל המדור לייעוץ מקצועי, ת.ד. 33114, תל-אביב.

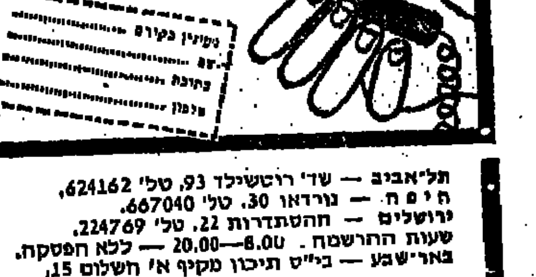

תל-אביב — שד' רוטשילד 93, טל' 624162,
חיפה — נורדאו 30, טל' 667040,
ירושלים — ההסתדרות 22, טל' 224769,
שעות ההרשמה — 8.00—20.00 — ללא הפסקה.
באר-שבע — בי"ס תיכון מקיף א' השלום 15, טל' 77296.
רחובות — בי"ס תיכון דתי, ויצמן 50 טל' 723466.
חולון — בי"ס שפרינצק, קדושי קהיר 14, טל' 842896.
שעות ההרשמה: 16.00—20.00

המכללה העברית להשתלמות בכתב

אלקטרוניקה מעבדה בביתך

למד בביתך אלקטרוניקה עם שימוש במעבדה ביתית

מלא את פרטיך האישיים, גזור את המודעה ושלח אל המכללה העברית להשתלמות בכתב, ת.ד. 33114, ת"א.

שם .... כתובת ....
טלפון ....

יד. 5/12 — אל.

שפות והשכלה תיכונית | למד והשכל | קורסים והכשרה מקצועית

המכון הטכני - הרצליה

ביום 15.12.1975 יפתחו קורסי ערב
לפי תכניות משרד העבודה:

שרטוט בנין - 1750 ל"י
8 חודשים, 2 ערבים בשבוע

קריאת תכניות בנין - 1010 ל"י
4 חודשים, 2 ערבים בשבוע

עיצוב פנים - 2030 ל"י
12 חודשים, 2 ערבים בשבוע

גרפיקה - 980 ל"י
7 חודשים, 2 ערבים בשבוע

נקבנות IBM - 750 ל"י
3 חודשים, ערב אחד בשבוע

בנין „אמירים", הרצליה, רח' עצמאות 59
טלפון: 981049

הרשמה: כל יום בין 4—7 אחרי-הצהרים.

המכללה — המדרשה למינהל

מיסודה של הסתדרות הנקיים

נמשכת ההרשמה ללימודי תעודה לשנת הלימודים תשל"ו

1. ניהול כח אדם — דו שנתי
2. ניהול שווק — חד שנתי
3. השקעה בניירות ערך — סימסטר אחד
4. סמינריון לבקורת פנימית — שלושה סימסטרים
5. ניהול משרד — חד שנתי
6. מנתחי מערכות או"ש ומיכון — דו שנתי
7. תעמלנים רפואיים — חד שנתי
8. עבוד נתונים אוטומטי לחשבונאים — סימסטר אחד
9. גרפולוגיה בשרות המינהל — השתלמות קצרת מועד
10. מעבדה לשונית בלימודי השפה האנגלית

הלימודים מתקיימים בשעות הערב

פרטים והרשמה בשלוחות המכללה:

ירושלים — בית-הפקיד, מסריק 10, טל' 02-66380
תל-אביב — המכללה למינהל, אלנבי 113, טל' 03-624462
חיפה — בית-הפקיד, מאיר 44, טל' 04-524303
באר-שבע — המכללה למינהל, השלום 16, טל' 057-78706

למד בביתך כל נושא שתבחר

ורכוש לך השכלה, מקצוע ותחביב

במוסד הגדול, הותיק והמנוסה בישראל להשכלה בכתב.

★ 38 שנות ותק ★ כ־120.000 בוגרים ★ 200 קורסים

אנגלית ושפות אחרות בכל הרמות
אנגלית, ערבית, עברית, צרפתית, גרמנית
20 קורסים ברמות שונות.

אנגלית לאוניברסיטה

הכנה לטכניון
מתמטיקה ופיזיקה

הנהלת חשבונות ראיית חשבון ומדעי המסחר
22 קורסים שונים בכל הסוגים. רשיונות ודיפלומות

גרפיקה ציור

שרטוט
קורסים לשרטוט טכני, שרטוט גרפיקות ושרטוט בנין

בגרות ומוקדמות
בהתאם לתכנית הבחינות החדשה 1976 של משרד החינוך

קורסים שונים:
פסיכולוגיה, עתונאות ויחסי ציבור

אלקטרוניקה במעבדה בביתך
קורסים שונים לסיווג מקצועי ותחביב

חשמלאי מוסמך

למען קבלת פרטים מלאים מלא את התלוש ושלח אל המדור לייעוץ מקצועי ת.ד. [illegible]
מעוניין בקורס ....
שם .... טל. ....
כתובת ....

המכללה העברית להשתלמות בכתב המכונים הבריטיים

משרדי יעוץ והרשמה: תל-אביב: המדור לייעוץ מקצועי, שד' רוטשילד 93, טל. 624162. חיפה: נורדאו 30, טל. 667040. ירושלים: ההסתדרות 22, טל. 224769. שעות ההרשמה: 8.00—20.00, ללא הפסקה. באר-שבע: בי"ס תיכון מקיף א' השלום 15, טל. 77296. רחובות: בי"ס תיכון דתי, ויצמן 50, טל. 723466. חולון: בי"ס שפרינצק, קדושי קהיר 14, טל. 842896. שעות ההרשמה: 16.00—20.00.

למד תכנות IBM בביתך בזמנך הפנוי

אנו נכשירך במתכנת IBM בביתך בזמנך הפנוי. הודות לשיטה האמריקאית המתפכנית המתאימה לכל אחד - למדו עשרות אלפי גברים ונשים בעולם כולו את מקצוע התכנות בביתם.
המכונים האמריקאים יציידו אותך בידע הדרוש, ישלחו אליך את חמרי העזר השונים, ויריצו את תכניותיך דרך מחשב IBM 360 העומד לרשות המוסד. לימוד שלוש שפות תכנות, אסמבלר, קובול, ר.פ.ג'י.

לקבלת פרוספקט חינם כולל מבחן פסיכוטכני עצמי להתאמה מקצועית, גזור ושלח במעטפה אל: המכונים האמריקאים ת.ד. 28124 תל-אביב למס' 7

השם: .... גיל: ....
כתובת: .... טל' ....
משלח יד: .... סיימתי כתה: ....

המכונים האמריקאים להשכלה בכתב
I.C.S INTERNATIONAL TECHNICAL SCHOOL

קורסים מזורזים

בוקר/אחה"צ/ערב • הפתיחה ביום חמישי

הנהלת חשבונות

בהדרכת רואי חשבון מוסמכים • מבחני גמר בבית הספר • סוגים: 1+2, 2, 3

נקוב בשיטת IBM

כולל קורס חינם בכתיבה במכונה

פקידות ומזכירות

קורספונדנציה • כתבנות • חשבונאות

כתיבה במכונה

קורס מזורז לכתבנות לעברית-אנגלית נפתח כל יום

• הכנה לקבלת סוג מטעם משרד העבודה
• תעודת הסמכה • הפנייה לעבודה
• אחריות להצלחתך •

שרותל

תל-אביב, רחוב אלנבי 140 (התחנה המרכזית)
תל-אביב, רחוב דיזנגוף 82 (ליד כפר דיזנגוף)
ירושלים, רחוב מרדכי בן הלל 10 (פינת בן-יהודה)
רמת-גן, רחוב ז'בוטינסקי 54 (מול קולנוע רמה)
הרצליה, רחוב הס 12 (ליד התחנה המרכזית)

למד בגרות בביתך!

אנו נכין אותך בביתך, בזמנך הפנוי ולפי הקצב המתאים לך. למועדי הבחינות הנוחים לך. טובי המורים בארץ יבדקו את שיעוריך. כל לומד רשאי להשתתף בהרצאות ותרגילי סיכום בשלוחות המכון הקרובה אליו - ללא תשלום נוסף.
הנחה של % = לחיילים.

קורסים נוספים בכתב
• תכנות מחשבים
• רדיו אלקטרוניקה — כולל חלקים ומכשורים
• צילום — כולל מכשירי פיתוח והגדלה
• גרפיקה שימושית
• פרסום ויחסי ציבור
• אדריכלות פנים

לקבלת תכנית לימודים חינם פנה אישית או שלח התלוש הרצ"ב לת.ד. 28124 תל-אביב.
שם: .... מעונין בלימוד: ....
כתובת: .... טל. ....

בכל מקום בארץ שוח אישית או בכתב לת.ד. 28124 ת"א	תל-אביב רח' סלומון 7 (התחנה המרכזית)	חיפה רח' בלפור 3 (בנין הדר-כרמל)	רמת-גן רח' ז'בוטינסקי 61	באר שבע רח' החלוץ 86
	חולון רח' סוקולוב 46	פתח-תקוה רח' בלפור 14	ירושלים רח' אגריפס 8	רחובות רח' יעקב 3

✱ מינהל עסקים ✱ גזירת ותפירה
✱ ציור אופנה ✱ טלוויזיה/אנטנות

המכונים האמריקאים להשכלה בכתב

תכנות מחשבים

נפתחים קורסי ערב
בתל-אביב • בחיפה
ירושלים ובאר-שבע

מתקבלים רק מסיימי 12 שנות לימוד בעלי נתונים מתאימים — לאחר מיון קפדני.
בוגרי הקורסים להכשרת מתכנתים בכירים, יקבלו הפנייה למקומות עבודה מתאימים בהתאם להישגיהם.
לקבלת פרטים נא לצלצל לטלפון 739193 ת"א, וטל. 669041 חיפה.

גזור ושלח
לכ' המכון להכשרה מקצועית (2)
ת.ד. 28125 תל-אביב (למספר 111)
נא לשלוח לי פרוספקט על הקורסים להכשרת מתכנתים בכירים.
שמי ....
השכלה ....
כתובתי ....

אנגלית מדוברת שוטפת

חוגים מצויינים ל־
ENGLISH CONVERSATION
קורסים יוצאים מן הכלל ל־
BUSINESS CORRESPONDENCE
(תכתובת מסחרית אנגלית — 7,12)

7.12 נפתחים קורסים חדשים:
● אנגלית
● עברית
● צרפתית
● גרמנית
● ספרדית
● ערבית

כתות בוקר
אחה"צ, בערב

הכנה לבחינות
לאוניברסיטה ול„טופל" (TOEFL)

תל-אביב
שד' דוד המלך 1
טל. 266443
נחלת בנימין 2 טל. 56347
חיפה
רח' החלוץ 27 טל. 669265

קורן — מרכז לשפות
COREN

גרפיקה

נפתחים קורסי ערב בתל-אביב

מתקבלים רק בעלי כשרון נתונים מתאימים לאחר מיון קפדני. בוגרי הקורסים יקבלו הפניה למקומות עבודה מתאימים — בהתאם להישגיהם.
לקבלת פרטים נא לצלצל לטלפון 739193 תל-אביב או מלא וגזור:
לכבוד: המדרשה לגרפיקה ולציור (2)
שליד „סטודיו ציור", ת.ד. 36239 תל-אביב
נא לשלוח לי פרוספקט על קורסי גרפיקה.
שמי .... גיל ....
כתובת ....

ספר
קראת
אופקיך
הרחבת

הנהלת חשבונות לכל

קורסים למבוגרים בכל הדרגות בוקר וערב

הפתיחה: 6.12.75

ת"א, רח' סמולנסקין 7
טלפון 232611
20.00—16.30 מ־

לביא

הפרס הראשון SUBARU HARDTOP

מכונית הפלא

אין כמו מכונית "סובארו הארדטופ 76" בביצועיה. בבישוריה האירודינמיים והטכנולוגיים. בהוצאות האחזקה הנמוכות מאד בהשוואה לביצועיה. במחירה הנמוך מאד ו...בפאר הרב ובאבזרי היוקרה שתמצא אותם רק במכוניות שמחירן כפול ויותר

זכיון בלעדיי בישראל
יפאוטו בע"מ
ת"א, טל. 33184, 31051

איך להשתתף בחידון

סמלים: כפי שתראה מודפסים בעמוד זה סמלים וסיסמאות ר מתחתם נוספרים. וב־עמוד מנגד הסברים לסמלים וליד כל הסבר מספר. עליך למצוא — ולציין ב־רשימה (תלוש), מספר ההסבר לסמל המת־אים. את הפתרונות יש לשלוח לת.ד. 9155 ת"א, עבור חידון סמלים.

זהו הארבעה־עשר בסדרת ה־חידונים המתפרסמים בגליו־נות "ימי שישי" של "ידיעות אחרונות" וכותן להשת־תף בכולם. אתה יכול להשתתף בחידון אחד, בכמה חידונים או בכל החידונים בשנה ולהיות בין המשתתפים בגורל עשרות פרסים יקרים וכן פרסי ביניים שבועיים. **כל פתרון יש להכניס במעטפה נפרדת.**

עובדי "ידיעות אחרונות" ובני משפחותיהם וכל הקשורים בחידון — אינם רשאים להשתתף

בהצלחה

טלויזיה זניט
דגם מיאמי
עם טעגל הקסמים
ZENITH

RAND ראנד
תנור SUPER ראנד
עם השכלול הבלעדי — אפשרות של אפיה וגריל גנו ובהשטל בעת ובעונה אחת.

שטיח תוצרת חוץ
2.90 × 2 מ' בדוגמה אוריינטלית

ראובן — מרכז השטיחים הגדול בארץ
תל־אביב, רחוב העליה 11
טלפונים: 3—614392

מקרר 400
תדיראן

מזגן אויר
תדיראן

מערכת שטיחים
שטיח מרכזי 2 × 1.6 מ'
ו־6 שטיחונים לחדרי שינה
מרכז בינלאומי לשטיחים.
פרץ שקלים
בת־ים שדי העצמאות 64 טל. 845180

* טיסה זוגית הלוך ושוב לאילת במטוסי ארקיע
* אירוח זוגי בבית מלון באילת לסוף שבוע ארוך (על בסיס לינה וארוחת בוקר)
* מכונית צמודה של אויס לסוף שבוע.
(בהתאם לעקרונות של אוויס)

AVIS

3 תמונות נוף לכל הקיר
גרפיקס־טפט
המימד החדש בעיצוב פנים
מתנת
"אוהב ציון" אבן גבירול 20 ת"א טלפון: 257941

5 משחקי LEGO
סוכנויות: קופמן בע"מ

10 מערכות צבעי ציור
Talens
סוכנויות: קופמן בע"מ

5 משחקי MATCHBOX
דגמי מכוניות, מטוסים, טנקים
סוכנויות: קופמן בע"מ

Constructa
מאר תוצרת גרמנית
מתנת
שאון אימפורט בע"מ ת"א, החשמונאים 119

GRILLUX
emka

2 מינוט גריל
3 גריל קל
4 טוסטר פיצה
הטוסטרים המובחרים בעולם
אמקא

5 אינפרא קל
מצופה טפלון
emka

2 סנגלם
מחמם מיטה חשמלי מפואר סדין
תוצאה של אמקא
אמקא

תנור חימום ביתי
וליס 50 דה־לוקס
מחמם את כל שטח הדירה בצורה אחידה
אויקל מסנבחימום

תנור עצים + אוגר חום
החידוש החסכוני של
אטמור
ת"א, יצחק שדה 38, טל. 228166

5 זוגות Sprint
נעל ספורט מעולה
של **המגפר**

5 מכונות גילוח
רמינגטון
REMINGTON
רוטנברג
תל־אביב, רחוב דיזנגוף 240
טלפון 244714

מוליחום (קונבקטור)
נייד דגם 20
מתנת חברת דימפלקס

חליפה לגבר
מתנת רשת בתי אופנה
ש. שטיינמן ובניו
תל־אביב,
דיזנגוף 128, דיזנגוף 120,
דיזנגוף 125, זמנהוף 25

דגם 1510
מכונת הכתיבה הראשונה מתוצרת יפן
הכותבת עברית
BROTHER

שולחן ו־4 כסאות
מתנת מרכז רהיטים חזיור הירושלמי
גאון
אופנת
דיזנגוף 61

טיפול כלה מושלם
כולל כתר חינומה וכפפות
מתנת
סלון המפואר לשמלות כלה
מרשימות בכל הסגנונות

SINGER
מכונת התפירה החדישה
סינגר 368

5 זוגות נעלי "גואר"
המקורי של
המגפר

commodore
2 מחשבי כיס
מעולים ע"י ביגאר

מיבש כביסה קלור
מתנת י. בן־צבי ובניו
יבואני ומפיצי "קלור" בישראל
CALOR

2 כסאות לתינוק
תוצרת ISAB
מתנת
לספ בע"מ (מוטי)
שוק מוצרי תינוקות וילדים
ת"א, הקישון 37
טל. 825424

10 שוברי קניה
ב־13 סניפי קרביץ בארץ
בסך 50 ל"י כ"א
מתנת
הדבית

10 סוודרים
בעיצוב אופנתי מרהיב
מתנת **נורסקס**
החולצה הסריגה
בצורת הספורטיבית
לנשים ולגברים

10 אריזות שי "דעננה"
קרם דיאודורנט לרגליים
מתנת
תעשיות "חלאבין" לקוסמטיקה

10 אריזות שי "חלאבילין"
קרם דיאודורנט לגוף
מתנת
תעשיות "חלאבין" לקוסמטיקה

5 שעוני טיסו
דגמים חדישים לגבר ולאשה
TISSOT

100 קופסאות פתיתירס
הקורן־פלקס הישראלי
מתנת "שמעאוון", רחובות
(ל־10 זוכים)
פתיתירס

20 המחאות שי
ע"ס 25 ל"י כל אחת
לרכישת אבזרים לרכב בחנויות
מיכור

ארון לאמבטיה
(פקלרון)
של חברת "אימפקס"
מוצרי עור לבית בע"מ
פתח־תקוה, רחוב מוהליבר 14

בולווקר
מתנת
חברת מידלקס
חולון, רחוב המלאכה 3

10 חבילות שי
עם מבחר מוצרי
בגדי תלמה

20 מערכות (עט + עפרון)
מתנת
BALLOGRAF

1. מבצע המפיץ חינם חוברות הדרכה בפעילות גופנית למבוגרים (לקבלת חו־ברת פנה לת.ד. 33311, תל־אביב).

2. הטלוויזיה המשלבת בתוכה איכות, אורך חיים וטכניקה מופלאת. הטלוויזיה הגרמנית שהיא מן הטובות באירופה, "גרץ".

3. ראובן — מרכז השטיחים הגדול בארץ ובו מבחר השטיחים העשיר ביותר בארץ. שטיחי יבוא (אנגליה, דנמרק, בלגיה) ושטיחי כרמל. רח' העליה 11, תל־אביב. טלפונים 2־614392.

4. עתה יותר מתמיד חשוב לקנות דירה בחברה טובה ומהימנה. בראשון־לציון, רח' הרצל 59. ברחובות, רח' הרצל 187, ובפתח־תקוה, רח' חיים עוזר 28.

5. מכונת כביסה, פאר תוצרת גרמניה, מספר 1 באירופה. מכונת הכביסה העונה לדרישותיה של כל עקרת בית. "קונסטרוקטה".

6. אספתן, מבחר השטיחים המגוון ביותר בישראל. שטיחי כרמל ומיטב היצרנים בארץ. שטיחי יבוא אקסקלוסיביים תוצרת דנמרק, בלגיה, הולנד וגרמניה.

7. הסלון גדול ויש בו הכל. המבחר הגדול ביותר למוצרי־חשמל ביתיים. ת"א, בן־יהודה 44, פינת בוגרשוב, טל. 285746, פינת מוהליבר 29.

8. מכונית היוקרה של אוסטין, שהיא הקנייה הטובה ביותר לשנת 1976 — "אוסטין אלגרו", לבחירתך דגמי 1100, 1300, 1500 רגילות ואוטומטיות.

9. מוצר פופולארי מחברת תפוז, שער הנגב. יצרני "תפוחית" (פירה תפוחי אדמה) מוכן בין־רגע.

10. עגלות תינוק המהודרות והבטוחות ביותר. מעוצבות לנוחיות התינוק על פי ידע בינלאומי, עם אחריות מלאה לשנה, מבחר דגמים לבחירתכם. להשיג בחנויות השק"ם ובחנויות המובחרות.

11. חולצות ומכנסיים תוצרת ט — — — המלה האחרונה באופנת בגדי ילדים ונוער. דגמי אופנת 1976 בעיצוב אקסקלוסיבי ומקורי. להשיג ברשתות הכלבו הגדולות ובחנויות המובחרות בכל רחבי הארץ.

12. מכשירי ספורט נודעים, מתוצרת ארה"ב בתוכם אופני כושר משוכללים להגברת הכושר האישי ולשמירת הבריאות. להשיג בחנויות הספורט המובחרות ובמחלקות הספורט בחנויות הכלבו.

13. שטיחים בעבודת יד.

14. "מבצר" — המנעול הננעל ע"י מפתחות כספת בלעדיים והתוסף את ביתך למבצרך, עם החידוש המהפכני: סורג בתוך הדלת. רח' אחד העם 56, תל־אביב, טל. 280924.

15. וילדה — החברה המייצרת מוצרי איכות הנקיון תבית לארצות אירופה ולעולם כולו, החסכוניים והנוחים בשימוש. המפיצים: "גולדין" ו"ינגול". וילדה קנית — בנקיון זכית!

16. אטלס, המשקה הקל המרווה והמרענן. אטלס — בעל טעם ואיכות, אטלס במבחר טעמים: אורנג'דה, קולה, לימון, פונץ', מנטה וסודה. אטלס — יותר משקה — יותר טוב, גם בבקבוק משפחתי.

17. "צמד לדירה" — תוכנית החיסכון לדירה, של בנק המזרחי המאוחד בע"מ המעניקה לך יתרונות רבים. פרטים נוספים בכל סניפי בנק המזרחי המאוחד בע"מ.

18. ב"שרון המתחדש דירות מבחר דירות הגדול בשרון. רעננה, אחוזה 100 טל. 052—91963, כפר־סבא, ויצמן 40 טל. 052—32965, נתניה, הרצל 30, טל. 053—25195.

19. שפר טעמך — חטוף כסף מעדני TAMI, שימורי איכות — ללא חומר משמר, מיוצרים ע"י פרי־עמק חדרה.

20. הנעליים המרחיקות לכת. הנעליים הספורטיביות והאופנתיות שכבשו את העולם, עשויות מעור עליון מיוחד, אוויריות, רך ומחוספס.

21. התולצה הסרוגה בגיזרה הספורטיבית, שכבשה את השוק הישראלי. מבחר דגמים מרהיבים ובשלל גוונים לנשים ולגברים. להשיג בחנויות המובחרות להלבשה.

22. סוכנות הביטוח המייצגת את "סהר" חברה לביטוח בע"מ היא: "זוגלים" סוכני ביטוח בע"מ, שדרות רוטשילד 99, ת"א (פינת רח' שינקין) טל. (10 קווים).

23. הפניקס הישראלי, חברה לביטוח בע"מ, אחת מהחברות הביטוח הגדולות בארץ. המשרד הראשי: ת"א, רח' לבונטין 30, טל. 623362.

24. כאשר ילדך בונה בלגו משלו, הוא זקוק למכוניות לגלגל בהם והבתים ולמטוסים לטוס מעליהם, כמו "לגו 657" הוא המטוס. שילך ממנו אותו בהנאה, מפיצים: סוכנויות קופמן בע"מ.

שים לב!

גזור טופס זה וציין את מספרי ההסברים המתאימים לפי ההוראות המופיעות בראש החידון.

לכבוד ת.ד. 9155, תל־אביב

עבור "חידון הסמלים מספר 14" 5.12.1975

שם פרטי: .... שם המשפחה: ....

רחוב: .... מספר: ....

עיר: .... טלפון: ....

סמל מס'	מתאים להגדרה	סמל מס'	מתאים להגדרה	סמל מס'	מתאים להגדרה
1		9		17	
2		10		18	
3		11		19	
4		12		20	
5		13		21	
6		14		22	
7		15		23	
8		16		24	

ללמוד בביתך
אנגלית
ושפות אחרות
אנגלית לאוניברסיטה

מלא את פרטיך האישיים, גזור המודעה ושלח אל המכללה העברית להשתלמות בכתב, ת.ד. 11114
שם .... כתובת .... טלפון ....

מרכז ההסברה
שירות הפרסומים

הופיע!

* מול גינוי הציונות באו"ם
סדרת "דע"
* מעמדו המשפטי של המיעוט הערבי בישראל
סדרת "דע"
* הממשל בשטחים המוחזקים
* מפת הגליל (4 צבעים), כולל התוכנית החדשה לפיתוחו

מספר העותקים מוגבל

להשיג ללא תשלום על פי פניה אל:
* מרכז ההסברה, בנין משרד ראה"מ, קרית בן־גוריון, ירושלים.
* מרכז ההסברה, רח' קפלן 6, תל־אביב.
* מרכז ההסברה, רח' אחד העם 5, חיפה.
* מרכז ההסברה, בנין מרכז הנגב, באר־שבע.

וכן בלשכות המודיעין העירוניות של תל־אביב־יפו

האם אתה אוהב לצלם?

האם אתה אוהב לצלם? האם אתה מתעניין בצילום? האם אתה מוכן ללמוד את מקצוע הצילום בביתך במגע הפנוי? האם ידוע לך כי התקוד מאות ליורות על ידי פיתוח הגדלה והדפסת צילומך במו ידיך בעזרת המכשירים שישלחו לביתך. סטודיו A בהנהלת יוסי זילברגליט בשיתוף עם המכונים האמריקאיים להשכלה בכתב יבחנו בביתך את התאמתך למקצוע הצילום. ללא תלות בגיל והשכלה

לכבוד
המכונים האמריקאיים להשכלה בכתב ת.ד. 28124, למספר 75
אבקשכם לשלוח אלי ללא כל התחייבות כספית מצידי חוברת הסברה על קורס הצילום ומכשירי ההגדלה, ומבחן התאמה כושר למקצוע הצילום
שם .... כתובת ....

המכונים האמריקאיים להשכלה בכתב

הכל כלול בלוח הכפול

אלף לילה ולילה

בקרו בגדולה שבתערוכות:

תחביב 75 בבית הבימה

בימי חול : 10 בבוקר — 8.30 בערב
בימי שישי : 10 בבוקר — 2.00 אחה"צ
בשבתות : 10 בבוקר — 9.00 בערב

כרטיסים במשרדי הכרטיסים ובקופת תיאטרון „הבימה" ✱ הנחות לקבוצות מאורגנות

הארכיון הישראלי לסרטים
סינמטק ירושלים
עיריית ירושלים הקרן לירושלים

ששי 5.12	14.00	המלכה קריסטינה — ראובן מאמוליאן Queen Christina
מוצ"ש 6.12	19.00	הקיסר הקטן — מרווין להרוי Little Caesar
	21.30	כנופיה נפרדת — ז'אן לוק גודאר Bande a Part
✱ שני 8.12	20.00	ערב מוקדש לזכרו של פייר פאולו פזוליני An Evening dedicated to Pier Paulo Pasolini
רביעי 10.12	17.00	לילה באופרה — סם ווד A Night at the Opera
	19.00	אלכסנדר בברלין — פייל לוצי (¹) Berlin — Alexanderplatz
	21.30	M — העיר מחפשת אחר הרוצח — פריץ לאנג M — Fritz Lang

(¹) גרמנית, ללא תירגום.
ההקרנות: אודיטוריום ע"ש כ. שיבר, בית אגרון, רח' הלל 37.

שחק אותה עם מני פאר

הערב יום ו' 5.12.75 2 הצגות ב־10.00 וחצות

והערב: פרסים מתנת החברות —

לון — פברג'ה | טרנזיסטורים — סלון מרכזי | מערכת אוזניות — גבעון אלקטרוניקה | שמלות הריון — אפרודיטה | אופנת ילדים — אוזון | חולצות בוטיק לוק אין | ארנקי צנטנר | מתנות — אקווריוס | עטי קרביץ | הנחות הולות על מוצרי קנדי | תקליטי הד־ארצי | מכשירי כלבים אופיגל | ארוס | הנחות גדולות של עדי־בן | לירה לקילוגרם | חולצות | מתנת משקאות קריסטל. | שטיחים מתנת שטיחי גולדה | שמיכות — מתנת שמיכות ישראל, בוטיק השמיכות, רח' תש"ח 10, ככר המדינה.

טלפון להזמנות: 820018
מועדון המערה. יפו העתיקה ככר קדומים 14

חיפה מועדון התיאטרון בימת הבידור הקל

642542
בהנהלת אלי אביאלי · רח' יוסף 47 טלפון: 660900

תוכנית חודש דצמבר
ערב ערב (פרט ליום א')
✱ טריו־לוגי שלישית זמר מאנגליה
✱ CHI-CHI CHANEL סטריפטיז נועז מה„קרייזי הורס" פריס
✱ פייר סווינטון אנד גלית צמד קוסמים פנטסטי ומדהים מפריס
✱ מ נ ח ת

תזמורת המועדון
עם ג'יגי ליר הפסנתר ויוסי לוי הזמר. במוסיקה לריקודים משעה 9.15 בערב.

התזמורת הסימפונית ירושלים רשות השידור

חזרה ממסע קונצרטים בארה"ב ובקנדה והיא מחדשת את שלש סדרות הקונצרטים של עונת 1975/6 בתיאטרון ירושלים.

יום ג', 9.12.75 — סדרה 1
(גלגולו של נושא) — „טבע במוסיקה"
מנצח: גונדי רודן טולטיות: פנינת זלצמן — גיטרות עדי עציון וק — שופרות יצחק גרס — כנור
צבי ולדי, דה־פייה, קופיטמן (השגעת בכורה) דביוסי.

יום ג', 16.12.75 — סדרה 3
(יצירות שאהבנו — בהנשג רק)
מנצח: אבי אוסטרובסקי. סולן: דניאל עדני
לבריי, גריג, מוסורגסקי, רוול.

יום ג', 23.12.75 — סדרה 2
(דיוקן של מלחין)
מנצח: גארי ברתיני — בהשתתפות כוכנים והמקהלה הפילהרמונית תל־אביב בהדרכתו של סטנלי ספרבר מיצירות אנטון ברוקנר.

הקונצרטים מתחילים בשעה 20.30. רשימות המנויים נסגרת. עוד יש כרטיסים מעטים במשרד כהנא, בקופת הסתדרות הסטודנטים ובקופת התיאטרון.

המועדון הנבחר 1975
דיסקוטק כריש רמלה

פתוח בימי שלישי, רביעי, שישי ושבת
הערב יום ו', 5.12

✱ **טריפונס**
✱ דידי דורסי
✱ שימי תבורי
מקומות ישיבה בלבד!

מחר, מוצ"ש, 6.12
✱ דידי דורסי
✱ 2 נערות גוגו
✱ שימי תבורי
✱ ג'קי בראון
✱ להקת תסול־מן

דיסקוטק קליפסו רמלה טל. 961990

המועדון היחיד מסוגו המשלב בתוכו — אולם ריקודים, מסעדה ואולם להקרנות סרטים + טלוויזיה

בתכנית הערב
משה הלל
והבדרן
ציון באזיליו
מוצאי שבת
לחקת הקולות הנבוחים
רוי יאנג
עוזי פוקס
ולהקתו
יום שלישי ורביעי
דיסקוטק + אמנים אורחים

פיאנו־בר „חאן הדקל"

כביש לוד לפני צומת סביון
טלפון 756480
ערב ערב וגם בימי א' ינעימו לכם הפסנתרן־זמר
מ י ש ל
והזמרת החיננית
רות'י
הערב, יום שישי 6.12 יופיע הבדרן־חקיין
רולו
בתכניתו החדשה
✱
אשיר הבבנה של בבעלנו בעלת הפרסים רבלה־ים היוקים יכין לכם ארוחה דשנה לפני או אחרי התכנית.
✱
נא להזמין מקומות מראש
ביום א' 7.12 ה„פיאנו" יהיה סגור לרגל מסיבה פרטית.

להקת מחול בת־שבע

השולחן הירוק
כוריאוגרפיה: קורט יוס
מונודרמה בערת האדמה
מירלה שרון · ג'ין היל—סאוואן

לפי בקשת הקהל 2 הופעות נוספות ואחרונות בתל־אביב

אולם הקאמרי	מוצ"ש 13.12 ב־8.30
אולם הבימה	יום ה' 25.12 ב־8.30

בחסות ראש עיריית ת"א מר שלמה להט

חיפה „תיאטרון עירוני"	יום ב' 8.12 ב־8.30
נהריה „הוד"	יום ה' 11.12 ב־8.30
באר־שבע „קרן"	יום ג' 16.12 ב־8.30
גבעת חיים מאוחד	יום ה' 18.12 ב־9.00
עין גב „כנרות"	מוצ"ש 20.12 ב־9.00

כרטיסים מיום 4.12 כוחם יפה ל־20.12

ירושלים „תיאטרון ירושלים" ב־8.30
יום א' 21.12 כרטיסים ביום 2.12 כוחם יפה • יום ב' 22.12 כרטיסים מיום 3.12 כוחם יפה

עין חרוד מאוחד · יום ג' 23.12 ב־9.00

כרטיסים בחיפה: „כסלו וכסטר הכרטיסים, בירושלים: „כהנא" בחיפה: „נרבה", בנהריה: „עירות דתית", ב"ש: „הגאולה" ובנגב בהוספות בקופות.

צוותא־ירושלים

המלך ג'ורג' 38 טל. 262101

יום ו', 5.12
בצוותא עם המשוררים דן ערמון ועוזי בחר
מוצ"ש 6.12
„פרפרים ומשפלות" כתב ומשחק ישראל חברוני
יום ג', 9.12
„ירושלים בשנת 2000" קפה פוליטי: דיון עם טדי קולק ראש העיר
יום ד', 10.12 פולקלור במוסיקה ושירה — תכנית שבועית של מוסיקאים וזמרים מארצות שונות.
יום ה', 11.12
„פרפרים והשפלות"
✱ כל ההופעות בשעה 9.00

ערב ריקודים

תקליטיה עשירה
רווקים ורווקות
מועדון 77
בן־יהודה 77, ת"א
טלפון: 230000

מועדון „מקסים"

בנין קולנוע מקסים
במוצאי־שבת, 6.12.75
ערב בידור
עם הבדרן — המנחה כוכב הטלוויזיה
אורי זוהר
ריקודים לצלילי
ההורוסקופים
עם הזמר שולי גד
הפתעה! למביא מודעה זו

פיאנו באר
הצצרת

ערב בידור רומנטיקה ובלוי
עם מבחר אמנים ובדרני צמרת
תזמורת ריקודים מעולה
בר בינלאומי מגוון, קוקטיילים פיקנטיים, חטיפים ופלטות בשר קרות וחמות
ערב ערב פרט ליום א'.
יפו — רחוב יפת 15 ● טלפון: 824000.

מועדון 6

ערב ריקודים ומפגשים עם
בועז שרעבי
חתן פרס ראשון בפסטיבל הזמר המזרחי
לצלילי תזמורת
„מתי והכוכבים"
ביום שישי 5.12.75
ובמוצ"ש 6.12.75
רח' ליפא 6
ע"י האחים קרסו

מפגש „רעים"

לחברה דתיים!
במוצאי־שבת, 6.12.75
אי"ה ותקיים
במלון כפר המכביה
בשעה 8.00
נשף חנוכה
עם
דודו דותן
ריקודים לצלילי להקת
הכפירים
תחבורה: 67, 65, 30, 35 להתראות

עיריית הרצליה המח' לנוער

הביתה

הרצליה, רחוב וולפסון
הערב 5.12 ב־22.00
ערב עם הזמר
רוני ברינוף
(שירי עמים)
מוצ"ש 6.12 ב־20.00
הסרט:
בית תחת
של ירח אוגוסט
בהשתתפות:
מרלון ברנדו, גלן פורד

כנסיית עמנואל־יפו

2 קונצרטים מיוחדים
„רקויאם" — מוצארט
שבתות: 6.12.75, 13.12.75
שעה 20.30
המנצח: עמוס מלר
הסולנים: ניצה ישראלי, מלכה ברוסקה, קלמן פרש, רון ברינר
בהשתתפות:
המקהלה הקאמרית חיפה, תזמורת חשולים הישראלית
כרטיסים בערב הקונצרט בקופת הכנסייה החל מ־17.00
טל. 820854, 961307

מרכז הנוער

„ביכורי העתים"
תל־אביב, רחוב הפטמן 6
(מול בית מפעל הפיס)
מחר, מוצ"ש, 6.12
משעה 8.30 ועד חצות
„פיאנוער"
פיאנו־בר לתלמידי תיכון
ריקודים
לצלילי תקליטיה
ומזנון עשיר

קקטוס

תל־אביב, רחוב יורדי הסירה 3, טל. 441600
קקטוס cactus club
פתוח ערב ערב

בשבת־תה מנחה בשעה 7-6
תצוגת אופנה
„בוטיק מיצומצום"
כל־בו שלום
אוירה נעימה ואינטימית, שרות מעולה

תזמורת „האחים רודיק"

עם הזמר־מנחה והפסנתרן אריק
(יוצא להקת הנח"ל)
פונגיות רקע שקטות ✱ בלון ונשפה.
מקבלים הזמנות לכל ארוע
עם אפשרות של 2 נגנים בלבד.
(סטיל פאנורבר) ✱ טלפון: 879592

הסרט בל־בו

ריקודים
לצלילי להקת
חגל החדש
והזמר שמואליק
בהנחיית:
צ'ינ'י שביט
מיקר להקודנים/אקרובטים בלבד
ת"א בן־אביגדור 28

מסעדה לחגים
דולפיני
רח' ירמיהו 33
פתוחה כל השבוע
12.00—15.00
19.00—24.00
גם בשבתות.

סרטי ילדים

סרטי חנוכה
היום 5.12
11.00 בבוקר בילבו
(דובר עברית)
מחר שבת 6.12
11.00 בבוקר
עזית הכלבה הננותית
(דובר עברית)
בית לסין
רח' ויצמן 34, ת"א

אגודת הסטודנטים — אוניברסיטת ת"א

נשף חנוכה בקמפוס
במועדון „בר־מינן"
הערב (5.12.75)
בשעה 21.30
רקודים לצלילי תזמורת
„עוגות השנה"
בהצגת:
שלישית דני גדנות
ועוד הופעות!!!
מחר, שבת בשעה 21.30
באודיטוריום
ההצגה:
„משחקי 26"
עם: שלמה ארצי

מועדון טיפני

תל־אביב, רח' שונצינו 4
הערב
תכנית אמנותית עשירה
ריקודים עם „הנשרים"
מוצאי־שבת
התכנית הקבועה
בימי שלישי ורביעי
דיסקוטק + אמן אורח
הכרטיס כולל משקה ראשון
פינות הקרנת סרטים וטלוויזיה

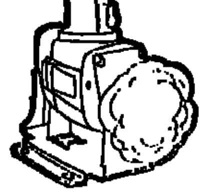

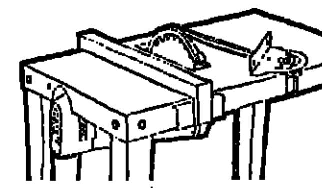

מקדח חיתוך לקדיחה לעומק ולכיוונים שונים.
מערכת אבזרים להרכבת תוספות למקדחה

ריסקיות מירוק: 12 דיסקיות מתחמוצת האלומיניום. בעוביים שונים. לשפשוף עץ, מתכות, מרצפות.

שולחן ניסור: הופך את המסור הסיבובי למסור־שולחן, עם מדריך ניסור ומד־זווית.

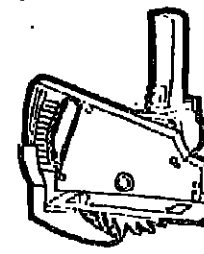

מסור סיבובים ממ־טר: יציב קל ביותר. קוטר 127 מילימטר ידית נוחה עם מיתקן בטחון. מאפשרת חיתוך בזווית מ־0—45

מיתקן שולחני להרכבת המקדחה וגלגלי המריקה העשוי עור כבש מבריק אידיאלי עדין ביותר רחיץ. מטרו רהיטים: מתכות: מרכבים.

דיסקית שעשוף: לשפשוף קל של פינות ושל משטחים ישרים.

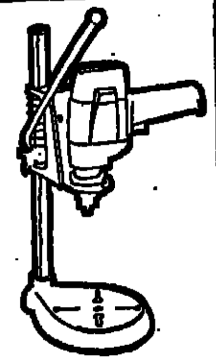

מקדחה שולחן: כוללת מערכת אוטומטית של הקדח, המאפשרת קדיחה אנכית.

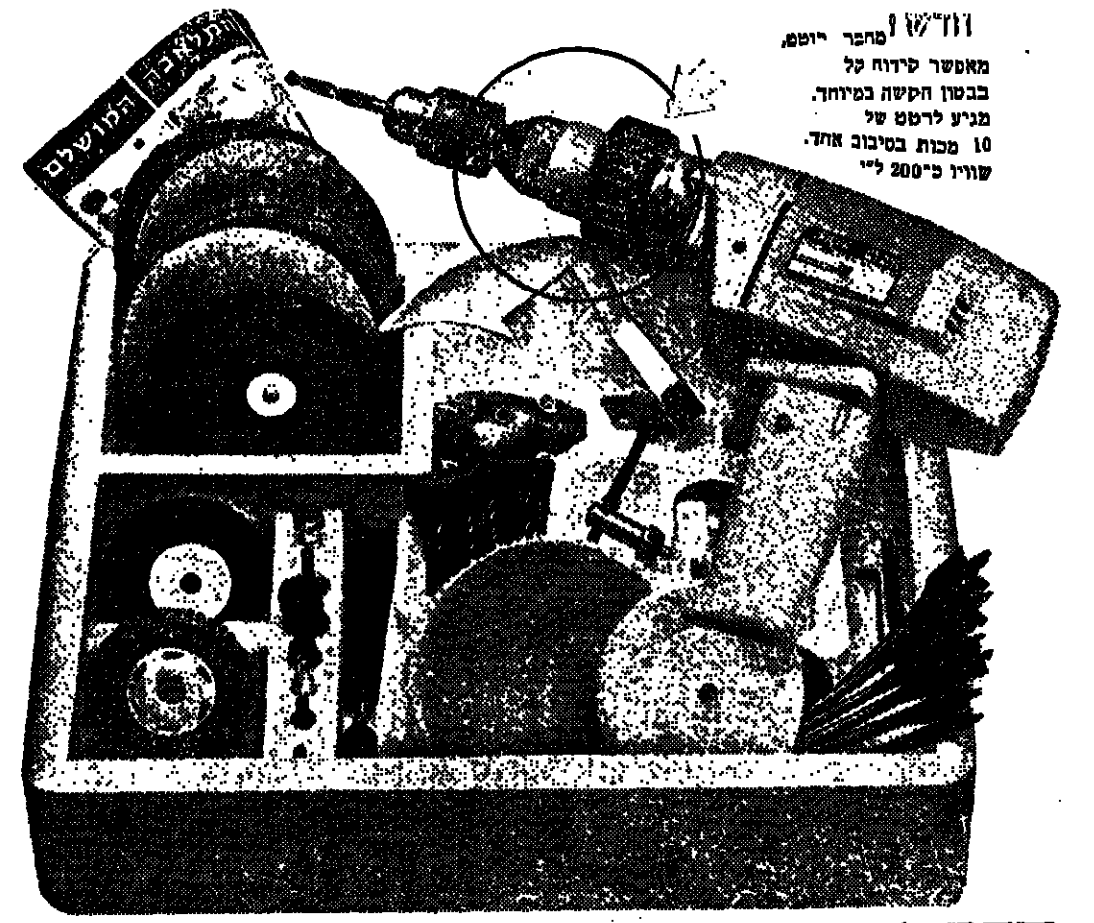

חדש! מחבר יוטם, מאפשר קידוח קל בבטון הקשה במיוחד. מגיע לרטט של 10 מכות בסיבוב אחד. שווי כ־200 ל"י

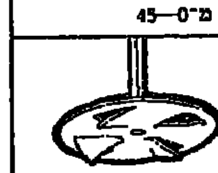

מערבל לצבע מאפשר ערבול עולים סמיכים ישמנים ללא מאמץ.

מקדחים לעץ: 6 מקדחים בקוטר 10 עד 26 מילימטר. עשויים מתכת מיוחדת לקדיחה בכל סוג של עץ.

מקדחים: 9 מקדחים מאיכות ראשונה במעלה.

תפס המקדח: התפס + מצמד מאפשרים החלפה מהירה של האביזרים בקוטר עד 10 מ"מ.

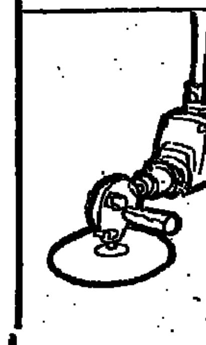

תחזור־זוית: מאפשר ביצוע עבודות בציר של 90 מעלות ביחס למקדחה.

קדח, בסר, חתוך, הברג, שייף, מרק, הברש, השחז, גרד, נקב, בנה, תקן

בעזרת בית המלאכה המושלם

עם מקדחת SKIL 320 וואט בידוד כפול

נסה חינם בביתך מערכת זו בעלת המהירות המשתנה

לראשונה בישראל עומד לרשותך בית־מלאכה ביתי. המסוגל לעשות כל מה שתעלה בדעתך — ועוד הרבה יותר! וכל זאת — במחיר שהוא בגדר הפתעה ממש: תמורת תשלום של 160 ל"י לחודש. לאחר תשלום ראשון של 320 ל"י תוכל לעשות בביתך כל עבודה לאחזקתם התקינה של הדירה, המחסן, החצר...
בעזרת בית המלאכה המושלם תוכל לקדוח בבטון, בזכוכית, בברזל ובקרמיקה — כאילו היו כל אלה מישחק־ילדים!
תוכל לבנות רהיטים, ללטש את הריצפה, להבריש את מכוניתך, לערבל צבע שהתקשה להשחיז כל מתכת, לנסר כל מה שיעלה בדעתך!
ואתה תצליח בכל אלה ללא כל קושי, כאילו היית בעל־מלאכה מלידה!
וכל זאת — באמצעות 59 אבזורי־איכות מעולים; המורכבים באמצעות מנגנון בלעדי מתוחכם אל מקדחת „סקיל" המפורסמת. מקדחה זו מצויידת במנגנון מיוחד, מהמשוכללים בעולם. המאפשר לשנות את מהירות הסיבוב מ־1 ועד ל־2500 סיבובים בדקה! על־ידי לחיצה על ידית פשוטה — כפי שלוחצים על מאיץ — תקבע, בהדרגה, את המהירות הנאותה לחומר הנתון לטיפולך. המהירות המשתנה מעניקה לך רמה מקצועית גבוהה כושר תימרון מירבי ובטחון מלא בהצלחת עבודתך.
אל גולת הכותרת של בית המלאכה המושלם — הלא היא מקדחות „סקיל" רבת העוצמה — אנו מצרפים מערכת של 59 חלקים שונים, שכל אחד מהם נועד למלא תפקיד מוגדר משלו. כדי להקל עליך בקביעת המכשירים השונים על גוף המנוע, תיכננו ממציאי בית המלאכה המושלם מיתקן מפתיע „ניעול־בזק". מכשיר מתוחכם זה מאפשר לך לקבוע, בקלות רבה ותוך שניות את כל מכשירי הסדנא עלצירה של המקדחות.

אנו בטוחים לחלוטין, כי כמו מיליוני גברים ברחבי העולם, תתלהב גם אתה למראה ביצועיה המגוונים של הסדנא המושלמת שלנו. לכן, אנו מציעים לך אותה חינם אין כסף למשך 10 ימים! נסה את כל המכשירים על חשבוננו. עבוד עמם כרצונך. אם לא תשתכנע ביעילותם הבלתי־רגילה, בקלות השימוש ובאפשרויות המגוונות — תוכל להחזיר אלינו את בית המלאכה המושלם ולא תהיה חייב לנו דבר.
אולם אם תתפעל גם אתה למראה קשת האפשרויות העצומה שמציב בפניך בית המלאכה המושלם — אזי תוכל לרוכשו בתנאים הבלתי־רגילים, המוצעים על־ידינו — וכמובן, לזכות בשי יקר־ערך חינם.

160 ל"י לחודש לאחר תשלום ראשון של 320.— ל"י או במזומן 1390.— ל"י

3 שנים אחריות

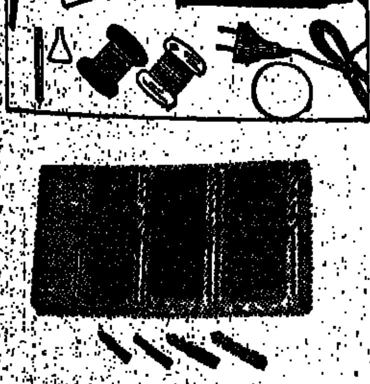

שי חינם
מלחם משוכלל
על כל אביזריו
שווי כ־80 ל"י
ועוד
4 מקדחים לבטון
וכן 100 מחזיקי ברגים
לבטון ששווים כ־100.— ל"י

משרדנו פתוחים בימי א'—ה', בשעות 8.00—16.00 ובימי ו' סגורים.

שובר נסיון חינם בן 10 ימים

אל: מיילקס (ישראל) בע"מ
רח' המלאכה 3, אזור התעשיה חולון, 851-58, טל. 843185

נא לשלוח לי בית מלאכה מושלם, לתקופת נסיון של 10 ימים חינם. אם לא אהיה מרוצה לחלוטין מאיכותו ומטיבו של בית המלאכה אחזיר את כל בית המלאכה במצב תקין תוך 10 ימים מיום קבלתו ולא אהיה חייב מאומה. אם אחליט לרכוש את בית המלאכה, הוא יהיה שלי ויחול עלי לעמוד בתנאי התשלום אותם ציינתי למטה. חתימתי במקום המסומן מהווה הסכמה לתנאים שאתם מציעים.

סמן את ההצעה הרצויה לך

☐ תשלום חד־פעמי: תוך 14 יום מיום קבלת בית המלאכה אשלם לכם סך —.1390 ל"י (וכן סכום נוסף של 35 ל"י לכיסוי הוצאות האריזה והמשלוח).

☐ קניה בתשלומים: תוך 14 יום מיום קבלת בית המלאכה אשלם לכם סך 320 ל"י (וכן סכום נוסף של 35 ל"י לכיסוי הוצאות האריזה והמשלוח) ואחרי כן אשלם לכם 8 התשלומים חודשיים רצופים בסכום של 160 ל"י לכל תשלום, החל בחודש שלאחר מועד התשלום הראשון ס"ה 1600 ל"י. (סכום זה כולל ריבית של 30% וכן סך —.12 ל"י לחודש דמי טיפול וגביה), פרט לדמי אריזה ומשלוח.

מקום התשלום: במשרדי מיילקס (ישראל) בע"מ, או בכל סניף של בנק לאומי לישראל בע"מ.

אושר ע"י המועצה לחוזים אחידים.
נא לשלוח בדואר רשום כדי למנוע עיכוב בביצוע ההזמנה.

שם משפחה ______ החתימה הכרחית
שם פרטי ______ עיר ______ רחוב ______ מס' ______
מס' תעודת זהות ______ גיל ______ מקצוע ______

מכונות ו

אנו מלמד אותך מקצוע נדרש, עד להצלחתך

הנהלת חשבונות • בהדרכת רואי חשבון מוסמכים • מבחני גמר בבית הספר • סוגים 1 + 2, 2, 3.

פקידות ומזכירות • קורספונדנציה • כתיבה במכונה • מישרדאות • חשבונאות

נקבנות בשיטת I.B.M. • כולל קורס חינם בכתיבה במכונה.

כתיבה במכונה • קורס מודרן לכתבנות עבריה-אנגלית נפתח כל יום.

• הכנה לקבלת סוג מטעם משרד העבודה • תעודת הסמכה • הפנייה לעבודה

קורסים חדשים נפתחים ב־11.12

יותר קל ללמוד ב"שרוטל"

המכונים להשתלמויות והכשרה לעבודה

שרוטל

תל אביב · תל אביב · ירושלים · רמת גן · הרצליה

כל מה שרצית לדעת על:

1. קבלת תואר אקדמי מוכר של B.A., B.Sc. אוניברסיטת לונדון
* בביתך, בזמנך הפנוי

2. תעודת בגרות ללא בחינה במתימטיקה 4 מקצועות בלבד
* בביתך, בזמנך הפנוי

3. שרטוט. גרפיקה שימושית. ציור ורישום. ציור אומנותי
* בביתך, בזמנך הפנוי

גמור ההרשמה ב-31.12.75

פנה לנציגות WOLSEY HALL-OXFORD בישראל טל. 247295 לקבלת פרטים נוספים וידיעון חינם. או מלא ושלח את התלוש

WOLSEY HALL-OXFORD
רחוב בר־כוכבא 28, תל־אביב (ע"י כיכר דיזנגוף)
נא לשלוח אלי ידיעון חינם (ללא כל התחייבות מצידי) בנושא: 1, 2, 3.
(סמן בעיגול את המתאים)
שם מלא וכתובת:

קורס בכתב

אנגלית הכנה לאוניברסיטה
מתמטיקה · פיזיקה
הכנה לטכניון ולאוניברסיטה

לקבלת פרטים נוספים ללא התחייבות מלא תלוש זה והחזירו למשרדנו ללא דיחוי:
לכ' מכון "דן" ת.ד. 6504 ת"א
שם
כתובת
מעוניין בקורס:
☐ אנגלית ☐ מתמטיקה ☐ פיזיקה

מסתיימת ההרשמה לקורסי ערב

אנגלית הכנה לאוניברסיטה

* לחיילים הנחה * גם קורס בכתב

הפתיחה 16.12

הכנה לטכניון

לאפריל ויולי 1976 * גם קורס בכתב
נותרו מקומות בודדים לקורס האחרון מתאים גם להכנה לאוניברסיטה

עיצוב קנים לכל

תל-אביב, ירושלים, חיפה

מכון דן להשכלה ולהשתלמויות

פרטים והרשמה. בשעות 4—8 בערב
תל־אביב, בנין גימנסיה "הרצליה", ז'בוטינסקי 106 וברמת גן, דוד המלך 11, בשעות 9—1, 4—7.
טלפון ומזכירה אוטומטית 24 שעות — 268128.
הלימודים בת"א בבנין גימנסיה "הרצליה"

למד בביתך

גרפיקה וציור

מלא את פרטיך האישיים, גזור את המודעה ושלח אל המכללה העברית להשתלמות בכתב, ת.ד. 33114, ת"א.
שם .... כתובת ....
טלפון ....
יה. 5/12 — גר.

למד בביתך

הנהלת חשבונות וראיית חשבון

מלא את פרטיך האישיים, גזור את המודעה ושלח אל המכללה העברית להשתלמות בכתב, ת.ד. 33114, ת"א.
שם .... כתובת ....
טלפון ....
יה. 5/12 — חש.

גינת

כתבנות	פקידות	הנהלת חשבונות
• עברית • אנגלית	• התכתבות • משרדאות • חשבונאות • מכונת כתיבה	סוגים 1+2 סוג 3

• פתיחה: 9.12 · 16.12 · כל יום
• הלימודים בפקוח משרד העבודה

פרטים והרשמה: ביה"ס גינת, רחוב בן־זכאי 6, תל־אביב טלפון 290775 (ע"י אחד העם 35).

מועצת פועלי ת"א
הסתדרות הפקידים
ביה"ס לחשבונאות ומינהל ע"ש ביתן

האם אתה מתעניין בגרפיקה וציור? האם אתה מוכן ללמוד את אמנות הגרפיקה והציור בביתך בזמנך הפנוי? סטודיו ש"פ בשתוף המכונים האמריקאיים להשכלה בכתב יבחנו בביתך את כשרונך והנטייתך לגרפיקה ולציור!

ללא תלות בגיל והשכלה

לכבוד "המכונים האמריקאיים להשכלה בכתב" ת.ד. 28124 תל־אביב, לנוס' 77.
אבקשכם לשלוח אלי, ללא כל התחייבות כספית מצידי, חוברת הסברה ומבחן התאמת כשרון לגרפיקה ולציור.
שם. ....
כתובת: .... טלפון: ....

המכונים האמריקאיים להשכלה בכתב

חברת נתיבי אילון בע"מ
מכרז מס' 117/75

מכירת מגרשים פנויים בתל־אביב

1. חברת נתיבי אילון בע"מ מציעה למכירה מגרשים פנויים בתל־אביב כדלקמן.
   - א. מגרש הידוע כחלקה 152 בגוש 6106 ששטחו 795 מ"ר
   - ב. מגרש הידוע כחלקה 186 בגוש 6106 ששטחו 380 מ"ר
   - ג. מגרש הידוע כחלקה 662 בגוש 6106 ששטחו 692 מ"ר
   - ד. מגרש הידוע כחלקה 222 בגוש 6106 ששטחו 815 מ"ר
   - ה. מגרש הידוע כחלקה 224 בגוש 6106 ששטחו 407 מ"ר
   - ו. מגרש הידוע כחלקה 99 בגוש 7109 ששטחו כ־581 מ"ר
2. המעוניינים לרכוש את המגרשים הנ"ל או חלק מהם יגישו את הצעותיהם לחברת נתיבי אילון בע"מ, רח' על פרשת דרכים (ליד תחנת הרכבת—צפון) תל־אביב.
3. כל הצעה תוגש בצרוף צ'ק בנקאי בסך 10% מהמחיר המוצע ותוכנס לתיבת המכרזים המיועדת למכרז הנ"ל והנמצאת במשרדי החברה בכתובת הנ"ל. הצעות שתשלחנה בדואר לא תובאנה בחשבון.
4. המועד האחרון להגשת הצעות הוא יום 25.12.75 שעה 12.00. הצעות שתוגשנה לאחר מועד זה לא תובאנה בחשבון.
5. המעוניינים לקבל פרטים נוספים יפנו בכל יום בין השעות 08.00—14.00 לאגף הנכסים במשרדי החברה.
6. אין החברה מתחייבת לקבל את ההצעה הגבוהה ביותר או כל הצעה שהיא.

י. גרניט
מנהל כללי

Carmel **אגרקסקו**

חברה לייצוא חקלאי בע"מ

מכרז אריזה 75/6

מוזמנות בזה הצעות להספקת משטחים מתכלים 200, 1,000×1 מ"מ.
מפרטים מודיקים אפשר לקבל במשרדנו ברחוב הארבעה 20, תל־אביב בשעות העבודה.
מועד אחרון להגשת הצעות, הוא 19.12.75 שעה 11.00
ההצעות תובאנה לתיבת המכרזים שבמזכירות החברה, במעטפה סגורה, שעליה מצוין מספר המכרז בלבד.
אין החברה מתחייבת לקבל את ההצעה הזולה ביותר או כל הצעה שהיא.

המחלקה לחומרי אריזה

כלהון
חתודש למעון
מבצע 780
שמלת חופה מפוארת, תסרוקת אפור, מניקיור, מסכת יופי מקלחת חמה וארוחה
הכל ב־
780 ל"י בלבד
אוירה רגועה ונאה ב"סלון כרוזיה" הסלון הפעל המושקן ת"א, אלמוי 13
טל. 57993 — 53183

למכירה ברמת־גן משרד 200 מ"ר
עם חניה
2 קווי טלפון
לפנות טלפון: 34002
בין השעות 9.00—10.30
4.30—6.30

ג'ינס לבוטיק!!!
יצור ועיצוב בגדי גברים ונשים באיכות מעולה ברנדווי!
מכירות בין השעות 19.00—16.00
גם ליחידים
רח' אבן־גבירול 102,
טל. 230841
הכניסה מסביב בחצר

למכירה מסגריה
באזור התעשייה יבנה
פרטים בטלפון:
055—95521

מבוקשים!
צותבי שירים ופזמונים
המעוניינים לפרסום
גיל לא משנה
טל. 03—786853
בין השעות 12—8 לפנה"צ 9—7 בערב

למכירה מכבש
(ואמטי 77)
אחרי שיפוץ
+ טנור 200
כבל
טל. 852394

הלוח הכפול · ידיעות אחרונות · הארץ · הלוח הנפוץ ביותר

לחברת יבוא ורכב
דרושים
סוכני מכירות
בחדרה, נתניה, עפולה, טבריה, אשקלון, אשדוד
קבלת המועמד לפי כישוריו
נא לכתוב לת. ד. 290 פתח־תקוה.
סודיות מובטחת

אוניברסיטת בן־גוריון בנגב

מכרז מס' 75/22

אוניברסיטת בן־גוריון בנגב מודיעה על משרות פנויות: —

במזכירות הרקטור

מתכנית עברית/אנגלית
תאור התפקיד: א. בצוע ההדפסות של הלשכה. ב. עזרה למזכירה בעבודות המשרד.
הכישורים הדרושים: בוגרת תיכון, נסיון של שלש שנים בהדפסה ובפקידות, שליטה בשפות עברית ואנגלית, ידיעת הדפסה בעברית ובאנגלית.

במחלקה להנדסת חשמל

מתכנית אנגלית
תאור התפקיד: מדפיסה אנגלית (רצוי גם עברית), עזרה למזכירה בעבודות משרדיות.
כישורים דרושים: השכלה תיכונית, נסיון של שנתיים לפחות בהדפסה אנגלית ופקידות כללית.

מכונאי/הנדסאי אלקטרוניקה במעבדה למעגלים
תאור התפקיד: מתן שירותים ואחזקה שוטפת למעבדה, ובניית מערכות ניסוי חדשות.

במחלקה להנדסת מכונות

מתכנית אנגלית
תאור התפקיד: מדפיסה אנגלית (רצוי גם עברית), עזרה למזכירה בעבודות משרדיות.
כישורים דרושים: השכלה תיכונית, נסיון של שנתיים לפחות בהדפסה אנגלית ופקידות כללית.

שרטט/ת מכונות
תאור התפקיד: הכנת שרטוטים לתרגילים בהוראת מקצוע הנדסה תיאורית ושרטוט מכונות.
כישורים דרושים: נסיון של 3 שנים לפחות בשרטוט מכונות, ידיעת השפה העברית על בוריה.

במחלקה להנדסת חמרים (2 משרות)

מכונאי מכונות או אלקטרוניקה למעבדות הוראה ומחקר
כישורים הדרושים: בעל תואר הנדסאי או טכנאי בהנדסת מכונות או אלקטרוניקה, עדיפות לבעלי נסיון בתחום הנדסת חמרים.

במחלקה להנדסת תעשיה וניהול

מכונאי/הנדסאי ייצור
תאור: אחראי על מעבדת לחקר עבודה וארגונומיה, כולל אחזוקה של ציוד ומיכשור.

במחלקה לביולוגיה

מכנאי ביחידה למיקרוסקופיה אלקטרונית
תאור התפקיד: הכנת חומר ביולוגי להסתכלות במיקרוסקופ האלקטרוני.
כישורים הדרושים: נסיון בעבודה מעשית במיקרוסקופיה אלקטרונית, או מוסמך למדעי הטבע אשר עבודת המחקר שלו היתה קשורה במיקרוסקופיה אלקטרונית.

בספריה

ספרן במדור כתבי־עת:
תאור התפקיד: רישום כתבי עת, ניהול תכתובת, בצוע הזמנות לכרכים קודמים.
כישורים הדרושים: בוגר תיכון + שלב ב' בספרנות, ידיעת הדפסה בעברית ובאנגלית.

בפקולטה למדעי הרוח והחברה

מזכירה בחוג להתנהגות:
כישורים הדרושים: בוגרת תיכון, נסיון של 3 שנים בעבודות משרד, שליטה בשפה העברית והדפסה בעברית ובאנגלית.
דרגה הפרעות: 7 — 1"ג בדירוג האחיד.
המשרות הינן מלאות.
מועמדים מחוץ לבאר־שבע אשר יתקבלו בדרגה 8 בדירוג האחיד ומעלה, והדרגות המקבילות — תנתן עזרה בדיור.
בקשות בכתב יד בלבד בצירוף תעודות המעידות על השכלה ונסיון יש לשלוח עד יום ד' 17.12.75 לאגף כח־אדם וארגון, אוניברסיטת בן־גוריון ת.ד. 2053 באר־שבע מיקוד 84120.
יש לציין על המעטפה מספר המשרה המבוקשת.

לחברה גדולה
דרוש
מנהל חשבונות מנוסה
עם נסיון בעבודה עצמאית של 5—4 שנים.
הצעות בכתב עם ציון פרטים נא לשלוח לת. ד. 1736 ת"א, עבור מס. 59.

למוסד בנקאי בתל־אביב
דרוש
עורך־דין
בעל נסיון של 3 שנים בתחום האזרחי מסחרי
יש להגיש הצעות מועמדות, בצרוף קורות חיים, בכתב יד לת.ד. 7095 ת"א עבור מס' 89.

מלון "גני חמת"
טבריה
(★★★★)
דרושים
* **פקיד קבלה**
בעל נסיון בהפעלת מכונת .N.C.R
* **פקיד לילה**
בעל נסיון
אפשרות לדיור במקום.
לפנות טלפונית למר בר־לב, טל. 067—22890, או בכתב.

למוסד מדעי בסביבות תל־אביב
דרוש
לניהול סדרת פרויקטים אקולוגיים
בעל תואר שני או שלישי במדעי הטבע
עם נסיון מעשי בשניים (או יותר) מן התחומים הבאים:
נסוי שדה חקלאיים / אקולוגיים
מטאורולוגיה
ניהול מחקרים
עיבוד נתונים
סטטיסטיקה
המעוניינים יפנו לת.ד. 4034 יפו, תוך פרוט קורות חיים, רקע מדעי ונסיון בעבודה.

למשרד הראשי של חברה בראשון־לציון
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות מנוסה
לעבודה במשרה מלאה
הכישורים הדרושים: סוג ד' בהנהלת חשבונות, נסיון של שלוש שנים, לפחות, בהנהלת חשבונות (רצוי במיכון), ידע ונסיון ברישומי יומן והתאמות בנקים וספקים.
נא לפנות בכתב־יד ולפרט נסיון קודם לת.ד. 26461, תל־אביב. התנאים יקבעו בהתאם לכישורי המועמד/ת. סודיות מובטחת.

למשרד תכנון ויעוץ
דרושת
שרטטת אינסטלציה
עם נסיון
טל: 344722

דרושה מזכירה
מנוסה
כתבנית בעברית
(תנתן עדיפות ליודעת אנגלית). מ־8.00 עד 14.00. טל. 31810

יבם IBM
עובד למחלקת הנה"ח
הכישורים: סטודנט שנה ג' בראית חשבון או ברמה מקבילה, נסיון של 2—3 שנים בהנה"ח.
נא להתקשר לטלפון 36061, קו פנימי 482.
יבם IBM

האוניברסיטה העברית בירושלים
מעוניינת
בהצעות לשרותי כתבנות על בסיס קבלני
טפסים עם פרטי הצעה ניתן לקבל בהנהלת המשק בקרית האוניברסיטה בגבעת רם, אצל מר שלום טיטינה, כל יום בין השעות: 10:00—13:00 עד לתאריך 20.12.75.

לחברה תעשייתית גדולה בתל־אביב
דרוש
חשב־בקר
אחראי על תכנון וביצוע מערכת תקציבית (ממוכנת) וניהול צוות
למועמד המתאים מובטחת עבודה רבה, מגוונת ומעניינת
הכישורים: תואר שני בכלכלה או בראיית חשבון; נסיון בניהול ובביקורת; הכרת מערכות מחשבים.
נא לפנות בכתב יד, בציון פרטים מלאים, לת"ד 10228, תל־אביב, עבור "חשב־בקר".
סודיות מובטחת

למוסד ציבורי בירושלים
דרוש
מהנדס אדריכל
לתפקיד בכיר
תאור התפקיד: תכנון מבנים ציבוריים והכנת תוכניות בנין ערים תאום וקדום התכנון של צוותי חוץ.
בקרת תוכניות ומתן חוות דעת מקצועית. תאום וניהול משא ומתן עם רשויות התכנון ומוסדות ציבוריים. מעקב אחר ביצוע פרויקטים, הכנת מכרזים ובדיקת הצעות קבלנים.
דרישות המשרה: ידע מקצועי ונסיון מעשי רב בתכנון פרויקטים ציבוריים, כושר ניהול משא ומתן עם מוסדות מתכננים וצוותי חוץ.
הכרת תנאי הארץ והתמצאות בחוקי הבניה, נסיון בניהול צוות עובדים, ידיעת השפה העברית על בוריה, רצויה ידיעת השפה האנגלית.
תנאים טובים למועמד המתאים.
מועמדים רציניים יפנו בכתב בצרוף המלצות ופרוט נסיון קודם אל ת.ד. 1312 ירושלים 91000 עד ליום 15.12.75.

למפעל תעשייתי גדול בסביבות רחובות
דרוש
סגן מנהל מנהל חשבונות ראשי
דרישות התפקיד:
1. השכלה מקצועית בהנהלת חשבונות ברמה של מדופלמים או סוג ד'.
2. נסיון מעשי בהנהלת חשבונות של 5 שנים לפחות.

★ סודיות מובטחת ★

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות לת.ד. 3319, תל־אביב, עבור "סגן מנהל חשבונות", תוך פרוט הכשרתם ונסיונם בעבודה.

לבנק גדול בת"א
דרושים
מפעילים
למערכת מחשב
בעלי נסיון במערכת סנצ'ורי 300
הצעות מועמדות יש להגיש לת.ד. 7095, ת"א עבור מס' 90.

דרוש לפרוייקט בירושלים
מפקח בנין
בעל נסיון רב
להתקשר טלפונית 02—416667 — ירושלים

דרוש
גזבר מזכיר חוץ
למושב שדה דוד לכיש דרום
טלפון 051—91335

למפעל תעשייתי שמשרדו בתל אביב
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
עם נסיון של 3 שנים לפחות בהנה"ח תעשייתית.
לפנות בכתב: ת.ד. 36515 תל־אביב.
— סודיות מובטחת —

יש לך חוש טכני?
יש לך גישה לעיצוב המוצר?
ואם יש לך גם נסיון בטיפול באריזות אותך אנו מחפשים
אנו מציעים לך עבודה מעניינת ומקורית בתכנון אריזות חדשות ובפיקוח על אריזות קיימות בחוקף ענק במסגרת מפעל כימי בנמרץ חיפה.
תנאים טובים למועמד המתאים.
את ההצעות נא להגיש בכתב־יד לת.ד. 29147 ת"א, עבור "חוש טכני".

ארגמן

מפעלנו דרושים:

1. כימאי טקסטיל
בוגר המגמה לכימיה טקסטילית.
יועדף בעל נסיון תעשיתי.

2. בוגר בית ספר מקצועי
לעבודה בעלת ענין ואתגר.
יועדף בעל רקע תעשיתי קודם.
העבודה במשמרות.

3. אחות תעשיתית
תיעדף בעלת נסיון בתעשיה. יום עבודה מלא.

בדבר פרטים נא לפנות
לת. ד. 172, יבנה,
או טלפונית 95251 — 055.
סודיות מובטחת
הסעה מובטחת

ארגמן
המפעלים לצביעת טקסטיל בע"מ

אוניברסיטת תל-אביב

דרושים

למחלקה לכימיה

1. טכנאי/ת — הנדסאי/ת כימי
רצוי בעל ידע בשטח הכימיה האורגנית

2. כימאי/ת
בעל תואר ראשון או שני, רצוי בשטח הכימיה האורגנית.
העובדים יועסקו לפי חוזה מיוחד במשרה לא תקנית עפ"י חוזה.

לפקולטה להנדסה
טכנאי/הנדסאי אלקטרוניקה
לעבודות אלקטרוניקה וחשמל וטכנולוגית ואקום בתחום של שכבות דקות.

לפקולטה לאמנויות
מזכירת מורים
דרוש נסיון של מספר שנים בעבודת מזכירות, קורספונדנציה עברית ואנגלית כולל הדפסה.
העובדת תועסק בחצי משרת.

מזכירות — כתבניות
לעבודת מזכירות כללית, כולל הדפסה בעברית ואנגלית.

על המעונינים לפנות בכתב בצרוף קורות חיים, פרטים על נסיון בעבודה ושמות ממליצים לענף כח־אדם, מחלקת המנגנון, אוניברסיטת תל־אביב, רמת־אביב, עד ליום 12.12.1975.
מועמדים שימצאו מתאימים יוזמנו לראיון אישי.

זיקית

דרושים לנו
פועלים
מקצועיים
ובלתי
מקצועיים
תנאי שכר
ותנאים סוציאלים
הטובים ביותר
בענף!

נא להתקשר טלפונית 477141
בין השעות 13.00—15.00 (פרט ליום ו')
קו 75 של אגד מנחות מרכזית? [illegible]

זיקית מפעלי צביעה הדפסה ואשפרה בע"מ
תל אביב הברזל 16

בצלאל
האקדמיה לאמנות ועיצוב, ירושלים

דרוש
טכנאי לסדנת פיסול
לעבודה בשעות אחה"צ.

הכישורים הדרושים: ידע באחזקת מכונות נגרות, מסגרות, ניהול ואחזקת מחסן.
נא להתקשר למחלקה לאמנות 4—225111—02.

לאומטיסו (ישראל) בע"מ
דרושה
עוזרת
למנהל חשבונות

נא לפנות בכתב, בצירוף פירוט קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 4694 ת"א, עבור "מנה"ח".

למוסד צבורי
דרוש
מהנדס/הנדסאי
חשמל ואלקטרוניקה

הכישורים הדרושים —
תואר מוכר בחשמל ואלקטרוניקה, נסיון מקצועי. רצוי נסיון בהוראת מקצועות החשמל והאלקטרוניקה.
העבודה הינה באזור תל-אביב.

● נא לכתוב בתוספת פרטים מלאים אודות כישורים ונסיון למחלקה אלקטרוניקה ת. ד. 17168 תל-אביב.

סודיות מובטחת

מפעל יצרני
ידוע וותיק
מהגדולים בענף פעילותו
שעומד לעבור למבנים חדישים ביותר במרכז הארץ
עם תכניות פיתוח והרחבה לא מבוטלות

מחפש
מנהל מפעל
מעולה

הכישורים האישיים הדרושים:
1. השכלה אקדמאית (מינהל עסקים ו/או כימיה ו/או אחרת תואמת).
2. נסיון מצטבר של ממש בתחום התפקיד המוצע.
3. יכולת ניהול צוות מגוון למדי, כולל אקדמאים.
4. כושר מנהיגות, נסיון ביחסי אנוש וטיפול בכוח אדם.
5. הבנה בהנדסת יצור, תכנון וכלכלה,
6. ידיעה טובה באנגלית לפחות.

מועמדים רציניים בלבד מתבקשים לפנות — רצוי בכתב יד — עם פרטים מלאים ככל האפשר לת.ד. 3468 תל־אביב עבור "מנהל מפעל".

מועמדים פוטנציאליים יוזמנו לראיון תוך כשבועיים על־ידי מזכירת מנכ"ל החברה.

דיסקרטיות מובטחת מאליה.

"ש. ח. ק."
שרותי ייעוץ למינהל וכח אדם
רח' הנגב 8 תל־אביב

לחב' "וישיי ישראל" בע"מ
דרושה:
כתבנית - אנגלית
למשרה מלאה

נא להתקשר טל. 341483 (9.00 — 13.00)
לקביעת ראיון אישי.

הפניקס הישראלי
חברה לבטוח בע"מ
רח' לבונטין 30, תל אביב, טל. 623362

למחלקת המיכון דרוש
תכניתן בכיר
לתפקיד מעניין ואחראי
רצוי רקע בשיטות תיכנות מתקדמות

לפנות טלפון 623362 ת"א, שלוחה 344
או בכתב ת.ד. 2070 תל-אביב.

למיכלי כרמל
תעשיות קרטון גלי בע"מ

דרושים

1. פקידה-מזכירה
לאגף האספקה
השכלה וכישורים:
* השכלה תיכונית
* ידיעת השפה האנגלית — רצויה שפת אם אנגלית
* הדפסה אנגלית-עברית
* ידיעת הליכי יבוא-ייצוא
* נסיון של מספר שנים.

2. פקידה למחלקת הנדסת ייצור
השכלה וכישורים:
* השכלה תיכונית
* ידיעה טובה בחשבון
* הדפסת עברית.

נא לפנות בכתב או טלפונית למחלקת כח אדם ת. ד. 860 חיפה, טלפון 538261—04.

רוטופלס
תעשיות מוצרי פלסטיקה
ירושלים, אזור התעשיה תלפיות, ת.ד. 10285, טל. [illegible]

דרושים
* מהנדס מכונות
למשרד תכנון
* חשמלאי לאחזקת ציוד
בעל רשיון ממשלתי של חשמלאי מוסמך
* מבקר טיב
רצוי בעל נסיון קודם בבקרת טיב במפעל מתכת.
* מנהל משמרת
רצוי בעל רקע טכני
* מסגרים
* עובדי ייצור
הכשרה תינתן במקום

מקום העבודה בירושלים
תנאים טובים למועמדים המתאימים.

נא לפנות אישית ו/או בכתב בציון קורות חיים ונסיון קודם, למפעל — לפי הכתובת דלעיל.

לתרכובות ברום בע"מ באר שבע

דרושים

1. מהנדס מכונות -
בעל נסיון של 5 שנים לפחות בעבודות תכנון והקמת מערכות בתעשיה הכימית.

2. מהנדס כימאי -
בעל נסיון של שנתיים לפחות, לתפקיד פיתוח תהליכים במתקן ייצור.

3. עוזר למנהל אספקה -
בוגר 12 שנות לימוד לפחות, עם נסיון ב[illegible] סחורות ו/או ציוד תעשייתי;
— ידיעת השפה האנגלית על בוריה הכרחית.

תנאים טובים למועמדים המתאימים.
למתגוררים מחוץ לבאר שבע — תינתן עזרה בדיור

— סודיות מובטחת —

נא לפנות למחלקת כ"א, ת.ד. 180 באר־שבע טלפון 71211—057 בשעות העבודה.

המועצה האזורית מודיעים
דאר בני עטרות, טלפון: 971127, [illegible]
מכרז מס. 2/75/76
למשרת מזכיר המועצה

בהתאם לסעיף 13 לצו המועצות המקומיות (מ[illegible] עובדים) תשכ"ב — 1962, מכריזה בזה המ[illegible] האזורית מודיעים על משרת פנויה כדלקמן:
1. תואר המשרה: מזכיר המועצה.
2. דרגת המשרה: ט"ו — י"ז.
3. שעות המשרה: 1.0.
4. תאור התפקידים: ארגון מערכת ומינהל [illegible] המועצה ומנגנון המועצה, ריכוז נתונים [illegible] בות של מוסדות המועצה, נסות החלטות ומ[illegible] אחר בצוע, אחריות לנהול יחסי צבור, [illegible] מו"מ עם גורמים שונים.
5. נתונים אישיים: השכלה אקדמאית [illegible] צבורי או השכלה משפטית, כושר [illegible] ונסוח, נסיון ביחסי צבור.

עדיפות תנתן לבעלי נסיון במינהל [illegible] בקשות למכרז יש להגיש למועצה האזורית [illegible] ל־22.12.75 ולציין על גבי המעטפה מכרז [illegible] 2/75/76 "מזכיר המועצה".
טפסים להגשת הבקשות אפשר להשיג [illegible] המועצה ובמינהלים המחוזיים והנפתיים של [illegible] הפנים.

[illegible]

דרוש
מחסנאי עצמאי
לעבודה במחסן רכיבים אלקטרוניים
* 3 שנות נסיון
* ידיעת כתיבה בשפה האנגלית
* התמצאות בקריאת שרטוטים מכניים — יתרון.
תנאים מצויינים למתאימים
נא לפנות בכתב או טלפונית 787131 או 782141 למח' כח אדם, רחוב מבצע קדש 48 בני־ברק 51203.
— סודיות מובטחת —

למפעל תעשייתי בבת-ים
המעסיק כ-15 עובדים
דרוש
מנהל עבודה
בעל נסיון במבלטים, יציקות לחץ וצפוי.
לפנות טלפון 293064.

דרוש
סוכן דינמי
לענף הטכסטיל, בעל רכב
למועמד המתאים, תנאים טובים
טל. 828774—03

לתעשיית מכונות ישראלית
בבת-ים
דרוש
מסגר מכני
בוגר בית ספר מקצועי אחרי שרות צבאי
לעבודה מעניינת.
למועמד המתאים תנאים טובים
לפרטים לפנות טל. 34291
בין השעות 8.00—16.00.

בתי זקוק לנפט בע"מ
דרושים
1. בוגר הפקולטה לראית חשבון
בעל נסיון, עם כושר ניהול צוות עובדים.
2. מהנדס חוזים
להכנת מפרטים טכניים, מכרזים וחוזים עם קבלנים. שליטה בעברית ובאנגלית הכרחית.
3. הנדסאי כימיה
רצוי עם נסיון בתכנון וידע בשפה האנגלית.
4. מזכירה
שליטה בעברית ובאנגלית הכרחית.

מועמדים מתאימים יפנו הצעותיהם אל מחלקת המנגנון בתי זקוק לנפט בע"מ ת.ד. 4, חיפה.

למפעל בסביבת בית-דגון
דרושים:
• מסגרים
• חרטים
• משחזנים
• כרסמים
בתנאי עבודה ושכר טובים.
● המעוניינים מתבקשים לפנות טלפונית לגר מאיר (טל. 944421) בין השעות: 08.00—13.00 לשם קביעת מועד לראיון.

פלין בע"מ
מפעל ליציקות לחץ, חולון
דרושים
בעלי מקצוע מעולים
* מבלטנים
* בוני תבניות
* כרסמים
— תנאים טובים למועמדים המתאימים —
על המעוניינים להתקשר טלפונית למספר 845151.
(סודיות מובטחת)

לחברת שיווק גדולה בתל־אביב
דרוש
גזבר
לריכוז וביצוע נושא גביית-לקוחות
הכישורים: כלכלן, בעל נסיון בטיפול בכספים
מועמדים מתאימים יפנו בכתב־יד, בציון פרטים אישיים ונסיון קודם לת"ד 20161 תל־אביב, עבור "גזבר".
רק הצעות עם פרטים מלאים יענו.

חברת החשמל לישראל בע"מ
לאגף התכנון והמחקר הטכני
דרוש
הנדסאי חשמל או מכונות
לטיפול בדוקומנטציה הקשורה עם תכנון התחנה הגרעינית.
מהמועמד נדרשים: ידיעת עברית על בוריה וידיעת אנגלית.
מועמדים בעלי תעודות, יפנו בכתב אל מחלקת כח־אדם המשרד הראשי, ת.ד. 10 חיפה, בציון השכלתם ונסיונם המעשי.

לפרויקט הרחבה גדול
במפעל תעשייתי במפרץ חיפה
דרוש
מהנדס מכונות
(משרה מס' 827)

הכישורים:
מהנדס מכונות (B.Sc)
בעל נסיון מעשי של 7—8 שנים בתעשיה הכימית/פטרוכימית.
בעל נסיון וידע בתכנון, הקמה, פקוח על אתר הקמה ובניהול מו"מ עם קבלנים.
ידיעה טובה בשפות עברית ואנגלית.

מועמדים בעלי הכישורים הנזכרים מתבקשים לפנות בכתב יד אל ת. ד. 4353 חיפה עבור מספר 827 (מיקוד 31040) ולציין את מספר המשרה.
נא לפרט תולדות חיים ונסיון מקצועי, רצוי לצרף העתקי דיפלומות והמלצות ממקומות עבודה קודמים.
תנאים טובים למועמדים המתאימים
— סודיות מובטחת —

CONTROL DATA ISRAEL LTD.
קונטרול דאטה ישראל בע"מ
רמת־אביב תל־אביב
דרושה
פקידה למחלקה טכנית
ליום עבודה רצוף
כשורים: 1. הדפסה עברית.
2. ידיעת השפה האנגלית.
עדיפות תנתן לבעלת נסיון בפקידה מבצעית
נא לפנות בכתב יד, תוך פרוט קורות חיים ונסיון, לכח־אדם, ת.ד. 39023 תל־אביב.
סודיות מובטחת!

REQUIRED
EXPERIENCED COLOUR
T. V. TECHNICIANS,
for job abroad.
Address curriculum vitae to:
P.O.B 223, Ramat Gan

דרוש
טבח/ית
למעון ילדים בקראון.
להתקשר טל. 730880 בבוקר 736712 בערב.

דרוש
אדריכל
מנוסה בבנוי ובנין ערים
טל: 280541

רים חוף
למשרדינו בירושלים
דרושה
פקידה
לעבודה אחראית בלשכת ההנהלה.
השכלה תיכונית,
ידיעה טובה בכתבנות עברית ואנגלית.
נא לפנות לטלפון 523701—02, לאסתי.

למפעל בענף המזון
דרוש
1. מקדם מכירות
באזור גוש דן. עדיפות לבעל נסיון בענף או בחלוקת מזון. גיל המועמדים עד 30.
2. מחלקי תוצרת
בעלי מכוניות סגורות 2 טון, וערביות בנקאיות.
המועמדים יפנו בכתב לת.ד. 5900 ת"א עבור מס' 88.

חברת ספנות גדולה
למשרדה הראשי בת"א דרושה:
מפעילת
נשיונל
מנוסה
נא לפנות טלפונית: 255761 — 255762, ת"א

פז
חברת נפט בע"מ
דרושה למשרד הראשי בחיפה
טלפנית / כתבנית
הכישורים הדרושים:
— ידיעת עברית על בוריה
— ידיעת אנגלית — שפת אם יתרון
— ידיעת כתיבה במכונת כתיבה
— רצוי נסיון קודם בהפעלת מרכזיה אוטומטית
המשכורת תקבע בהתאם לכישורי המועמדת
מועמדות מתבקשות לפנות בכתב, תוך פרוט קורות חיים ונסיון, לאגף כח אדם ת.ד. 1011 חיפה 31000.

למפעל תעשייתי גדול
במפרץ חיפה
דרושים

מהנדסי הקמה
מהנדסי מכונות עם נסיון בעבודה של 3 שנים לפחות במפעל תעשייתי כימי. העבודה כוללת הקמת מתקנים כימיים בנושאים: צנרת, מיכלים, משאבות, מדחסים ומערכות כח וחום.
ידיעת השפות עברית ואנגלית — הכרחית.

הנדסאי/טכנאי הקמה
הנדסאי/טכנאי מכונות בעלי נסיון של שנתיים לפחות בעבודות הקמה של מתקנים כימיים פטרוכימיים כולל מערכות צנרת, משאבות, מיכלים ומחלפי חום, מדחסים וכד'.
ידיעת השפות עברית ואנגלית — הכרחית.

מהנדס פרוייקט
למתקני שרותים
לטיפול במיכלי אחסון, צנרת שטח, מדחסי אויר, מערכות מי קרור, טפול במים וכו'.
הכישורים הדרושים: מהנדס כימאי או מכונות בעל נסיון בנושאים הנ"ל של 5 שנים לפחות.
ידיעת השפות עברית ואנגלית — הכרחית.

מחסנאי בכיר /
סגן מחסנאי ראשי
בעל כושר ונסיון בנהול וארגון מחסנים לתעשיה כימית. ידע טכני בציוד, חלפים, צנרת ומכשור. נהול צוות מחסנאים ופקידי רשום וטפול בדוח מיכון ואיתור מלאי.
ידיעת השפות עברית ואנגלית — הכרחית.

הנדסאי/טכנאי חשמל
יכולת הבנת חומר טכני באנגלית וידיעה בשרטוט חשמל.

מזכירה
ידיעת השפות עברית ואנגלית והדפסה בשתי השפות האלה. ידיעה בהפעלת טלקס — רצויה.

בדבר פרטים נוספים נא לפנות בכתב יד ובצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 767 חיפה, מיקוד [illegible]

לחברת בנין גדולה

דרוש

מהנדס בנין בכיר

לאזור באר שבע

בעל נסיון וכושר לניהול צוות עובדים ופרויקטים. תנאי שכר ייקבעו בהתאם לכישורי המועמד.

סודיות מובטחת.

למועמדים שיואלצו להעתיק איזור מגוריהם ייתכן עזרה בדיור.

נא לפנות בכתב, תוך פירוט קורות חיים ונסיון בציון מספר טלפון לת. ד. 7037 ת"א מיקוד 61070. (לציין מהנדס בבאר שבע).

יחידת מחשבים בחיפה
המפעילה רשת מחשבים בארץ
וברחבי העולם
זקוקה ל:

תוכניתן מערכות הפעלה
(SYSTEM PROGRAMMER)

גם נסיון במערכות הפעלה של ציוד י.ב.מ. מסדרת 370, רצוי גם של ספקים אחרים. כמו כן במערכות תקשורת.

דרושה השכלה אקדמאית במדעי מחשב ונסיון מעשי. למועמד, בעל כישורים ונסיון מתאימים, מובטחים תפקיד ועבודה מעניינים ורב־גווניים ותנאים הולמים את התפקיד.

*

הצעות נא לשלוח אל: ת.ד. 4868 חיפה, עבור מס. 236.

דרוש

קבלן מטבח

להכנת והגשת
ארוחות במפעל
המעסיק כ־1000 עובדים

פניות בכתב רק לרציניים בציון קורות חיים ונסיון קודם לת. ד. 4353 חיפה עבור מספר 916.

NCR

דרושים לנו בתל־אביב

טכנאים

הכישורים הדרושים:

- יוצא צבא
- בוגר בי"ס טכני או בעל נסיון קודם בעבודה במכניקה עדינה או במכשירנות
- רצוי ידע באלקטרוניקה
- רצויה ידיעה בקריאת חומר מקצועי בשפה האנגלית

המועמדים המתאימים יעברו השתלמות והתמחות בקורסים מיוחדים של החברה.

נא לפנות בכתב יד בציון קורות חיים ל־ N.C.R. — י. א. מישורי ובניו בע"מ, ת.ד. 11072, ת"א, עבור מס' 30—9.

— סודיות מובטחת —

מפעל תעשייתי באזור חדרה

מעונין:

במהנדס אחזקה וחשמל

לתפקיד ממונה על צוות האחזקה המכנית של המפעל.

דרוש נסיון של מספר שנים בעבודה במפעל תעשייתי.

באים בחשבון תושבי חיפה או חדרה והסביבה.

נא לפנות בכתב לת.ד. 3020 חיפה.

למפעל תעשייתי

דרושים

מתכנתים

- על המעוניינים לפנות בכתב ל־ ת. ד. 330, אשדוד.

דרוש

מנהל חשבונות

סוג ג' עם נסיון

שעות העבודה רצופות עד שעה 15.00
בקיץ עד שעה 14.30

בהצעות נא לפנות בכתב
לת. ד. 20206 תל־אביב

דרושים

ליחידות כספים וביקורת בהיקף גדול

מועמדים בעלי השכלה ורקע בנושאים הבאים:

כלכלה

סטטיסטיקה

ראיית חשבון/חשבונאות ברמה בכירה.

בעלי נסיון רלוונטי בעבודה דומה

מקום העבודה — ת"א.

תנאי השכר ייקבעו בהתאם לכישורי המועמדים.

מועמדים מתאימים יפנו בקשותיהם בכתב אל: 184/15 ת. ד. 7093 ת"א, בציון קורות חיים, נסיון מקצועי רקע צבאי, וכו' עד 9.12.75.

למוסד ממלכתי דרושים צעירים

לעבודה בטחונית מרתקת ברחבי העולם

כישורים:

- * השכלה — 12 שנות לימוד לפחות.
- * שרות מלא ביחידה קרבית בתפקידי פיקוד.
- * כושר בריאות תקין.
- * ידיעה טובה בשפה זרה.

המעונינים מתבקשים לפנות לת.ד. 39350 עבור מס' 20 ולציין פרטים אישיים מלאים, קורות חיים ומס' טלפון.

— רק פונים מתאימים יענו —

לחברת שווק ועבוד פרדסים
בראשון־לציון

דרוש איש ארגון מקצועי

להתקשר 942233 בשעות 16.00—18.00

מכון ויצמן למדע

דרוש/ה מתכנת/ת

הכישורים הדרושים: נסיון של שנתיים לפחות בעיבוד נתונים מינהלתי עם נסיון ב־PL/1.

רצויה התמחות ב־COBOL.

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ונסיון קודם, אל מחלקת המנגנון ת. ד. 26 רחובות 76100. בציון מס' המשרה 117/75.

לחברה ציבורית בירושלים

דרוש

רואה חשבון
או
מנהל חשבונות מעולה

לתקופה מוגבלת

נא לפנות בכתב עם פרטים מלאים
לת.ד. 14012 ירושלים.

לבנק גדול בת"א

דרושות

נקבניות

גם ללא ניסיון קודם

לעבודה במשרה חלקית

המעונינות תגשנה הצעת מועמדותן לת.ד. 7095 ת"א עבור מס' 80.

לחברה קבלנית בפתח תקוה

דרוש/ה

מנהל/ת חשבונות עצמאי/ת

למשרה מלאה עם נסיון מעשי

נא לפנות לטלפון 904865, 911297
לבקש את יעקב.

"אסיא" מעבדות ניסיות בע"מ

דרושים

1. כימאי
בעל תואר M/Sc. B/Sc עם נסיון של 3—5 שנים בסינטזה אורגנית למחלקת מחקר ופיתוח במפעל, ידיעת השפה האנגלית הכרחית.

2. טכנאי/ת כימיה
לעבודה במעבדת מחקר, ידיעת השפה האנגלית הכרחית.

3. טכנאי יצור
למחלקת הנדסת יצור של המפעל, בוגר בי"ס מתאים לעבודה בנושאי שפור שיטות, מדידות עבודה ושיטות שכר עדוד, עדיפות למועמד עם נסיון של 1—2 שנים בענף המזון, הקוסמטיקה, ו/או הכימיה.

4. טכנאי כימיה,
בוגרי קורס מתאים לעבודה במתקנים כימיים. העבודה בשלוש משמרות.

5. טכנאי כימיה
לעבודה בפתוח תהליכים כימיים וביצור חרושתי, רצוי עם נסיון קודם וידיעת אנגלית טכנית.

6. מחסנאי
למחסן חומרי גלם כימיים ופרמצבטיים של המפעל.
הכשורים הדרושים: נסיון קודם בניהול מחסן כימי ו/או פרמצבטי. יועדפו בעלי השכלה מסחרית ו/או בעלי ידע ספציפי, ובעלי השכלה אקדמאית או עוזר רוקח.

7. פועל
לעבודת הכנה ושקילת חומרים ליצור, ידיעה בסיסית בשפה האנגלית.

נא לפנות טלפונית 915021, או בכתב בצירוף קורות חיים, ופרוט נסיון קודם, אל ת. ד. [illegible] ת"א, למנהל המנגנון.

לחברה הנדסית
המתכננת מפעלים חדשים בדרום הארץ

דרושים

* מהנדסי פרוייקטים
(PROJECT ENGINEERS)

בעלי נסיון בתעשיה הכימית

* מהנדס כימאי

בעל נסיון של 3 שנים בתעשיה הכימית

שבוע עבודה של 5 ימים ✱ מקום העבודה באר־שבע

סודיות מובטחת

מועמדים יפנו בכתב יד, בצירוף תולדות חיים, ציון נסיון קודם והשכר הנדרשים לפי הכתובת: ת.ד. 1056, באר־שבע.

לעבודה בלתי שגרתית

דרושים

דוברי רומנית או דוברי רוסית

(גברים בלבד)

העונים על הדרישות הבאות:

- ✱ בעלי תעודת בגרות לפחות (עדיפות לאקדמאים)
- ✱ עד גיל 30 המעורים היטב בחיי הארץ
- ✱ אחרי שירות צבאי מלא
- ✱ שליטה מוחלטת בשפה העברית.

העבודה הינה קבועה ובמשרה מלאה.

המעונינים מתבקשים לפנות בכתב ובצירוף קורות חיים, פרטים אישיים מלאים ומס' טלפון לת. ד. 33232 תל־אביב. נא לפרט רמת ידיעת השפה.

— סודיות מובטחת —

— רק פונים מתאימים יענו —

לצה"ל דרושים באזור ת"א

— מסיק דוודים —
נא לפנות לי.ד. צ. 2400 (אזור ת"א).

— הנדסאי / טכנאי קרור
לעבודות פקוח — ותק של 5 שנים לפחות בעבודה מעשית הכרחי. — נא לפנות לי.ד. צ. 1180.

לדפוס גדול דרוש

חשמלאי ואיש אחזקה

כישורים:

1. בוגר בי"ס מקצועי ובעל תעודת חשמלאי מוסמך.
2. בעל נסיון וידע באחזקה שוטפת של ציוד חשמל.
3. ידע בעבודות אחזקה אחרות (תיקונים שונים, רתוך וכו').
4. ידע בפקוח וטיפול של מתקן מיזוג אויר מרכזי.
5. מסוגל לבצע עבודתו באופן עצמאי.
6. אחראי ובעל יוזמה.

תנאים טובים לאדם המתאים

נא לפנות בכתב לת.ד. 14090 ת"א למס' 111

סודיות מובטחת

לסניף תל־אביב דרושים

✱ מחסנאי
למחסן חלפים טכניים, רצוי בעל נסיון, יוצא חיל אוויר או חימוש

✱ פקידת רישום
לעבודות משרדיות שונות

✱ שליח
רצוי עם קטנוע או אופניים, לעבודת חצי יום או יום שלם.

לפנות: משרד ראשי, סניף תל־אביב, רח' ישראל בק 34, טל: 32002/3.

שרותי חשמל ואלקטרוניקה אויס בע"מ

דרושים

רתכים - מסגרים

לעבודה בבית־מלאכה ובשדה

לפנות חולון ת.ד. 250 או ישירות למקורות בינוי ופיתוח בע"מ סניף ביצוע דרום, רחוב הפלד 1, חולון.

ליחידת מחשב של בנק בת"א

דרושים

מפעילי מחשב

✱ עדיפות לבעלי נסיון קודם במחשב בורוז 3700 וסנצ'ורי 100.

מפעילים מתלמדים

✱ יעברו הכשרה מקצועית במסגרת המוסד.

העבודה במשמרות
תנאי שכר הולמים
מגורים באזור תל־אביב.

לפנות בכתב תוך פרוט קורות חיים, נסיון והשכלה לת.ד. 911 ת"א, עבור מס' 436.

— סודיות מובטחת —

יחידת מחשבים בחיפה המפעילה
רשת מחשבים בארץ וברחבי העולם
זקוקה ל:

בוחן מערכות (SYSTEMS ANALYST)

הכישורים הדרושים:

— השכלה אקדמאית במגמות הנדסת תעשיה וניהול או מינהל עסקים או מדעי מחשב.

— נסיון בבחינת מערכות מינהל והמעול ובתכנון מערכות להפעלה בעמ"א.

— ידיעה ונסיון בהגדרת קבצים ומסדי נתונים.

— הכרת מערכות הפעלה של ציוד י.ב.מ. מסדרת 370.

למועמד, בעל כישורים ונסיון מתאימים, מובטחים תפקיד ועבודה מעניינים ורב־גווניים, כמו כן תנאים שהולמים את התפקיד.

הצעות נא לשלוח אל: ת.ד. 4868 חיפה, עבור מס. 235.

דרוש

לפף עוגנים
מקצועי

לכלי חשמל ביתיים ותעשייתיים

טל. 875132.

למפעל אלקטרוניקה בתל־אביב

דרושים

טכנאי פיתוח בשטח האלקטרוניקה

נא לפנות לת.ד. 39295 תל־אביב לקביעת ראיון אישי ולצרף פרטי השכלה ונסיון קודם.

התנאים בהתאם לכישורים

— סודיות מובטחת —

לתנוי [אימי] מכון למחקר ולפתוח

דרוש

מהנדס מכונות

לניהול השרותים הטכניים הקשורים במחקר ובפתוח

הכישורים הנדרשים:

- ✱ נסיון של לפחות 5 שנים בתכנון עבודות הקשורות בתעשיה הכימית.
- ✱ יכולת למלא תפקיד מגוון הדורש רקע בכח חום ויכולת השתלבות במאמצי מחקר ותכנון בתחום זה.
- ✱ יכולת בתכנון ובפקוח על בנית מכשירים ומתקני ניסוי לתעשיה הכימית.

נא לפנות בכתב בצרוף תולדות חיים אל ת. ד. 813 חיפה עבור „מהנדס מכונות".

— סודיות מובטחת —

עבודה בטחונית בשטחים!

למשוחררי צה"ל

עד גיל 30, בעלי ניסיון פיקודי, כושר בריאות תקין, השכלה תיכונית מושלמת או השכלה על תיכונית.

אנו מציעים:

- קביעות בעבודה בתנאי שכר טובים ותוספות מיוחדות.
- לימוד השפה הערבית בתנאי פנימיה, בתוספת שכר.
- עבודה בלתי שגרתית ומסלול קידום רחב.
- הצמדת רכב בתום תקופת ההכשרה.

אנו דורשים ממך הרבה ומציעים לך הרבה יותר.

פנה עוד היום

לת.ד. 39351 תל־אביב או לת.ד. 77 ירושלים (עבור י.ש) בצרוף קורות חיים פרטים אישיים מלאים ומס' טלפון.

סודיות מובטחת

לצה"ל דרוש
לעבודה בסביבות ת"א:—

שרטט - גרפיקאי

הכישורים הדרושים:

א. בעל נסיון בשרטוט וגרפיקה בפריטי טכסטיל ועוד.
ב. ידע בשרטוט טכני
ג. חבר באיגוד הטכנאים
ד. נסיון בעבודה לפחות 3 שנים

על המעוניינים לפנות לדאר צבאי 2306 קצין נהול ולצרף המלצות.

דרושים מכונאי דיזל

רצוי נסיון של 3-5 שנים

נא לפנות ל„רסקו" מחלקת כח אדם למר בן־צבי או לגברת מאשה טל. 622211 הר־סיני 3 ת"א.

על רסקו אפשר לסמוך!

כתבים טכניים

בעלי רקע באלקטרוניקה

- הכישורים: — נסיון של 3 שנים בכתיבת מפרטים ומסמכים טכניים בעברית וידיעת השפה האנגלית.
- אחרי שרות בצה"ל.
- המשרה מלאה.
- דרגת המשרה תקבע בהתאם לכישורים.
- המועמדים יפנו בכתב בצרוף קורות חיים ופירוט נסיון קודם לת. ד. 23004, תל־אביב.

לחברה ציבורית בחיפה
הפועלת בנושאי אכלוס ודיור

דרוש

מנהל כללי

הכישורים הנדרשים:

חשכלה אקדמאית באחד התחומים:
מנהל עסקים, כלכלה, סוציולוגיה
גיל 35 — 45
נסיון ניהולי 5 שנים לפחות.

לפנות בכתב־יד בצרוף תולדות חיים לי.מ.י.ת. בע"מ, שד' מוריה 5 חיפה, עבור „מנהל כללי".

עקרת בית!

אם את - תושבת טבריה, נצרת עילית או עכו

אם את - בוגרת תיכון

אם את - בת 25 עד 55 שנה

אם את - יודעת את השפה העברית

אם את - רוצה לעבוד חלקית בשעות אחר הצהריים ובשעות הערב המוקדמות בעבודה הכרוכה בביקורים אצל משפחות בכתובות שונות ביישוב מגורייך

אם את - מעוניינת בעבודה הקשורה בראיון המשפחות.

פני נא אל הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, ת"ד 6379, ירושלים והציעי מועמדותך. נא ציוני הפרטים הבאים: הגיל, ההשכלה, המצב המשפחתי, ידיעת שפות, שירות צבאי, עיסוק נוכחי, מספר הטלפון והשעות הפנויות לעבודה במראיינת.

כל מועמדת שתתקבל תוכשר לעבודתה כמראיינת.